ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000

ΒΑΡΛΑΜΗΣ

Δημοσιογραφική Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης

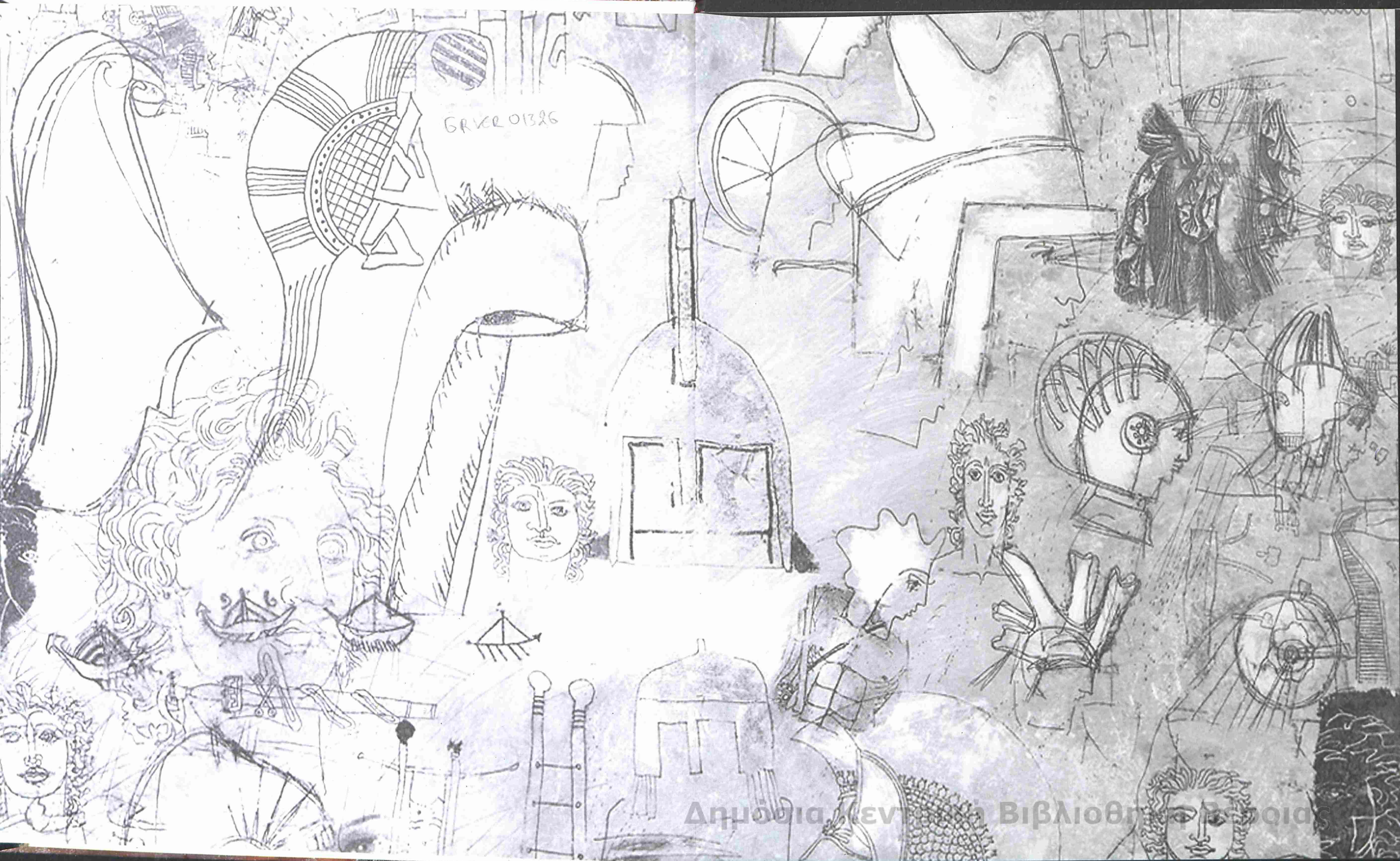

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000
ΒΑΡΛΑΜΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μετά χαρᾶς πολλῆς πληροφορηθέντες ἐκ γράμματος τῆς ὑμετέρας Ἐντιμότητος τήν ὀργανωθεῖσα ὑπό τόν ἐντυπωσιακόν τίτλον "Ἀλέξανδρος 2000" καλλιτεχνική ἔκθεσις τοῦ Εὐθυμίου Βαρλάμη ἀπευθύνομεν ἀπό τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Κέντρου ὑμῖν καί τοῖς συνεργάταις ὑμῶν πατρικόν καί συγχαρητήριον μήνυμα ἐπί τῇ προσπαθείᾳ, εκφραζούσῃ το πνεῦμα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καί τήν ἱστορικήν αὐτοῦ προσφοράν εἰς τήν συνύπαρξιν τῶν λαῶν ἐν εἰρήνῃ καί δημιουργίᾳ, καί εὐχόμεθα ἐκ μέσης καρδίας τοῖς ἐντευξομένοις εἰς τήν ἔκθεσιν, καθ' ὅλην τήν πολυχρόνιον περιοδείαν αὐτῆς ἐντός καί ἐκτός τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἐπικοινωνοῦντες πρός τά ἐκθέματα αὐτῆς βιώσωσι τήν προσδοκωμένην ἀνάτασιν τοῦ πνεύματος καί τῆς ψυχῆς αὐτῶν.

Εἴησαν τά ἔργα τῶν χειρῶν ὑμῶν παρά Θεοῦ εὐλογημένα, ἡ δέ χάρις καί τό ἄπειρον ἔλεος Αὐτοῦ, σύν τῇ αφ' ἡμῶν πατρικῇ καί Πατριαρχικῇ εὐλογίᾳ, μεθ' ὑμῶν πάντοτε.

αϡζ' Σεπτεμβρίου ιε'

διάπυρος φρός Θεόν εὐχέτης β.

ΜΥΝΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ Κ. Κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μια γιορτινή Δευτέρα στη μαγευτικιά και πολιτισμική αξία, Θεσσαλονίκη.

5/6/98

Απόστολος Κακλαμάνης
Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων

Χαιρετισμός
Πολιτιστικής Εταιρείας Επιχειρηματιών
Βορείου Ελλάδος

Όραμα του επιχειρηματικού κόσμου της πατρίδος μας, είναι μια καινούργια ποιοτική διεθνής παρουσία της χώρας μας σ' όλα τα επίπεδα μπροστά στον καινούργιο αιώνα που έρχεται.

Ο καλύτερος τρόπος για να πετύχουμε ένα τέτοιο στόχο, είναι η ενεργοποίηση και η δημιουργική επανασύνδεσή μας με τον πλούτο της ιστορίας μας και τις ποιότητες του πολιτισμού μας, μέσα στις οποίες μπορεί να διακρίνει κανείς πολύ καθαρά την αλληλένδετη σχέση του πολιτισμού με την οικονομία και να δεί το δυναμισμό και τα λαμπρά αποτελέσματα αυτής της δημιουργικής σχέσης.

Η Έκθεση «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000» του Ευθύμη Βαρλάμη, είναι μια σύλληψη και μια εργασία που απαντάει ακριβώς σ' αυτή τη μεγάλη αναγκαιότητα της ενορχήστρωσης όλων των θετικών σημείων για την ανασύνταξη των δυνάμεων του σύγχρονου ελληνισμού.

Γι' αυτό και η Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος αποφάσισε να υποστηρίξει οικονομικά και ηθικά την Έκθεση αυτή, ως συνδιοργανωτής και ιστορικός χορηγός της.

Γιατί όλοι εμείς που είχαμε την ευκαιρία να δούμε αυτή τη μεγαλειώδη δεκαετή εργασία του Βαρλάμη στο εργαστήρι του στην Αυστρία, νοιώσαμε τη φλόγα και την πίστη που υπάρχει πίσω απ' αυτή την προσπάθεια, που «ξύπνησε» και δημιούργησε και σ' εμάς την ανάγκη να δώσουμε το ΠΑΡΟΝ μας και να συμμετέχουμε ενεργά και ένθερμα σ' αυτό τον αγώνα της πηγαίας εσωτερικής δύναμης και της θέλησης, που φέρνει αισιοδοξία και ελπίδες για το μέλλον της πατρίδος μας.

Για την Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Β. Ελλάδος

Ο Πρόεδρος

Σταύρος Ανδρεάδης

Τα Μέλη

Χ. Ακκάς, Κ. Γλεούδης, Α. Δασκόπουλος, Α. Δούκας, Ν. Ευθυμιάδης, Δ. Θεοφίλου, Δ.Καρακύριος, Σ. Κουνιάκης, Α.Μιχαηλίδου, Α. Μπούμης, Ι. Μπουτάρης, Μ. Πατρικαλάκη, Δ. Τακάς, Γ.Φιλίππου, Α.Χαΐτογλου, Α. Χατζόπουλος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χαιρετισμός
του Dr. Wolfgang Schüssel
Αντικαγκελάριου και
Υπουργού Εξωτερικών
της Αυστριακής Δημοκρατίας

The European artist Makis Warlamis, who is committed both to his original homeland Greece, and his chosen place of residence, Austria, is presenting in Thessaloniki, the 1997 Cultural Capital of Europe, his impressive work on the imposing character of Alexander the Great.

In the foreground is not so much Alexander the warrior as Alexander the powerful man of action, the empire builder, the unifier of peoples, the visionary, who knew how to combine the zeal of youth with the tolerance of the wise and let rational considerations and mystical feeling merge together in a synthesis of creative humanism. Warlamis succeeds in presenting us with an exciting picture of the many-sided nature of a character who is surrounded by legend and whose short life, which nevertheless proved decisive for generations, has always fascinated people and still does today.

I would like to congratulate the artist on his art, in which he attempts to sound out the secret of a great and just Europe - a Europe which today, under the influence of the ancient Hellenes, is attempting to transcend all differences and realize in peace and harmony the eternal dream of a better world.

Dr. Wolfgang Schüssel
Vice-cancellor & Foreign Minister of Austria

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Χαιρετισμός
του Dr. Thomas Klestil,
Προέδρου της Αυστριακής Δημοκρατίας

The process of the unification of Europe, which arises from its great past and the present worldwide globalisation, naturally enough also affects the areas of culture and education and demands co-operation on a more conscious level between national traditions and concepts of education. Here and there, one already finds signs that this aim is beginning to be realised on a more universal basis.

One of the visionary proponents and creative protagonists of a universal culture of this kind, is the Austria- based painter, architect and teacher, Professor Efthymios Warlamis. For more than 10 years he has been working on his extensive and extremely complex Alexander cycle, which will now presented to the public for the first time in Thessaloniki, the 1997 Cultural Capital of Europe.

For the artist, the name of the ingenious statesman of the 4th century B.C. is a symbol for that comprehensive cultural synthesis which was first moulded in Hellenism and which today- in the sense of what I said at the beginning - provides a exhibited objects give the spectator the opportunity to empathise with the artists striving for intergration and to understand the connection which he illustrates between the past and the future, the orient and the occident, politics and religion and also the timelessness of the human capacity for inspired creativity and thorough organisation.

I would like to congratulate the artist- whose international design center in Schrems I have visited personally- on his fascinating work and wish the exhibition Alexander 2000 in Thessaloniki the very great success which it deserves.

Dr Thomas Klestil
The Federal President of Austria

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο Αλέξανδρος αντιπροσωπεύει την έννοια του ελληνισμού όπως την αισθάνομαι κι εγώ, σαν την πρώτη σύλληψη της ανθρωπότητας που καταφέρνει να ξεπεράσει την πεζότητά της, το "κλείσιμο", τα όρια. Γιατί ο ελληνισμός έχει πάντοτε ένα ανοικτό ορίζοντα που σημαίνει ότι μπορεί κανείς να έρχεται σε διάλογο με άλλους πολιτισμούς - όχι με την έννοια της κατάκτησης αλλά του εμπλουτισμού.
Βλέπω τον ελληνισμό σαν μια πολύ βαθειά ανθρωπολογική δομή, σαν τη σύλληψη της θεωρίας των εναλλάξ θέσεων. Μια "μαλακή" κουλτούρα που μας επιτρέπει αν δεν συμφωνούμε στο ένα σημείο να βρίσκουμε κάποιο άλλο να συμφωνήσουμε.
Δεν είναι αντικείμενο εθνικισμού αλλά, ίσως, η πιό κοσμοπολίτικη δομή που παρήγαγε ποτέ άνθρωπος σ'αυτή τη γή.
Αυτό είναι και το αλεξανδρινό πνεύμα, που είναι σήμερα αναγκαίο, περισσότερο από ποτέ.

ΒΑΡΛΑΜΗΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

FOTOS FROM THE EXHIBITION **J. SVANIA**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

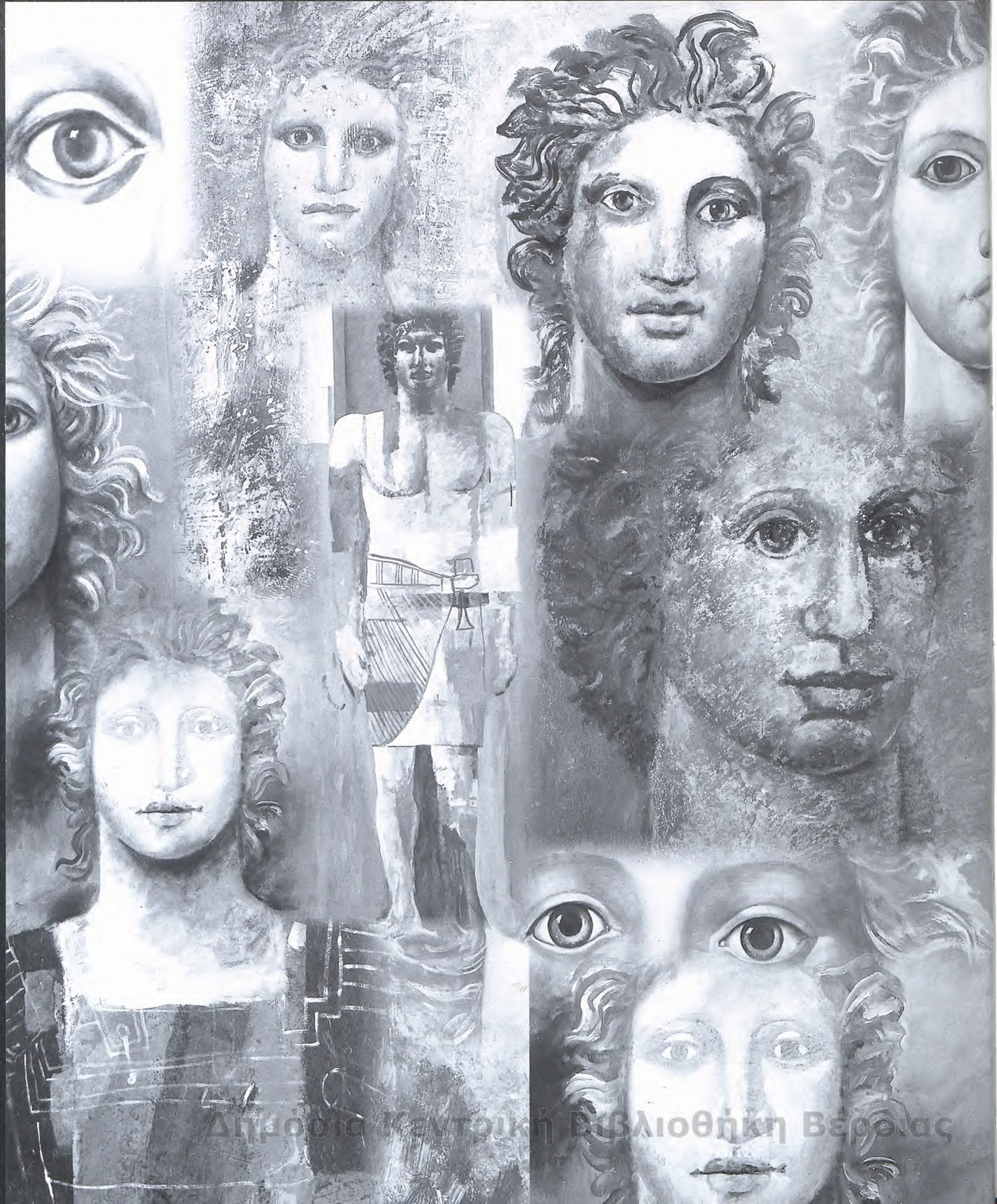

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βάρης

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

μια ανασκαφή στην ψυχή του Ελληνισμού απο τον Βαρλάμη

Είναι 10 χρόνια κοντά απο τότε που ο Βαρλάμης έκλεισε πίσω του ερμητικά την πόρτα της επικαιρότητας, τον κόσμο και τις προκλήσεις του Τύπου, της Τηλεόρασης, των Μουσείων και των μεγάλων Εκθέσεων. Με μιά απόλυτη στάση απέκλεισε τον εαυτό του απο τους εξωτερικούς ερεθισμούς και διάλεξε να αυτοεξοριστεί στην αποικία ενός οράματος. Για να διοραθεί μέσα στο μέλλον την τύχη του Ελληνισμού, για να αναζητήσει τις λύσεις πραγματοποιώντας ταυτόχρονα την μεγαλύτερη καλλιτεχνική του φιλοδόξία.
Να σκάψει στην ψυχή του !!!
Στα 1560 ένας περήφανος κρητικός θα πάρει των ομματιών του για να κάνει το ίδιο. Ο Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ζωγραφίζει την εκστατική μορφή του εξόριστου Ευαγγελιστή Ιωάννη τη στιγμή της ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ για να συναντήσει μια αδερφή ψυχή, που θα τον συμπαρασταθεί στον αγώνα να φυλάξει το είναι του, το εγώ του, να σώσει το έθνος στην ψυχή του. EL GRECO.
Από το 1986 ο Βαρλάμης ζωγραφίζει ακατάπαυστα τον ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ για να συναντήσει τη ματιά, την ψυχή, το πνεύμα του και να ζητήσει τη συμπαράστασή του.
Βίοι παράλληλοι, δεμένοι στην ίδια αναγκαιότητα.
Μέσα στα επόμενα 10 χρόνια ο Βαρλάμης παρασυρμένος απο το όραμα του σε ένα φρενήρη δημιουργικό ρυθμό θα φθάσει σε μια ασύλληπτη παραγωγή έργων. 1996. Περισσότεροι απο 1.000 ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΙ είναι έτοιμοι.
Χίλια πρόσωπα, μεταμορφώσεις της αέναης δημιουργικής στιγμής. Η μοίρα του Βαρλάμη είναι απόλυτα δεμένη με αυτή την ιερή υποχρέωση. Ο Βαρλάμης έπρεπε να συλλάβει χιλιάδες στιγμές. Να συγκρατήσει χιλιάδες φωτεινές ματιές, σε μια ατμόσφαιρα έκστασης, ταπείνωσης και πικρής ανάγκης. Δεν του έμενε κανένας δρόμος για φυγή και πειράματα εικονογράφησης και αφαίρεσης. Σαν ένας εικονοφύλακας στο βάθος του χρόνου αγωνιούσε να πιάσει την πιο μικρή έξαρση, την πιο ανεπαίσθητη κίνηση αυτού του πνευματικού πόνου που κατέγραψε με πιστότητα και ευκρίνεια.
Στην ιστορία του Πολιτισμού μας και τις περιπέτειες του έθνους μας σε κάθε επικίνδυνο καιρό και σε κάθε μεγάλη κρίση παρουσιάζεται ένα παράξενο, μυστήριο, απροσδόκητο και αναπάντεχο γεγονός που έχει την ικανότητα να την ξεπεράσει.
Εχω την αίσθηση πως κάτι τέτοιο συμβαίνει κι εδώ.
Πολλοί επώνυμοι και ανώνυμοι Έλληνες ταξίδεψαν στη Βιέννη να δουν τον ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ στο εργαστήριο του Βαρλάμη, όλα αυτά τα χρόνια.
Απο όλους η ίδια αντίδραση. Ενα δυνατό τράνταγμα, μια πηγαία συγκίνηση, μια σιωπηλή γεμάτη νόημα στάση που συνοδεύεται απο μια γλυκειά έκφραση ελπίδας και περηφάνειας.
-Αυτό είναι. Ετσι πρέπει. Θα βοηθήσουμε όσο μπορούμε. Μαζί σου. Προχώρα. Θάμαστε στο πλάι σου.
Πρώτη φορά το 1982 στη Σαντορίνη λίγο μακρύτερα απο το νησί της Αποκάλυψης την Πάτμο, ο Βαρλάμης πειραματίζεται με ένα πρόσωπο πούχει ζωγραφίσει στον τοίχο ενός υπόσκαφου και ξαφνικά....!
-Ο Αλέξανδρος, μουρμουρίζει, ο Αλέξανδρος.
Όσοι από μας έζησαν αυτή τη στιγμή αισθανθήκαμε πως ο Βαρλάμης εύρισκε εκείνη τη στιγμή το δικό του συνομιλητή, σύμμαχο και συμπαραστάτη για τον αγώνα που θα αρχίσει σκάβοντας μέσα του βαθειά στα "έσω", στα έσχατα της ψυχής του για να βρεί αυτά που δεν μπορούμε να περιμένουμε απο πουθενά αλλού. Γιατί πηγάζουν μονάχα απο το βαθύτερο εσωτερικό μας κόσμο και που καμμιά εξωτερική ανασκαφή δεν μπορεί να μας αποκαλύψει και να μας δώσει.
Ο Βαρλάμης "έσκαψε" να βρεί τις ματιές και τα χαμόγελα που χάθηκαν, τα βλέμματα που ακτινοβολούσαν και σβήσανε. Να ξαναβρεί την ευτυχία του ασφαλισμένου ατόμου την ανοιχτής ελληνικής κοινωνίας, αυτό που ο ίδιος διαλαλεί πως ήταν το μεγαλύτερο θαύμα του Ελληνικού πολιτισμού.
Αυτήν την αξία που γοήτευσε την ανθρωπότητα, που έδωσε στον Ελληνικό πολιτισμό την Οικουμενική του διάσταση, που έκαμε τον Αλέξανδρο αγαπημένο θρύλο της Οικουμένης. Γιατί εκφράζει τα νειάτα του κόσμου που φέρνει η εξέλιξη αυτού του συστήματος της ελεύθερης και ανοιχτής κοινωνίας που ασφαλίζει το άτομο και την ταύτισή του με το κοινωνικό σύνολο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αν αυτή τη δομή δεν τη φυλάξουμε, θα πει ο Βαρλάμης, δεν την προστατεύσουμε και δεν την μεταφέρουμε μέσα απο τους παλμούς της ψυχής μας, **μέσα απο το σύστημα της ζωής**, καμμιά αρχαιολογική ανασκαφή δεν πρόκειται ούτε μπορεί να τη διασώσει.

Αυτές οι σκέψεις του, μας βοηθούν πιστεύω να καταλάβουμε ποιά αναγκαιότητα τον οδήγησε σ'αυτή του την απόφαση, τι ήταν η αιτία που τον έκανε να θεωρεί αυτό του το τόλμημα σαν την μεγαλύτερη καλλιτεχνική του φιλοδοξία.

Ίσως έτσι μπορεί κανείς να καταλάβει και το θάρρος του.

Στην κρίση περιεχομένου της σύγχρονης κοινωνίας μας, σ'αυτές τις στιγμές που οι αντοχές δοκιμάζονται, τα ορυχεία της μνήμης και της ψυχής είναι η μόνη καταφυγή μας. Κι ο Βαρλάμης δεν περίμενε. Έδωσε πρώτος τη δική του ψυχή γι αυτή την ανασκαφή, σκάβοντας και διεισδύοντας ο ίδιος στους εσωτερικούς τόπους, όπου ελπίζει ακέραια, απρόσβλητα και αναλλοίωτα να βρεί "τα σα εκ των σών". Γιατί απ' αυτά τα βαθειά στρώματα όπου τα πολιτιστικά μας ένστικτα κατοικούν εκπέμπονται πεισματικά τα κύματα που διαπερνούν την "πραγματικότητα" και τους αιώνες και "ξεκλειδώνουν" τις δικές μας στιγμές κάθε φορά που η μαγική φράση "**ζεί και βασιλεύει**" ανοίγει το θησαυροφυλάκιο των πόθων και των ονείρων του Ελληνισμού.

..καθόμουν πάνω σ'ένα μαύρο λιθάρι και ΑΝΑΠΟΛΟΥΣΑ τα κατορθώματα του Μεγαλέξανδρου.. διηγήθηκε κάποτε ο Κωσταντίνος Κανάρης.

Ο Βαρλάμης σκάβει να βρεί τους χιλιάδες διαφορετικούς Αλέξανδρους που ζούν στις καρδιές των ανθρώπων, του λαού μας, και που εγκαταστάθηκαν εκεί δίχως καμμιά ακαδημαϊκή διαμεσολάβηση και υποστήριξη. Από ψυχή σε ψυχή το "ζεί και βασιλεύει" είναι το κρυφό μυστικό της πεισματικής αντίστασης στο μακροχρόνιο αγώνα της επιβίωσης του έθνους.

Παρακολουθείστε αυτό το φαινόμενο στις αντιδράσεις του Βαρλάμη.

Σε γνωρίζω απο την όψη. Μοναδικός κανόνας στον αγώνα του, στη ζωγραφική του.

Σε γνωρίζω απο την όψη. Και κάθε φορά η σύλληψη μιάς καινούργιας ματιάς του Αλέξανδρου, κατέληγε στη δημιουργία ενός νέου έργου.

Σε γνωρίζω απο την όψη. Μια εργασία, ένας αγώνας πέρα απο τα αισθητικά κινήματα, πέρα απο τα ρεύματα, πέρα απο τους κριτικούς και αναλυτές της Τέχνης, στο βάθρο της πιο πικρής αναγκαιότητας. Να σωθεί το έθνος στην ψυχή του.

Το 1983 αφιέρωσε στον Αλέξανδρο σελίδες από το βιβλίο του "Μια νύχτα στη Σαντορίνη" , διαβάζω από τη σελ. 55. *"και ο Αλέξανδρος, ο μεγάλος μύστης του πολιτισμού μας, μυημένος στη μητριαρχία, ύστερα απο τόσους αιώνες γύριζε στις παλιές μας ρίζες ακολουθώντας τους μύθους...".*

Μεσάνυχτα στην καμπίνα ενός τραίνου το '87 ταξιδεύοντας προς το Αννόβερο, "*..θα κάνω το δωμάτιο του Αλέξανδρου. Όχι τον τάφο του. Όχι το θάνατο. Τη ζωή. Θα βάλω όλη τη δημιουργική δύναμη της Ελλάδος εκεί μέσα. Να βοηθήσουμε και τη βιομηχανία μας, να ανοίξουμε την αγορά δείχνοντας τις ποιότητες που μπορεί να φέρει η σύγχρονη Ελλάδα."*

Μέχρι το1990 κάθε φορά που ο Βαρλάμης θα πλησιάζει ένα βαθύτερο στρώμα αυτής της ανασκαφής του, θα έχουμε κι ένα καινούργιο κύκλο έργων.

Στον 1ο κύκλο. Η σύλληψη της ματιάςτου Αλέξανδρου.

Στον 2ο κύκλο θα τον συναντήσει σ'όλη την κλίμακα και τις φάσεις της ηλικίας του. Μικρός, έφηβος, νέος, παλικάρι, βασιλιάς, νικητής, άνθρωπος.

Ο κύκλος αυτός θα κλείσει μ' έναν συγκλονιστικό πίνακα.

Ο Αλέξανδρος 3 μήνες πριν πεθάνει.

"*Θέλω να μοιράσω την έννοια του Αλέξανδρου σ'όλους τους Έλληνες. Θέλω να βρώ τον Αλέξανδρο σ'όλες τις αλλοιώσεις του, θέλω να τον "τραβήξω" μέχρι σήμερα, έτσι ώστε να πω: Έλληνες να ο γιός σας. Να το παιδί σας. Γιατί ο γιός του κάθε Έλληνα άν μυηθεί στα νάματα και τα ανοίγματα του πολιτισμού μπορεί να είναι ένας Αλέξανδρος*" θα πει στις συναντήσεις μας.

Στον επόμενο κύκλο ο Βαρλάμης θα δει τον Αλέξανδρο μέσα στους τόπους απ'όπου πέρασε και τους πολιτισμούς με τους οποίους συναντήθηκε.

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Έπειτα στη σκηνοθεσία που θα εμπνευστεί για να προβάλλει τα βαθειά στρώματα της ανασκαφής του, θα καλέσει το δάσκαλό του τον Αριστοτέλη, τους φίλους του, τη γυναίκα του, το Βουκεφάλα, θα αγγίξει τα προσωπικά του αντικείμενα , τα ρούχα, το ποτήρι του, το χαλί, το φυλαχτό του, το τελευταίο του γράμμα.

Το 1991 ο Σταύρος Ξαρχάκος θα βρεθεί απέναντι στους πίνακες. Απέναντι στον Αλέξανδρο. "Είναι αδύνατον να τον παρατηρήσεις, θα πει. Δεν στο επιτρέπει. Σε ακινητοποιεί εκείνος με τη ματιά του, πριν σηκώσεις το βλέμμα σου επάνω του".

Στα εγκαίνεια του I.DE.A. Design Center στην Αυστρία το 1992, ένας ξυπόλητος Αλέξανδρος που στο ένα χέρι του κρατά ένα καρβέλι, υποδέχεται τους Έλληνες επισήμους. Απλός και ταπεινός, μα μ'ένα αθώο αλλά διαπεραστικό βλέμμα στέλνει το μήνυμά του στην Ελλάδα.

Στη φιλική Ελληνική συντροφιά θα πεί ,"*χαθήκαμε γιατί κόψαμε απο τις πηγές μας, εγκαταλείψαμε τη λαϊκή μας παράδοση και τη ζωντανή δύναμη του λαού μας. Απο κεί έρχεται όλη αυτή η αδράνεια και το πέσιμο, αυτή η σαστιμάρα και η αμηχανία*".

Μια μεγάλη καινούργια σειρά έργων είναι έτοιμη στα τέλη του 1993 και κάθε τόσο,

"*βρήκα τον τρόπο να ιεροποιήσω την εικόνα..*",

"*βρήκα τον τρόπο να τον κρατώ μετέωρο..*"

"*βρήκα τον τρόπο να εξαυλώσω την εικόνα...*"

"*ανακάλυψα το μυστικό της αρχαϊκής τεχνικής με το κερί...*"

"*βρήκα μια καινούργια έκφραση...*"

"*δουλεύω για να μιλήσει ο Αλέξανδρος...*"

"**Η Έλλάδα δεν άγγιξε ακόμη τον εαυτό της.** *Πρέπει να βρούμε το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στος ανθρώπους μας και στην Ιστορία μας, ν'αγγίξουμε και να ενεργοποιήσουμε τη σκεπασμένη μνήμη τους. Να ξεπεράσουμε τα θεάματα και τις επιδείξεις και ν'αρχίσει η δομική ανανέωση του Ελληνισμού.*"

Η Τέχνη είναι ένα ζωντανό όργανο του κοινωνικού συνόλου κι όχι προνόμιο των ειδικών, των μορφωμένων του κεφαλαίου και των συλλεκτών. "*Γι'αυτό προσπαθώ με τη δική μου τέχνη να πλησιάσω όσο μπορώ το σύνολο, τους ανθρώπους μου, τους ανθρώπους που είναι σε θέση να αισθάνονται*", θα πει ο Βαρλάμης.

Και συνεχίζει ασταμάτητα.

Κι άλλα έργα, κι άλλοι δρόμοι για να συναντήσει τον Αλέξανδρο, νέες ιδέες, καινούργιες εκπλήξεις και κάθε φορά κάθε έργο, κάθε νέος Αλέξανδρος μια νέα δύναμη για την ενίσχυση αυτής της θέλησης για την ανασυγκρότηση των δυνάμεων του Ελληνισμού. Με δημιουργικά σχέδια για την Οικονομία, για την Εκπαίδευση, για την Τέχνη, για την Αρχιτεκτονική, για τον Τουρισμό, για την αγορά, για την ταυτότητα της σύγχρονης Ελλάδας.

1996. Χίλια έργα έτοιμα. Η μεγαλύτερη στον κόσμο συλλογή τέχνης για την θρυλική προσωπικότητα του Αλέξανδρου. Μια σύγχρονη υπεραξία του Ελληνισμού για ν'ασφαλίσει τα μέσα του, να ασφαλίσει την ταυτότητά του και να ανοίξει μέλλον. Μια απίστευτη δικαίωση αυτής της ανασκαφής στην ψυχή του Βαρλάμη.

1.000 Αλέξανδροι. Ποτέ στην ιστορία των ανασκαφών, σκαπάνη δεν έπεσε πάνω σε τόσα πολλά και τόσο πλούσια ευρήματα. Και ποτέ στην ιστορία τα ευρήματα δεν ήταν τόσο ευανάγνωστα και τόσο οικεία για όλους τους ανθρώπους . Τους ανθρώπους που αισθάνονται αλλά δεν τους επιτρέπεται η είσοδος στην επίκαιρη εξέλιξη της Τέχνης .

Αύγουστος 1996 Βιέννη. 100 Έλληνες που ζουν μόνιμα στην Αυστριακή πρωτεύουσα, γιατροί, δικηγόροι, επιχειρηματίες, πανεπιστημιακοί, επισκέπτονται τον Βαρλάμη στο εργαστήριό του. Θέλουν να δουν τον Αλέξανδρο. Στιγμές απερίγραπτης συγκίνησης.

Ενας καθηγητής της Νομικής δακρυσμένος τον πλησιάζει και του εκμυστηρεύεται.

"Σ'αυτή την εργασία σας κύριε Βαρλάμη μαζέψατε όλο τον πόνο και τον καημό της Ελλάδος".

"**Κι όλη της την ελπίδα**" του ανταπάντησε!

Γιάννης Ναζλίδης
Βεργίνα, Οκτώβριος 1996

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

In memoriam of Melina Merkouri

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΑ ΧΙΛΙΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
Ή Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΕΝΟΣ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Της Αγγέλας Ταμβάκη

α) Εισαγωγή

Όταν αντίκρισα για πρώτη φορά μερικά από τα "χίλια πρόσωπα του Αλέξανδρου" στο Schrems της Αυστρίας τον περασμένο Απρίλιο, πίστεψα πως το μοναδικό σε μέγεθος και σημασία project του Μάκη Βαρλάμη του οποίου αποτελούν μέρος είχε λίγο-πολύ ολοκληρωθεί. Μόλις πρόσφατα όμως συνειδητοποίησα πόσο μακριά ήταν αυτό από την πραγματικότητα. Γιατί η πληθωρική έμπνευση του ξεχωριστού αυτού καλλιτέχνη τον οδηγεί ακατάπαυστα και με την ίδια πάντα εμμονή στη δημιουργία καινούργιων παραλλαγών.

Μου είναι δύσκολο να φαντασθώ το τελικό αποτέλεσμα και πολύ περισσότερο την επιβλητική παρουσίασή του κι αισθάνομαι πραγματικά μεγάλη αμηχανία μπροστά σ' ένα τέτοιο εγχείρημα.

Είναι άραγε μια καθαρά τεχνοϊστορική προσέγγιση η πιο ενδεδειγμένη σ' αυτή την περίπτωση; Ή μήπως πρέπει ν' αφεθούμε ελεύθεροι, οδηγημένοι από τη διαίσθηση, στο μαγικό χώρο του ονείρου και της φαντασίας; Είναι μήπως η αμεσότητα ο καλύτερος τρόπος επικοινωνίας των έργων με το θεατή; Ο Βαρλάμης έχει βέβαια μελετήσει σε βάθος τις αρχαίες και τις νεώτερες πηγές, αξιοποιώντας και την παραμικρή λεπτομέρεια και πληροφορία, οι δημιουργίες του όμως είναι ελεύθερες αναπλάσεις, προσωπικές μεταπλάσεις που επιβάλλουν ίσως μια διαφορετική θεώρηση και δεν "χωράνε" κάτω από ταμπελάκια και κατηγορίες.

Αλήθεια, πώς μπορεί ένας μελετητής να τοποθετήσει στο όποιο πλαίσιο ένα έργο που δεν έχει ούτε προηγούμενο ούτε κάτι ανάλογο για ν' αναμετρηθεί μαζί του; Δεν εννοώ βέβαια πως δεν υπάρχουν καλλιτέχνες που επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους στο πρόσωπο και το μύθο του Αλεξάνδρου φιλοτέχνησαν σειρές έργων που προορίζονταν να διακοσμήσουν τοίχους ανακτόρων και σελίδες βιβλίων. Δεν γνωρίζω όμως κανένα Έλληνα ούτε ξένο καλλιτέχνη, αρχαίο, νεώτερο ή σύγχρονο, που ασχολήθηκε αποκλειστικά , με τόσο πάθος και για τόσα χρόνια, με το πρόσωπο του μεγάλου Μακεδόνα, αποκαλύπτοντας τα διαδοχικά στάδια ενός καίριου και απόλυτα σύγχρονου προβληματισμού για το διαχρονικό χαρακτήρα ενός οικουμενικού και ταυτόχρονα προσωπικού συμβόλου. Πάνω από δέκα χρόνια, περισσότερα από χίλια έργα... Και μόνο η σκέψη προκαλεί δέος και οπωσδήποτε περιέργεια. Είναι πολύ δύσκολο να μην καταλήξει μια τέτοια προσπάθεια στην επανάληψη και τη μονοτονία. Ακόμα δυσκολότερο να συναρπάσει αλλά και να "κεντρίσει" τον επισκέπτη.

Νομίζω πως ο καλλιτέχνης θα 'νιωθε αρκετή απογοήτευση αν η εισαγωγή στην έκθεση αυτή ήταν μια καθαρά ακαδημαϊκή, αποκλειστικά "διανοητική" πραγμάτευση. Ο ίδιος μιλάει τόσο παραστατικά για τον ιερό χαρακτήρα της τέχνης κι αφήνει τόσο χώρο για τη φαντασία, την ποίηση... Η διαπίστωση ότι στο project αυτό έδωσε όλη την ψυχή και τις δυνάμεις, τις γνώσεις και τις εμπειρίες, τα οράματα και τις ελπίδες μιας πλούσιας σε δημιουργικότητα ζωής δεν είναι, πιστεύω, υπερβολική, ούτε είναι παράλογος ο ισχυρισμός πως ο Αλέξανδρός του έχει και κάπως αυτοβιογραφικό χαρακτήρα. Εκείνο όμως που τον διαφοροποιεί ουσιαστικά και διευρύνει τη σημασία του είναι η ακτινοβολία του βλέμματός του και η αισιοδοξία του μηνύματός του, κάτι που έχουμε τόσο ανάγκη σήμερα. Δεν θα 'θελα να επαναλάβω εδώ χιλιοειπωμένες κοινοτοπίες και μεγαλόστομες εξάρσεις για την υπεροχή και το μέλλον του Ελληνισμού του οποίου ο Αλέξανδρος αποτελεί αναμφισβήτητα τον ιδανικό εκπρόσωπο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πιστεύω πως η ίδια η κοσμοθεωρία του και οι απόψεις του για την αρμονική πολιτική και πολιτιστική συνύπαρξη των λαών με απόλυτο σεβασμό της ιδιαιτερότητας του καθενός, διατηρούν αναλλοίωτη την επικαιρότητά τους. Η δύναμη και η λάμψη της προσωπικότητάς του διευκόλυνε τη δημιουργία του θρύλου του που άρχισε από την εποχή που ζούσε και πλουτίστηκε με στοιχεία που ξεπερνούν και την πιο τολμηρή φαντασία στο διάβα των αιώνων. Ο Αλέξανδρός "μας" κατόρθωσε έτσι να ξεπεράσει τα στενά γεωγραφικά και χρονικά όρια και να ανήκει στην ανθρωπότητα και την αιωνιότητα.

Το ιδεολογικό όμως υπόβαθρο της παιδείας και του οράματός του και προπάντων το ήθος του συνδέονται άρρηκτα με την επιβολή, την επιβίωση και την αναβίωση του Ελληνισμού.

Τα θέματα που σχετίζονται με τις ιδιοτυπίες και τις κάποιες υπερβολές του χαρακτήρα του, την εκπληκτική γενναιότητα και τις απίστευτες περιπέτειες της ζωής του δεν είναι βέβαια τόσο δημοφιλή στην τέχνη σήμερα. Το ίδιο όμως το πρόσωπο δεν έπαψε ποτέ να γοητεύει και να συγκινεί, προκαλώντας ζωηρές συζητήσεις που καταλήγουν κάποτε και σε αντιφατικές εκτιμήσεις.

Η καλλιτεχνική όμως άποψη που καθρεφτίζει το μεγαλεπήβολο όραμα του Αλέξανδρου του Βαρλάμη έχει ακόμα μεγαλύτερη "προοπτική", ιδιαίτερα στο σημερινό κόσμο. Πιστεύω πως η σύγχρονη ελληνική τέχνη αντιμετωπίζει και σήμερα, όπως συμβαίνει βέβαια και με την καλλιτεχνική παραγωγή και άλλων χωρών που βρίσκονται στην περιφέρεια και δεν αποτελούν μεγάλα καλλιτεχνικά κέντρα μια "κρίση ταυτότητας". Η ανάγκη να ακολουθήσουν οι εκπρόσωποί της τα πιο σύγχρονα ρεύματα τείνει κάποιες φορές να συμπαρασύρει και την εθνική ιδιαιτερότητα. Η αρχαιότητα γίνεται τότε ένα φορτίο δυσβάσταχτο ή και ενοχλητικό και η παράδοση πεθαίνει, γιατί είναι αδύνατο να βρεθούν τρόποι δημιουργικής ανανέωσης. Εντελώς άκαιρα και εκτός τόπου και χρόνου τα κατάλοιπα της αρχαιότητας, που δηλώνουν επιδεικτικά την παρουσία τους, μοιάζουν κουρασμένα και χωρίς περιεχόμενο έτσι όπως χρησιμοποιούνται μερικές φορές σήμερα. Ο Βαρλάμης όμως δεν αντιμετωπίζει κανένα τέτοιο δίλημμα: είναι ταυτόχρονα βαθύτατα Έλληνας και αναμφισβήτητα "πολίτης του κόσμου" και δε φοβάται το διάλογο, ούτε την πρόκληση. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος είναι ένα μάθημα μορφολογικής και εννοιολογικής ανανέωσης της "κληρονομιάς" της αρχαιότητας. Η ανανεωτική διάθεση επεκτείνεται με εντυπωσιακές καινοτομίες και στον τομέα της τεχνικής. Ο καλλιτέχνης δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει και τα πιο ανορθόδοξα και ασυνήθιστα υλικά όπως η ζάχαρη και το σιμιγδάλι και άλλες οργανικές ύλες προκειμένου να δώσει στα πρόσωπα του Αλέξανδρου τη συγκεκριμένη έκφραση των συναισθημάτων που επιδιώκει. Πανάρχαιες τεχνικές όπως είναι, για παράδειγμα, η εγκαυστική, συνυπάρχουν απρόσμενα με τελείως σύγχρονες πρακτικές, όπως το collage ή το frottage. Σε πολλές περιπτώσεις επιδιώκει φανερά να δημιουργήσει την ψευδαίσθηση της τοιχογραφίας και να υπογραμμίσει τη φθορά του χρόνου. Η εντύπωση πάντως που αποκομίζει ο θεατής είναι μιας καλλιτεχνικής έκφρασης σύγχρονης, που συνδιαλέγεται εποικοδομητικά τόσο με το παρελθόν, όσο και με το παρόν και προτείνει λύσεις που αποτελούν αναμφισβήτητα ένα ορόσημο τόσο στην εικονογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όσο και στην ιστορία της τέχνης του εικοστού αιώνα γενικότερα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

β) Σύντομη αναδρομή στην εικονογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου ανά τους αιώνες

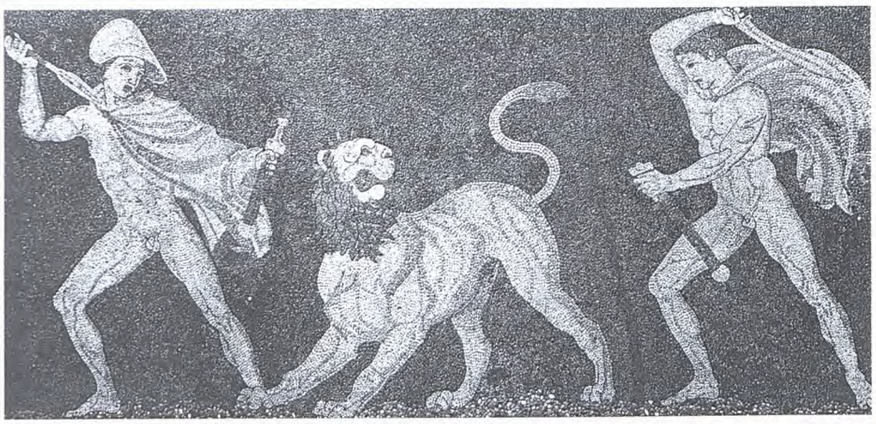

Εικ. 1 : Κυνήγι λιονταριού - Ψηφιδωτό. Μουσείο Πέλλας, π. 320 π.Χ.

Τα γεγονότα που σημαδεύουν τη σύντομη, αλλά εκπληκτική πορεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου που άλλαξε τον ρουν της ιστορίας είναι λίγο-πολύ γνωστά, και δεν κρίνεται σκόπιμο να τα επαναλάβουμε εδώ. Οι κυριότερες ιστορικές πηγές από την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα που αναφέρονται στο βίο του είναι οι εξής:

Αριανού Αλεξάνδρου Ανάβασις, βιβλία Α-Ζ.

Διοδώρου Σικελιώτου Βιβλιοθήκη, ΙΣΤ-ΙΖ.

Quintus Curtius Rufus, Historia Alexandri Magni Makedonis.

Παυσανίου, Ελλάδος Περιήγησις (passim).

Πλουτάρχου, Περί της Αλεξάνδρου τύχης ή Αρετής, Βιβλία Α-Β.

Του ιδίου, Βίοι Παράλληλοι, Αλέξανδρος-Ιούλιος Καίσαρ.

Πλινίου, Historia Naturalis, βιβλία XXXIV-XXXV.

Για το θέμα αυτό υπάρχει πολύ πλούσια γενική και ειδική βιβλιογραφία. Πολύ χρήσιμες γενικές επισκοπήσεις περιέχονται στο βιβλίο του Θεοχάρη Μιχ. Προβατάκη Μακεδονία, Μέγας Αλέξανδρος (Έκδοση G.N.L. S.A., Ελληνική Εθνική Γραμμή Α.Ε.), στον Δ' τόμο της Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους - Μέγας Αλέξανδρος - Ελληνιστικοί χρόνοι, ιδιαίτερα σελ. 1-239 (Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών 1973).

Εικ. 2 : Κεφαλή Μεγάλου Αλεξάνδρου. Αθήνα, Μουσείο Ακροπόλεως.

Τα τελευταία χρόνια εκδόθηκαν δύο ακόμα βιβλία που περιέχουν πολλές πληροφορίες και εικόνες έργων τέχνης της εποχής που μας ενδιαφέρει: Ο Φίλιππος Βασιλεύς Μακεδόνων (Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., Αθήνα 1980) και η Βεργίνα - οι βασιλικοί τάφοι και οι άλλες αρχαιότητες (Αθήνα, Εκδοτική Αθηνών 1984, στο εξής: Βεργίνα) του Μανόλη Ανδρόνικου.

Αρκετά πρόσφατα έγιναν δύο πολύ σημαντικές εκθέσεις για τον Αλέξανδρο. Στους καταλόγους που τυπώθηκαν με την ευκαιρία αυτή, υπάρχουν εξαιρετικά κατατοπιστικά εισαγωγικά κείμενα και ενημερωμένη βιβλιογραφία. Οι κατάλογοι αυτοί είναι:

1) Μέγας Αλέξανδρος - Ιστορία και θρύλος στην Τέχνη - Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών - Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων - Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης 1980 (ελληνική και αγγλική έκδοση). Η έκθεση αυτή, που οργανώθηκε υπό τη διεύθυνση και με την επιστημονική επιμέλεια του κυρίου Νικολάου Γιαλούρη, τ. Γενικού Διευθυντού Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων, ο οποίος έγραψε και ένα πολύ εμπεριστατωμένο εισαγωγικό δοκίμιο για το θέμα που μας ενδιαφέρει, περιόδευσε στη συνέχεια σε έξι μεγάλα αμερικανικά μουσεία. Σ' αυτά συγκαταλέγονται το Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης, το Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης και το Ινστιτούτο Τέχνης του Σικάγου και εκδόθηκαν οι σχετικοί κατάλογοι με συμπληρώματα (Supplements) στην κάθε περίπτωση.

2) Alessandro Magno, Storia e Mito - Palazzo Ruspoli, Ρώμη, 21 Δεκεμβρίου 1995 - 21 Μαΐου 1996. Fondazione Memmo - Leonardo Arte 1995 (στο εξής: Alessandro Magno)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο Πλίνιος (Historia Naturalis, VII.XXXVII.125) αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος καθόρισε ότι μόνο τρεις καλλιτέχνες, ο γλύπτης Λύσιππος, ο ζωγράφος Απελλής και ο χαράκτης Πυργοτέλης επιτρεπόταν να φιλοτεχνήσουν πορτραίτα του. Η πληροφορία όμως αυτή ελέγχεται ως ανακριβής. Αν και δε σώθηκαν τα περίφημα πρωτότυπα που αποδίδονται στους κορυφαίους αυτούς καλλιτέχνες οι πηγές αναφέρουν και άλλους διάσημους γλύπτες της εποχής του όπως ο Λεωχάρης και ο Ευφράνωρ, που σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα απεικόνισε το Φίλιππο και τον Αλέξανδρο πάνω σ' ένα άρμα (XXXIV, 78). Εξάλλου κατά τον Παυσανία (V, 20, 9-10) ο Λεωχάρης φιλοτέχνησε χρυσελεφάντινα αγάλματα του βασιλέως Φιλίππου, της συζύγου του Ολυμπιάδος, των γονέων του Φιλίππου Αμύντα Γ' και Ευρυδίκης και του γιου τους Αλεξάνδρου. Ο ίδιος καλλιτέχνης συνεργάστηκε επίσης με το Λύσιππο για τη δημιουργία του χάλκινου συμπλέγματος που αφιέρωσε γύρω στο 320 π.Χ. στους Δελφούς ο γιος του Μακεδόνα στρατηγού Κρατερού. Το έργο αυτό παρίστανε το Μέγα Αλέξανδρο και τον Κρατερό κατά το κυνήγι του λιονταριού. Το ίδιο θέμα, που αναφέρεται σ' ένα ιστορικά τεκμηριωμένο κυνήγι στο Γρανικό της Μικράς Ασίας, όταν ο Αλέξανδρος κινδύνευσε από την επίθεση του λιονταριού και σώθηκε χάρη στην παρέμβαση του φίλου του Κρατερού, απεικονίζεται και στο γνωστό ψηφιδωτό του Μουσείου της Πέλλας, που χρονολογείται γύρω στο 320 π.Χ. (Εικόνα 1), ενώ ένα άλλο ψηφιδωτό επίσης από την Πέλλα εικονίζει κυνήγι ελαφιού (βλ. και Μ. Σιγανίδου - Μ. Λιλιμπάκη- Ακαμάτη, Πέλλα, Πρωτεύουσα των Μακεδόνων, Αθήνα, Υπουργείο Πολιτισμού - ΤΑΠ 1996, Εικ. 11, 47 και Alessandro Magno, αρ. κατ. 8).

Τόσο ο Λύσιππος, όσο και ο Απελλής, για τη δραστηριότητα του οποίου έχουμε πολύ πιο ασαφείς πληροφορίες, θεωρούνται οι θεμελιωτές του ιδιαίτερου εκείνου τύπου της βασιλικής προσωπογραφίας που κατέχει διακεκριμένη θέση στην ευρωπαϊκή καλλιτεχνική παράδοση. Αρκετά πρωτότυπα έργα τέχνης φαίνεται ότι απεικόνιζαν σκηνές κυνηγιού, που ήταν η αγαπημένη απασχόληση των Μακεδόνων ηγεμόνων. Ένα κυνήγι μέσα στο δάσος με τη συμμετοχή του Αλεξάνδρου απεικονίζεται και στη γνωστή τοιχογραφία του Τάφου Β' της Βεργίνας (βλ. Βεργίνα, σελ. 110-117 με έγχρωμες απεικονίσεις). "Η σαρκοφάγος του Αλεξάνδρου" του Μουσείου της Κωνσταντινουπόλεως, που χρονολογείται στο τέλος του τέταρτου αιώνα π.Χ. απεικονίζει στη μια μακρά πλευρά της κυνήγι λιονταριού και ελαφιού και στην άλλη τη μάχη του Αλεξάνδρου εναντίον των Περσών. (Για το έργο αυτό βλ. και K. Schefold, M. Seidel, Der Alexander-Sarkophag (Βερολίνο 1968), και Graeve V., Der Alexandersarkophag und seine Werkstatt (Βερολίνο 1970)).

Η προτίμηση του Αλεξάνδρου για τους ανδριάντες και τις προτομές που φιλοτέχνησε ο Λύσιππος οφείλεται σύμφωνα με κάποιες πληροφορίες στο ότι οι άλλοι καλλιτέχνες απέδιδαν μεν τη χαρακτηριστική κλίση της κεφαλής προς τα αριστερά "και των ομμάτων την διάχυσιν και υγρότητα", την έντονη δηλαδή λάμψη των ματιών που φανερώνει τον ενθουσιώδη και συναισθηματικό χαρακτήρα του Αλεξάνδρου, αλλά δεν "διεφύλαττον αυτού το αρρενωπόν και λεοντώδες", κάτι που επετύγχανε μόνον ο καινοτόμος και εξαιρετικά ταλαντούχος αυτός γλύπτης.

Οι χαρακτηριστικότεροι τύποι πορτραίτων που θεωρείται γενικά ότι αποδίδουν πρωτότυπα έργα που δε σώθηκαν και χρονολογούνται γενικά στην υστεροελληνιστική και τη ρωμαϊκή εποχή με μερικές αποκλίσεις των απόψεων γνωστών μελετητών έχουν συνδεθεί γενικά με το όνομά

Εικ. 3 : Αλέξανδρος δορυφόρος. Μπρούντζινο αγαλματίδιο από τη Velleia, 1ος αι. π.Χ. Πάρμα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Εικ. 4 : Αλέξανδρος - Ζεύς. Τοιχογραφία που αντιγράφει τον πίνακα του Απελλή. Πομπηία, οίκος των Vetii.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 5 : Μάχη μεταξύ Δαρείου και Αλεξάνδρου (λεπτομέρεια). Ψηφιδωτό από την Πομπηία. Νάπολη, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο.

Εικ. 6 : Αλέξανδρος και Βουκεφάλας. Μπρούντζινο σύμπλεγμα. Φλωρεντία, Αρχαιολογικό Μουσείο.

του αλλά και με εκείνο του Λεωχάρους. (Εικ. 2).

Από τον επιβλητικό αριθμό των ανδριάντων που σύμφωνα με την παράδοση φιλοτέχνησε ξεχωρίζει ο Αλέξανδρος δορυφόρος με τη χαρακτηριστική στροφή του βλέμματος προς τον ουρανό. Ορισμένα αγαλματίδια, το πιο αντιπροσωπευτικό από τα οποία είναι ίσως ένα μπρούντζινο δείγμα ρωμαϊκής εποχής (Εικ. 3) στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο της Πάρμας θεωρήθηκαν ως παραλλαγές ή ως αντίγραφα του τύπου αυτού. (Βλ. The Search for Alexander (κατάλογος έκθεσης, Washington National Gallery of Art, 1980, αρ. κατ. 38, 40 και Alessandro Magno, σελ. 121-128 με εικόνες και αριθμ. κατ. 9). Τα έργα του Λυσίππου διακρίνονται για τον ιδανικό συνδυασμό της ρεαλιστικής απεικόνισης και της επιμελημένης εκτέλεσης, με εντυπωσιακή ελευθερία στην απόδοση της έκφρασης του προσώπου και της στάσης του σώματος. Κορυφαίο επίτευγμά του είναι η απομάκρυνση από τον "Κανόνα" του Πολυκλείτου και η επινόηση ενός νέου, που χαρακτηρίζεται από το μικρό κεφάλι και τις γεμάτες χάρη, ραδινές αναλογίες του σώματος. Είναι πιθανό πως ο Λύσιππος ακολούθησε μαζί με άλλους επιστήμονες και καλλιτέχνες τον Αλέξανδρο στην εκστρατεία του στην Ασία. Το γεγονός αυτό, μαζί με τη μαθητεία του τελευταίου κοντά στον Αριστοτέλη και το θαυμασμό του για τον Όμηρο δείχνει μαζί με άλλες ιστορικές μαρτυρίες την εξαιρετική καλλιέργεια και το ζωηρό ενδιαφέρον του για τα γράμματα και τις τέχνες. Εκτός δηλαδή από την πολεμική αρετή και τις θρυλικές του κατακτήσεις, ο Αλέξανδρος υπήρξε και στον τομέα αυτό πρωτοπόρος και πρότυπο τόσο των Ρωμαίων αυτοκρατόρων, όσο και των μεταγενέστερων ηγεμόνων της Δύσης.

Ο Απελλής ο Εφέσιος ή Κώος συγκαταλέγεται μαζί με τον Πρωτογένη στους διασημότερους ζωγράφους της αρχαιότητας. Με το όνομά του συνδέεται η απεικόνιση του "Αλεξάνδρου Κεραυνοφόρου", του θεοποιημένου δηλαδή Αλεξάνδρου με τη μορφή του Δία που φέρει τον κεραυνό για τον οποίο μας δίνει επίσης πληροφορίες ο Πλίνιος. Μια τοιχογραφία της Οικίας των Vettii στην Πομπηία (Εικ. 4) καθώς και ένα ρωμαϊκό ανάγλυφο της εποχής των Φλαβίων με τον Αλέξανδρο-Δία μεταξύ του Ποσειδώνα και του Ηρακλή θεωρείται γενικά ότι αποδίδουν τη μορφή του (βλ. και Alessandro Magno, σελ. 130-131 με εικόνες, και αρ. κατ. 108). Με το όνομα του Απελλή συνδέεται επίσης η ρομαντική του ιστορία με την Καμπάσπη ή Παγκάσπη, ερωμένη του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που με πολλή γενναιοδωρία την παραχώρησε στο σφόδρα ερωτευμένο μαζί της ζωγράφο, ο οποίος αναφέρεται πως φιλοτέχνησε το πορτραίτο της. Το θέμα αυτό έγινε ιδιαίτερα δημοφιλές στη νεώτερη ευρωπαϊκή ζωγραφική. Ακόμα λιγότερα γνωρίζουμε για τον τρίτο εκλεκτό του Αλεξάνδρου Πυργοτέλη, του οποίου δε σώθηκαν επίσης πρωτότυπα έργα.

Γνωρίζουμε επίσης ότι ο Ευθυκράτης, μαθητής του Λυσίππου, απεικόνισε τον Αλέξανδρο ως κυνηγό, ενώ ο Πρωτογένης τον ζωγράφισε μαζί

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

με τον Πάνα και ο συνάδελφός του Αετίων προτίμησε το γάμο του με τη Ρωξάνη, πριγκίπισσα της Βακτριανής και θυγατέρα του Οξυάρτου. Νωρίτερα είχαν επίσης ασχοληθεί μαζί του οι ζωγράφοι Νικίας και Αντίφιλος. Ο τελευταίος τον απεικόνισε μάλιστα μαζί με το Φίλιππο και την Αθηνά. Ο Κρατερός παράγγειλε ακόμα στο Φιλόξενο από την Ερέτρια έναν πίνακα με θέμα τη μάχη της Ισσού, μετά το θάνατο του Αλεξάνδρου. Το περίφημο ψηφιδωτό που βρίσκεται σήμερα στη Νάπολη και προέρχεται από την Οικία του Φαύνου στην Πομπηία (Εικ. 5) φαίνεται ότι εμπνέεται από το έργο αυτό. Ο Διόδωρος (XVIII, 26) αναφέρει εξάλλου ότι μια εικόνα του Αλεξάνδρου πάνω στο άρμα του οφείλεται σ' έναν άγνωστο ζωγράφο, ενώ αναφέρονται και άλλες προσωπογραφίες του, έργα επίσης άγνωστων καλλιτεχνών. (βλ. και Margarete Bieber, Alexander the Great in Greek and Roman Art, Σικάγο 1964, σελ. 13).

Τα θρυλικά κατορθώματα του Αλεξάνδρου αρχίζουν ήδη κατά την παιδική του ηλικία, όταν κατόρθωσε να δαμάσει τον Βουκεφάλα, κάτι που δεν είχε πετύχει ο πατέρας του. Στο αρχαιολογικό μουσείο της Φλωρεντίας βρίσκεται σήμερα ένα αριστουργηματικό μπρούντζινο αγαλματίδιο ελληνιστικο-ετρουσκικής τέχνης όπου αποδίδεται με πολλή επιτυχία η προσπάθεια και η ένταση του νεαρού πρίγκιπα (Εικ. 6). Αρκετά εξάλλου αγαλματίδια στα οποία συγκαταλέγεται και ένα θαυμάσιο δείγμα στο μουσείο της Νάπολης τον απεικονίζουν λίγο μεγαλύτερο και έφιππο (Εικ. 7). Ο τύπος αυτός είναι σημαντικός για την ιστορία του έφιππου ανδριάντα του ηγεμόνα, που καθιερώθηκε στη συνέχεια από τη ρωμαϊκή εποχή και εξής.

Με την εφηβική ηλικία του Αλεξάνδρου συνδέεται το πρότυπο τριών γνωστών αντιγράφων, που αποδόθηκαν τόσο στο Λύσιππο όσο και στο Λεωχάρη (Bieber, ό.π., σελ. 25, Εικ. 5). Ολόσωμος, καθιστός, εξιδανικευμένος και με τη χαρακτηριστική ηρωική γυμνότητα απεικονίζεται ο Αλέξανδρος Rondanini, που συσχετίστηκε με τη νικηφόρο δράση του στη Μάχη της Χαιρώνειας το 338 π.Χ. Ο τύπος αυτός αποδόθηκε επίσης από μερικούς ερευνητές στο Λεωχάρη εξαιτίας της ομοιότητάς του με το Γανυμήδη και τον Απόλλωνα του Belvedere (Εικ. 8, ό.π. σελ. 26-28, Εικ. 6-8), ενώ άλλοι θεωρούν ως δημιουργό του προτύπου του τον Ευφράνορα. Με τη νεανική τέλος ηλικία του Αλεξάνδρου συνδέονται διάφορες προτομές, οι γνωστότερες από τις οποίες ανήκουν στους τύπους του Ευβουλέως (Εικ. 9) και της ερμαϊκής στήλης του Azara (Εικ. 10). Το τελευταίο αυτό παράδειγμα έχει επίσης συνδεθεί με το όνομα του Λυσίππου και αποδίδει, με πολύ χαρακτηριστικό τρόπο, τα δύο γνωρίσματα που θεωρήθηκαν ως βάση για την ταύτιση πολλών άλλων προτομών: τη στροφή του λαιμού και την αναστολή της πλούσιας κόμμωσης που θυμίζει χαίτη λιονταριού πάνω από το μέτωπο.

Με τη στήλη του Azara συνδέεται και ένα αγαλματίδιο από την Κάτω Αίγυπτο που βρίσκεται επίσης στο Λούβρο και πιστεύεται ότι φιλοτεχνήθηκε από το Λύσιππο πριν από τη θεοποίηση του Αλεξάνδρου και την υιοθέτηση του ονόματος του Διός Άμμωνος (ό.π., Εικ. 18). Με τον ίδιο καλλιτέχνη έχει συνδεθεί επίσης το θαυμάσιο μπρούντζινο αγαλματίδιο της Εικ. 7 καθώς και ένα άλλο στο παρισινό μουσείο Guimet (ό.π., Εικ. 23). Έφιππο αποδίδουν επίσης τον Αλέξανδρο μαχόμενο κατά του Πώρου που ιππεύει έναν ελέφαντα δύο δεκάδραχμα του βρετανικού μουσείου (ό.π. και δική μας Εικ. 11).

Σύμφωνα με όσα αναφέρει ο Πλούταρχος (De Iside et Osiride, 24) ο Λύσιππος κατηγόρησε τον Απελλή, που είχε ζωγραφίσει τον Αλέξανδρο ως

Εικ. 7 : Έφιππο αγαλματίδιο Αλεξάνδρου. Μπρούντζος. Νάπολη, Εθνικό Αρχ. Μουσείο.

Εικ. 8 : Αλέξανδρος Rondanini. Μόναχο, Γλυπτοθήκη.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 9 : Αλέξανδρος τύπου "Ευβουλέως". Από τις ανασκαφές της Αγοράς. Αθήνα, Μουσείο Αγοράς.

Εικ. 10 : Αλέξανδρος. Ερμαϊκή στήλη του Azara. Παρίσι, Μουσείο Λούβρου.

κεραυνοφόρο, κάτι που ταίριαζε μόνο σε θεό, ενώ ο ίδιος του έδωσε ως όπλο το δόρυ, κάτι που ταίριαζε σ' ένα θνητό. Τον τύπο του Αλεξάνδρου Κεραυνοφόρου αποδίδει επίσης ο σφραγιδόλιθος Neison από κορναλίνη (ό.π., Εικ. 25) που αποτελεί ίσως μια ελληνιστική προσαρμογή του γνωστού έργου του Απελλή. Ο επιφανής αυτός ζωγράφος υπήρξε από τους πρώτους που απεικόνισαν τον Αλέξανδρο θεοποιημένο, και την τάση αυτή ακολούθησε και ο Πυργοτέλης.

Ο Παυσανίας αναφέρει επίσης ένα άγαλμα του Αλεξάνδρου ως Δία (V, 25, 1) που είχε ανεγερθεί στην Κόρινθο και μπορεί να αποτέλεσε το πρότυπο του σφραγιδολίθου Neison.

Ο Πλίνιος μνημονεύει ακόμα μια προσωπογραφία του Αλεξάνδρου πάνω στο θριαμβικό του άρμα (35, 93-95), ενώ σύμφωνα με τον Αιλιανό (Var. Hist. II 3) σε μια άλλη έφιππη απεικόνισή του το άλογο ήταν τόσο ζωντανό, ώστε να κάνει ένα αληθινό άλογο να χλιμιντρίσει βλέποντάς το.

Απόηχοι της τέχνης του Πυργοτέλη αναγνωρίζονται ίσως σε νομίσματα που κόπηκαν στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του Αλεξάνδρου. Είναι γνωστό πως οι Μακεδόνες βασιλείς θεωρούσαν ως μυθικό πρόγονό τους τον Ηρακλείδη Τήμενο. Τόσο ο Φίλιππος όσο και ο Αλέξανδρος απεικόνισαν τον Ηρακλή στο πίσω μέρος ορισμένων νομισμάτων τους (ό.π., Εικ. 30), ο τελευταίος όμως έδωσε και τα εξιδανικευμένα χαρακτηριστικά του στο μυθολογικό αυτό ήρωα (ό.π., Εικ. 31-33). Ένας μεταγενέστερος συγγραφέας, ο Έφιππος, αναφέρει επίσης ότι ο Αλέξανδρος μεταμφιεζόταν καμιά φορά σε Άμμωνα, Αρτέμιδα, Ερμή ή Ηρακλή με τη λεοντή και το δόρυ (Αθήναιος, XII, 537 κ.ε).

Εκτός από τον Αλέξανδρο ως Δία-Άμμωνα με τα χαρακτηριστικά κέρατα τα παλαιότερα δείγματα του οποίου απαντώνται σε ένα σφραγιδόλιθο του δεύτερου μισού του 4ου αι. π.Χ. και σε νομίσματα των διαδόχων του (βλ. Alessandro Magno, αρ. κατ. 12, 64, 104) γνωστοί κυρίως από νομίσματα και σφραγίδες είναι και οι τύποι του Αλεξάνδρου-Ηρακλή (βλ. κατάλογο The Search for Alexander, αρ. κατ. 34, 36, 37) και του Αλεξάνδρου-Αχιλλέα (βλ. Alessandro Magno, αρ. κατ. 114, 116). Ένα γνωστό αγαλματίδιο από το Μουσείο της Πέλλας απεικονίζει τον Αλέξανδρο-Πάνα (Εικ. 12) κάτι που θυμίζει τον Αλέξανδρο και τον Πάνα που σύμφωνα με τον Πλίνιο (Nat. Hist. 35, 106) είχε ζωγραφίσει ο Πρωτογένης, ενώ ο Αλέξανδρος ως Ήλιος-Κοσμοκράτωρ αποτελεί τμήμα της πλαστικής διακόσμησης ενός αγγείου ελληνιστικής εποχής στο Musée du Cinquantenaire των Βρυξελλών (Εικ. 13). Δεν φαίνεται όπως πιθανό ότι ο ίδιος καθιέρωσε την απεικόνιση του πορτραίτου του σε νομίσματα, ούτε ανήγειρε ναούς και βωμούς προς τιμή του ενόσω ζούσε (Bieber, ό.π., σελ. 49). Η συστηματική λατρεία του αρχίζει στην Αλεξάνδρεια την εποχή του διαδόχου του Πτολεμαίου του Α΄. Δύο θαυμάσιες καμέες, που φιλοτεχνήθηκαν τον 3ο π.Χ. αιώνα βρίσκονται σήμερα στη Βιέννη (Εικ. 14) και στην Αγία Πετρούπολη και τον απεικονίζουν μαζί με τη μητέρα του Ολυμπιάδα. Στο πρώτο παράδειγμα φέρει κράνος με στέφανο δάφνης και την αιγίδα, ενώ στο δεύτερο το κράνος του φέρει φίδι, κεραυνό και το κεφάλι του Άμμωνα.

Η εποχή των διαδόχων προχωρεί ακόμα περισσότερο στην εξιδανίκευση και τη θεοποίηση του Αλεξάνδρου, όπως φαίνεται από διάφορες προτομές και νομίσματα. Τον τύπο εξάλλου του κρανοφόρου Αλεξάνδρου που συνδέεται ίσως με τον Αλέξανδρο-Άρη αποδίδουν και μερικά άλλα παραδείγματα (Εικ. 15), ενώ μ' αυτόν συνδέεται και μια τοιχογραφία που απεικονίζει το γάμο του Αλέξανδρου-Άρη με τη Στάτειρα-Αφροδίτη,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προέρχεται από την Πομπηία και χρονολογείται στην εποχή του Νέρωνα (Εικ. 16). Στον απέναντι τοίχο του ίδιου δωματίου απεικονιζόταν ο γάμος του Αλεξάνδρου με την Παρισάτιδα. Εκτός από την ιστορική σημασία του θέματος, που διασώζει την ανάμνηση των γάμων του Αλεξάνδρου και επιφανών Μακεδόνων με Περσίδες, το έργο αυτό παρουσιάζει μεγάλο καλλιτεχνικό ενδιαφέρον γιατί αποτελεί τον πρόγονο ενός τύπου γνωστού στην ευρωπαϊκή ζωγραφική από την Αναγέννηση και εξής, όπου διακεκριμένα πρόσωπα απεικονίζονται κατά το γάμο τους με τη μορφή αρχαίων θεών. Γνωρίζουμε επίσης και ορισμένα χάλκινα αγαλμάτια του Αλεξάνδρου με την αιγίδα του Διός. Αργότερα κατά τη ρωμαϊκή εποχή και άλλοι ηγεμόνες όπως ο Πομπήιος ο Μέγας και ο Μιθριδάτης ο VI ο Ευπάτωρ αλλά και ο Καρακάλλας προσπάθησαν να μιμηθούν την εξωτερική εμφάνιση του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Όπως και στην ελληνιστική, έτσι και στη ρωμαϊκή εποχή εξακολουθούν να φιλοτεχνούνται αγάλματα του Αλεξάνδρου ενώ οι προτομές του αποκτούν τώρα κάποτε κολοσσιαίες διαστάσεις και χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη συναισθηματική ένταση. Οι ρωμαίοι αυτοκράτορες θεωρούσαν τους εαυτούς τους φυσικούς διαδόχους της αυτοκρατορίας του Αλεξάνδρου του οποίου ενστερνίστηκαν τις ιδέες περί οικουμενικής αδελφότητας και αρμονίας μεταξύ όλων των υπηκόων τους. Ο Σουητώνιος αναφέρει ότι ο Αύγουστος διακόσμησε την προσωπική του σφραγίδα με την εικόνα του Αλεξάνδρου (Augustus 50),

Η ιδέα του Αλεξάνδρου-Διός αναγνωρίζεται και σ' ένα άλλο καθιστό μπρούντζινο αγαλματίδιο με το χαρακτηριστικό κράνος και το ιμάτιο (Εικ. 17), ενώ ο Αλέξανδρος απεικονίζεται όρθιος και με το ιμάτιο που πέφτει πάνω απ' τον αριστερό ώμο και τυλίγει το κάτω μέρος του σώματος σ' ένα άγαλμα από τη Μαγνησία (Εικ. 18). Στην πρώιμη εποχή των Αντωνίνων ανάγεται εξάλλου η ταύτιση του Αλεξάνδρου με τον Απόλλωνα, ενώ η λατρεία του Αλεξάνδρου συνδυάστηκε με εκείνη των σπουδαιότερων ρωμαίων αυτοκρατόρων.

Πορτραίτα εξάλλου του Αλεξάνδρου εξακολούθησαν να χρησιμοποιούνται για τη διακόσμηση ενδυμάτων, σκευών και άλλων αντικειμένων ως το τέλος της ύστερης αρχαιότητας. Ο Trebellius Pollio (Triginta Tyranni, XIV, 6) αναφέρει ότι την εποχή του Διοκλητιανού κατά την οποία έγραφε (284-305 μ.Χ.) οι άνθρωποι πίστευαν ότι χρυσά ή αργυρά πορτραίτα του Αλεξάνδρου έφερναν τύχη σε όσους τα κατείχαν, ενώ ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος κατηγορεί, στο τέλος του 4ου μ.Χ. αιώνα τους κατοίκους της Αντιόχειας ότι φορούσαν μπρούντζινα νομίσματα του Αλεξάνδρου γύρω από το λαιμό και τους αστραγάλους τους (βλ. γενικά για τους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς τύπους Bieber, ό.π., εικ. 53-70, 87-108 και σελ. 56-82).

Η σύντομη αυτή επισκόπηση είχε σκοπό να ανιχνεύσει τους κύριους τύπους της εικονογραφίας του Αλεξάνδρου που κατάγονται από την ελληνορωμαϊκή αρχαιότητα και που απόηχοί τους μπορούν ίσως να αναζητηθούν σε μερικούς από τους Αλεξάνδρους του Βαρλάμη. Οι προτομές, τα αγάλματα και τα νομίσματα που αντιγράφουν διάσημα έργα των γνωστότερων καλλιτεχνών της εποχής του συνδέονται άμεσα με την ιστορία του, έτσι όπως καταγράφηκε στις πιο αξιόπιστες πηγές. Η μυθοποίηση όμως του Αλεξάνδρου είχε αρχίσει ήδη από τον καιρό που ζούσε και φαίνεται ότι ο ίδιος δημιουργούσε ένα κλίμα που ευνοούσε την ανάπτυξή της. Η μητέρα του Ολυμπιάς φρόντισε να διαδώσει το μύθο που αναφέρεται στη θεϊκή καταγωγή του, σύμφωνα με τον οποίο ήταν γιος του Διός, που την επισκέφθηκε με μορφή φιδιού (βλ. και Πλουτάρχου, Βίος Αλεξάν-

Εικ. 11 : Συμπλοκή Αλεξάνδρου και Πώρου. Δεκάδραχμο. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

Εικ. 12 : Αλέξανδρος - Παν. Τέλος 4ου αι. π.Χ. Μουσείο Πέλλας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 13 : Αλέξανδρος - Ήλιος Κοσμοκράτωρ. Αμισός, Πόντος, 3ος - 2ος αι. π.Χ. Βρυξέλλες, Musee du Cinquantenaire.

Εικ. 14 : Αλέξανδρος και Ολυμπιάς. Καμέα Ελληνιστικών χρόνων. Βιέννη, Μουσείο Ιστορίας της Τέχνης.

δρου, 3). Η πατρότητα του Διός/Άμμωνος πιστεύεται πως έχει σχέση και με τη γνωστή επίσκεψη του Αλεξάνδρου στη Siwa. Για το θέμα αυτό βλ. και Langer P., "Alexander the Great at Siwa", στο The Ancient World, vol. iv, Nos. 3-4, σελ. 109 κ.ε.

Η συγγραφή όμως του μυθιστορήματος του Μεγάλου Αλεξάνδρου χρονολογείται ίσως στον 3ο μ.Χ. αιώνα και αποδίδεται στο λεγόμενο Ψευδοκαλλισθένη, που συσχετίστηκε κάποτε με τον ανιψιό του Αριστοτέλη Καλλισθένη. Το μυθιστόρημα αυτό μεταφράστηκε κατά τον 3ο ή 4ο αιώνα από τον Ιούλιο Βαλέριο στα λατινικά και είχε τεράστια διάδοση. Μια από τις μεταφράσεις αυτές, η Historia de Proeliis, (I, II, III κ.λπ.) οφείλεται στον αρχιπρεσβύτερο Λέοντα και χρονολογείται στον 10ο αιώνα μ.Χ. Το "ρομάντζο" αυτό του Αλεξάνδρου μεταφράστηκε στις περισσότερες ευρωπαϊκές γλώσσες αλλά και στη συριακή, την αραμαϊκή, την αραβική, την αιθιοπική, την παλαιοπερσική, τη βυζαντινή, τη νεοπερσική, την ανατολικοτουρκική και τη δυτικοτουρκική (οθωμανική), την ινδική, τη μαλαϊκή και τη γιαβανέζικη. Οι εκδόσεις αυτές διακοσμήθηκαν με θαυμάσιες μικρογραφίες, που απεικονίζουν με θαυμαστές λεπτομέρειες, όλα τα περίεργα και εξωπραγματικά κατορθώματα του Αλεξάνδρου-θρύλου. Οι απίστευτες περιπέτειες, οι άθλοι και τα ταξίδια του θρυλικού ήρωα αποτέλεσαν ένα είδος εποποιίας και στάθηκαν για τη μεσαιωνική Ευρώπη και Ασία κάτι ανάλογο με την Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Μερικές περιγραφές θυμίζουν εξάλλου κατορθώματα του Ηρακλή και του Οδυσσέα. Από καλλιτεχνική άποψη εξαιρετική σημασία έχουν οι θαυμάσιες μινιατούρες που διακόσμησαν τις διάφορες εκδόσεις δύο περίφημων περσικών μεσαιωνικών ποιημάτων, του "Σαχνάμα" ή "Βιβλίου των Βασιλέων" του Φιρντουσή (10ος αιώνας) και του Ισκανταρνάμα ή "Βιβλίου του Αλεξάνδρου" (12ος-13ος αιώνας) του Νιζάμη. Και τα δύο ήταν εξαιρετικά δημοφιλή και επανεκδόθηκαν πολλές φορές ως το 15ο και τον 16ο αιώνα, εποχή μεγάλης ακμής της περσικής μινιατούρας. Ανάλογης σημασίας είναι και οι μικρογραφίες που διακόσμησαν γαλλικά, αγγλικά, φλαμανδικά, γερμανικά, ολλανδικά κ.ά. χειρόγραφα του "Παραμυθιού του Μεγαλέξαντρου" ("Le Roman d'Alexandre" ή "The Romance of Alexander"). Για τα ανατολικά εικονογραφημένα χειρόγραφα βλ. Alessandro Magno, αρ. κατ. 123-141 και σελ. 175-191. Για τα ευρωπαϊκά μεσαιωνικά χειρόγραφα βλ. ό.π., σ. 161-173 και D.J.A. Ross, Alexander Historiatus, A guide to Medieval illustrated Alexander Literature, στο Warburg Institute Surveys 1963 και του ίδιου Illustrated Alexander-Books in Germany and the Netherlands, Cambridge 1971).

Θα ήταν ενδιαφέρον να διαπιστώσουμε αν η συγκριτική μελέτη των ανατολικών και δυτικών χειρογράφων θα μπορούσε να αποκαλύψει χαρακτηριστικές προτιμήσεις για ορισμένα θέματα ή παραλλαγές μυθικών επεισοδίων. Στο εισαγωγικό όμως κείμενο της σχετικής ενότητας του καταλόγου Alessandro Magno (σελ. 190-191) αναφέρεται πως κάτι τέτοιο επιχειρήθηκε κάποτε, είναι όμως εξαιρετικά δύσκολο. Η παράθεση μερικών αποτελεσμάτων δείχνει, για παράδειγμα, μια σαφή προτίμηση για το θάνατο του Δαρείου. Η συμπεριφορά του Αλεξάνδρου προς τον ετοιμοθάνατο μεγάλο βασιλιά είναι ένα ακόμα δείγμα της μεγαλοψυχίας του κάτι ανάλογο με την επίσκεψη της οικογένειας του Δαρείου που υπήρξε ιδιαίτερα δημοφιλής στους ευρωπαίους καλλιτέχνες από την Αναγέννηση και εξής.

Η μονομαχία του Αλεξάνδρου και του Πώρου, η συζήτησή του με τους γυμνοσοφιστές των Ινδιών, η επίσκεψή του στη βασίλισσα της Ισπανίας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καϊταφέ ή Κανδάκη που τον αναγνωρίζει αν και είναι μεταμφιεσμένος σε Αντίγονο, η κατασκευή ενός φράγματος ενάντια στους νομάδες του Βορρά Γωγ και Μαγώγ, τα ταξίδια του στην Ινδία, την Κίνα, στα πέρατα της οικουμένης, στο νησί των Μακάρων και των Νεράιδων, σε εντελώς φανταστικές χώρες, όπως είναι εκείνη των Αμαζόνων, των Τρωγλοδυτών, του Ηλίου και του Αιωνίου Σκότους, όπου συναντά τέρατα και θηρία και η συνομιλία του με το δένδρο με την ανθρώπινη φωνή που προλέγει το θάνατό του, είναι μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά αυτά μυθικά συμβάντα.

Ο Αλέξανδρος ντυμένος Μογγόλος αυτοκράτορας στέκεται μπροστά στο φράγμα που χωρίζει τους δύο κόσμους ή μεταμφιεσμένος σε αποκρισάρη συνομιλεί με το Δαρείο, ενώ άλλοτε πολεμά με τους αγρίους, χρησιμοποιεί σιδερένια άλογα στη μάχη του Υδάσπη, ή μαζί με τον Απολλώνιο τον Τυανέα στήνει ένα "τέλεσμα" στο νησί του Λέοντος, στη θάλασσα της Κίνας, ενώ οι σύντροφοί του ανακαλύπτουν την πηγή της Αθανασίας. Χρησιμοποιεί ακόμα πανέξυπνα τεχνάσματα, όπως εκείνο που περιγράφεται στην πασίγνωστη κατάβασή του στο βυθό του ωκεανού μέσα σ' ένα γυάλινο βαρέλι. Ο Σικάνταρ - Αλέξανδρος δείχνει την εφευρετικότητά του στο επίσης γνωστό επεισόδιο της χαράδρας με τα διαμάντια, που αναφέρεται και στη Χαλμά, στην περιγραφή των ταξιδιών του Σεβάχ του Θαλασσινού, ενώ άλλοτε σκοτώνει ένα δράκο, ή επιστατεί στην κατασκευή ενός καθρέφτη κ.ά. Αναφέρουμε εδώ ενδεικτικά τα κυριότερα μόνο από τα απίστευτα με τα οποία η λαϊκή φαντασία συνδύασε το όνομα του ήρωα. Χαρακτηριστικό είναι ότι πολλές φορές τα πρόσωπα και τα περιστατικά που απαντώνται αρχικά στον Ψευδοκαλλισθένη ξαναβρίσκονται με αλλαγμένα ονόματα και σε διαφορετικές παραλλαγές των ίδιων επεισοδίων στα περσικά ποιήματα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν για τους απόηχους της αρχαιότητας αλλά και για τη σχέση του Μεγάλου Αλεξάνδρου με τη φιλοσοφία:

1) Η απεικόνιση του Σικάνταρ και των Εφτά Σοφών της Αρχαίας Ελλάδας. Ο Αλέξανδρος συνομιλεί εδώ με εφτά φιλοσόφους της Αρχαίας Ελλάδας, μερικών από τους οποίους τα ονόματα είναι μεταγλωττισμένα: τον Πλάτωνα (Εφλατούν), τον Αριστοτέλη (Αραστού), το Σωκράτη (Σοκράτ), το Θαλή (Βαλίς), τον Απολλώνιο τον Τυανέα (Μπαλινάς), τον Πορφύριο (Φορφουρίγιους) και τον Ερμή τον Τρισμέγιστο (Εικ. 19). Στο δεύτερο μέρος του Ισκανταρνάμα του Νιζάμι περιγράφονται οι φιλοσοφικές τους συζητήσεις. Ο μύθος εξάλλου του Πλάτωνα παρουσιάζεται σ' αυτή την εκδοχή να έχει πολλές αναλογίες μ' εκείνον του Ορφέα, όπως φαίνεται και από την απεικόνιση του φιλοσόφου που θέλγει τα ζώα με τη μαγική του λύρα σε μια άλλη μικρογραφία από περσικό χειρόγραφο του 16ου αιώνα (βλ. την ιστορική εισαγωγή του Α.Α. Πάλλη και τις εικόνες από παλαιά περσικά και ινδικά χειρόγραφα στην ανατύπωση της έκδοσης της Φυλλάδας του Μεγαλέξανδρου του 1935 (Στοχαστής 1990-91).

Εκείνο που παρουσιάζει όμως ιδιαίτερη σημασία είναι ότι ο Αλέξανδρος, αν και ξένος κατακτητής, αντιμετωπίστηκε και από τους δυο αυτούς Πέρσες ποιητές ως εθνικός ήρωας. Σ' αυτό συντέλεσε χωρίς αμφιβολία η μετριοπαθής πολιτική του απέναντι στους Πέρσες, που περιελάμβανε και την υιοθέτηση κάποιων συνηθειών τους, κάτι που δυσαρέστησε τους επιφανέστερους Μακεδόνες. Αλλά και η συμπεριφορά του απέναντι στον Δαρείο, η τιμωρία που επέβαλε στον δολοφόνο του Βήσσο, ο γάμος του με την κόρη του Ρουσανέκ (ή Ρωξάνη που στις άλλες πηγές αναφέρεται ως κόρη του σατράπη της Βακτρια-

Εικ. 15 : Αλέξανδρος με περικεφαλαία. Αγαλματίδιο από τους Γαβίους. Παρίσι, Λούβρο.

Εικ. 16 : Οι γάμοι του Αλεξάνδρου - Άρη και της Στάτειρας - Αφροδίτης. Τοιχογραφία από την Πομπηία. Εποχή του Νέρωνος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 19 : Ο Αλέξανδρος και οι επτά σοφοί. Από χειρόγραφο της "Χάμσα" του Νιζάμι, π. 1450. Βερολίνο, Κρατική Βιβλιοθήκη.

όνομα. Εδώ για πρώτη φορά αποθεώνεται ο Αλέξανδρος στις αρχές του 16ου αιώνα, ενώ ως τότε είχαν επιζήσει μεσαιωνικές αντιλήψεις που τον θεωρούσαν αλαζόνα και φιλόδοξο κατακτητή. Και στις τοιχογραφίες αυτές και στα μετάλλια του πάπα αυτού είναι φανερή η προσπάθεια ταύτισης με τον ήρωα. (Βλ. Harprath, R., Papst Paul III als Alexander der Grosse - Das Freskenprogramm der Sala Paolina in der Engelsburg, Βερολίνο/Νέα Υόρκη 1978 (Beiträge zur Kunstgeschichte, τόμος 13). Ο Μέγας Αλέξανδρος απεικονίζεται επίσης μαζί με τον αρχιερέα Jaddus σε μια γωνία της οροφής της Capella Sixtina από τον Michelangelo, ενώ ο Raffaelo τον απεικονίζει μεταξύ των φιλοσόφων στη Σχολή των Αθηνών. Άλλα τοιχογραφικά σύνολα φιλοτεχνήθηκαν επίσης από τον Perino del Vaga (1501-1547), τον Taddeo Zuccaro (1529-1566) και τον Federico Zuccaro (1543-1609), τον Donato Creti (1671-1749) και τον Carlo Carloni (1686-1775). Οι αυστριακοί Johann Michel Rottmayr (1654-1730) και Martin Altomonte (1659-1745) συνεργάστηκαν στις τοιχογραφίες της Residenz του Salzburg (1710/14), ενώ πέντε ιταλοί ζωγράφοι, οι Francesco Trevisani (1656-1746), Francesco Solimena (1657-1747), Sebastiano Conca (1680-1764), Giovanni Battista Pittoni (1687-1767), Placido Costanzi (π. 1690-1759) και ο Francesco Fernandi, ο επονομαζόμενος Imperiali (1ο μισό του 18ου αιώνα) διακόσμησαν το ανάκτορο του Escorial με τα κυριότερα κατορθώματα του Αλεξάνδρου.

Την προτίμηση των ευρωπαίων καλλιτεχνών από την Αναγέννηση ως το τέλος του 18ου αιώνα συγκεντρώνουν χωρίς αμφιβολία δύο θέματα:

1) Η επίσκεψη του Αλεξάνδρου στον κυνικό φιλόσοφο Διογένη (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 14 - Διογ. Λαερτ. VI, 38 - Val. Max. IV, 3), που του ζήτησε ως μοναδική χάρη να μην του κρύβει τον ήλιο και θεωρήθηκε για το λόγο αυτό υπόδειγμα αυτάρκειας, χωρίς να αποκλείονται και άλλοι συσχετισμοί ή διαφορετικές νύξεις. Από τους πολλούς γνωστούς ζωγράφους που άντλησαν την έμπνευσή τους από το περιστατικό αυτό αναφέρουμε ενδεικτικά τους Pietro della Vecchia (1603-1678), Salvator Rosa (1615-1673), Sebastiano Ricci (1659-1734), Giovanni Battista Tiepolo (1696-1770), Francesco Fontebasso (1709-1768/69), Gaspar de Crayer (1584-1669) και Ferdinand Bol (1616-1680).

2) Ο Απελλής που ζωγραφίζει την ωραία Καμπασπη ή Παγκάσπη την οποία παραχώρησε σ' αυτόν ο Αλέξανδρος, δείγμα της γενναιοδωρίας του ηγεμόνα και της εκ μέρους του αναγνώρισης της αξίας του ζωγράφου. Το επεισόδιο αυτό αναφέρεται από τον Κλαύδιο Αιλιανό (Variae Historiae 12, 34) και τον Πλίνιο (Naturalis Historia XXXVI 10). Εκτός από τον Primaticcio την απεικόνισαν επίσης ο Jodocus a Winghe (1544-1603), ο Mattia Preti (1613-1699), ο Francesco Trevisani και ο Francesco Solimena, ο Sebastiano Ricci, ο Donato Creti, ο Carlo Carloni, ο Giovanni Battista Tiepolo (Εικ. 21), ο Francesco Fontebasso και η Angelica Kauffmann (1741-1807). Άλλα σπάνια επεισόδια που αναφέρονται στη ζωή του ζωγράφου τον απεικονίζουν να ζητάει από τον Αλέξανδρο που επισκέπτεται το εργαστήριό του να μη μιλά για θέματα τέχνης γιατί προκαλεί το γέλιο των μαθητών του (Πλίνιος, Naturalis Historia, XXXV, 85) ή την ώρα που ακούει την κριτική του τσαγγάρη (ό.π.., XXXV, 36). Τόσο όμως αυτό το θέμα όσο και το προηγούμενο αντιμετωπίστηκαν με σκωπτική διάθεση από τον Honoré Daumier (1810-1879) στη γνωστή σειρά λιθογραφιών που φέρει τον τίτλο Histoire ancienne (για εικόνα της βλ. κατάλογο της έκθεσης Μέγας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος, Ιστορία και θρύλος στην τέχνη, 1980, σελ. 82). Σατιρική είναι επίσης η προσέγγιση ενός άλλου ζωγράφου του 19ου αιώνα, του Άγγλου Edwin Landsear, που ειδικεύτηκε στην απεικόνιση των ζώων και έδωσε στον Αλέξανδρο, το Διογένη και την ακολουθία του βασιλιά τις μορφές σκύλων διαφορετικής ράτσας ανάλογα με την ερμηνεία του χαρακτήρα τους. Στην ίδια κατηγορία ανήκει και το έργο του Felice Boscaratti Αριστοτέλης, Αλέξανδρος και Παν που δημοπρατήθηκε από τον οίκο Sotheby's στις 21-12-1962 (αρ. 114) κι ανήκει σε μια ομάδα τεσσάρων αλληγορικών σκηνών. Ο Αριστοτέλης δείχνει εδώ στον Αλέξανδρο μια αλληγορία της φιλοσοφίας στην οποία ο Παν παίζει τον αυλό, ενώ ο Locke και ο Descartes απεικονίζονται με τη μορφή μιας μαϊμούς και ενός λιονταριού και τη σκηνή συμπληρώνουν άλλα ζώα.

Την τρίτη θέση στις προτιμήσεις των ευρωπαίων καλλιτεχνών κατέχει η απεικόνιση του Αλεξάνδρου με την οικογένεια του Δαρείου κλασικό δείγμα μεγαλοψυχίας του νικητή προς τον ηττημένο. Η εικονογραφία της σκηνής αυτής έχει πολλά κοινά στοιχεία με τη μεγαλοψυχία του Σκιπιώνα από τη ρωμαϊκή ιστορία και το μήνυμα είναι το ίδιο. Από τον κατάλογο των καλλιτεχνών αναφέρουμε εδώ τον Sodoma, τον Paolo Veronese (1528-1588) που ζωγράφισε το γνωστό έργο της Εθνικής Πινακοθήκης του Λονδίνου (Εικόνα 22). Οι γνωστές μορφές είναι ίσως εδώ προσωπογραφίες μελών της οικογένειας Pisani, που στο ανάκτορό της στη Βενετία βρισκόταν το έργο ως το 1857. Η ερμηνεία όμως του έργου σχετίζεται ίσως στη συγκεκριμένη αυτή περίπτωση με την υποταγή της Ασίας στην Ευρώπη και το πολιτικό κλίμα στην πόλη λίγο μετά τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου (1571).

Ο Pietro da Cortona (1596-1669), ο Donato Creti, ο Giovanni Battista Piazzetta (1682-1754), ο Giovanni Battista Pittoni (1687-1767), ο Giovanni Battista Tiepolo, ο Peter Paul Rubens (1577-1640), ο Charles Le Brun (1619-1690) και ο Franz Anton Maulbersch (1724-1796) είναι μερικοί ακόμα γνωστοί καλλιτέχνες που καταπιάστηκαν με το δημοφιλές αυτό θέμα.

Με αρκετή συχνότητα εμφανίζονται επίσης δύο ακόμα σκηνές: α) Ο γάμος του Μεγάλου Αλεξάνδρου με τη Ρωξάνη που αναφέρεται από τον Πλούταρχο (Βίοι, XXXIII, 47) και τον Quintus Curtius Rufus (VIII, 4, 23-29). Ο Λουκιανός περιγράφει στο έργο του Ηρόδοτος και Αετίων (VI) το έργο του σύγχρονου του Αλεξάνδρου ζωγράφου Αετίωνος, αναφέροντας πως είχε δει τον πίνακα στην Ιταλία, κάτι που είναι πιθανό. Η περιγραφή αυτή αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης γνωστών εκπροσώπων της Αναγέννησης και του Μανιερισμού όπως ο Sodoma, ο κύκλος του Raffaelo (τον τύπο του έργου αυτού διέσωσε μια χαλκογραφία του Gian Giacomo Caraglio, 1512-1590), ο Parmigianino (1503-1540) και ο Taddeo Zuccaro (1529-1566). Στα μεταγενέστερα παραδείγματα της ίδιας σκηνής συγκαταλέγονται έργα των Antoine Coypel (1661-1722), Paul Troger (1698-1762) και Johann Georg Platzer (1704-1761). Η δημοτικότητα της σκηνής αυτής οφείλεται σίγουρα στον ερωτικό-ρομαντικό χαρακτήρα και τις χαρακτηριστικές λεπτομέρειες, όπως είναι η παρουσία των putti που συμμετέχουν στις προετοιμασίες.

β) Ο Πλούταρχος (Βίοι, XXXIII, 19), ο Quintus Curtius Rufus (III, 6, 1-13) και ο Βαλέριος Μάξιμος (III, 8) αναφέρουν ένα επεισόδιο που δείχνει την εμπιστοσύνη του στο γιατρό του Φίλιππο: βαριά άρρωστος ο βασιλιάς, πίνει το δυνατό φάρμακο που του δίνει εκείνος, αψηφώντας τις κατηγορίες που περιέχονται στην επι-

Εικ. 20 : Φύλλο από χειρόγραφο του "Ρομάντζου του Αλεξάνδρου" του Ψευδοκαλλισθένους, γύρω στο 14ο αιώνα. Βενετία, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών, Μουσείο Εικόνων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 21 : Giambattista Tiepolo (1656 - 1770). Ο Αλέξανδρος ζωγραφίζει την Καμπάσπη. π. 1726 - 27.

Εικ. 22 : Paolo Veronese (1528 - 2588). Η οικογένεια του Δαρείου ενώπιον του Αλεξάνδρου. Λονδίνο, Εθνική Πινακοθήκη.

στολή του Παρμενίωνα που τον κατηγορεί ότι θέλει να τον δηλητηριάσει. Ο Annibale Caracci (1560-1609), ο Donato Creti, ο Charles Le Brun, ο Jean Restout (1692-1768) και ο Benjamin West (1738-1820) συγκαταλέγονται στους ζωγράφους που συγκινήθηκαν από το μήνυμα εμπιστοσύνης και φιλίας το οποίο εξηγεί και τη δημοτικότητα του θέματος.

Οι απεικονίσεις των μαχών του Αλεξάνδρου που αναφέρονται από τον Πλούταρχο (XXXIII) και τον Quintus Curtius Rufus, δεν είναι εξαιρετικά πολυάριθμες, περιλαμβάνουν όμως μερικά εξαιρετικά ενδιαφέροντα και υψηλής ποιότητας έργα, των Albrecht Altdorfer (π. 1480-1538), Jean Brueghel του Πρεσβύτερου (1568-1625) και Charles Le Brun. Σχετικά με το έργο του Altdorfer που βρίσκεται στην Πινακοθήκη του Μονάχου, αξίζει να σημειώσουμε πως το είχε αγοράσει ο Μέγας Ναπολέων, φανατικός θαυμαστής του μεγάλου Μακεδόνα και συλλέκτης έργων σχετικών με τη ζωή του. Ο ανιψιός του παράγγειλε επίσης το 1812 στο γλύπτη Thorwaldsen μια ανάγλυφη ζωφόρο που βρισκόταν άλλοτε στο ανάκτορο Leuchtenberg και απεικονίζει τη θριαμβευτική είσοδο του Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα. Η ενέργεια αυτή θεωρήθηκε ως πολιτική πράξη, μια και ήταν ευρύτατα γνωστός ο προσωπικός συμβολισμός που είχε για το θείο του ο Αλέξανδρος. Ο Le Brun ζωγράφισε κατά παραγγελία του Λουδοβίκου ΙΔ΄ που είχε επίσης ως πρότυπο τον Αλέξανδρο τέσσερις πίνακες επιβλητικών διαστάσεων: τη μάχη του Γρανικού, τη μάχη των Αρβήλων, τη σύγκρουση του Αλεξάνδρου με τον Πώρο και τη θριαμβευτική είσοδο του Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα. Για τη μάχη των Αρβήλων χρησιμοποίησε ως πρότυπο ένα έργο του Pietro da Cortona στο Palazzo dei Conservatori της Ρώμης. Η εικονογραφία που αντιπροσωπεύει τη σύγκρουση του Αλέξανδρου με το Δαρείο έχει μια μακρόχρονη ιστορία, που αρχίζει με το γνωστό ψηφιδωτό της Εικ. 5 που πιστεύεται πως αναπαράγει τη μορφή ενός γνωστού ζωγραφικού έργου του Φιλόξενου από την Ερέτρια, περνάει μέσα από τη μάχη του Τραϊανού στο ανάγλυφο της αψίδας του Κωνσταντίνου στη Ρώμη, τη μάχη του

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κωνσταντίνου του Raffaelo και των μαθητών του στο Βατικανό και φθάνει ως τα έργα των δύο καλλιτεχνών που αναφέραμε. Ο Le Brun σκόπευε μάλιστα να εντάξει τις μάχες αυτές μέσα σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο σκηνών από τη ζωή του Αλεξάνδρου (βλ. Rosenberg P., Reynard N. και Compin I. - Catalogue illustré des peintures, Ecole Française XVII et XVIII siècles, Παρίσι 1974, σελ. 281, αρ. 449-452 και κατάλογο έκθεσης Charles Le Brun 1619-1690 - Βερσαλλίες 1969, αρ. κατ. 29, 30, 31, 32. Οι συνθέσεις αυτές είχαν τεράστια επιτυχία και μεταφέρθηκαν σε πολλά χαρακτικά που κυκλοφόρησαν σε διάφορες εκδόσεις καθώς και ταπισερί.

Αρκετά δημοφιλή υπήρξαν επίσης και ορισμένα άλλα θέματα, όπως ο Αλέξανδρος που δαμάζει τον Βουκεφάλα (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 6) που απεικονίστηκε από τον Primaticcio και τον Taddeo Zuccaro, ο Γόρδιος Δεσμός (Πλούταρχος, Βίοι, XXXIII, 18 και Qu. Curtius Rufus III, I, 15-18), με έργα των Taddeo Zuccaro, Luca Giordano (1632-1705), Donato Creti, Jean Restout και Johann Georg Platzer και η θυσία του Αλεξάνδρου στον τάφο του Αχιλλέα (Κλαυδίου Αιλιανού, Var. Hist. XII, 7), τον οποίο επίσης θεωρούσε μυθικό του πρόγονο, όπως και τον Ηρακλή. Στο μικρό κατάλογο των ονομάτων των καλλιτεχνών που ενέπνευσε περιλαμβάνονται ο Sebastien Bourdon (1616-1671) και ο Filippo Lauri (1623-1694). Ο Αλέξανδρος με τον νεκρό του Δαρείου (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 43) απεικονίστηκε από βενετούς κυρίως ζωγράφους όπως οι Antonio Zanchi (1631-1722), Giovanni Antonio Pellegrini (1675-1741), Giambattista Piazzetta και Gaspare Diziani (1669-1767). Η μεγαλοψυχία του Αλεξάνδρου εκδηλώθηκε επίσης προς τη γενναία Τιμόκλεια (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 12) που έριξε σ' ένα πηγάδι το βιαστή και επίδοξο ληστή της περιουσίας της κατά την πολιορκία των Θηβών κερδίζοντας τον θαυμασμό του βασιλιά αντί να τιμωρηθεί από αυτόν. Το αρκετά δημοφιλές αυτό επεισόδιο ενέπνευσε μεταξύ άλλων τον Perino del Vaga, τον Primaticcio και τον Taddeo Zuccaro, τον Annibale Carracci (1560-1609), τον Domenichino (1581-1641), τον Pietro della Vecchia (1605-1678) και τον Noel Coypel (1628-1707). Την είσοδο του Αλεξάνδρου στη Βαβυλώνα (Qu. Curtius Rufus V, 1, 19-23) απεικόνισαν εκτός από τον Le Brun και οι Βενετοί Pittoni, Diziani και Fontebasso. Στα σπανιότερα εξάλλου απεικονιζόμενα θέματα συγκαταλέγονται η πυρπόληση της Περσέπολης από τον Αλέξανδρο και τη Θαΐδα (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 38 και Qu. Curtius Rufus, V, 7, 2-5) όπου θα συναντήσουμε και πάλι τα ονόματα του Primaticcio και του Creti, η επίδοση των εμβλημάτων της βασιλείας της Σιδώνος στον Κηπουρό Αβδαλώνυμο με έργα των Johann Michel Rottmayr (1654-1730) και Jean Restout (1692-1768) και ο θάνατος του Αλεξάνδρου (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 76). Η τοποθέτηση εξάλλου των έργων του Ομήρου σε χρυσό κιβώτιο για να τα διασώσει μετά τη μάχη των Αρβήλων απεικονίστηκε σ' ένα χαρακτικό του Marcantonio Raimondi που αναπαράγει την τοιχογραφία του Raffaelo και των μαθητών του για τη Stanza della Segnatura του Βατικανού με το ίδιο θέμα (1516), αλλά και από τον Ciro Ferri (1634-1689), τον Petro da Cortona και τον Ευγένιο Delacroix το 1840-46 σε τοιχογραφία για τη βιβλιοθήκη του Παλατιού του Λουξεμβούργου. Με την ξεχωριστή καλλιέργεια και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Αλεξάνδρου για τις τέχνες συνδέονται και οι τοιχογραφίες που φιλοτέχνησε ο Carlo Carloni το 1733 για το ανάκτορο Ludwigsburg της Στοκχόλμης. Εδώ συναντάμε τον Αλέξανδρο στο εργαστήρι του

Εικ. 23 : Αλέξανδρος και Διογένης. Ελληνορωμαϊκό ανάγλυφο. Ρώμη, Villa Albani.

Εικ. 24 : Γιαννούλης Χαλεπάς. Μέγας Αλέξανδρος κα Αγία Βαρβάρα.
Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 25 : Φώτης Κόντογλου. Ο Μέγας Αλέξανδρος, 1939. Τοιχογραφία Δημαρχείου Αθηνών.

Εικ. 26 : Θεόφιλος (Χατζημιχαήλ, 1873 - 1934). Ο Μεγάλος Αλεξάνδος έφιππος. Τοιχογραφία, πριν από το 1920. Αθήνα, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης.

Απελλή και μαζί με τον Λύσιππο, ως προστάτη της ζωγραφικής και της γλυπτικής, ενώ στη διακόσμηση της οροφής εμφανίζονται θέματα σχετικά με την προστασία των τεχνών από διάφορους ηγεμόνες (βλ. και Ilse Manke, "Die Fresken von Carlo Carloni in der Ahnengalerie des Ludwigsberger Schlosses" στο Pantheon 32 (1974) σελ. 261-272). Πολύ σπάνια οι ζωγράφοι επέλεξαν επίσης κάποια άλλα στιγμιότυπα, απεικονίζοντάς τον με τη νεκρή σύζυγο του Δαρείου (Πλουτάρχου Βίοι, XXXIII, 30) ή με τη βασίλισσα Κλεοφίδα (Q. Curtius Rufus VIII, 10, 34-35) ή κατά τη διάσωσή του από το λουτρό στον ποταμό Κύδνο (Q. Curtius Rufus III, 5, 4). Ο Primaticcio, ο Platzer και μερικοί άλλοι ζωγράφοι προτίμησαν όμως τη συνάντησή του με τη βασίλισσα των Αμαζόνων Θάλεστρι (Qu. Curtius Rufus VI, 5, 25-32).

Η επίσκεψη του Αυγούστου στον τάφο του Αλεξάνδρου που αναφέρει ο Σουητώνιος (Augustus, 18) είναι ένα σπάνιο θέμα στην τέχνη και αναφέρουμε ενδεικτικά ένα μόνο έργο: του Sebastien Bourdon (1616-1671). Ο συναγωνισμός εξάλλου του Μακεδόνα βασιλιά με τους ρωμαίους ήρωες και αυτοκράτορες είναι ένας μύθος που συνδέεται με τον εορτασμό των Σατουρναλίων και τοποθετείται στο 361 μ.Χ. Το μοναδικό χαρακτικό που την απεικονίζει βρίσκεται στο Μουσείο Καλών Τεχνών της Βοστώνης και υπογράφεται από τον Bernard Picard (1673-1733). Ο Αλέξανδρος μοιάζει εδώ να υποσκελίζεται από τον Ιούλιο Καίσαρα, ενώ την προσωπική προτίμηση του αυτοκράτορα Ιουλιανού συγκεντρώνει ο Μάρκος Αυρήλιος (βλ. και The Search for Alexander, Supplement II to the catalogue, Βοστώνη 1981, αρ. 43). Μια άλλη τέτοια φανταστική συνάντηση απηχεί ο διάλογος μεταξύ Μίνωος, Αλεξάνδρου, Σκιπίωνος και Αννίβα που απεικονίζεται σ' ένα κεραμεικό majolica στο μουσείο Victoria and Albert του Λονδίνου που χρονολογείται γύρω στο 1525. Σ' ένα σχέδιο όμως του Pietro da Cortona, ο Αλέξανδρος συνομιλεί με τον αρχιτέκτονα Δεινοκράτη που τον είχε ακολουθήσει στην εκστρατεία του και του προτείνει εδώ να σκαλίσει τη μορφή του στο όρος Άθω (βλ. Μέγας Αλέξανδρος, Ιστορία και θρύλος στην τέχνη, 1980, σελ. 78).

Μοναδική είναι επίσης και η απεικόνιση της φιλονικίας του Φιλίππου και του Αλεξάνδρου από τον Donato Creti. Η επιλογή αυτή έχει αυτοβιογραφικό χαρακτήρα και συνδέεται μ' ένα θλιβερό γεγονός της ζωής του: τον εξαναγκασμό του να εγκαταλείψει το πατρικό σπίτι εξαιτίας της κακομεταχείρισης των γονέων του (βλ. και The Search for Alexander - Supplement to the Catalogue - Μουσείο Καλών Τεχνών San Francisco - H.H. de Young Memorial Museum 1982, αρ. κατ. 23. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης και δύο ακόμα απεικονίσεις: της μητέρας του Αλεξάνδρου Ολυμπιάδας που την επισκέπτεται ο Δίας με μορφή φιδιού σ' ένα σχέδιο που αποδίδεται στον Polidoro da Caravaggio (ό.π., αρ. κατ. 22) και της ίδρυσης της Αλεξάνδρειας από τον Αλέξανδρο σ' ένα πίνακα του Placido Costanzi (π. 1690-1759, ό.π., αρ. κατ. 31).

Για τη συχνότητα των θεμάτων που αναφέραμε πολύ χρήσιμος είναι παρά τις ελλείψεις του ο δεύτερος τόμος του βιβλίου του A. Pigler, Barockthemen - Eine Auswahl von Verzeichnissen der Ikonographie des 17. und 18. Jahrhunderts, Βουδαπέστη, Akademiai Kiado 1974, και ιδιαίτερα οι σελίδες 354-363, 366-369).

Η σύντομη αυτή επισκόπηση θα κλείσει με μια αναφορά στην προσπάθεια ανάπλασης ενός έργου της αρχαιότητας, του Αλεξάνδρου-Διός του Απελλή από τον Peter Paul Rubens (1577-1640), ένα αντίγραφο του οποίου βρίσκεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σήμερα στην Κοπεγχάγη.

Σε αντίθεση με τη ζωγραφική, η νεώτερη ευρωπαϊκή γλυπτική δεν έχει να παρουσιάσει ούτε τον πλούτο, ούτε την ποικιλία των θεμάτων που συναντήσαμε ως τώρα. Λίγοι σχετικά τύποι παρουσιάζουν κάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον, και θα αναφερθούμε μόνο επιλεκτικά σε συγκεκριμένα έργα.

Οι καλλιτέχνες της Αναγέννησης γοητεύτηκαν όπως ήταν φυσικό ιδιαίτερα από τον Αλέξανδρο, και τον απεικόνισαν μαζί με άλλους επιφανείς άνδρες με παιδευτικό σκοπό, καθιερώνοντας τύπους και πρότυπα προς μίμηση.

Ο Vasari αναφέρει ότι ο Andrea del Verrocchio φιλοτέχνησε δύο μπρούντζινα κεφάλια του Δαρείου και του Αλεξάνδρου που δεν σώζονται σήμερα. Ένα μαρμάρινο όμως ανάγλυφο, έργο κάποιου άγνωστου γλύπτη που βρίσκεται στην Εθνική Πινακοθήκη της Ουάσιγκτον και χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 15ου αιώνα φαίνεται ότι αποδίδει αρκετά πιστά τη μορφή του. Η γαλήνια έκφραση του εξιδανικευμένου στρατιωτικού ηγέτη έρχεται σε έντονη αντίθεση με τον περίτεχνο διάκοσμο του κράνους, τη μορφή του άνδρα που ξεφωνίζει στο θώρακα και τη λεοντοκεφαλή στον ώμο (βλ. The Search for Alexander - Supplement to the Catalogue II - Βοστώνη 1981, αρ. κατ. 14).

Ο Pierre Bontemps φιλοτέχνησε στο πρώτο μισό του 16ου αιώνα ένα ανάγλυφο που απεικονίζει τη Μάχη του Γρανικού και βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου, μαζί με δύο έργα του Pierre Puget (1622-1694) που έχουν σχετικά θέματα: α) το μαρμάρινο ανάγλυφο με την παράσταση του Αλεξάνδρου και του Διογένη, η καταγωγή του οποίου θα πρέπει μάλλον να αναζητηθεί σ' ένα ανάγλυφο της Villa Albani στη Ρώμη (Εικ. 23) και β) το μαρμάρινο Αλέξανδρο νικητή, που αποτελεί ίσως μια προσπάθεια αποκατάστασης του Αλεξάνδρου δορυφόρου του Λυσίππου.

Εικ. 27 : Θεόφιλος Χατζημιχαήλ. Ο Μέγας Αλέξανδρος μάχεται άγριους Ινδούς (γύρω στο 1930). Αθήνα, ιδιωτική συλλογή.

Αξίζει ακόμα να αναφέρουμε τις ενδιαφέρουσες μεταπλάσεις και μεταφορές του τύπου του λεγόμενου "Θνήσκοντος Αλεξάνδρου" (Alessandro Morente). Το αντιπροσωπευτικότερο δείγμα του είναι η κεφαλή που αποτελούσε κάποτε μέρος της συλλογής του καρδιναλίου da Carpi, και που η ταύτισή της αμφισβητείται σήμερα με σοβαρά επιστημονικά επιχειρήματα. Η ονομασία του τύπου οφείλεται στην αναξιόπιστη πληροφορία που προέρχεται από το Διόδωρο (XVII, CXVII, 5-17 και CXIII, 2) και σύμφωνα με την οποία ο Αλέξανδρος πέθανε δηλητηριασμένος από τον Κάσσανδρο. Η περιπαθής έκφραση του προσώπου συσχετίστηκε στο παράδειγμα που αναφέραμε με αγωνία και πόνο. Τόσο διαδεδομένη ήταν η αντίληψη αυτή ώστε κατά το 17ο αιώνα να αποτελέσει τη βάση της σύγκρισης για την ταύτιση και άλλων μορφών. Χαρακτηριστικό είναι εξάλλου ότι ο Alessandro Morente "δανείζει" τα χαρακτηριστικά του και σε άλλους βασα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Εικ. 28 : Γιάννης Τσαρούχης. Ο Θεόφιλος ντυμένος Μέγας Αλέξανδρος. Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτζου.

Εικ. 29 : Μαρμάρινο πορτραίτο Αλεξάνδρου σε νεαρή ηλικία. Αθήνα, Μουσείο Κανελλόπουλου.

νισμένους ήρωες, όπως είναι ο Άγιος Σεβαστιανός ή ο Δανιήλ σ' ένα γλυπτό του Bernini και σ' ένα πίνακα του Rubens. Με τον τύπο αυτό συνδέεται κι ένα κεφάλι από πορφυρίτη που ανήκε στη συλλογή του καρδιναλίου Richelieu και θεωρήθηκε γνήσιο αρχαίο έργο, αλλά δεν σώζεται σήμερα (βλ. Schwarzenberg, E. "From the Alessandro Morente to the Alessandre Richelieu. The portraiture of Alexander the Great in seventeenth-century Italy and France", στο Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, τόμος 32, σελ. 398-404, εικ 66-67).

Η νεοελληνική λαϊκή τέχνη διατήρησε ζωντανή τη μνήμη του Μεγάλου Αλεξάνδρου ως συμβόλου που ενσωματώνε τις ελπίδες της Ρωμιοσύνης και ενισχύει τους δεσμούς με την αρχαιότητα. Αρχαιοπρεπής και εξιδανικευμένος εικονίζεται ο ήρωάς μας στο μονόφυλλο του Ρήγα του 1797 (βλ. και Γράτζιου Ο. "Το μονόφυλλο του Ρήγα του 1797. Παρατηρήσεις στη νεοελληνική εικονογραφία του Μεγάλου Αλεξάνδρου" στον όγδοο τόμο του περιοδικού Μνήμων - Αθήνα 1980), σε εικονογραφήσεις βιβλίων, ακρόπρωρα, κεραμεικά, ξυλόγλυπτα και θήκες σπαθιών και προπάντων φιγούρες του Καραγκιόζη (για εικόνες βλ. τον κατάλογο της έκθεσης Μέγας Αλέξανδρος - Ιστορία και θρύλος στην τέχνη, σελ. 83-85). Ένα νέο στοιχείο που προστίθεται στην εικονογραφία και τη μυθολογία του Αλεξάνδρου είναι η γοργόνα, ο θρύλος της οποίας προέρχεται από τη "Φυλλάδα του Μεγαλέξανδρου" (βλ. Ζώρα Π. "Η γοργόνα εις την ελληνικήν λαϊκήν τέχνην" στο περιοδικό Παρνασσός, Αθήνα, τόμος Β (1960) σελ. 5-39 με εικόνες). Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης η σύνδεσή του με τον Καραγκιόζη και η εμφάνιση εδώ της δρακοντοκτονίας στην πασίγνωστη αναμέτρησή του με το καταραμένο φίδι, που σχετίζεται και πάλι με τη "Φυλλάδα".

Η απώτερη όμως καταγωγή της θα πρέπει να αναζητηθεί τόσο στην Ανατολή, όσο και στους δρακοντοκτόνους ήρωες της ελληνικής αρχαιότητας, όπως ο Απόλλωνας, ο Κάδμος, ο Ηρακλής, ο Περσέας και ο Βελλεροφόντης. Η φορεσιά με την οποία εμφανίζεται στο θέατρο σκιών είναι εξάλλου κοινή τόσο σε αρχαίους ήρωες, όσο και σε πολλούς στρατιωτικούς αγίους: φοράει περικεφαλαία, θώρακα, χιτώνα που μερικές φορές μοιάζει με κοντή φουστανέλα, περικνημίδες και κρατάει ασπίδα και δόρυ. (Η πληρέστερη μελέτη για το Μεγαλέξαντρο στο νεοελληνικό θέατρο σκιών είναι το άρθρο του Γρηγόρη Μ. Σηφάκη "Η παραδοσιακή δραματουργία του Καραγκιόζη (πρώτη προσέγγιση)" στο περιοδικό Ο Πολίτης, Τεύχος 5, Σεπτέμβριος 1976, σελ. 25 κ.ε.).

Στην ευρωπαϊκή τέχνη του εικοστού αιώνα ο Μέγας Αλέξανδρος εμφανίζεται αρκετά σποραδικά στο έργο καλλιτεχνών τόσο διαφορετικών όσο ο Giorgio de Chirico και ο Andy Warhol. Περισσότερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που τον αντιμετωπίζουν οι νεώτεροι και οι σύγχρονοι έλληνες καλλιτέχνες. Στις περιορισμένες σε αριθμό σχετικές εικόνες τονίζεται συχνά, όπως είναι φυσικό, η σχέση του με τους αγώνες του Έθνους, αλλά και κάποτε και με τη χριστιανική θρησκεία, όπως στο αινιγματικό αμφίπλευρο γλυπτό του Γιαννούλη Χαλεπά της Εθνικής μας Πινακοθήκης που τον συνδυάζουν με την Αγία Βαρβάρα (Εικ. 24).

Βυζαντινίζουσα, αλλά με εντυπωσιακούς απόηχους της αρχαιότητας είναι η μορφή του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην τοιχογραφία που ζωγράφισε ο Φώτης Κόντογλου (1939) για το Δημαρχείο των Αθηνών (Εικ. 25), ενώ η καταγωγή από το θέατρο σκιών είναι φανερή σ' ένα έργο του Γιώργου Σικελιώτη. Στα υπερρεαλιστικά οράματα του Νίκου Εγγονόπουλου βρίσκουν εξάλλου τη θέση τους δίπλα στον Αλέξανδρο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τόσο ο Βουκεφάλας, όσο και ο Παύλος Μελάς. Την ουσία του θέματος συνοψίζει όμως με πολλή επιτυχία και απλοϊκή σοφία ο Θεόφιλος στις τοιχογραφίες και τους πίνακες που απεικονίζουν τον ήρωα έφιππο ή μαχόμενο εναντίον τρομερών εχθρών όπως είναι οι "άγριοι Ινδοί" (Εικ. 26, 27). Ο Γιάννης Τσαρούχης ζωγράφισε επίσης το Θεόφιλο ντυμένο Μεγαλέξανδρο. Είναι γνωστό πως ο ιδιόρρυθμος αυτός καλλιτέχνης συνήθιζε να παρελάυνει στους δρόμους του Βόλου με αυτή την αμφίεση και τον ακολουθούσαν παιδιά που παρίσταναν τη μακεδονική φάλαγγα (Εικ. 28) Ευρηματική και ιδιότυπα χιουμοριστική είναι τέλος η προσέγγιση του Μέντη Μποσταντζόγλου (Μποστ) στο λαϊκό αυτό είδωλο.

Το ερώτημα που προκύπτει εύλογα στο τέλος αυτής της αναδρομής είναι αν ο Αλέξανδρος του Βαρλάμη οφείλει κάτι στις διαφορετικές αυτές "παραδόσεις" και τι. Θα επιχειρήσουμε να δώσουμε κάποια απάντηση παρά τις δυσκολίες, αναζητώντας συγγένειες, εντοπίζοντας διαφορές, και σκιαγραφώντας τα κύρια χαρακτηριστικά των βασικών κατηγοριών στις οποίες νομίζουμε ότι εντάσσονται οι "χίλιοι Αλέξανδροί" του.

γ) Για τον Αλέξανδρο του Ευθυμίου Βαρλάμη

Ο Ευθύμιος Βαρλάμης είναι περισσότερο γνωστός ως καταξιωμένος αρχιτέκτονας και designer, με πολλές ευρωπαϊκές και διεθνείς διακρίσεις, αλλά και με μια γόνιμη θητεία στον ακαδημαϊκό χώρο και πλούσια συγγραφική δράση, που επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε θέματα ακτινοβολίας της αρχιτεκτονικής παράδοσης της αρχαίας Ελλάδας αλλά και του ελληνισμού ανά τον κόσμο. Το ξεχωριστό ενδιαφέρον του για τη διδακτική της τέχνης εκδηλώθηκε εξάλλου με τη δημιουργία ενός μουσείου παιδικής φαντασίας, το σχεδιασμό παιδικών επίπλων, και προπάντων με την εφεύρεση μιας επαναστατικής μεθόδου διδασκαλίας του σχεδίου και γενικότερα της τέχνης σε παιδιά, με εκπληκτικά, όπως φαίνεται, αποτελέσματα.

Είναι ακόμα ο εμπνευσμένος καθοδηγητής μιας ομάδας άξιων συνεργατών, που δουλεύουν ακάματα και με αστείρευτο ενθουσιασμό για να υλοποιήσουν τα πολυάριθμα και πολυποίκιλα οράματά του, που επεκτείνονται σε τόσο πολλές περιοχές του πνεύματος και της τέχνης.

Με άλλα λόγια, η προσωπικότητα του Βαρλάμη διαμορφώθηκε κατά το πρότυπο του αναγεννησιακού HOMO UNIVERSALIS, κάτι που σπανίζει όλο και περισσότερο στις μέρες μας.

Γνώρισα για πρώτη φορά τη δουλειά του σε μια εξαίρετη έκθεση στο Ζάππειο το 1991. Με εντυπωσίασαν πολύ η φαντασία, η πρωτοτυπία, η τόλμη, τα χρώματα. Και θυμάμαι πως σκέφτηκα τότε πόσο πιο όμορφη θα ταν η ζωή μας αν είχαμε την τύχη να μας περιβάλλει μια τέτοια «αρχιτεκτονική της ουτοπίας»(;).

Εκ πρώτης όψεως φαίνεται λίγο δύσκολο να ανιχνεύσει κανείς τη σχέση της αρχιτεκτονικής αυτής με τα έντονα εικαστικά στοιχεία, με τους αμέτρητους, κάπου χίλιους πίνακες, που έχουν ως θέμα τον Αλέξανδρο. Μια πιο προσεκτική όμως μελέτη αποκαλύπτει μια αξιοθαύμαστη εσωτερική συνοχή, και μια εντυπωσιακή ανέλιξη, που προϋποθέτει και αξιοποιεί υποδειγματικά όλα τα προηγούμενα επιτεύγματα.

Το πρόσωπο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τα θρυλικά κατορθώματά του και η μοναδική ακτινοβολία του, που απλώθηκε ώς τα πέρατα της οικουμένης στο διάβα των αιώνων, αποτελούν σίγουρα μια πρόκληση, ιδιαίτερα για τον Έλληνα καλ-

Εικ. 30 : Αλέξανδρος ή Άρης. Μπρούντζινο αγαλματίδιο. Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο.

Εικ. 31 : Μικρογραφία ασπίδας που απεικονίζει τον Αλέξανδρο - Ήλιο. Από τον τάφο των Ερώτων στην Ερέτρεια. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λιτέχνη.

Από την αρχαιότητα ώς σήμερα πολλά σημαντικά έργα της ευρωπαϊκής τέχνης αντλούν, όπως είδαμε, την έμπνευσή τους από τη συγκλονιστική ιστορία και τα κορυφαία επιτεύγματα του Μακεδόνα στρατηλάτη, που ξεπερνούν και την πιο τολμηρή φαντασία. Η Αναγέννηση, οι εποχές του Μπαρόκ, του Ροκοκό και του Νεοκλασικισμού, απεικόνισαν επιλεκτικά στιγμιότυπα του περιπετειώδους βίου του, που συνδέονται οπωσδήποτε με το πνεύμα της κάθε εποχής. Η συνύπαρξη της έκθεσης του Βαρλάμη στη Θεσσαλονίκη με δύο άλλες, που αναφέρονται στον Αλέξανδρο στην αρχαία και τη νεώτερη ευρωπαϊκή τέχνη, αποτελεί οπωσδήποτε μια ευτυχή συγκυρία.

Πιστεύω πως είναι εξαιρετικά δύσκολο να προσεγγίσει κανείς με πρωτοτυπία και δημιουργική ανανέωση της παράδοσης ένα τέτοιο θέμα, που μας προξενεί δικαιολογημένα ρίγη συγκίνησης, αλλά διατρέχει ταυτόχρονα και τον κίνδυνο να πυροδοτήσει εθνικιστικές εξάρσεις αμφίβολου καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος. Ακόμα δυσκολότερο να φέρει κανείς κάτι νέο στην εικονογράφηση του θέματος, χωρίς ποτέ να ξεστρατίσει προς μια παρωχημένου τύπου εικονογράφηση, ή μια «τουριστική» προβολή ελληνικότητας, κάτι σαν τις κομματιασμένες κολόνες ή τα σπασμένα αγάλματα, που ξεφυτρώνουν κάποτε άκαιρα σε μερικά έργα ζωγραφικής.

Ο Βαρλάμης ξεπερνάει με μοναδική άνεση και αξιοθαύμαστο ταλέντο αληθινού δημιουργού όλους αυτούς τους σκοπέλους. Τα «χίλια πρόσωπα του Αλέξανδρου» που αντίκρισα με δέος ένα απόγευμα στο εργαστήρι του στο Schrems της Αυστρίας κάτω από τους ήχους των πιο παράδοξων, κι όμως ταιριαστών μουσικών επιλογών, αποτελούν αναμφισβήτητα μια τομή στην εικονογράφηση του θέματος. Νομίζω όμως πως θα μπορούσαν να παρουσιαστούν και ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο θέμα, ως «σπουδές στην προσωπογραφία» ή κάτι παρόμοιο, χωρίς ποτέ να επαναλαμβάνονται. Ο Βαρλάμης έχει μελετήσει σε βάθος τις ιστορικές πηγές που αναφέρονται στον Αλέξανδρο, και έχει εντρυφήσει σ' όλη τη μακρόχρονη παράδοση της ευρωπαϊκής ζωγραφικής. Απόηχοι της αρχαιότητας, των πομπηιανών τοιχογραφιών, της τέχνης των μεγάλων εκπροσώπων της Αναγέννησης και του Μπαρόκ, αλλά και των πιο πρόσφατων κινημάτων του εικοστού αιώνα αναγνωρίζονται με μεγαλύτερη ή μικρότερη ευκολία στο έργο του. Σε καμία όμως περίπτωση δεν αλλοιώνουν, ούτε υποβαθμίζουν την πρωτοτυπία της προσέγγισης και τη μοναδικότητα του εγχειρήματος: μιας παθιασμένης αναζήτησης γύρω από το διαχρονικό χαρακτήρα και την πολύ προσωπική σημασία ενός τέτοιου συμβόλου, που κρατάει πάνω από δέκα χρόνια και συνεχίζεται ακόμα. Ο πανέμορφος Αλέξανδρος του Βαρλάμη θυμίζει άλλοτε αρχαιοελληνικά αγάλματα, άλλοτε πομπηιανές τοιχογραφίες, άλλοτε βυζαντινούς αγγέλους και αγίους, άλλοτε αναγεννησιακούς λογίους, άλλοτε τις μελέτες των μεγάλων εκπροσώπων της τέχνης της Αναγέννησης για τις ιδανικές αναλογίες του ανθρώπινου σώματος, κι άλλοτε μύρια άλλα. Επιλεκτική και πρωτότυπη είναι και η χρήση στοιχείων και συμβόλων που μας θυμίζουν τους πολιτισμούς με τους οποίους ήρθε σε επαφή.

Σημαντικό ρόλο θα παίξουν αναμφισβήτητα στην παρουσίαση των 500 από τους 1.000 και πλέον πίνακες που δημιούργησε ο καλλιτέχνης και τα άλλα δύο τμήματα:

1) Το τμήμα Αρχιτεκτονικής και Γλυπτικής (Ο Πύργος του Αλεξάνδρου κατασκευή και σχέδια. Η Αλεξάνδρεια μακέτες και σχέδια. Το σπίτι του ποιητή Πινδάρου μοντέλο και σχέδια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλεξάνδρου Μέλαθρο Μακέτα και σχέδια. Τα γλυπτά κεφάλια - ομοιώματα του Αλέξανδρου.

2) Το Τμήμα Εγκαταστάσεων και Αντικειμένων (Τα ενδύματα - Τα σκεύη - Τα κοσμήματα - Οι περικεφαλαίες - Η ασπίδα - Τα υφάσματα - Τα χαλιά - Τα προσωπικά σύμβολα).

Αν και είναι δύσκολο να μιλήσει κανείς γι' αυτά, τη στιγμή που και ο ίδιος ο χώρος βρίσκεται υπό διαμόρφωση, εντούτοις νομίζω ότι στόχος του καλλιτέχνη δεν είναι η απλή παράθεση πινάκων και αντικειμένων, αλλά η δημιουργία ενός υποβλητικού «περιβάλλοντος», που χωρίς να είναι απόλυτα «θεατρικό», εξασφαλίζει τη «φυσική» συμμετοχή του θεατή.

Παρόλο που κατανοώ απόλυτα την επιθυμία του να αρχίσει η έκθεση την περιοδεία της από τη Θεσσαλονίκη, εντούτοις θα ήταν κρίμα να περιοριστεί στον ελληνικό χώρο. Φιλοδοξία του ίδιου είναι να περιοδεύσει ανά τον κόσμο με διαφορετική, φαντάζομαι, παρουσίαση, ανάλογα με τον τόπο.

Βρίσκω ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα την ιδέα του να παρουσιαστεί η έκθεση στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης, με τον Αλέξανδρο ως επίκεντρο των πολιτισμών που αντιπροσωπεύονται στο μοναδικό αυτό μουσείο. Οι λεπτομέρειες του μοναδικού αυτού project βρίσκονται υπό επεξεργασία, και θα αποτελέσουν ίσως μια τομή και στην παρουσίαση εκθέσεων στο διεθνή χώρο.

Ο Αλέξανδρος του Βαρλάμη εκπέμπει ταυτόχρονα την πιο γνήσια πνευματικότητα και την πιο γήινη ομορφιά. Ο καλλιτέχνης κατορθώνει να είναι απόλυτα πιστός στην αρχαία ελληνική παράδοση την ίδια ώρα που την αφήνει πίσω του και την ξεπερνά με αποφασιστικά άλματα. Δεν φαίνεται όμως να οφείλει τίποτα ούτε στα εξωτικά παραμύθια της Ανατολής, ούτε στις τελείως διαφορετικές επιλογές της Δύσης με τις όποιες προεκτάσεις τους. Αντί για τις συναρπαστικές έως εξωφρενικές ανατολίτικες αφηγήσεις, αλλά και τις κάπως θεατρικές ή και φανερά ηθικοπλαστικές δυτικές προσεγγίσεις έχουμε εδώ τον αυστηρό περιορισμό στο κεντρικό πρόσωπο, με την σε βάθος διερεύνηση του εσωτερικού του κόσμου και του χαρακτήρα του ως συμβόλου.

Η προσωπική του άποψη συνδυάζει έτσι με απόλυτα αντιφατικό και παράξενα ταιριαστό τρόπο, την αυστηρά λιτή με την στο έπακρο πληθωρική έκφραση. Η προσέγγισή του είναι ριζοσπαστική και κάποτε ίσως και "αιρετική": σέβεται απόλυτα και αξιοποιεί τύπους και παραδόσεις, δημιουργώντας ταυτόχρονα το νέο. Οι γνώσεις και οι επιδράσεις έχουν "φιλτραριστεί" εποικοδομητικά μέσα από πρωτόφαντες και πρωτοποριακές δημιουργικές διαδικασίες.

Ο Αλέξανδρος ξαφνιάζει οπωσδήποτε με τις εντυπωσιακές "μεταμορφώσεις' του. Κάτι τέτοιο δεν είναι όμως ασυμβίβαστο με καμιά παράδοση, αφού όλες τον "έντυσαν" με τα δικά τους ρούχα και "φόρτωσαν" όπως είδαμε στους ώμους του δυσβάσταχτες ή και παράλογες ελπίδες, προσδοκίες και ευθύνες.

Αν συγκρίνουμε λοιπόν αυτό τον Αλέξανδρο με τους τύπους που μας κληροδότησε η αρχαιότητα και που αναφέραμε προηγουμένως, τότε μας φαίνεται τελείως αγνώριστος, και μαζί και αφάνταστα οικείος. Στο τέλος αρχίζουμε να αναρωτιόμαστε αν θα μπορούσε να είναι διαφορετικός.

Οι "χίλιοι Αλέξανδροι" του Βαρλάμη μπορεί να μην έχουν τη χαρακτηριστική στροφή του κεφαλιού και ανάταση του βλέμματος που αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα των λυσίππειων τύπων, το βλέμμα τους όμως είναι διαπεραστικό, καθηλωτικό και καθοριστικό. Με δυσκολία εντοπίζει κανείς συγκεκριμένες αναφορές σε γνω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

στούς τύπους και θέματα της αρχαιότητας. Όμως κοιτάζοντας μια ωραία προτομή από το μουσείο Κανελλοπούλου, που με την ηδυπαθή γλυκύτητά της μου θύμισε πολύ ορισμένους από τους "δικούς μας" Αλέξανδρους, αναρωτήθηκα αν ο καλλιτέχνης είχε δει το συγκεκριμένο αυτό έργο (Εικ. 29). Πιστεύω πως πρόκειται μάλλον για σύμπτωση, αν και δεν αποκλείεται και μια απόλυτα δημιουργική αφομοίωση.

Σ' ένα έργο της έκθεσης, όπου το εντυπωσιακά "κλασικό" ανδρικό γυμνό απομονώνεται εκφραστικά μαζί μ' ένα χρυσό αγγείο μέσα σ' ένα μαύρο φόντο, αναγνωρίζουμε το ίδιο ενδιαφέρον για τις αναλογίες του ανθρώπινου σώματος που δείχνουν και ορισμένες γραμμικές απεικονίσεις, όπου η αναφορά στις μελέτες του Dürer είναι σαφής. Σε όλα όμως αυτά τα έργα υπάρχουν απόηχοι της επινόησης ενός "κανόνα" αλλά και της τροποποίησής του από τον Λύσιππο.

Η συνύπαρξη παραδοσιακών και σύγχρονων τεχνικών, ο εντυπωσιακός χρωματικός πλούτος με τις πολύ προσωπικές επιλογές δυσχεραίνουν ακόμη περισσότερο την προσπάθειά μας. Αν και κάποιες μορφολογικές ομοιότητες κάνουν ίσως πιθανή μια σύνδεση με ορισμένες εποχές και περιοχές, εντούτοις η εντελώς ασυνήθιστη χρωματική κλίμακα και οι τεχνικές και τεχνοτροπικές ιδιαιτερότητες απομακρύνουν συχνά μια τέτοια πιθανότητα. Νομίζω πως παρόλο που αναγνωρίζουμε το ευρύ φάσμα των πηγών της έμπνευσης του δημιουργού, εντούτοις θα ήταν λάθος να χαρακτηρίσουμε συγκεκριμένα έργα ως πιο κοντά στον ιμπρεσιονισμό, τον εξπρεσιονισμό, διάφορα κινήματα του εικοστού αιώνα, τη νεοπαραστατική τέχνη, το μεταμοντέρνο ή οτιδήποτε άλλο. Γιατί είναι όλα αυτά και μαζί και κάτι τελείως διαφορετικό.

Αν θελήσουμε τώρα να εντάξουμε τα έργα της έκθεσης σε κατηγορίες, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως βάση την περισσότερο ή λιγότερο αφαιρετική διάθεση, την ένταξη στο φόντο και τη χρωματική διαφοροποίηση, την ενσωμάτωση άλλων στοιχείων στη σύνθεση, την απεικόνιση σε περίγραμμα, την εκφραστική απομόνωση ή το horror vacui, το παιχνίδι με τη μετωπική ή προφίλ απόδοση της μορφής, την παρουσία της ολόσωμης φιγούρας ή μέρους της κ.ά.

Σε μια πρώτη ομάδα μοιάζει να αξιοποιείται περισσότερο το στοιχείο της φθοράς του χρόνου και της τοιχογραφικής υφής, που παραπέμπει σε πομπηιανές τοιχογραφίες και τηρουμένων βέβαια των αναλογιών ακόμα και σε βυζαντινά παραδείγματα ή πορτραίτα Φαγιούμ, με τις πιο τολμηρές ως ακραίες χρωματικές αποκλίσεις. Μέσα από την ίδια αυτή ομάδα αναδύεται μια άλλη, όπου η απεικόνιση της μορφής ενσωματώνει κάποια γραμμικά στοιχεία και ελεύθερες αναπλάσεις αναμνήσεων της αρχαιότητας, όπως συμβαίνει και με τη σχηματική υποδήλωση οικοδομημάτων και αρχιτεκτονικών μελών μέσα στο φόντο. Η χρωματική κλίμακα διαφοροποιείται εδώ με συναρπαστικό τρόπο.

Τα παραπληρωματικά στοιχεία εξαφανίζονται σ' ένα άλλο έργο όπου ξεπροβάλλει ένα επιβλητικό κεφάλι μέσα από την πολυχρωμία του περιβάλλοντος χώρου. Εντελώς διαφορετικό είναι ένα κεφάλι με ανήσυχο βλέμμα και κυματιστά μαλλιά, που έχουν κάτι από την "αναστολή" στο μέτωπο. Αν κοιτάξουμε προσεκτικά έναν ακόμα Αλέξανδρο σε προφίλ αναγνωρίζουμε ίσως τα κέρατα του Άμμωνα, στο γνωστό τύπο που συναντήσαμε σε αρχαία νομίσματα.

Τα τονισμένα εξάλλου περιγράμματα ορισμένων από αυτές τις παραλλαγές, που έχουν διαφορετική στάση και κίνηση του κεφαλιού και διαφορετικά χρώματα μας οδηγούν σε ορισμένα "σχέδια"

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

όπου η εκφραστική αντίθεση περιορίζεται στο άσπρο και το μαύρο. Μεγαλύτερη πλαστικότητα και κοντά μαλλιά έχουν οι παραλλαγές ενός κεφαλιού που ανήκει σ' ένα πολύ διαφορετικό τύπο. Σε μερικές προτομές η διαφοροποίηση του ενδύματος που θυμίζει περισσότερο Αναγέννηση "παίζει" με την ολοκληρωτική του υπερκάλυψη σε άλλα δείγματα, ενώ το φόντο παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία ως προς τη χρωματική τονικότητα, με ιμπρεσιονιστικούς απόηχους και την προσθήκη ενός μεγαλύτερου μέρους του σώματος ή τη μερική κάλυψη των ματιών από άσπρο χρώμα. Αφάνταστη ποικιλία παρουσιάζουν και οι παραλλαγές της μορφής με κράνος. Η σχέση της με το πρότυπο του Αλεξάνδρου Κρανοφόρου που συναντήσαμε ανάμεσα στους γνωστούς από την αρχαιότητα τύπους φαίνεται από μακρινή ως ανύπαρκτη. Διαφορετική θέση, προσθήκες στοιχείων που μοιάζουν με ασπίδα και λόγχη, υποδήλωση ενός ακαθόριστου "διαχρονικού" πλαισίου με κάπως "εξεζητημένες" χρωματικές αναζητήσεις, υποδήλωση φθοράς σε σημεία του προσώπου δίνουν στα έργα της σειράς αυτής εντελώς μοντέρνο (ή μεταμοντέρνο) χαρακτήρα. Δυο εκφραστικά κεφάλια αποτελούν τους συνδετικούς κρίκους μεταξύ της ομάδας αυτής και μιας άλλης με διαφορετική έκφραση προσώπου και κόμμωση και φανερά "ανδρόγυνα" χαρακτηριστικά.

Στο "διαχρονικό" πλαίσιο με την έντονη χρωματική διαφοροποίηση εντάσσονται κάποτε κίονες και κάποια δυσδιάκριτα στοιχεία, ενώ σε κεντρική θέση προβάλλεται η γραμμική φιγούρα του Αλεξάνδρου με την απώτερη λυσίππεια (από τον δορυφόρο) ή λεωχάρεια καταγωγή. Στον ίδιο τύπο ανήκει κι ένας άλλος Αλέξανδρος που μας θυμίζει περισσότερο τη μελέτη των αναλογιών του σώματος του Dürer. Σ' ένα άλλο τέτοιο έργο το σώμα αποδίδεται πλαστικά, ενώ η παρουσία δύο άλλων μορφών και συμβόλων που θυμίζουν τα ιερογλυφικά υπενθυμίζουν την αιγυπτιακή εμπειρία του ήρωα. Με την Αίγυπτο και τη θεοποίηση του Αλεξάνδρου-Άμμωνα συνδέονται και άλλα έργα, όπως φαίνεται από το ένδυμα και την υποδήλωση απόδοσης λατρείας με την αναφορά σε σχετικές αιγυπτιακές παραστάσεις που συμπληρώνουν τις σκηνές αυτές. Η κεντρική όμως φιγούρα με το ίδιο ένδυμα ή κάποια παραλλαγή του απομονώνεται κάποτε εκφραστικά, ενώ τα χέρια υψώνονται στα πλάγια και κρατούν συμβολικά αντικείμενα.

Άλλες προτομές που ανήκουν σε διαφορετικούς τύπους και φορούν ενδύματα διαφορετικών εποχών που θυμίζουν Ρώμη και Βυζάντιο, εντάσσονται σ' ένα πλαίσιο με αρχαιοπρεπή οικοδομήματα ή περισσότερο ακαθόριστα στοιχεία. Τα έργα αυτά μας εισάγουν σε μια ιδιαίτερα εντυπωσιακή ομάδα, όπου τα κάποτε ανδρόγυνα χαρακτηριστικά συνδυάζονται με ενδύματα που θυμίζουν άλλοτε ρωμαίους αυτοκράτορες κι άλλοτε βυζαντινούς αγίους και αγγέλους. Ο πλούτος της χρωματικής κλίμακας είναι εδώ ασύλληπτος.

Η απεικόνιση του Αλεξάνδρου γυμνού ή ντυμένου με το άλογό του μας θυμίζει τα έφιππα αγάλματα καθώς και εκείνο που δαμάζει τον Βουκεφάλα (Εικ. 6, 7), ενώ ο καθιστός Αλέξανδρος με το ένδυμα που τυλίγει το κάτω μέρος του σώματος φέρνει στο νου τον Αλέξανδρο Κεραυνοφόρο του Απελλή στην τοιχογραφία της εικόνας 4 αλλά και των εικόνων 17 και 30.

Μια άλλη ομάδα διαφοροποιείται χάρη στη χρωματική κλίμακα και τις δυο μικρές "προεξοχές" στα πλάγια που θυμίζουν φτερούγες. Σε μερικά έργα της κατηγορίας αυτής υπάρχουν μικρά ακτινωτά ή φυλλόσχημα στοιχεία στο κεφάλι. Αρχαίες επιγραφές αναφέρονται κάποτε σε συγκεκριμένα πρόσωπα και πράγματα. Τα έργα αυτά μας θυμίζουν την παράσταση του Αλεξάνδρου-Ηλίου αντιπροσωπευτικά δείγματα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

του οποίου βλέπουμε στις εικόνες 13 και 31.

Διασταυρώσεις τύπων, προσθήκες συμβολικών υποδηλώσεων στο φόντο, συνδυασμός γραμμικών και πλαστικών στοιχείων, παιχνίδια θέσεων και στάσεων κι ένας αφάνταστα εντυπωσιακός πλούτος της χρωματικής κλίμακας διαφοροποιούν και καθορίζουν τις κύριες αυτές παραλλαγές. Δεν είναι όμως πάντα εύκολο να αποκρυπτογραφήσουμε το νόημά τους. Ο Βαρλάμης σημαίνει χωρίς να αφηγείται ή να επεξηγεί. Στη συγκινητική ιστορία της Τιμόκλειας αντιπαραθέτει τη φανταστική αναπαράσταση της οικίας του Πινδάρου ως αναφορά στην πολιορκία των Θηβών.

Εντυπωσιακή και επιβλητική σε μέγεθος είναι τέλος η απεικόνιση της μάχης των Γαυγαμήλων, που συνοψίζει με πολύ σύγχρονα μέσα εντυπώσεις από τα έργα του Pietro de Cortona και του Charles Le Brun και αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα ανανεωτική πρόταση για την εικονογραφία της μάχης.

Συμπερασματικά πιστεύω ότι ο Αλέξανδρος του Βαρλάμη αποτελεί ένα εικαστικό (και όχι μόνο) γεγονός με μοναδική καλλιτεχνική και παιδευτική σημασία. Για την πρωτοτυπία και την ποιότητα της ίδιας της παρουσίασης εγγυάται το ταλέντο του αρχιτέκτονα-designer δημιουργού του. Πρόκειται για μια έκθεση που στοχεύει να προσελκύσει το ευρύ κοινό, αλλά που ταυτόχρονα αξίζει να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον των ειδικών με την ποιότητα και την εμβέλεια της καλλιτεχνικής αναζήτησης.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά το Μάκη Βαρλάμη για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ μ' ένα πραγματικά μοναδικό και πολυσήμαντο project, καθώς και για τα όσα μου είπε με τον δικό του τόσο συναρπαστικό τρόπο κατά την επίσκεψή μου στο Schrems τον περασμένο Απρίλιο. Στο ίδιο αυτό ταξίδι με βοήθησαν πολύ ο Αστέρης Νένος, η Ruth Reischer και ο Peter Reischer.

Αισθάνομαι υποχρεωμένη να ευχαριστήσω με όλη μου την καρδιά τους αφοσιωμένους και άξιους συνεργάτες του στη Βεργίνα για το ενδιαφέρον και τη βοήθεια που μου πρόσφεραν τόσο γενναιόδωρα σε όλα τα στάδια της μελέτης μου και ιδιαίτερα κατά την προετοιμασία του κειμένου: Την Παναγιώτα Δημητροπούλου, τον Γιάννη Ναζλίδη, τη Μαίρη Ναζλίδου, τον Αστέρη Νένο, τον Παύλο Τροχόπουλο και τον Στέλιο Χατζή. Ευχαριστώ επίσης το φωτογράφο Κώστα Μανώλη για τις φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο και την αδελφή μου Ελένη Ταμβάκη για την αμέριστη συμπαράστασή της.

Πολύτιμη υπήρξε η συμβολή στη μελέτη της εικονογραφίας του Μεγάλου Αλεξάνδρου ανά τους αιώνες, που ελπίζω να αξιοποιήσω περισσότερο στο μέλλον, του κυρίου Νικολάου Γιαλούρη, τέως Γενικού Διευθυντού Αρχαιοτήτων και Αναστηλώσεων, του κυρίου Δημητρίου Γραμμένου, Διευθυντού και της κυρίας Δέσποινας Ιγνατιάδου, Επιμελήτριας του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης. Θα ήθελα να τους εκφράσω ακόμα μια φορά τις πιο θερμές μου ευχαριστίες.

Αγγέλα Ταμβάκη
Επιμελήτρια Εθνικής Πινακοθήκης
και Μουσείου Αλεξάνδρου Σούτζου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΣΑΝ ΒΟΥΛΗΣΗ ΚΑΙ ΣΑΝ ΟΡΑΜΑ

Το project Αλέξανδρος του Ευθύμη Βαρλάμη

Του Prof. Dr. Volker Fischer
Δ/ντή του Μουσείου Εφαρμοσμένων Τεχνών της Φραγκφούρτης

Πώς μπορεί να αντιδράσει κανείς στο χάρισμα σε μια εποχή που η ιδιότητα αυτή παραχωρείται πια μοναχά σε νεαρούς ποπ τραγουδιστές, ή και σε, όχι πια και τόσο νέους, πολιτικούς; Πώς μπορεί να συμπεριφερθεί κανείς σαν ιστορικός και ερευνητής του πολιτισμού όταν βρίσκεται μπροστά σε μια σχεδόν ατέλειωτη παράταξη από εικόνες; Πώς μπορεί επίσης κάποιος να διευρύνει την αντίληψη του για ένα έργο που δείχνει ν' απαρνιέται το χώρο και το χρόνο και συνάμα να υπάρχει στο χώρο και στο χρόνο; Μπορεί να πιστεύει σ' αυτά που βλέπει; Μπορεί να υποστηρίζει εκείνο που αισθάνεται; Μπορεί ν' αναγνωρίζει αυτό που νοιώθει και να αισθάνεται αυτό που ξέρει; Ένας κλονισμός, ένας καταναγκασμός, μια πρόκληση, χάνει κανείς την αίσθηση του χρόνου. Μια υπενθύμιση, μια προειδοποίηση, μια υπόσχεση;

Ο Κύκλος του Αλέξανδρου από έναν Έλληνα καλλιτέχνη που αγαπά και ανακαλεί την αρχαιότητα, την εξετάζει και την επεξεργάζεται. Η θεώρηση μιας φυσικής και ψυχικής ρώμης που δεν έχει ταίρι. Μεγάλα μάτια, σαν αστέρια, γεμάτα ψυχή, μια μικρή μύτη, ένα υπερμέγεθες δυνατό στρογγυλεμένο σαγόνι και πεισματάρικα ανασηκωμένα, αλλά παρ' όλα αυτά κομψά τσουλούφια μαλλιών. Ο Μάκης Βαρλάμης παρουσιάζει και απεικονίζει έναν Αλέξανδρο που με την πρώτη ματιά θυμίζει κεφάλια ελληνικών γλυπτών της κλασικής εποχής, κάτι ανάμεσα στον Ηνίοχο των Δελφών αλλά και στις παραστάσεις με τη μορφή των ηγεμόνων στα αρχαία νομίσματα. Και δεν πρόκειται μόνο για μια εικόνα ή για καμιά δωδεκάδα παραλλαγές αλλά για περίπου εκατό φορές περισσότερες δηλαδή κοντά στις χίλιες παραστάσεις.

Σε ένα διάστημα σχεδόν είκοσι χρόνων, ο Έλληνας αρχιτέκτονας, ζωγράφος και σχεδιαστής αναζητά την, τόσο μυθική όσο και ιστορική, μορφή του Μακεδόνα ηγέτη και εξερευνητή, που στη μακρόχρονη ιστορία και στην πολιτιστική ταυτότητα της αρχαίας και, λιγότερο ίσως ακόμα, της νεώτερης Ελλάδας, τοποθετήθηκε και τοποθετείται πλάι στους φιλόσοφους Σωκράτη, Πλάτωνα και Αριστοτέλη, στο μαθηματικό Πυθαγόρα, στο γιατρό Ιπποκράτη και στο γλύπτη Φειδία. Όμως, σε αντιδιαστολή μ' όλες αυτές τις ξεχωριστές προσωπικότητες που αναφέρθηκαν, ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν ο άνθρωπος της πράξης, ένας πολέμαρχος και κατακτητής, με πολιτική ισχύ και διπλωματική επιδεξιότητα, που ίδρυσε πόλεις και ήταν υπεύθυνος για την ανέγερση στην Αλεξάνδρεια της μεγαλύτερης βιβλιοθήκης της αρχαιότητας, με σχεδόν 900.000 πάπυρους, γεγονός που έκανε, εν ονόματι της Ελλάδας, προσιτή στην αρχαία εποχή μια καινούργια, πιο πλατιά γνώση, που μάλιστα έφτανε ως τα πέρατα του τότε γνωστού κόσμου.

Ανήκε με σιγουριά στους πιο μορφωμένους ανθρώπους της εποχής του και μάλιστα είχε για δάσκαλο τον Αριστοτέλη που τον εξοικείωσε με τα ελληνικά γράμματα. Μεγάλη επιρροή άσκησε σ' αυτόν και η μητέρα του η Ολυμπιάδα, μια πριγκίπισσα που παράλληλα ήταν και ιέρεια. Η ορθολογική σκέψη αλλά και η μυθικο-υπερβατική αντίληψη και αίσθηση των πραγμάτων ήταν για τον Αλέξανδρο και οι δύο όχι μόνο προσιτές στον υπέρτατο βαθμό αλλά αποτελούσαν γι' αυτόν ολοφάνερα μια ενότητα. Ο Μακεδόνας αυτός βασιλιάς υπήρξε, όχι μόνο για το δικό του πολιτισμικό χώρο αλλά για όλο τον τότε γνωστό κόσμο συνολικά, τόσο αποφασιστικός και ανανεωτής όπως ήταν και ο Ραμσής ή ο Αμένορις, ο Βούδας ή ο Χριστός, ο Καίσαρας ή ο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ναπολέων, ο Μάρκο Πόλο ή ο Κολόμβος, για τον αντίστοιχο ζωτικό χώρο του ο καθένας.

Αυτά όλα όμως δύσκολα μπορούν να εξηγήσουν γιατί ένας καλλιτέχνης, μπορεί για περισσότερο από μια δεκαετία με ένα είδος θετικής εμμονής, που φτάνει στα όρια της μανίας, να διεισδύει, να εμβαθύνει και μάλιστα να βάζει και τόσο πείσμα σ' ένα καλλιτεχνικό θέμα, ένα πρόσωπο, μια μορφή. Η άσκηση και η έκσταση είναι προϋποθέσεις ενός τέτοιου, εκούσιου καταναγκασμού. Ένας, σχεδόν ηράκλειος, άθλος, μια ομηρική προσπάθεια, σαν κάποιος να προσπαθεί μόνο με τα γυμνά του χέρια να κτίσει ένα παλάτι. Και κοντά σ' αυτά είναι και ο χρόνος που χρειάζεται για να υλοποιηθεί ένα τέτοιο πολυσύνθετο έργο, η προσπάθεια και τα υλικά έξοδα της πραγμάτωσης - τρόπον τινά, σε μια, σχεδόν υπνωτικά, επαναλαμβανόμενη διαδικασία ολοκλήρωσης, - σε μια ιδιάζουσα αυτοβιογραφική συμβολή σ' εκείνο το μύθο που αξίζει ν απεικονίζεται και να συλλαμβάνεται αυτό.

Πέρα από την πολιτιστική ταυτοποίηση και συμφωνία, ο Μάκης Βαρλάμης - που άλλωστε είναι Έλληνας με ιστορική συνείδηση και με βαθιά αίσθηση για την παράδοση - στηρίζεται στην πεποίθηση ενός μοναδικού συγκερασμού, ότι δηλαδή στη μορφή του Αλέξανδρου συμπυκνώνονται και αποτυπώνονται όλα εκείνα τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τους πνευματικούς και κοσμικούς ηγέτες που αξίζει να θυμόμαστε. Αυτό μπορεί να φαίνεται φυσικά εντελώς ανυπόστατο από ιστορική άποψη, όμως είναι αυτονόητο ότι είναι απόλυτα αποδεκτό καλλιτεχνικά.

Απ' τη σκοπιά του Βαρλάμη, σε μια πρωταρχική μήτρα, στον Έλληνα βασιλιά-θεό συνυπάρχουν οι δυνατότητες της θρησκευτικής χάρης, της πολιτικής δύναμης, της πολιτισμικής, επιστημονικής αυθεντίας και της δυνατότητας για σωστή εκτίμηση. Κοντά σ' αυτά δεν παίζει και πολύ σημαντικό ρόλο, το αν ο πραγματικός άνθρωπος Αλέξανδρος, εκείνη η μεγαλοφυία, που, για να παραφράσουμε τον Γκαίτε, «οι θεοί τον πήραν κοντά τους τόσο νωρίς γιατί τον αγαπούσαν», στην πραγματική, μόλις 32 χρόνων ζωή του, θα μπορούσε να ανταποκριθεί, εξ ολοκλήρου, σ' όλες αυτές τις προσδοκίες. Και στο τέλος, αυτό που μετράει μόνο, είναι η πυκνότητα, η ποικιλία κι η δύναμη του μύθου που συνδέθηκε μ' αυτόν τον άνθρωπο απ' τις επόμενες γενιές.

Είναι βέβαιο ότι στο συγκερασμό της θέλησης και της γνώσης κανένας άλλος άνθρωπος της αρχαίας εποχής δεν μεταμόρφωσε τον κόσμο σαν βούληση και όραμα, αφού τον κατάκτησε πρώτα, όσο ο Μεγαλέξανδρος. Επηρέασε τόσο βαθιά την πορεία της ιστορίας στην αρχαιότητα όσο καμία άλλη προσωπικότητα. Η κατάκτηση απ' τον Αλέξανδρο της Περσικής Αυτοκρατορίας έβαλε τα θεμέλια ενός παγκόσμιου εμπορίου και μιας παγκόσμιας κυκλοφορίας που δεν είχε προηγούμενο. Οι περισσότερες από 70 θεμελιωμένες απ' αυτόν πόλεις έγιναν τα κύτταρα του ελληνικού πολιτισμού στην Ανατολή και τα σημεία που στήριξαν την αχανή αυτοκρατορία του.

Ο Βάλτερ Μπένζαμιν, ο μεγάλος Γερμανός δοκιμιογράφος του μεσοπόλεμου, στο μνημειώδες έργο του «Passagen» χαρακτήρισε τη συνάφεια της Γαλλικής Επανάστασης με τη Ρωμαϊκή εποχή των Καισάρων σαν «εσωτερική συγγένεια που έγινε ξαφνικά αισθητή», κάτι που πέρα από ιστορικούς όρους και παρά τις χειροπιαστές ασυμβατότητες μπορεί να προσφέρει μια εμπειρία για τις περασμένες εποχές. Δημιούργησε γι' αυτό την έννοια του «τωρινού χρόνου». Υποθέτω ότι ο Αλέξανδρος, το πρόσωπό του, η ψυχή του, ο μύθος του, ενσωματώνουν ένα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέτοιο *τωρινό χρόνο* για το Μάκη Βαρλάμη.

Πώς όμως αποκρυπτογραφεί κανείς ένα μύθο, και πως μάλιστα μπορεί να τον προσεγγίζει απ την καλλιτεχνική σκοπιά; Οι μύθοι δεν είναι τίποτε σαφείς ορισμοί, αυστηρά περιγραφικοί όροι, ή ξεκάθαρες εικόνες, αλλά πάντοτε δημιουργήθηκαν από πολλές διαφορετικές όψεις, πολύμορφα και καλειδοσκοπικά, αφηγήσεις που τα κείμενα τους αποτελούνται από λέξεις συλλαβές και αξιολογήσεις που με τον καιρό προστίθενται, απορρίπτονται, μεταβάλλονται, επεξηγούνται, διαστρεβλώνονται, επανορθώνονται και διορθώνονται. Ο Γάλλος εθνολόγος και ανθρωπολόγος Κλωντ Λεβί Στρως στηριγμένος σ' αυτή την αντίληψη ανέπτυξε μια επιστημονική μέθοδο, όπου - ιδιαίτερα σε πρωτόγονους λαούς και στις τελετουργίες τους - ξεδιαλέγει συστηματικά τις διαφορετικές παραλλαγές ενός μύθου, αφαιρεί τις επουσιώδεις λεπτομέρειες και τις μεμονωμένες παραλλαγές και έτσι με τη μεθοδική αφαίρεση του περιεχόμενου προσεγγίζει το αρχικό νόημα ή το αναπλάθει απ' την αρχή.

Οι καλλιτεχνικές μέθοδοι του Βαρλάμη είναι κι αυτές παρόμοιες, όμως αυτός καλλιεργεί, ενσυνείδητα φυσικά, τις παραλλαγές. Αυτό άλλωστε γενικά, θα λέγαμε, ταιριάζει στην αφηγηματική δομή που προτιμούν πολλές σημαντικές σημερινές κινηματογραφικές ταινίες στις οποίες τα βιογραφικά νήματα διαφόρων πρωταγωνιστών - και κάτω απ αυτή τη θεώρηση είναι επίσης ένας, το ίδιο, ευαισθητοποιημένος πρωταγωνιστής του παρατηρητικού πολιτισμού της εποχής μας - μπερδεύονται μερικές φορές εντελώς χαοτικά, σαν χωρίς κανένα σκοπό, για να μπορέσουν έτσι νάρθουν πιο κοντά στην πραγματικότητα της ζωής.

Ή, ακόμη πιο τεχνητά, όπως, στο στρουκτουραλιστικό μυθιστόρημα «Η Λευκή Έπαυλη του Χογκ Κογκ» του Γάλλου Αλέν Ρομπ Γκριγιέ, περιγράφεται ένα έγκλημα με σχεδόν πάντα ξανά και ξανά τις ίδιες λέξεις - δηλ. στην ουσία μια αναφορά δύο σελίδων της αστυνομίας - από αυτούς που συμμετέχουν, μάρτυρες και διωκτικούς υπάλληλους σε 200 ολόκληρες σελίδες, όπου εμφανίζεται μ' αυτό τον τρόπο μια παρόμοια δομή.

Δυσπιστία απέναντι στην μονοσήμαντη έννοια, απέναντι σε μια εικόνα που πορεύεται χωρίς αποκλίσεις, απέναντι στον προσδιορισμό της σαν τέτοια. Η παγκόσμια καλλιτεχνική εμπειρία της Μοντέρνας αντέδρασε σ' αυτές τις κατ' αρχήν αμβλύνσεις της δομής με αφαιρέσεις απέναντι στην απαίτηση για μιμητική απεικόνιση, είτε όπως στον ιμπρεσιονισμό ή στον εξπρεσιονισμό μέσα από χρωματικές διαχύσεις και μετατοπίσεις, είτε όπως στον κυβισμό και στο φουτουρισμό με κατακερματισμό της μορφής. Ο Μάκης Βαρλάμης απεναντίας είναι πολύ βαθιά ριζωμένος στη μίμηση, αθεράπευτα ερωτευμένος, και δεν τον ικανοποιούν τέτοιες αφαιρέσεις. Τις διαφορετικές όψεις, τον καλειδοσκοπικό τρόπο αντίληψης και απεικόνισης τον πετυχαίνει μέσα απ τη διαφορετική επανάληψη των, όπως στο Μύθο, αυτοταυτιζόμενων αρχαϊκών εικόνων.

Τώρα πρέπει όμως να προστεθεί κάτι άλλο, πιο καθοριστικό. Ο Βαρλάμης δεν προσεγγίζει τον Αλέξανδρο, σαν κανένας παρατηρητής εθνολόγος, σαν ενθουσιώδης πολιτιστικολόγος ή σαν λογοτέχνης φιλόλογος, αλλά σαν δημιουργός καλλιτέχνης. Και σαν τέτοιος χρησιμοποιεί επίσης το καλλιτεχνικό θέμα σαν υπόδειγμα για μια αναζήτηση στις καλλιτεχνικές θέσεις αυτού του αιώνα που εστιάζει, αντιδρώντας ζωγραφικά, μέσα και πάνω το θέμα του. Αυτό ίσως μόνο ο Πάμπλο Πικάσσο στην κλασική του περίοδο και

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ο Aristide Maillol το έκαναν με τόση συνέπεια πριν απ' αυτόν και στην πιο πρόσφατη εποχή η ισπανική ομάδα «Equipo Cronica» και ο Γερμανός ζωγράφος Friedmann Hahn.

Τα πρότυπα προ-βάλλονται απ' τους πίνακες, - και πώς βέβαια θα μπορούσε σήμερα αυτό να γίνει διαφορετικά για έναν συνειδητό καλλιτέχνη; - Τα φίλτρα που υπάρχουν στο κεφάλι, η γνώση δηλ. για τις καλλιτεχνικές θέσεις, δεν είναι κατ' ανάγκη κάτι αρνητικό αλλά μια αναγκαιότητα και, αν χρησιμοποιείται με περίσκεψη, μια πολυσύνθετα εκτεινόμενη προϋπόθεση της σημερινής ζωγραφικής.

Όμως σε αντίθεση με την οργισμένη ζωγραφική των Νέων Βαρβάρων, ο Βαρλάμης επεκτείνει τις αναφορές του πίσω, όχι μόνο προς τον εξπρεσιονισμό, αλλά και ουσιαστικά παραπέρα, έτσι που τα ζωγραφικά ιδιώματα του Ingres και του Seurat, του Goya και του Géricault, του Michelangelo, του Dürer και του Rodin, του Mattisse ή του Picasso κάνουν αισθητή την παρουσία τους το ίδιο έντονα όπως και οι παραπομπές στον Γερμανικό Βερισμό ή στην αισθητική των γραφιστικών γραμμικών σχεδίων σαν κι αυτά που έκανε ο Andy Warhol πάνω σε αδιαφανείς επιφάνειες.

Οι διαφορετικοί τρόποι παράστασης προκαλούν την ανάγκη να αναζητηθούν νεωτεριστικές δυνατότητες στην επεξεργασία της ζωγραφικής επιφάνειας. Τα Φρέσκα της Πομπηίας και τα αρχαία μωσαϊκά αποτελούν πρόκληση και η χρονική απόσταση χιλιετηρίδων ξεγελά κι ερεθίζει τη φαντασία. Ο Βαρλάμης εισάγει, χωρίς πολύ σκέψη, καινούργιες χημικές διαδικασίες για την παραλλαγή της ζωγραφικής επιφάνειας, ακόμα κι αν πρόκειται για το σιμιγδάλι που τρώμε και που, σκορπισμένο με διαφορετική πυκνότητα και ενσωματωμένο πάνω σε μια ζωγραφισμένη επιφάνεια πετυχαίνει να δώσει μια εντύπωση του κατεστραμμένου.

Επειδή αισθάνεται δεσμευμένος στο Μύθο και στη Λατρεία, γι' αυτό ακριβώς δεν υπάρχει σ' αυτόν τον καλλιτέχνη τίποτα ιερό. Απ' τη μια μεριά μπορεί κανείς ν' αντιμετωπίζει με σεβασμό την παράδοση και απ' την άλλη να την καταστρέφει με μετατροπές, άλλωστε μόνο έτσι μπορεί ν' αποδεικνύεται η ζωντάνια κι η δύναμη της.

Επιπλέον το φάσμα των παραστάσεων του Αλέξανδρου επεκτείνεται απ' τα πορτραίτα που αποδίδονται en face ή τα μπούστα σε παραπέρα ενότητες, σε ολόσωμες φιγούρες, αφηγηματικές σκηνές ή σε απεικονίσεις μαχών. Και εδώ πάλι γίνεται αναφορά σε αρχαία, αναγεννησιακά ή κλασικιστικά πρότυπα όπως στη περίφημη ρωμαϊκή «Μάχη του Αλέξανδρου» ή στην αναπαράσταση του Albrecht Altdorfers. Και νάταν μόνο αυτό! μέσα από προσθήκες που κάνει σε κάποιους απ τους πίνακες, που παραπέμπουν σε ινδικά, ή περσικά, αιγυπτιακά, ή συριακά, ασσυριακά και κινέζικα στοιχεία, γίνεται αναφορά στην, αναγνωρισμένη για τον αρχαίο κόσμο, πολυπολιτισμική δύναμη ενσωμάτωσης της αλεξανδρινής κοσμοθεώρησης.

Ο Μέγας Αλέξανδρος με τις εκστρατείες του δεν κατάκτησε μόνο ξένες χώρες αλλά και αφομοίωσε τους πολιτισμούς τους στο δικό του. Κι ο Αλέξανδρος, είτε εξανάγκασε, είτε αγωνίστηκε για να κερδίσει την εμπιστοσύνη, - στις τυπικές για την εποχή δομές σκέψης κι εξουσίας του καιρού του μπερδεύονται εκστρατείες, φαγοπότια, κτηνωδίες και δώρα, - είχε προφανώς - αν πιστέψουμε τους βιογράφους του και τους πιστεύουμε ακόμα και όταν παίρνουμε υπόψη τη μυθοπλαστική δύναμη της ιστορικής παράδοσης - βιογρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φικές, προσωπικές θεωρήσεις που του επέτρεπαν να βλέπει τον κόσμο και την εξουσία με διαφορετικό μάτι απ το σύγχρονο του περιβάλλον.

Ο Αλέξανδρος διατύπωσε σε μια, τρόπον τινά, Magna Charta της αρχαιότητας μια επίγνωση που μέσα στη μετριοπάθεια και τον ουμανισμό της δεν αποτελεί μονάχα πρόδρομο των χριστιανικών αντιλήψεων, αλλά στο τέλος αυτής της χιλιετηρίδας δρα σαν μια προειδοποίηση και σαν μια υπόσχεση χάρις στην διαφωτιστική της δύναμη.

Όπως αναφέρεται στον Πλούταρχο: *«...Ο Αλέξανδρος πίστευε ότι είχε σταλεί από τους θεούς για να αποτελέσει τον κοινό ρυθμιστή και διαιτητή όλων των εθνών... Όλα τα έθνη τα συνένωσε σε μια συνομοσπονδία, αφού ανάμιξε, όπως σ' ένα αναμικτήρα φιλίας, τα ήθη και τα έθιμα τους, τους γάμους και τον τρόπο διατροφής τους, και πρόσταξε να θεωρούν όλοι πατρίδα τους την οικουμένη και προπύργιο και φρούριο το στρατόπεδο του και διάταξε να θεωρούν για συγγενείς τους καλούς και για εχθρούς τους πονηρούς κι ακόμα να ξεχωρίζουν σαν Έλληνα αυτόν που αποδεικνύεται σαν τέτοιος απ' την αρετή του και να χαρακτηρίζουν τους βάρβαρους όχι απ' το ντύσιμο και τα όπλα τους αλλά απ' την κακία τους. Και καθόρισε να μη γίνεται καμιά διάκριση στο ντύσιμο, στα συμπόσια, στους γάμους και στον τρόπο διατροφής αφού πια όλοι αναμίχθηκαν και ενώθηκαν με τα δεσμά του γάμου και των παιδιών τους...».*

Την αξιοπιστία μιας τέτοιας σκέψης μπορεί εύκολα να την παραλληλίσει κανείς με τις Δέκα Εντολές, με το σκεπτικό ότι και τα δύο κείμενα ανταποκρίνονται και σε ρητορικές αναγκαιότητες

Ο Βαρλάμης λοιπόν προσπαθεί έμπρακτα να χρησιμοποιήσει στο θέμα του Αλέξανδρου το σύνολο των καλλιτεχνικών εμπειριών του και τη συνολική πολιτιστική του γνώση. Έτσι, πότε πιστεύει κανείς ότι παρατηρεί έναν ιμπρεσιονιστή και πότε ότι έχει να κάνει μ' έναν εξπρεσιονιστή. Σ' άλλες αναπαραστάσεις πάλι ξεχωρίζουν εγκαυστικές τεχνικές ή συναπαντιούνται πειράματα με φροτάζ αλλά Max Ernst. Άλλοτε το κεφάλι του Αλέξανδρου θυμίζει τη Μέδουσα, άλλοτε συνδυάζεται με τον Άνουβη, άλλοτε ο Βαρλάμης επιλέγει σε ολόσωμες εικόνες του Αλέξανδρου κλασικές, εν στάσει, ή εν κινήσει, παραλλαγές. Άλλες φορές ο ηγεμόνας εμφανίζεται σαν ανδρόγυνος, άλλοτε σαν πολεμοχαρής. Αναπαραστάσεις προφίλ ανακεφαλαιώνουν τις παραστάσεις αρχαίων νομισμάτων και υπάρχουν φορές που δεν ξέρεις αν, στη συνδυασμένη παρουσίαση του τότε με το τώρα, πήραν μέρος η αφίσα «Metropolis» του Friz Lang ή ο νουνός του Συλβέστερ Σταλόνε.

Αυτό που στην περιγραφή επιδρά άμεσα, πρέπει να είναι χωρίς άλλο η, μοναδική με τέτοια πολλαπλότητα και συνέπεια, προσπάθεια να εμβαθύνει κανείς σε μια εξαιρετικά πολυσύνθετη ιστορική μορφή και να την πλησιάσει, και αν είναι δυνατό να την κατανοήσει, και κυρίως για πρώτη φορά να την «αντικρίσει». Εδώ δεν πρόκειται πια για πίνακες κλασικιστικής επίδρασης, ρομαντικούς, γλυκερούς εξορκισμούς ενός μακρινού παρελθόντος, ούτε για δημιουργίες στο «πνεύμα της εποχής», κατάλληλες για αίθουσες τέχνης που θέλουν να είναι πάντα στην μόδα.

Πρόκειται πολύ περισσότερο για μια γνωστική μέθοδο που έχει συνείδηση των μέσων της, φροντίζοντας και προσπαθώντας να είναι το ίδιο αναλυτική όσο και αισθαντική, για να μπορέσει να κατασκευάσει την επικαιρότητα δια μέσου της απόστασης και την απόσταση δια μέσου της επικαιρότητας (που σημαίνει το καλλιτεχνικό μέσο απέναντι στο καλλιτεχνικό θέμα). Αυτό πρέπει να αποτυχαίνει στην επιτυχία, ή καλύτερα, η αποτυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χία αποτελεί προϋπόθεση της επιτυχίας. Κάθε τέχνη που επιζητά κάτι παραπάνω είναι κάτω απ' αυτό το δίλημμα, που έχει καθοριστική σημασία γι' αυτή.

Παρ' όλα αυτά, αυτό που σίγουρα μένει και παραμένει χαραγμένο στη μνήμη του καθένα που είδε αυτή τη σχεδόν ατέλειωτη σειρά με τα πρόσωπα του Αλέξανδρου είναι αυτά τα μάτια, ίσως και το σαγόνι, μάτια που αντανακλούν εξ ίσου και γνώση και αθωότητα, το άγνωστο και όμως προαισθανόμενο, το ερεθιστικά καινούργιο και τη βαθιά αίσθηση του παλιού. Και ένα σαγόνι, ένα περίγραμμα του κάτω μισού του προσώπου, που ακτινοβολεί εξ ίσου θέληση, αισθησιασμό και ψυχική δύναμη.

Είναι ασφαλώς βαθύτερης σημασίας το γεγονός ότι, στη γερμανική τουλάχιστον γλώσσα, οι λέξεις Augen-Blicke (βλέμμα, ματιά) και Augenblicke (στιγμή) είναι ομόηχες. Οι επαφές με τα μάτια είναι το πρώτο πράγμα που κάνει τους ανθρώπους να γοητεύονται μεταξύ τους, η ερωτική εκπομπή αλλά κι η δύναμη επιβολής μεταβιβάζονται μέσα απ' την έκφραση των ματιών. Αλλά κι ο Βαρλάμης φαίνεται να είναι έντονα συνεπαρμένος από τη ματιά του Αλέξανδρου που πάντα την ξαναδίνει πάλι μ' ένα στιγμιαίο τρόπο. Όπως η έκφραση ενός προσώπου, όπως η στάση κι η κίνηση του κορμιού, έτσι κι η έκφραση των ματιών υπόκειται συνολικά σε μια κοινωνικο-ψυχογένεση μέσα απ' τις εποχές (αυτό το έχει π.χ. υποδείξει ο κοινωνιολόγος Norbert Elias). Πιο εντυπωσιακά και αυθεντικά το διαπιστώνουμε αυτό σήμερα όταν παρατηρούμε φωτογραφίες-πορτραίτα του 19ου αιώνα.

Ο Βαρλάμης αποδίδει τα μάτια του Αλέξανδρου σαν, το ίδιο βαθιά όπως και επιφανειακά, «παράθυρα» με τις κανονικές σχεδόν ανάγλυφες επιφάνειες να θυμίζουν τα ελληνικά γλυπτά αλλά συνάμα και κατά κάποιον τρόπο, τις μορφές και τους τύπους αναπαράστασης της αγιογραφίας. Τη ζωντάνια τους την παίρνουν απ' την ένταση της ακτινοβολίας τους και τη λίγο μεγεθυσμένη απόδοσή τους, σε σύγκριση με το κανονικό ανατομικό μέγεθος. Διαπεραστικό αλλά και μοιραίο, συγκινητικό αλλά και στοχαστικό, ζεστό και ψυχρό μαζί, θεϊκό και ωστόσο με επιθυμίες, πάθη που εκφράζουν τα εγκόσμια. Ο Βαρλάμης έτσι παραδέχεται όχι μόνο καλλιτεχνικά, αλλά συνειδητά επίσης ψυχολογικά, ψυχοθεραπευτικά πρώτα απ' όλα, τους πρωταγωνιστές του.

Ένα προπατορικό αμάρτημα της τέχνης, ένα ανάρμοστο διάβημα σε ιστορικές και γνωσιοθεωρητικές αναφορές; Τίποτε λιγότερο απ' αυτό! Πολύ περισσότερο ένα δυναμικό, σχεδόν ηρωικό κατόρθωμα, που συνδέει, μ' έναν τρόπο που ποτέ μέχρι σήμερα δεν γνώρισε ο κόσμος, ανθρωπολογικές σκέψεις, ιστορικοπολιτιστικές αντιλήψεις, γνώσεις απ την Αρχαιολογία και την Ιστορία της Τέχνης, ψυχολογικά συναισθήματα και ιστορικές επιστημονικές γνώσεις σ' ένα εκτεταμένο, εν τούτοις στοχαστικό, πανόραμα.

Είναι το πείραμα ενός καλλιτέχνη, στο τέλος αυτού του αιώνα της «αποχαλίνωσης της τέχνης» και τελικά στο τέλος μιας χιλιετηρίδας, να δημιουργήσει μια εργασία, ένα έργο, με το οποίο κάνει απολογισμό και εστιάζει, συνοψίζει και συγχωνεύει κάθε τι που εδώ και πολύ καιρό έχει αμετάκλητα και φανερά παρακμάσει, εξατομικευμένο στη συνείδηση όλων μας. Ασφαλώς δεν πάει σε λάθος δρόμο κανείς αποδίδοντας και «θεραπευτικές» προθέσεις στον καλλιτέχνη, σ' αυτή την αναφορά. Μια αυτοκριτική με ιστορικό στοχασμό, εμψύχωση λατρευτικών ποιοτήτων απ' την Τέχνη, τόσο εντυπωσιακή και διεισδυτική, σαν τις κινέζικες εφημερίδες τοίχου στην πολιτιστική επανάσταση ή τις ιερές ιστορίες με εικόνες στις εκκλησίες της μεσαιωνικής Ευρώπης, που μετάφεραν στους αναλφάβητους τη γνώση του κόσμου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Έτσι κι ο κύκλος των εικόνων του Βαρλάμη, επιβάλλει μια κατανόηση, μια «ανάγνωση», μια ταυτοποίηση, η οποία βρίσκεται πριν και πέρα απ' όλες τις σκόρπιες σκέψεις. Αυτό, αληθινά, έχει κάτι από μαγεία, από εξορκισμό και τελετουργία. Μια τέχνη που είναι κατ' αρχήν λατρεία, μια ζωγραφική που είναι πρώτα μυστικισμός και όχι ένα ακόμη λιθαράκι στο οικοδόμημα της λογικοεπιστημονικής προσέγγισης, μέσω της τέχνης, στους σημερινούς, τόσο πληροφοριοθεωρητικά όσο και σημειωτικά μολυσμένους κόσμο και παγκόσμιο πολιτισμό.

Αυτός ο κύκλος του Αλέξανδρου είναι μια ακροβασία που, για μια ακόμη φορά, απαιτεί να αντιδράσουν ενστικτώδικα τα νεύρα κι οι μύες των αντανακλαστικών - πέρα από τους χρόνους και απομυθοποιήσεις της Μοντέρνας - σαν ένα σπηλαιογράφημα της εποχής των κομπιούτερ. Όλες οι συνηθισμένες ερωτήσεις για το «ύφος», για το στυλ και τη γραμμή, για χειρονομίες - το πεδίο που προτιμούν ιστορικοί τέχνης και αρχαιολόγοι οπαδοί του θετικισμού - είναι εδώ ξεπερασμένες, περιττές, απλά ευτελείς.

Όχι, αυτός ο κύκλος ξεδιπλώνει τη δύναμη του πέρα απ' τη γλώσσα, και πολύ περισσότερο πέρα απ' τη γλώσσα επαγγελματιών ερμηνευτών. Αυτό συμπεριλαμβάνει φυσικά και το συντάκτη αυτών των γραμμών, αλλά σ' αυτόν τουλάχιστο αυτό είναι συνειδητοποιημένο. Ο νοηματικός πυρήνας αυτού του κύκλου ξεφεύγει απ την αντανακλαστική και παθητική γλώσσα. Αυτό θέλει αυτός και επίσης αυτό επιθυμεί ν' ανταποκρίνεται στο πρόγραμμα.

Στην έκθεση, που συνοδεύεται μ' αυτό το κείμενο, ο Μάκης Βαρλάμης θα παρουσιάσει επίσης πέρα απ' τους πίνακες, έπιπλα και κοσμήματα, αμφιέσεις και περιβάλλοντα του Αλέξανδρου, όπως αυτός τα φαντάζεται και μπορεί καμιά φορά, εν γνώσει του, να μην τεκμηριώνονται ιστορικά.

Πρόκειται για ένα μοναδικό θέμα, που αποτείνεται με μια υπομονή, καρτερία και καλλιτεχνική υπευθυνότητα, που φαίνεται να χάθηκε σήμερα, στην εποχή της γρήγορης αξιολόγησης και των πανταχού παρόντων media. «Ο χαρακτήρας είναι παροδικός»,- αυτή η πεσιμιστική αντίληψη που τόσο συχνά ακούγεται σήμερα δεν αληθεύει καθόλου για τον Αλέξανδρο και - δεν διστάζω να προσθέσω σ' αυτό - αυτή δεν αληθεύει επίσης ούτε για το Μάκη Βαρλάμη.

Ίσως μπορεί αυτή η έκθεση να μεταφέρει στη φετινή «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα Θεσσαλονίκη», κάτι απ' το, τι μπορεί και τι θα έπρεπε να είναι, Ευρωπαϊκό Πνεύμα και Ευρωπαϊκή Ταυτότητα. Θα έπρεπε αυτά να έχουν συνείδηση ποιες είναι οι ρίζες τους, αλλά και να ξανοίγονται πέρα απ' αυτές, να τις ξεπερνούν. Γιατί αυτό που ενσωματώνει ο Αλέξανδρος, τη γεμάτη δύναμη πειθαρχία στην παράδοση και την υπεύθυνη αναζήτηση της γνώσης για καινούργιες, ανοιχτές, - ίσως ποτέ προηγούμενα ιδωμένες απ' αυτή τη σκοπιά, - προκλήσεις, περιγράφει και το προφίλ των απαιτήσεων της σημερινής Ευρώπης. Και γι αυτό, ο Αλέξανδρος ο Μέγας, σε κάθε ιστορική συνθήκη αποτελεί ένα παράδειγμα άξιο στοχασμού.

Απ' αυτή την άποψη ο Μάκης Βαρλάμης μας άνοιξε πάλι τα μάτια, και μάλιστα τι μάτια. Ότι τα κεφάλια, ότι ο εγκέφαλος και το λογικό, επιθυμούν ν' ακολουθούν τη λάμψη των ματιών. Αυτό είναι το αντικείμενο αυτής της έκθεσης και σ' αυτό θέλει να της δώσουν τη δυνατότητα ν' αναμετρηθεί.

Prof. Dr. Volker Fischer
Δ/της Μουσείου Εφαρμοσμένων
Τεχνών Φρανκφούρτης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ENDLESS ALEXANDER

Του Ευθύμη Βαρλάμη

Η αφετηρία του έργου μου ορίζεται απ' το ιερό, απ' την ιερότητα. Με συγκινούν τα ιερά πρόσωπα, οι ιερές μορφές. Η αρχαία ελληνική τέχνη δεν ήταν ωραία, ήταν ιερή, δεν υπήρχε δηλαδή ένας ιδεαλισμός παρά μια αυτονόητη ύπαρξη της ιερότητας της θεϊκής φύσης του ανθρώπου. Όταν χάσει ένα έργο την ιερότητα τότε γίνεται μια άδεια μορφή με τονισμένα τα αισθητικά στοιχεία που μπορεί να εντυπωσιάζουν και να δείχνουν την επιδεξιότητα.

Η ιερή τέχνη δε νοιάζεται ούτε για την τελειότητα ούτε για τα υλικά ούτε για την αισθητική και τεχνική, νοιάζεται για τη φλόγα και τη δίψα και τον πόθο ν' αγγιχτεί το ιερό.

Έχω πάντα στο νου μου την επικοινωνία. Η επικοινωνία απαιτεί δομές και σύμβολα με τα οποία μπορούμε να 'ρθούμε σε σχέση μ' όλους τους ανθρώπους, με την ανθρωπότητα. Η γλώσσα της παγκόσμιας επικοινωνίας είναι απλή, δεν αναφέρεται σε γνώσεις και κατασκευάσματα των διανοούμενων, παρά μιλά απευθείας στις καρδιές των ανθρώπων.

Ε. Βαρλάμη: Οι Καρέκλες της Βεργίνας. Συλλογή Αλεξάνδρου Ιόλα.

Οι άνθρωποι που αισθάνονται είναι η πλειοψη-

Ε. Βαρλάμη: Αλέξανδρος. Κεραμικό γλυπτό, λεπτομέρεια

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

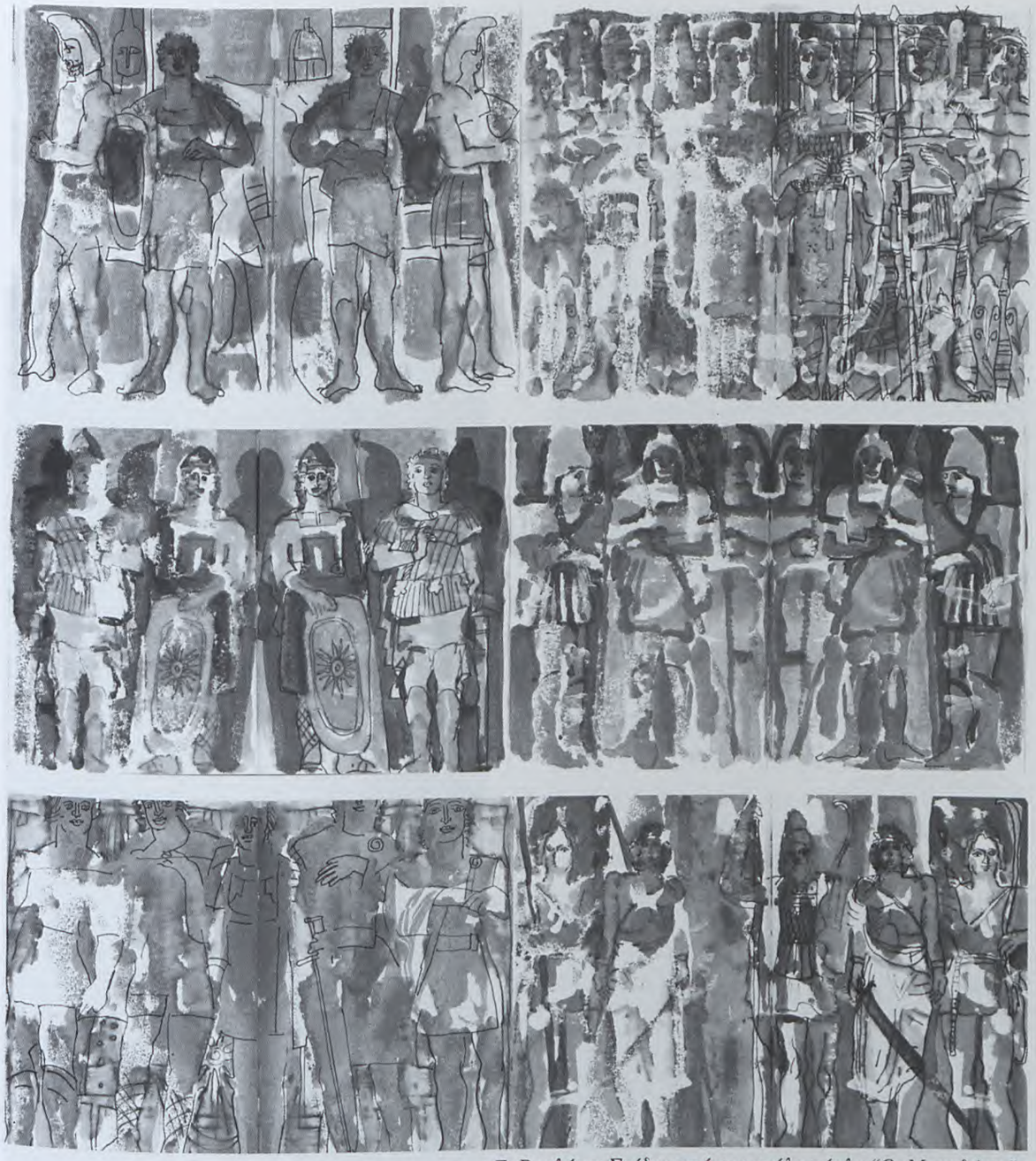

Ε. Βαρλάμη: Σχέδια από το μεγάλο κύκλο "Οι Μακεδόνες".

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: Ο Φίλος.

Ε. Βαρλάμη: Λεπτομέρεια Ενδυμασία.

φία, είναι η μεγάλη μάζα. Μόνο η μαζική κουλτούρα είναι επίκαιρη και ζωντανή, όταν καταφέρω να συγκινήσω χωρίς τις προϋποθέσεις του ακαδημαϊσμού και των ιστορικών γνώσεων. Αυτό βέβαια δε σημαίνει ότι θέλω να καταργήσω τις ιστορικές πηγές, αλλά αντίθετα να κερδίσω τη μάζα σ' αυτή τη διαδικασία της μνήμης του βάθους.

Τα έργα μου δε θέλω να κλείνονται σε μουσεία, γκαλερί κι εκθέσεις, παρά να προσφέρονται στις μάζες στα γήπεδα, στις πλατείες, στους δρόμους. Μένω πάντα στην άμεση τέχνη, στην ανοιχτή, που δε χρειάζεται μεταφράσεις ειδικών και τοποθετήσεις. Η τέχνη μου θέλω να μιλάει, ν' αγγίζει και να δίνει ανοίγματα στους πόθους και στα όνειρα των ανθρώπων. Θέλω την *Τέχνη της Ελπίδας*. Ο *Αλέξανδρος* απαντά στον πόθο του πολιτισμού ενός λαού. Είναι η πιο επίκαιρη κι η πιο πηγαία τέχνη που αναφέρεται στους Έλληνες, στον αιώνιο Ελληνισμό, που μπορεί να ξεκινά από μια τοπική αισθαντικότητα αλλά θέλει να εξαπλωθεί και ν' αγκαλιάσει όλο τον κόσμο. Χιλιάδες Αλέξανδροι, χιλιάδες σχέδια και εικόνες, αέναες μορφές, κάθε άνθρωπος και ο Αλέξανδρος του.

Σε κάθε έργο είναι έντονη η αίσθηση του χρόνου. Άλλοτε βίαιες, βιαστικές στιγμές κι άλλοτε χρόνια και αιώνες. Για να ξεπεράσω την επιδερμική βιαστική εικόνα και να φτάσω σε βαθύτερα στρώματα της μνήμης του πολιτισμού μας είναι απαραίτητη η συγκέντρωση που μόνο με την αυστηρή πειθαρχία της ιερής ζωγραφικής μπορεί να πραγματοποιηθεί.

Κάθε εικόνα είναι συνάμα και βίωμα. Έντονο βίωμα αυτής της επιμονής να ξεπεράσω τη βιαστική επικαιρότητα για να φτάσω στα παμπάλαια αρχέτυπα της ιστορίας μας. Απ' τον Αλέξανδρο στον Όμηρο και στις προϊστορικές δημιουργίες.

Η διαδικασία αυτή είναι σαν ένα ταξίδι στο χρόνο και στους πολιτισμούς, στους παμπάλαιους πολιτισμούς της Μεσογείου και της Ασίας. Ένα ταξίδι που δεν συνοδεύεται μόνο απ' τη γνώση της ιστορίας της τέχνης, αλλά κι απ' το αίσθημα και το σεβασμό για όλη την εξωευρω-

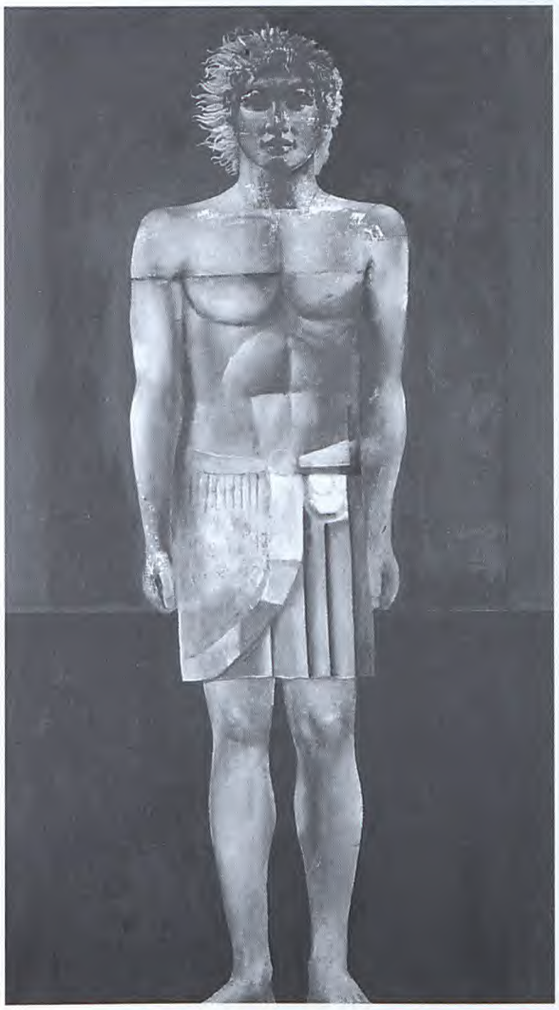

Ε. Βαρλάμη: Αίγυπτος Ενδυμασία.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

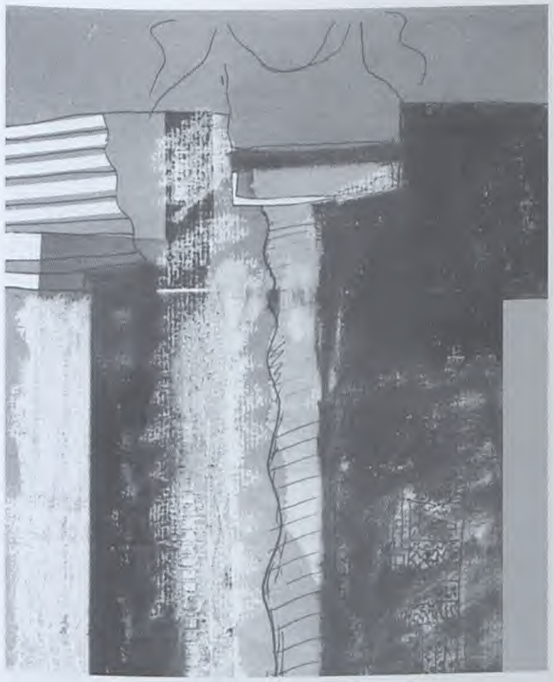

Ε. Βαρλάμη: Σπουδή Ενδυμασία. Αριστερά.

Ε. Βαρλάμη: Τα Ρούχα της Πόλης. Φεστιβάλ Βιέννης 1981. Δεξιά.

παϊκή τέχνη.

Στην τελική εικόνα αφήνω να φαίνονται τα στρώματα και τα υλικά που συμβάλλουν στην πλαστικότητα και στη σχηματοποίηση της μορφής. Ανάγλυφα στρώματα, ρωγμές, λάθη, τρύπες, συμβάλουν σε μια, εν δυνάμει σχέση και φέρνουν μια ένταση και μια αντίθεση στην άψογη φινιρισμένη, τέλεια μορφή. Πολλά στοιχεία ιδιαίτερα τα τυχαία, αποκαλύπτουν έναν αφηρημένο τόπο, σαν ιδεογράμματα του χρόνου συμβάλλουν στην οργάνωση ενός μεταφυσικού υλικού συστήματος. Τα τυχαία ίχνη, της φωτιάς, του νερού, του ήλιου, κάνουν έντονη την αίσθηση της αφής, διασταυρώνουν έτσι το πλάνο της σχηματοποίησης και εμποδίζουν μια ολοκληρωτι-

Ε. Βαρλάμη: Η Στρατιά Ι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος», sculpture life, 1980.

κή έκφραση. Τα διαλείμματα αυτά δίνουν στις μορφές τη στιγμή της πνοής. Έτσι διασώζεται η στιγμή του αυτοματισμού που δείχνει τη δημιουργική πράξη απ' αυτή την εν συναγερμώ δράση όλων των αισθήσεων.

Για να φτάσω στο μεγάλο σύνολο χρησιμοποίησα πολλές σειρές και πολλές ενότητες-κύκλους έργων που αναφέρονται σε ιδιαίτερες ψυχολογικές και ιστορικές στιγμές, που χρειάζονται ιδιάζουσα ατμόσφαιρα, ιδιάζουσα τεχνική έκφραση. Ένα σύνολο μεγαλύτερο των 1.000 έργων απαιτεί χρόνο και χειρωνακτικό κόπο, όλα τα έργα και όλες οι ενότητες έχουν έντονα αυτή τη διαχρονική ουσία, αυτό το διαχρονικό βάθος. Κάθε εικόνα συγκρατεί μέσα της αυτόν τον απαιτούμενο χρόνο και υποβάλλει στο θεατή αυτή την αίσθηση να παραμείνει. Τον προτρέπει να βλέπει και τον βοηθά να εμβαθύνει, να αντικρίσει μέτωπο προς μέτωπο, για να φτάσει στις βαθύτερες ιστορικές γνώριμες ματιές.

Όλη μου την ενέργεια την κατευθύνω στην παράσταση και στην εκτέλεση αυτών που φαίνονται, αυτών που είναι έξω απ την υπεροπτική ίριδα του ανθρώπου. Βέβαια δεν σταματώ στην εξωτερική φωτογραφική μορφή, επιστρέφω μ' όλη μου την προσοχή προς τα μέσα σ' αυτό που ονομάσαμε ψυχή, σ' αυτό που υπήρχε πάντα αλλά δεν είχαμε δυστυχώς πάντοτε τη γνώση και τη συνειδητοποίηση. Στις ψυχικές αυτές παραλλαγές, στις μετακινήσεις αυτές θέλω να συγκρατήσω τη φυσιογνωμία του Αλέξανδρου με επιστημονική πειθαρχία και υπομονή της έρευνας, επιμένοντας σταθερά στον εντοπισμό και στη διάσωση αυτής της σύνδεσης του έξω-μέσα

Ο Leonardo da Vinci γράφει : « Ο καλός ζωγράφος πρέπει να ζωγραφίζει δύο ουσιαστικά πράγματα κι αυτά είναι ο άνθρωπος και ο κόσμος των προθέσεων του, το πρώτο είναι απλό, το δεύτερο είναι δύσκολο γιατί πρέπει να το παραστήσεις με τους μορφασμούς και τις κινήσεις των επιμέρους σωματικών μελών κι αυτό πρέπει να το μαθαίνουμε απ' τους βωβούς γιατί αυτοί το εκφράζουν

Ε. Βαρλάμη: Σκηνή από το film «ΤΟΠΟΣ ΙΙΙ».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: «Οι Αιγύπτιοι» από το film ΤΟΠΟΣ ΙΙΙ.

καλύτερα από τους άλλους ανθρώπους» και σ' άλλο σημείο «Ζωγράφιζε έτσι τις μορφές ώστε να δείχνουν αυτό που έχει η ψυχή τους, αν δεν γίνει αυτό να μην παινεύεσαι για την τέχνη σου»

Επιμένω στις παραλλαγές των μορφών που βγαίνουν από βαθύτερες στιγμές ενόρασης και έκστασης. Σαν εικονοφύλακας της ψυχής του Αλέξανδρου φυλάγω τις βάρδιες μου για να συλλάβω αυτές τις μικρές στιγμές της μεγάλης ψυχής του Αλέξανδρου.

Σαν ψυχολογικές προβολές, σαν ψυχογράμματα μιας ύπαρξης πλησιάζουν οι εικόνες πολύ κοντά κι άλλες φορές απομακρύνονται ή μένουν μετέωρες σ' έναν υπερβατικό χώρο, σε μια υπερβατική

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος Κούρος».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

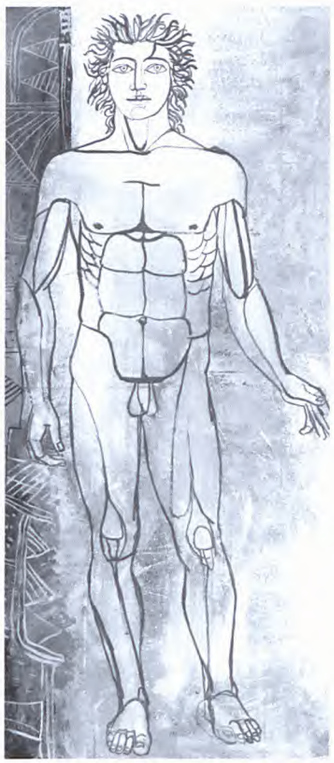

Ε. Βαρλάμη: Αλέξανδρος, Γραμμική λεπτομέρεια.

Ο da Vinci γράφει κάπου ότι πρέπει να εκφράζουμε πάντα αυτό που αναφέρεται στον κόσμο του απεικονιζόμενου, δε χρειάζεται δηλ. να παρουσιάσουμε τη φυσιογνωμία του πρωταγωνιστή παρά την έκφραση του «κόσμου του».

Ο κόσμος του Αλέξανδρου είναι σφαιρικός και ενιαίος. Ήταν καλός τραγουδιστής και ξέρουμε ότι είχε έντονη αίσθηση του design, αφού άλλωστε ο ίδιος σχεδίασε λαμπρές ενδυμασίες.

Ανακάλυψα και συγκράτησα πολλές φάσεις και πολλούς σταθμούς της ζωής του Αλέξανδρου, αμέτρητες παραλλαγές σαν κάψουλες του χρόνου - για μένα η τέχνη είναι το θησαυροφυλάκιο του χρόνου -. Μαζεύω το χρόνο έτσι ώστε να μπορεί να επιδρά θεραπευτικά. Εικόνες σα στιγμές θεραπείας για τον άνθρωπο. Αλέξανδρος ο Θεραπευτής.

Σου γράφω γιατί πιστεύω ότι θα αποκομίσεις πολλά απ' αυτή τη συνάντηση μ' ένα ασυνήθιστο άνθρωπο του, κοινού μας, αιώνα, μ' ένα καλλιτέχνη αναγεννησιακό, ζωγράφο, αρχιτέκτονα, γλύπτη, συνθέτη και παιδαγωγό.

Βέβαια δεν έχω μεγάλη ιδέα για τον εαυτό μου, ούτε και είμαι κανένας εγωκεντρικός και ακατάδεχτος. Ο δάσκαλος μου, ο Frederick Kiesler δούλεψε μια ζωή για το άυλο, το πνευματικό. Η μαγική αρχιτεκτονική του είναι «Αλεξανδρινή». Δεν έκτισε πολλά. «The Shrine of the Book» στα Ιεροσόλυμα είναι το πιο σημαντικό του έργο. Αλλά και ο Robert Rauschenberg επηρεάσθηκε πολύ απ' τον Kiesler.

...Τέλος Σεπτεμβρίου σε περιμένω στην Ελλάδα, θα συζητήσουμε ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες.

Οι άγιοι τόποι

Είναι οι ιεροί τόποι πού 'ναι διάσπαρτοι στην Ελλάδα, στα βουνά, στα ποτάμια, στα νησιά, στη θάλασσα. Είναι τόποι όργανα, είναι τόποι, σαν ανεξήγητα διαστημόπλοια, όπου ο άνθρωπος μπορεί να συνειδητοποιήσει την απόσταση του και συνάμα τη συγγένεια του με το μεγαλείο του θεϊκού.

Είναι οι χώροι των πηγών όπου νεράιδες και στοιχειά μας παίρνουν το λογικό και μας εξαφανίζουν σε σπηλιές, σε ρήγματα, σε λάκκους.

Είναι οι χώροι της θεραπείας όπου ο άνθρωπος αδειάζει και καθαρίζει απ' την ανθρώπινη φυλα-

Ε. Βαρλάμη: Οικολογικό Τότεμ, 1980.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κή, απ' τη φυλακή του κρατικού συστήματος της υπηκοότητας, της κοινωνικής κατηγορίας.

Είναι όλοι εκείνοι οι τόποι που φέρνουν με την κάθαρση τον άνθρωπο σε μια πλατύτερη πολυδιάστατη σφαιρική σύλληψη. Είναι οι τόποι της φώτισης, της χάρης, είναι οι τόποι που ο άνθρωπος απαλλάσσεται απ' την αγωνία του θανάτου και λευτερώνει το νου του για την άμεση βιωματική αίσθηση.

Υπάρχουν έντονοι φυσικοί τόποι αλλά είναι δυνατόν και να κατασκευαστούν μ' όλες τις λεπτομέρειες ιεροί τόποι. Χρειάζονται όμως μαστοριά και τέχνη κι αφιέρωση και φλόγα.

Τα έργα μου που δείχνουν την τοποθεσία του τάφου του Αλέξανδρου ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία, είναι προ-αρχιτεκτονικές συλλήψεις με πολύ ελάχιστα αρχαϊκά και οργανικά αρχιτεκτονήματα. Είναι έργα που κατευθύνουν σε μια αρχιτεκτονική ποιότητα που ορίζεται απ' τη λιτότητα και την οργανική φυσική αισθητική. Είναι τόποι μυστικοί, γεμάτοι ειρήνη και αγαλλίαση, είναι οι τόποι της ιδρυτικής ουσίας, της σύλληψης της αιώνιας δομής της Αλεξάνδρειας του Αλέξανδρου.

Και η πρώτη έκθεση του Αλέξανδρου είναι βιωματική και ιερή, έχει μέσα της οάσεις και βιώματα οπτικά, απτικά, πολυσύνθετα. Είναι η έκθεση που θα ταξιδεύσει σ' όλη την Αμερική και την Ασία. Είναι ένα σύνολο πολυδιάστατο που συνδέει πολιτισμούς και ανοίγει προοπτικές, συμφιλιώνει λαούς και συγκινεί όλους τους ανθρώπους ανεξάρτητα απ' την μόρφωση τους.

Είναι μια ευρωπαϊκή προέκταση με σκοπό ν' απαλλαγεί ο ευρωποκεντρισμός απ' τη θλιβερή υπεροψία του και να συμφιλιωθεί με τους πανάρχαιους πολιτισμούς της Ασίας, της Αφρικής, της

Ε. Βαρλάμη: Σκίτσο από το «Τότεμ των θρησκειών» του F. Kiesler που βρίσκεται στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Ν. Υόρκης.

Αμερικής. Είναι η έκθεση που περιμένουν με δίψα οι λαοί του Πακιστάν, της Ινδίας, της Περσίας, της Αρμενίας, του Ουζμπεκιστάν, του Αφγανιστάν, της Συρίας, της Αραβίας, της Αιγύπτου.

Ε. Βαρλάμη: Τότεμ των Πολιτισμών, 1984

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Η Μακεδονική Αρχιτεκτονική

Η πόλις-δημοκρατία της Αλεξανδρινής περιόδου είναι το μεγαλύτερο επίτευγμα του ελληνικού πολιτισμού και περισσότερο γιατί αυτό δεν σταμάτησε στο θεωρητικό φιλοσοφικό στοχασμό αλλά μετασχηματίστηκε και μπήκε στη ζωή των ανθρώπων και ιδιαίτερα στις χώρες της Ασίας και της Αφρικής, δίνοντας αυτήν τη βαθιά, θα λέγαμε, προοπτική των αιώνων, αφού ως τα σήμερα διατηρείτε ζωντανή η αίσθηση σεβασμού απέναντι στον ελληνικό πολιτισμό, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο.

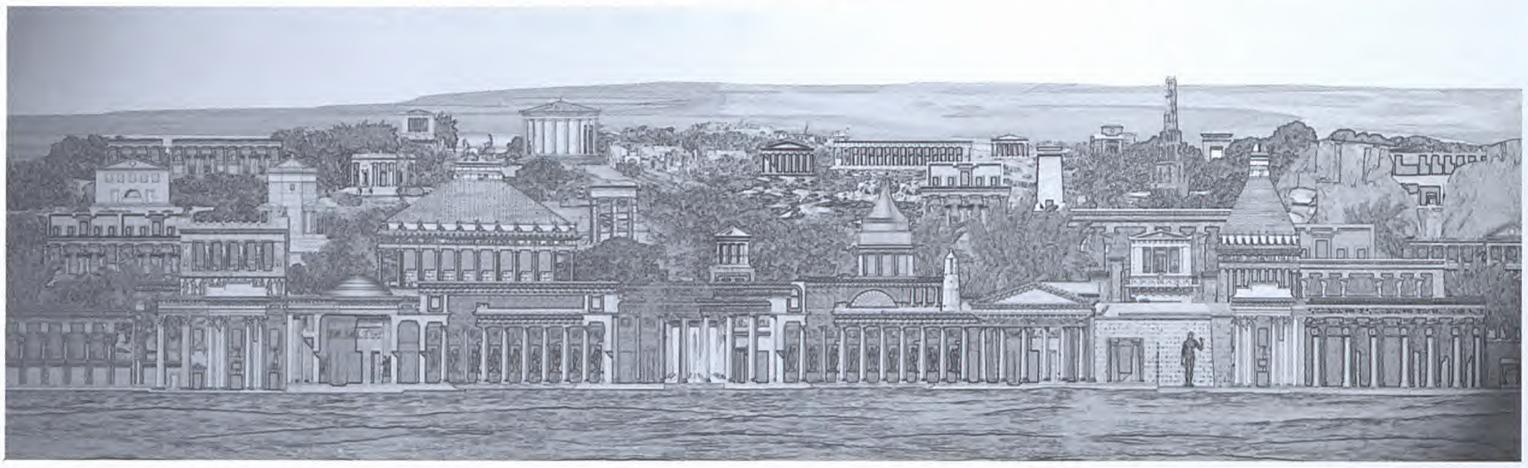

Ε. Βαρλάμη: Αλεξάνδρεια.

Η ίδρυση της Αλεξάνδρειας απ' τον Αλέξανδρο, που μαζί με μια σειρά συνεργάτες εμπειρογνώμονες, πολεοδόμους και αρχιτέκτονες δημιουργούσε στην πράξη την ελληνική πόλη σε όλη την επικράτεια του, απ' την Αίγυπτο και τη Λιβύη μέχρι την Ινδία και το Αφγανιστάν, αποτελούσε στην ουσία ένα πρότυπο και μια συγκεκριμένη αντίληψη της αρχιτεκτονικής που δεν ορίζονταν μόνο απ' τους κανόνες των αναλογιών, παρά έπαιρνε υπόψη και την τεχνολογία και τις ειδικές τοπογραφικές αναγκαιότητες.

Η χρήση των κλασικών αρχιτεκτονικών στοιχείων, - με τον τρόπο που τα συναντούμε κυρίως στις προσόψεις των μακεδονικών τάφων, κατασκευασμένα με τοπικά υλικά όπως ο πωρόλιθος και επιχρισμένα με διάφορα κονιάματα, - για τη δημιουργία μιας κλασικής πρόσοψης μ' αέτωμα, παραστάδες και γείσα, είχε ήδη προετοιμάσει τη δυνατότητα της ευρύτερης χρησιμοποίησης τους σε όλη την επικράτεια του Αλέξανδρου.

Το αρχιτεκτονικό αυτό πρότυπο, που παρουσιάζεται με την ίδια έκφραση σε πολλά γνωστά αρχαιολογικά ευρήματα απ' την Πέτρα ως την Αγάθη και σ' όλη την περιοχή από τη Μικρά Ασία μέχρι τη Βακτριανή, συνεχίζουμε να το συναντούμε αιώνες αργότερα σε πολλές παραλλαγές στην αρχιτεκτονική της αναγέννησης και του μπαρόκ και μέχρι σήμερα σε παραδείγματα του κλασικισμού και του ιστορισμού εν γένει.

Αυτή η επέκταση της ελληνικής αρχιτεκτονικής μέσ' απ' τη μακεδονική της διαμόρφωση, είναι στην ουσία η πλατύτερη ελληνιστική έκφραση της κλασικής αρχιτεκτονικής, με σφαιρικό χαρακτήρα και μια παγκοσμιότητα, που της δίνει τη δυνατότητα να εξαπλωθεί και να εμφανιστεί σε όλα τα μέρη της γης και μ' έναν τρόπο που διατηρεί αμετάβλητη τη δομική σχέση με τις πρω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταρχικές μήτρες.

Η εξάπλωση και ο εντοπισμός σήμερα των ελληνικών αρχιτεκτονικών μορφών και στοιχείων σ' όλο τον κόσμο δείχνει καθαρά αυτό το αόρατο γιγαντιαίο πολιτισμικό δίκτυο που έχει στο κέντρο αυτή τη μοναδική προσαρμογή της κλασικής ελληνικής αρχιτεκτονικής που συντελέστηκε τον 4ο π.χ. αιώνα στη Μακεδονία.

Έτσι η ιστορική και μορφολογική σύνδεση της μακεδονικής αρχιτεκτονικής και γενικά της Μακεδονίας μ' όλα τα κέντρα του κόσμου που διαθέτουν αυτή την κοινή γλώσσα δημιουργεί μια «ιστορική κοινότητα», που μεταφερμένη στην καθημερινή πράξη της εποχής μας, ανοίγει καινούργιες προοπτικές και συγγένειες, που ξεκινάνε από την προνομιακή δυνατότητα μιας απ' ευθείας επικοινωνίας. Γεγονός που διευκολύνει την διαμόρφωση μιας στρατηγικής για μακρόχρονη συνεργασία, μια γενική στρατηγική της μακροοικονομία.

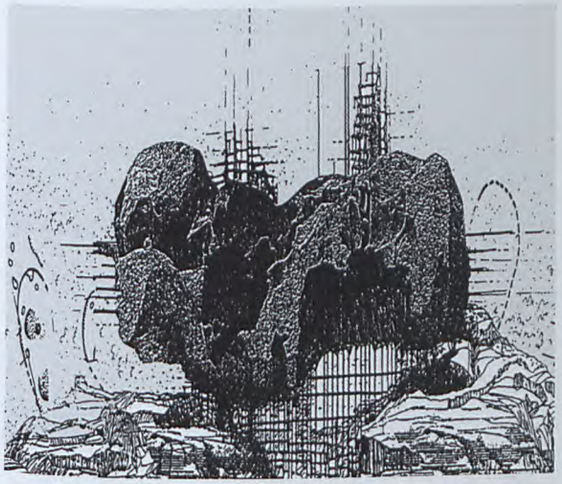

Ε. Βαρλάμη: Η Ατλαντίδα μου. Grand Palais, Παρίσι 1989. Ο Βαρλάμης εκπροσώπησε την Ελλάδα στην έκθεση «Η Ευρώπη των Δημιουργών-Ουτοπίες 89» για τα 200 χρόνια απ' τη Γαλλική Επανάσταση. Συνάντηση με τη Μελίνα στο Παρίσι.

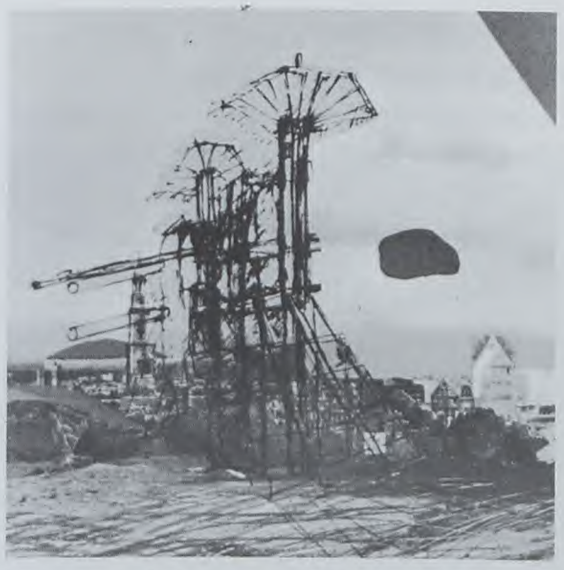

Ε. Βαρλάμη: Οι Κατακτητικές Μηχανές της Πόλης (λεπτομέρεια). Ανήκει στην Albertina της Βιέννης τη μεγαλύτερη γραφιστική συλλογή του κόσμου.

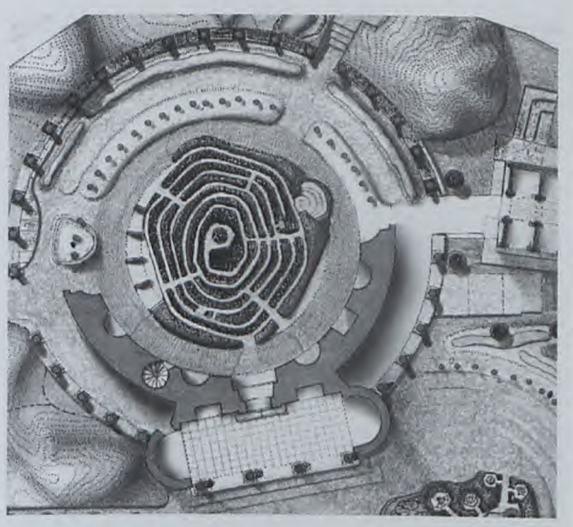

Ε. Βαρλάμη: Ο Λαβύρινθος στο Λιμάνι του Τόκυο. Από την έκθεση του «Teleport Ideas», στην πρωτεύουσα της Ιαπωνίας, 1996.

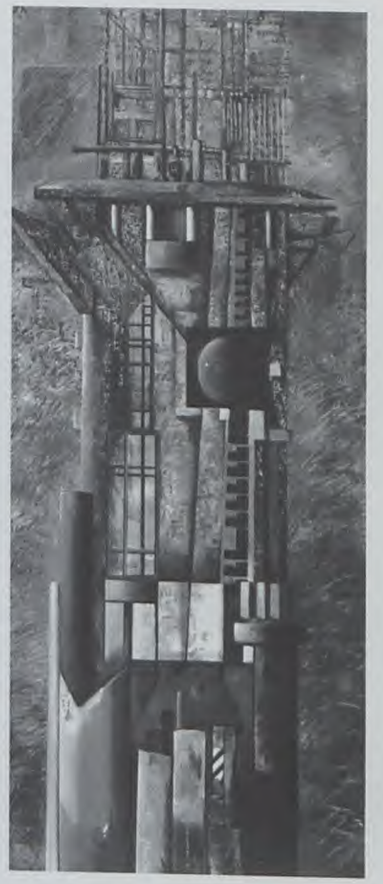

Ε. Βαρλάμη: Endless Haus. (Hommage F. Kiesler)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Makedonian Design

Η «Αλεξανδρινή Σχολή Σχεδιασμού» είναι μια παγκόσμια είδηση, είναι το χαρούμενο μήνυμα που φέρνει η Ελλάδα και ανοίγει νέες δυνατότητες, καθώς μπορούμε να αντλήσουμε απ' τον ελληνικό πολιτισμό συλλήψεις και ιδέες που μπορούν να απαντήσουν με ουσιαστικό τρόπο στην έλλειψη δημοκρατικής ζωής της ανθρωπότητας, δηλ. ενώ ζούμε σε μια φαινομενικά δημοκρατική κοινωνία, η καθημερινή ζωή και γενικά η δομή δεν ορίζεται από μια δημοκρατική αίσθηση της κοινής μας συνύπαρξης, απ' το βίωμα της ίσης συμμετοχής σ' ένα σύνολο.

Σε μια πολύ συμπυκνωμένη διατύπωση η *Αλεξανδρινή Σχολή* είναι ο χώρος όπου μπορεί να συλληφθεί η γέννηση του καινούργιου κόσμου. Είναι μια Σχολή που μπορεί να απευθυνθεί σε μεγιστάνες, βασιλιάδες αλλά και ζητιάνους και φτωχούς και απλούς ανθρώπους και παιδιά.

Η σφαιρική σχέση και σκέψη που έφερε τον οικουμενισμό του Αλέξανδρου δώρο του ελληνικού πολιτισμού στην ανθρωπότητα, είναι μια καινούργια, μια συμπαντική δομή για τη διαμόρφωση της ποιότητας του design, για τη διαμόρφωση της ποιότητας της λειτουργίας, είναι μια καινούργια οργανική λειτουργία που αναφέρεται σ' αυτή την προοπτική που δεν ξοδεύεται ούτε τελειώνει με την ανάγκη της στιγμής, του καιρού ή της εποχής, που συνοδεύει το ουμανιστικό όνειρο του ανθρώπου και τον παρηγορεί.

Το ελληνικό design, το ελληνικό πνεύμα σχεδιασμού, στηρίζεται στην ύπαρξη μιας απόλυτης ταυτότητας. Ορίζεται από μια ποιότητα με πάρα πολύ γνωστή, πάρα πολύ άμεση γλώσσα που είναι σε θέση να ασκήσει μια απ' ευθείας επικοινωνία με κάθε πολιτισμό, με κάθε άνθρωπο. Η ταυτότητα αυτή του ελληνικού design συνοδεύεται από μια ατμόσφαιρα που μιλάει στις ψυχές και στην καρδιά του κάθε ανθρώπου. Το ελληνικό design είναι ένας σχεδιασμός που δεν απαντάει μόνο στις εξωτερικές επιφανειακές ανά-

Ε. Βαρλάμη: Δισκοπότηρο. Σχέδιο.

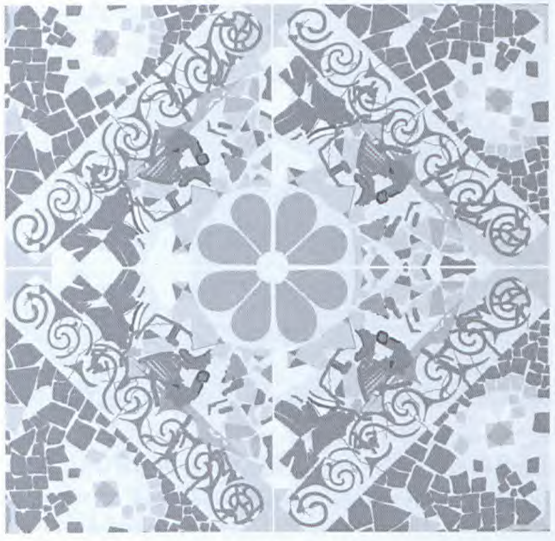

Ε. Βαρλάμη: Σχέδιο για κεραμικά (συλλογή Αιγαίο).

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γκες του στιλ ή της εποχής της μοντέρνας, αλλά απαντάει στη βαθύτερη νοσταλγία του ανθρώπου συνδέοντας τη μνήμη του μ' εκείνη την πηγή, με τις βαθύτερες δομές του θηλαστικού, όπου οι αισθήσεις εξελίσσονται στο έμβρυο μέσα σ' αυτή την αγάπη της μάνας.

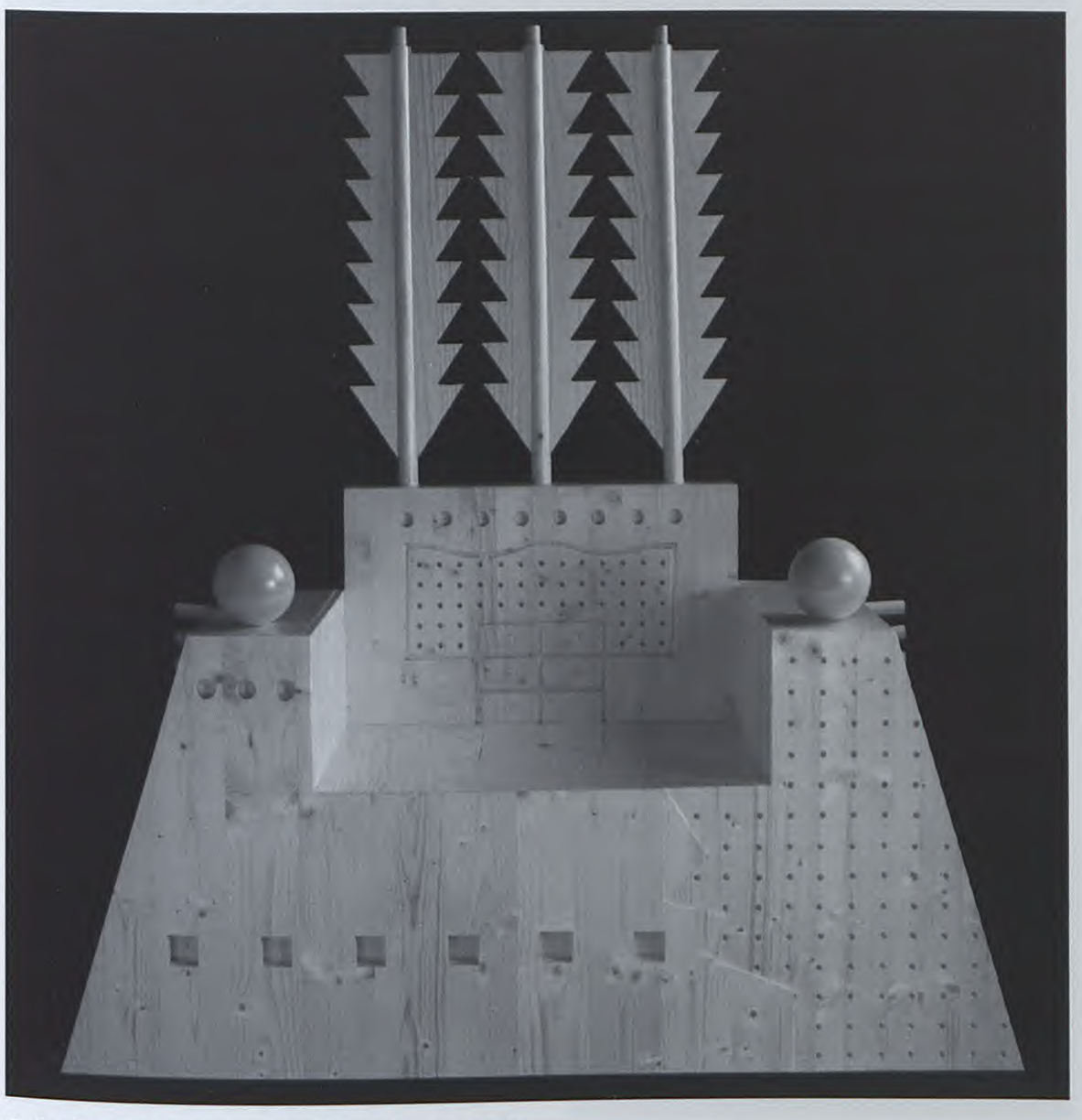

Ε. Βαρλάμη: «Ο Θρόνος της Βεργίνας», γλυπτό από ξύλο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: Τόποι. Φωτογραφία.

Στο κέντρο της ελληνικής κλασικής αρχαιότητας δεσπόζει η γλυπτική και ιδιαίτερα η πλαστική παράσταση του ανθρώπινου ιδεώδους για την ομορφιά. Πλησιάζουμε έτσι στο βαθύτερο περιεχόμενο της ελληνικής τέχνης και βρίσκουμε το κλειδί με το οποίο μπορούμε να κατανοήσουμε

Ε. Βαρλάμη: Recycled Architecture, 1975.

όλες τις άλλες καλλιτεχνικές εκφράσεις. Για παράδειγμα ο ελληνικός ναός δε μπορεί να κατανοηθεί αυτός καθ' αυτός. Μόνο όταν συνειδητοποιήσουμε και κατανοήσουμε τη βασική σκέψη της ελληνικής γλυπτικής μπορούμε να κατανοήσουμε και τον ελληνικό ναό και να νιώσουμε με ποιό τρόπο οι Έλληνες, με καθαρά στατικές και κατασκευαστικές σχέσεις, κατάφεραν να φθάσουν σ' αυτούς τους νόμους της αισθητικής ομορφιάς του οργανικού γίγνεσθαι και να καταλήξουν έτσι στην πιο άμεση και διαυγή έκφραση, το αποκορύφωμα της τέχνης, που εντοπίζεται στην πλαστική παράσταση του ανθρώπινου κάλλους.

Η αναφορά στην κλασική ελληνική αρχαιότητα είναι αδύνατη δίχως το πέρασμά μας από την κλασική γλυπτική των μεγάλων μαστόρων της. Η ιστορία της αρχιτεκτονικής δεν είναι ιστορία των τεχνικών εξελίξεων αλλά η ιστορία των εναλλασσόμενων εκφραστικών τάσεων και ο τρόπος που αυτή η εξέλιξη της τεχνικής απαντούσε στις ανάλογες επίκαιρες ανάγκες.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

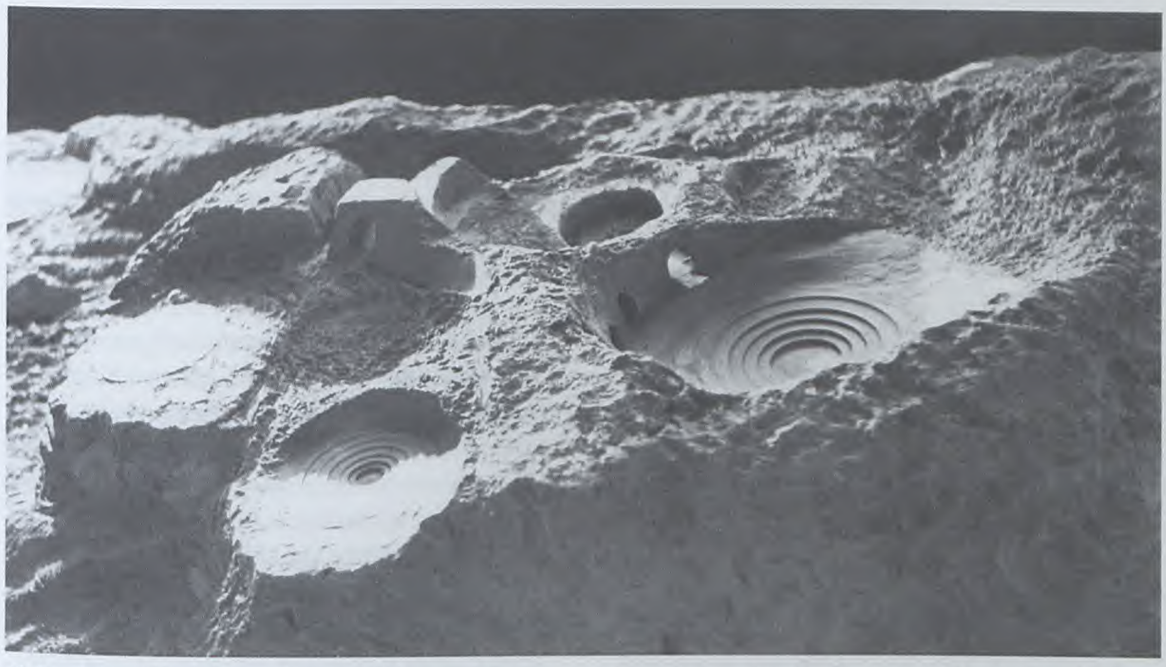

Ε. Βαρλάμη: Τόποι Θεραπείας και Κάθαρσης. Αρχιτεκτονική μακέττα από πηλό. Hochschule für Angewande Kunst, Βιέννη 1976.

Έτσι η πρόσβαση στην κλασική αρχιτεκτονική γίνεται στην ουσία ευκολότερη και σ' αυτό διευκολύνεται κι απ' την, μέσω της ευρωπαϊκής αναγέννησης, επαναφορά αυτής της αρχαίας κλασικής παράδοσης. Έναν έλληνα φιλόσοφο διαβάζουμε ακόμη και σήμερα πολύ πιο εύκολα από ένα σχολαστικό του μεσαίωνα.

Το οικοδομικό μέλος που αντιπροσωπεύει καλύτερα από κάθε άλλο την κλασική αρχιτεκτονική είναι οπωσδήποτε η κολώνα. Η πιο χαρακτηριστική εντύπωση της κολώνας είναι η κυκλικότητα της. Αυτή μεταφέρει την αίσθηση μιας οργανικής ζωντάνιας γιατί θυμίζει την καμπυλότητα των φυσικών μορφών και πιο πολύ εκείνη του κορμού του δέντρου που στηρίζει την κορυφή με τους βλαστούς και τα άνθη.

Δεν μπορούμε να παρατηρήσουμε την κυκλικότητα χωρίς να σχηματίσουμε μέσα μας αυτή τη διαδικασία της κίνησης που την πραγματοποίη-

Ε. Βαρλάμη: Erdhaus, αφιερωμένο στον F. Kiesler.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: «Βουκεφάλας-Πέλλα»

σε. Αισθανόμαστε μια σιγουριά που προκύπτει απ' την ένταση με την οποία οι κεντρομόλες δυνάμεις που είναι συγκεντρωμένες γύρω από τον άξονα της κολώνας, μαζεύουν και κρατάνε σε ηρεμία τις φυγόκεντρες. Αυτό το οπτικό παιχνίδι μας ικανοποιεί, γιατί περιέχει ισορροπία και αρμονία που μας κάνει να αισθανόμαστε την ηρεμία της κολώνας σαν μια μελωδία που πάλλεται στην σταθερή αυτή κυκλική κίνηση. Έτσι η κολώνα γίνεται, σαν τον κύκλο, το πιο ανώτερο σύμβολο αυτής της κλειστής και γεμάτης οργανικότητα ζωής που τη διέπει.

Πιο έντονα φαίνεται αυτή η οργανική εντύπωση αν δούμε την κολώνα σαν τμήμα του οικοδομικού οργανισμού. Οπωσδήποτε η λειτουργία της κολώνας είναι να υποστηρίζει. Και οπωσδήποτε την ίδια δουλειά μπορεί να την κάνει, το ίδιο αποτελεσματικά, ένα ορθογώνιο στήριγμα καθώς η κυκλική διαμόρφωση δεν είναι απαραίτητη για την τεκτονική κατασκευή, παρά μονάχα είναι για το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα δηλαδή

Ε. Βαρλάμη: Πήγασσος. Ξύλινη κατασκευή για παιδιά. 1991

για την αίσθηση της κλασικής διαμορφωτικής σκέψης. Στην κολώνα ζούμε την αίσθηση αυτών των δυνάμεων και αισθανόμαστε πώς αυτή λειτουργεί με τον κατακόρυφο της άξονα, που στηρίζει και υποβαστάζει. Αυτή η οργανική αντίληψη ενισχύεται ακόμη περισσότερο απ' τις κατακόρυφες αυλακώσεις. Η παθητική λειτουργία του φορτίου θα εμφανίζονταν πολύ πιο έντονα απ' τη δραστήρια λειτουργία του στηρίγματος και θα έλειπε η έκφραση της ελευθερίας σ' αυτό το σύστημα της αντιπαράθεσης ανάμεσα στο φορτίο και στην δύναμη, αν έλειπαν αυτές οι κατακόρυφες αυλακώσεις. Μ' αυτόν τον τρόπο κάθε τεκτονική αναγκαιότητα μετασχηματίζεται σε οργανική έκφραση. Αυτή η διάθεση φαίνεται καθαρά στο σύνολο του ελληνικού ναού και ιδιαίτερα στο περιεχόμενο της σχέσης του κλειστού, κυρίως ναού, με την κιονοστοιχία που τον περιβάλλει, παράδειγμα που μας αποκαλύπτει πόσο ανεξάρτητη μπορεί να είναι η αρχιτεκτονική θεώρηση απ' την αρχιτεκτονική λειτουργία.

Η πρακτική λειτουργία του ναού ήταν στην ουσία να διαφυλάξει σ' έναν κλειστό και ασφαλή χώρο το άγαλμα της θεότητας. Ο κτισμένος κυρίως ναός όμως δεν μπορούσε να ικανοποιήσει σαν αισθητικό σύνολο κι η θεώρηση της δομής δεν εύρισκε καμία συμπαράσταση απ' τη λειτουργία του κτιρίου. Κατά βάση ο πυρήνας της δομής περιβάλλονταν από μια κιονοστοιχία, από ένα περίβλημα χωρίς καμιά πρακτική χρήση. Το περίβλημα, η κιονοστοιχία, απαντούσε στην αισθητική αναγκαιότητα και ο πυρήνας πήγαινε μ' αυτό τον τρόπο σε δεύτερη μοίρα αποσυρόμενος αισθητικά. Αυτό που εκφράζεται προς τα έξω είναι αυτό το περίβλημα της τεκτονικής εξωτερικής στήριξης με μια ευκολονόητη και εύρυθμη πλαστικότητα.

Έτσι ο κλασικός κόσμος της Ελλάδος κατάφερε

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

να μεταφέρει και να μετασχηματίσει την αναγκαιότητα μίας δομής στην κατηγορία του έργου τέχνης κι η καθαρά ογκομετρική παρουσία της αρχιτεκτονικής δομής εμποδίστηκε και λεπτύνθηκε με τα μέσα της πλαστικής και γλυπτικής διαμόρφωσης.

Σε πρώτη όψη η ελληνική αρχιτεκτονική εντυπωσιάζει με τη γεωμετρική, στερεομετρική, διαύγεια των όγκων της που έγινε δυνατή με την τελειοποίηση του βασικού υλικού της πέτρας. Η πρώτη εντύπωση της ελληνικής αρχιτεκτονικής είναι μαρμάρινη και σε τέτοιο βαθμό τελειοποιημένη, που φαίνεται σαν αντιπαράθεση ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και στην ανθρώπινη επέμβαση. Η τελειοποίηση αυτή ξεγελάει καμιά φορά το αίσθημα για την αρχική αφετηρία, υπογραμμίζοντας μια «βιομηχανιστική» τεχνητή δόμηση.

Η στερεομετρική αυτή διαύγεια, ενώ φαίνεται να προϋποθέτει τέλειες μηχανές για την παραγωγή της, στην πραγματικότητα πρόκειται για μια παραγωγή εναρμονισμένη στο άμεσο φυσικό περιβάλλον. Είναι πάντοτε σύνθετη και συνεργεί με τη φύση. Η οργανική αυτή σχέση είναι φανερή, όπως και προηγούμενα στη δομή του περιστυλίου, αλλά και σ' αυτή την ίδια την κολώνα. Ιδιαίτερα όμως μια σειρά από μεταβατικές φάσεις οργανωμένων ιερών τόπων μας δείχνουν καθαρά αυτή την εναλλάξ σχέση, όταν φυσικοί βράχοι, πέτρες, με μικρές επεμβάσεις εντάσσονται σε αρχιτεκτονικά σύνολα που συναντάμε σχεδόν παντού, στην Ακρόπολη, στους Δελφούς, στη Λίνδο. Εάν η φύση και εν γένει το φυσικό περιβάλλον ευνοεί μια λειτουργία και εμπνέει μια σύλληψη για μια ιδέα, η ανθρώπινη συνεργασία με τη φύση γίνεται απέραντη όπως στο παράδειγμα της σύλληψης του Δεινοκράτη να μεταβάλλει το φυσικό τοπίο στον Άθω σε γιγαντιαίο μνημείο για το Μέγα Αλέξανδρο.

Η παράδοση αυτής της συνεργίας του φυσικού περιβάλλοντος εκφράζεται πάντοτε μ' ένα λιτό δυναμισμό που πηγάζει απ' αυτήν την παράδοξη σχέση Φύση και Δημιουργία. Ένα δελφίνι σκαλισμένο σ' ένα βράχο μας αλλάζει την αισθητική ποιότητα και ανοίγει άλλες οπτικές δυνατότητες. Μας κάνει να βλέπουμε έτσι, ένα βράχο, ένα τοπίο, ένα ποτάμι, μ' άλλη οπτική σχέση. Ένας βράχος που δεν έχει σημειολογηθεί μέσα απ' τους κώδικες της Τέχνης «δεν φαίνεται». Ο σημειολογημένος όμως βράχος μας ανοίγει ερεθισμούς που αναφέρονται σε βαθύτερες σχέσεις με το φυσικό σύνολο.

Εκεί όμως που φαίνεται πιο άμεση και πιο διαυγής αυτή η αρμονική συνεργασία ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και στην τεχνητή δόμηση του ανθρώπου είναι στη σύλληψη και στην οργάνωση

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος», ξύλινη κατασκευή για παιδιά, 1991.

Ε. Βαρλάμη: «Βουκεφάλας-Ινδός», λεπτομέρια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: Μέμφις. Λεπτομέρεια.

του αρχαίου ελληνικού θεάτρου. Η ίδια η φύση ευνοεί με την τεκτονική της διαμόρφωση την ολοκλήρωση της ιδέας του θεάτρου. Πολλές φορές με πολύ λίγες σειρές από πέτρινες βαθμίδες επιτυγχάνεται μια πολύ επιβλητική και απόλυτη ατμόσφαιρα. Η θεατρική τεχνογνωσία έχει βέβαια την παράδοση της στον αρχαϊκό κόσμο , στην προσπάθεια του ανθρώπου να οργανώσει στη φύση ιερούς τόπους ή τελετουργικά μνημεία. Πρόκειται για μια τεχνογνωσία που στόχος της είναι η ιεροποίηση του φυσικού τοπίου και εν γένει όλων των επί μέρους στοιχείων της πόλης, του άλσους, της κατοικίας.

Αλλά στο αρχιτεκτονικό σύνολο του ελληνικού θεάτρου εντοπίζονται κι άλλες κατηγορίες που μεταφέρονται απ' αυτή τη φυσική συνεργασία. Η θεατρική παράσταση έχει σφαιρικό βιωματικό χαρακτήρα. Η κοινωνική, παιδαγωγική και πολιτισμική διαδικασία έχει φυσικοθεραπευτικό χαρακτήρα αφού είναι «μίμησης πράξεως σπουδαίας και τελείας, μέγεθος εχούσης, ηδυσμένω τω λόγω, χωρίς εκάστω των ειδών εν τοις μορίοις, δρώντων κι ου δι' απαγγελίας, δι' ελέου και φόβου περαίνουσα την, των τοιούτων παθημάτων, κάθαρσιν» σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, γεγονός δηλαδή, που συντελείται με συνεργία και βίωμα όλων των αισθήσεων μέσα στο φυσικό περιβάλλον κάτω απ' το φως του ήλιου μέσα σ' ένα κοίλωμα της γης.

Η παιδαγωγική αυτή δομή του αρχαίου θεάτρου

«Βωμός», εγκατάσταση από κεραμικό και σίδερο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συνδέεται άμεσα με την παραμονή και το βίωμα στο φυσικό περιβάλλον που λειτουργεί ευεργετικά στην διαδικασία της συνειδητοποίησης. Έχει λαϊκό χαρακτήρα αφού απευθύνεται και αναφέρεται σ' όλο το λαό δίχως κατηγορίες και διακρίσεις. Η αναφορά μας στους Πυθαγόρειους, στην Πλατωνική Ακαδημία, στους Περιπατητικούς φιλόσοφους ή στη Σχολή του Αριστοτέλη στο Νυμφαίο της Μίεζας, δείχνει αυτή την παιδαγωγική παράδοση της μύησης, σ' ανοικτό χώρο, στη διαδικασία της συνειδητοποίησης.

Στον παγκόσμιο διάλογο για την οικολογία, ένα από τα κρίσιμα ζητήματα της εποχής μας, το οικολογικό μήνυμα του αρχαίου θεάτρου, που η λειτουργία του διατηρείται μέχρι τις μέρες μας, είναι συνταρακτικό. Η πραγματικότητα του δεν ορίζεται από μια άμεση ιδεαλιστική αντίληψη αλλά από μια άμεση αρχιτεκτονική εμπειρία. Είναι το πιο ζωντανό οικολογικό αρχέτυπο που δημιούργησε ο άνθρωπος στην ιστορία του. Τα αρχέτυπα είναι συνήθως και πρότυπα για εξέλιξη και μεταφορά σε άλλες λειτουργίες, στην οικολογική τεκτόνιση ενός πολεοδομικού συνόλου, στην οικολογική σύνδεση των ήδη υπαρχόντων, στην οικολογική εναρμόνιση της κατοικίας, κυκλοφορίας και ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Εξετάζοντας αυτή την οργανική και φυσική προέλευση του αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος στην αρχαιότητα εντοπίζουμε ένα πολύ σφαιρικό σύστημα, τέλεια οργανωμένο, μικρών και μεγάλων συνδέσεων που εξασφαλίζουν αρμονικά η φύση και η δόμηση. Μέσα απ' αυτό το πρίσμα, οι ναοί, τα ιερά, οι κολώνες, τα αγάλματα, φαίνονται σαν φορείς αυτής της αρμονικής σύνδεσης, κάθε κολώνα κάθε άγαλμα κάθε βωμός έχει τον χώρο του , συνδέεται μ' αυτό το συγκεκριμένο τρόπο με το φυσικό περιβάλλον και τα επί μέρους στοιχεία του, τα βράχια, τα νερά, τα δέντρα, τη θάλασσα, τα ποτάμια, τις λίμνες.

Βέβαια μετά απ' τη, μέσω των ρωμαϊκών προτύπων, μεταβίβαση στη δυτική αναγέννηση φαίνεται να κόπηκαν αυτές οι ιερές σχέσεις κι ένα ιωνικό κιονόκρανο χαρακτηρίζεται περισσότερο από την κομψότητα και τη λεπτότητα του παρά απ' αυτή την αρχική του φυσική σύνδεση. Τα θέατρα, οι στοές και πολλές δημόσιες λειτουργίες σκεπάστηκαν και «αποκόπηκαν» έτσι απ' την περιβάλλουσα φύση, το αρχέτυπο όμως του ελληνικού θεάτρου παραμένει στην ουσία αναλλοίωτο. Βέβαια με τη διαφορά ότι η χρήση του έχει πια καθαρά θεατρική λειτουργία, θεατρική παράσταση απ' την οποία μένει στην ουσία η ψυχαγωγία και η διασκέδαση, παρά η εισαγωγή στη σφαιρική διαδικασία της συνειδητοποίησης.

Ο εντοπισμός αυτής της πλευράς του ελληνικού θεάτρου δίνει στο σύνολο της ελληνικής αρχαιότητας μια άλλη βαθύτερη ποιότητα έξω από τη μονοσήμαντη αισθητική που ορίζεται απ' τη μέχρι σήμερα εξέλιξη του δυτικού πολιτισμού. Μια νέα ευρωπαϊκή προοπτική ανοίγεται που μπορεί να έρθει σε απαλές οικολογικές πολιτιστικές διαδικασίες, ιδιαίτερα, με όλους εκείνους τους εξευρωπαϊκούς πολιτισμούς που βρίσκονται στον άμεσο κίνδυνο να εξαφανιστούν δια παντός.

Ε. Βαρλάμη: Παραδόσεις Αρχιτεκτονικής
Sommerakademie Saltzburg

Ε. Βαρλάμη: Ειδώλιο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος 1986-1997

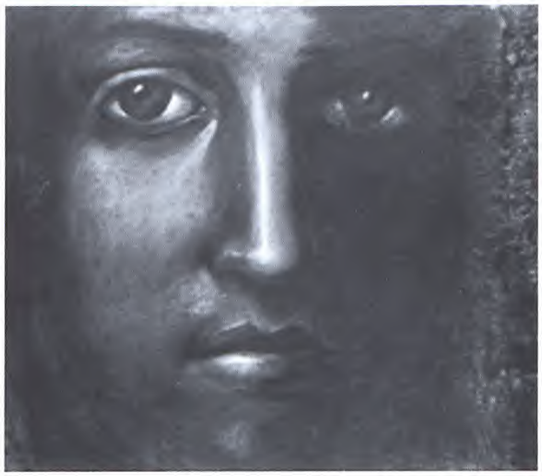

Ε. Βαρλάμη: Η Πρώτη Συνάντηση.

1986
Γεννήθηκα μέσα στα ίδια βουνά, μεγάλωσα
κάτω απ' τον ίδιο ουρανό της ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
(μας).
Το χαμόγελο κοινό, τα μάτια κοινά
ΕΙΝΑΙ ΜΕΣΑ ΜΟΥ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΧΡΟΝΙΑ
ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ
ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΤΟΥ
ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΤΟΥ

1987
Άρχιζε το ταξίδι μου
«ήταν σαν πνεύμα η φωνή χωρίς
παλμούς του αιθέρα,
ήταν σαν πνεύμα η φωνή»

1988
Στηρίχθηκα σε τρεις αλήθειες, δεν απομόνωσα το έργο μου απ' την πίστη μου. Άρχισα μια ατέλειωτη περιπέτεια.

Ε. Βαρλάμη: « Στις Πηγές του Αθάνατου Νερού», λεπτομέρεια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γυμνάσια κι ασκήσεις. Πρωί και βράδυ.
Τα όρια μικρά.
Είμαι κλεισμένος σε μια ουτοπία.
Ψάχνοντας, ρωτώντας.
Σας ρωτούσα μ' ολάνοιχτα μάτια
για την ΑΡΧΗ και το ΤΕΛΟΣ.

1989
Μάθε με να φοβάμαι.
ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΣ
ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΣ
ΜΑΖΙ ΜΑΣ

1990
Μ' έμαθες να βλέπω
Να βλέπω βαθιά
Να βλέπω την ψυχή,
τον αγώνα τον κοινό.
Όλα είναι μαζί μας
κι οι θεοί και τα βουνά.

1991
Μη χάνεις το ντορό
Μη χάνεις το όραμα της «ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ
2.000-3.000»
Οι άλλοι για τα μεγαλεία και τη δόξα
Εγώ για τον κόπο και τη φτώχεια.

1992
ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ
Θέλω ν ανοίξω τα μάτια και ν' αντικρίζω την
ΑΙΩΝΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,
την ΕΣΧΑΤΗ, την ΑΤΕΛΕΙΩΤΗ.
ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ
Θέλω το Αλεξανδρινό Πανεπιστήμιο όπου μόνο
η τέχνη κι η πίστη ορίζουν την αγωγή,
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΑ.

Ε. Βαρλάμη:
Αλέξανδρος ο Άνθρωπος.

Ε. Βαρλάμη: «Σκηνή απ την Πέλλα».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος», σκίτσο.

Ε. Βαρλάμη: Τα χέρια, λεπτομέρειες-παραλλαγές.

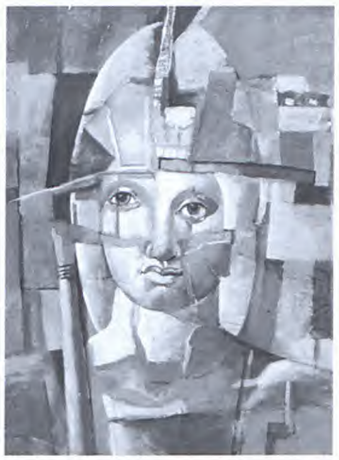

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος».

1993
Βρήκα τους Πλατωνικούς και τους
Προσωκρατικούς και τον Αριστοτέλη,
τον Απελλή και το Λύσιππο και το Δεινοκράτη
Τους παράτησα και παράτησα τα πάντα.
Μαζί σου,
στην έρημο και στα όρη.
Δουλεύω ακούραστα μέχρι τέλος, με πόνους και κόπους και πίστη
Δουλεύω να συναντήσω το πνεύμα του
τα μάτια του, την πίστη του.
Ο Πλούταρχος, ο Αρριανός, ο Αποστολίδης με συνοδεύουν.
Δέκα χρόνια.

1994
ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ
Θέλω την ιερή αρχιτεκτονική, τα άγια σπίτια, τους άγιους τόπους, τα ιερά σκεύη, τα ιερά ενδύματα.
ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΤΗ ΙΕΡΟΤΗΤΑ ΣΟΥ
ΤΗΝ ΙΕΡΗ ΤΕΧΝΗ
ΤΗΝ ΙΕΡΗ ΠΟΛΗ
ΤΗΝ ΙΕΡΗ ΣΥΝΟΙΚΙΑ
1995
ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ
Θέλω τη σφαιρική πράξη, την παγκόσμια και πανανθρώπινη Φιλία.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θέλω την Ειρήνη.
Θέλω το ΕΝΑ και το ΑΠΕΙΡΟ.
Θέλω τη ΓΗ και το φεγγάρι, τον ήλιο και τ' αστέρια.

1996
Θέλω το ΣΥΜΠΑΝ
Θέλω την ΑΣΙΑ,
την ΑΜΕΡΙΚΗ και την ΕΥΡΩΠΗ,
την ΑΦΡΙΚΗ και την ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ
ΘΕΛΩ ΤΟ ΠΕΚΙΝΟ, ΤΗΝ ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΤΟΚΥΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΛΧΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΪΡΟ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΛΒΟΥΡΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΣΑΪΓΚΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗ.
ΤΗ ΜΙΚΡΗ ΠΡΑΞΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ την παγκόσμια
Την παγκόσμια σκέψη, τη μία, τη θηλαστική, τη βιολογική, την οικολογική.

1997
Θέλω να ρουφήξω όλες τις τέχνες και τους πολιτισμούς, τους Ινδιάνους και το Μεξικό, τους Έλληνες της Αλεξάνδρειας, τους κοσμοπολίτες.
Να ανανεώνω κάθε μέρα τις στιγμές,
τις λίγες ΣΤΙΓΜΕΣ, τις ιερές, τις άγιες.
Δε στηρίζομαι στη λογική του Νου
παρά στο ΣΥΜΠΑΝ,
πιο πολύ στην πίστη μου,
στην ΠΙΣΤΗ ΜΟΥ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Ε. Βαρλάμη: Τα μάτια, λεπτομέρειες-παραλλαγές.

Ε. Βαρλάμη: «Αλέξανδρος», σκίτσο προφίλ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟ ΜΕΝ ΟΥΝ ΠΡΩΤΟΝ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΕΣΙΩΠΗΣΕ, ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΔΕ ΑΥΤΟΥ ΠΑΡΑΦΘΕΓΓΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΑΘΟΥΝΤΟΣ «ΕΠΙΤΙΜΑΣ ΣΥ» ΕΦΗ «ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ ΩΣ ΤΙ ΠΛΕΟΝ ΑΥΤΟΣ ΕΙΔΩΣ Η ΜΑΛΛΟΝ ΙΠΠΩ ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΜΕΝΟΣ;» «ΤΟΥΤΩ ΓΟΥΝ» ΕΦΗ «ΧΡΗΣΑΙΜΗΝ ΑΝ ΕΤΕΡΟΥ ΒΕΛΤΙΟΝ.» «ΑΝ ΔΕ ΜΗ ΧΡΗΣΗ, ΤΙΝΑ ΔΙΚΗΝ ΤΗΣ ΠΡΟΠΕΤΕΙΑΣ ΥΦΕΞΕΙΣ;» «ΕΓΩ, ΝΗ ΔΙ'» ΕΙΠΕΝ «ΑΠΟΤΙΣΩ ΤΟΥ ΙΠΠΟΥ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ». ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΔΕ ΓΕΛΩΤΟΣ, ΕΙΤΑ ΟΡΙΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΑΛΛΗΛΟΥΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΓΥΡΙΟΝ, ΕΥΘΥΣ ΠΡΟΣΔΡΑΜΩΝ ΤΩ ΙΠΠΩ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΑΒΩΝ ΤΗΝ ΗΝΙΑΝ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ, ΩΣ ΕΟΙΚΕΝ, ΕΝΝΟΗΣΑΣ, ΟΤΙ ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΠΡΟΣΠΙΠΤΟΥΣΑΝ ΚΑΙ ΣΑΛΕΥΟΜΕΝΗΝ ΟΡΩΝ ΠΡΟ ΑΥΤΟΥ ΔΙΑΤΑΡΑΤΤΟΙΤΟ, ΜΙΚΡΑ ΔΕ ΟΥΤΩ ΠΑΡΑΚΑΛΠΑΣΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΨΗΣΑΣ, ΩΣ ΕΩΡΑ ΠΛΗΡΟΥΜΕΝΟΝ ΘΥΜΟΥ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ, ΑΠΟΡΡΙΨΑΣ, ΗΣΥΧΗ ΤΗΝ ΧΛΑΜΥΔΑ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΙΣΑΣ ΑΥΤΟΝ ΑΣΦΑΛΩΣ ΠΕΡΙΕΒΗ. ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΜΕΝ ΠΕΡΙΛΑΒΩΝ ΤΑΙΣ ΗΝΙΑΙΣ ΤΟΝ ΧΑΛΙΝΟΝ ΑΝΕΥ ΠΛΗΓΗΣ ΚΑΙ ΣΠΑΡΑΓΜΟΥ ΠΡΟΣΑΝΕΣΤΕΙΛΕΝ, ΩΣ ΔΕ ΕΩΡΑ ΤΟΝ ΙΠΠΟΝ ΑΦΕΙΚΟΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΙΛΗΝ, ΟΡΓΩΝΤΑ ΔΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ, ΕΦΕΙΣ ΕΔΙΩΚΕΝ ΗΔΗ ΦΩΝΗ ΘΡΑΣΥΤΕΡΑ ΚΑΙ ΠΟΔΟΣ ΚΡΟΥΣΕΙ ΧΡΩΜΕΝΟΣ. ΤΩΝ ΔΕ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΦΙΛΙΠΠΟΝ ΗΝ ΑΓΩΝΙΑ ΚΑΙ ΣΙΓΗ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ, ΩΣ ΔΕ ΚΑΜΨΑΣ ΕΠΕΣΤΡΕΨΕΝ ΟΡΘΩΣ ΣΟΒΑΡΟΣ ΚΑΙ ΓΕΓΗΘΩΣ, ΟΙ ΜΕΝ ΑΛΛΟΙ ΠΑΝΤΕΣ ΗΛΑΛΑΞΑΝ, Ο ΔΕ ΠΑΤΗΡ ΚΑΙ ΔΑΚΡΥΣΑΙ ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΧΑΡΑΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΒΑΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ ΦΙΛΗΣΑΣ «Ω ΠΑΙ» ΦΑΝΑΙ «ΖΗΤΕΙ ΣΕΑΥΤΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΝ ΙΣΗΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΓΑΡ ΣΕ ΟΥ ΧΩΡΕΙ.»

Πλούταρχου: Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Με το Βουκεφάλα

WA.23 01. 180X180 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΟΛΛΩΝ ΔΕ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΑΠΗΝΤΗΚΟΝΤΩΝ ΑΥΤΩ ΚΑΙ ΣΥΝΗΔΟΜΕΝΩΝ, ΗΛΠΙΖΕ ΚΑΙ ΔΙΟΓΕΝΗΝ ΤΟΝ ΣΙΝΩΠΕΑ ΤΑΥΤΟ ΠΟΙΗΣΕΙΝ ΔΙΑΤΡΙΒΟΝΤΑ ΠΕΡΙ ΚΟΡΙΝΘΟΝ. ΩΣ ΔΕ ΕΚΕΙΝΟΣ ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΛΟΓΟΝ ΕΧΩΝ ΕΝ ΤΩ ΚΡΑΝΕΙΩ ΣΧΟΛΗΝ ΗΓΕΝ, ΑΥΤΗΣ ΕΠΟΡΕΥΕΤΟ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ. ΕΤΥΧΕ ΚΑΤΑΚΕΙΜΕΝΟΣ ΕΝ ΗΛΙΟ. ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΝ ΜΕΝ ΑΝΕΚΑΘΙΣΕΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΟΣΟΥΤΩΝ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΒΛΕΨΕΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ. ΩΣ ΔΕ ΕΚΕΙΝΟΣ ΑΣΠΑΣΑΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΙΠΩΝ ΑΥΤΩ ΗΡΩΤΗΣΕΝ, ΕΙ ΤΙΝΟΣ ΤΥΓΧΑΝΕΙ ΔΕΟΜΕΝΟΣ «ΜΙΚΡΟΝ» ΕΙΠΕΝ «ΑΠΟ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΜΕΤΑΣΤΗΘΙ». ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΟ ΛΕΓΕΤΑΙ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΟΥΤΩ ΔΙΑΤΕΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΑΙ ΚΑΤΑΦΡΟΝΗΘΕΝΤΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΟΨΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΩΣΤΕ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΝ, ΩΣ ΑΠΗΕΣΑΝ, ΔΙΑΓΕΛΩΝΤΩΝ ΚΑΙ ΣΚΩΠΤΟΝΤΩΝ «ΑΛΛΑ ΜΗΝ ΕΓΩ» ΕΙΠΕΝ «ΕΙ ΜΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΜΗΝ, ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΑΝ ΗΜΗΝ».

Πλούταρχου: Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

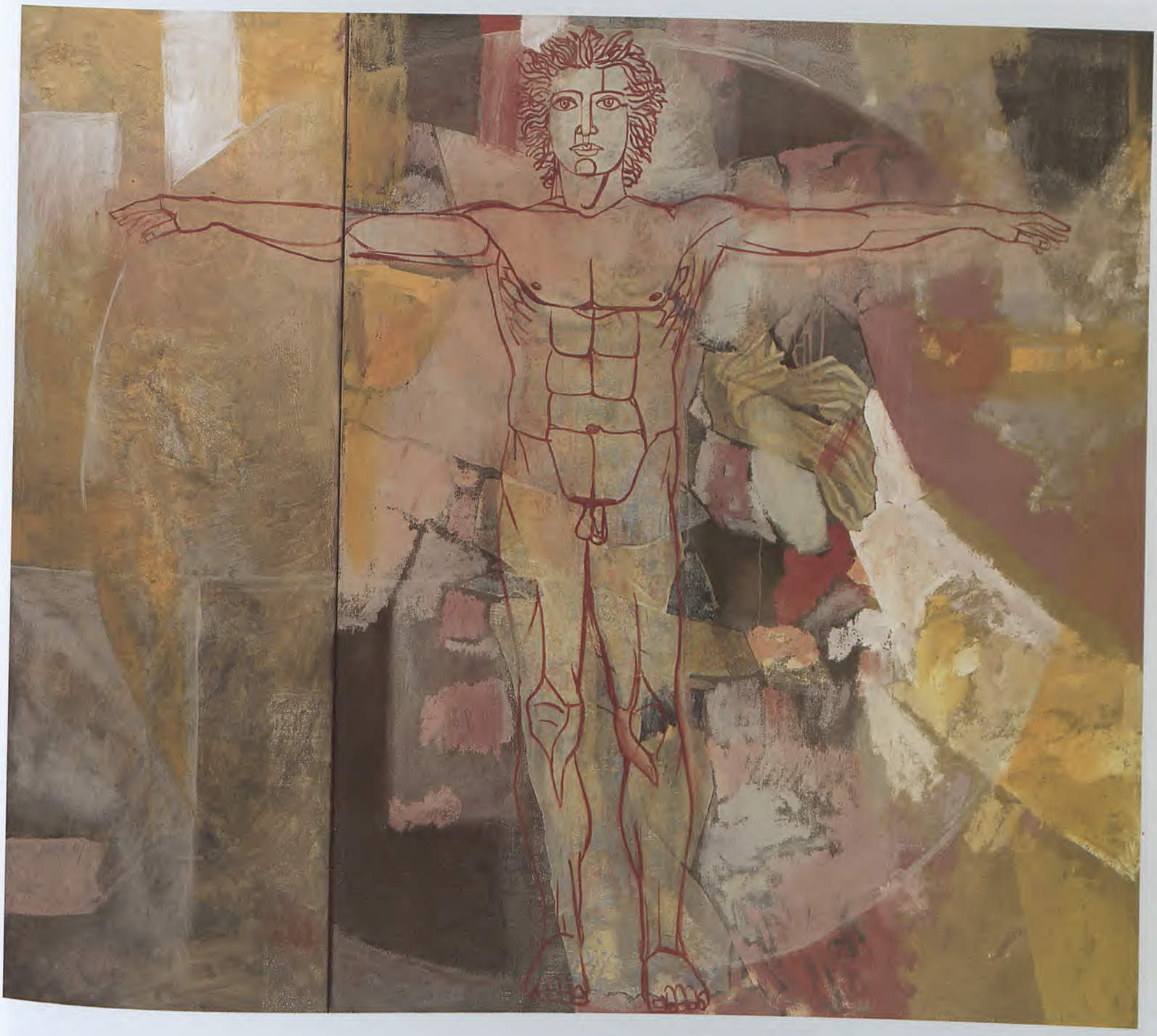

Ecce Homo
WA.23 12. 180X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΙΑΥΤΗ ΜΕΝ ΟΡΜΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΔΙΑ-
ΝΟΙΑΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΝ ΔΙΕΠΕΡΑΣΕΝ.
ΑΝΑΒΑΣ ΔΕ ΕΙΣ ΙΛΙΟΝ ΕΘΥΣΕ ΤΗ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ
ΤΟΙΣ ΗΡΩΣΙΝ ΕΣΠΕΙΣΕ. ΤΗΝ ΔΕ ΑΧΙΛΛΕΩΣ
ΣΤΗΛΗΝ ΑΛΕΙΨΑΜΕΝΟΣ ΛΙΠΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΩΝ
ΕΤΑΙΡΩΝ ΣΥΝΑΝΑΔΡΑΜΩΝ ΓΥΜΝΟΣ, ΩΣΠΕΡ
ΕΘΟΣ ΕΣΤΙΝ, ΕΣΤΕΦΑΝΩΣΕ ΜΑΚΑΡΙΣΑΣ
ΑΥΤΟΝ, ΟΤΙ ΚΑΙ ΖΩΝ ΦΙΛΟΥ ΠΙΣΤΟΥ ΚΑΙ
ΤΕΛΕΥΤΗΣΑΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΥΡΗΚΟΣ ΕΤΥΧΕΝ.
ΕΝ ΔΕ ΤΩ ΠΕΡΙΪΕΝΑΙ ΚΑΙ ΘΕΑΣΘΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ
ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΕΡΟΜΕΝΟΥ ΤΙΝΟΣ ΑΥΤΟΝ ΕΙ
ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΛΥΡΑΝ ΙΔΕΙΝ,
ΕΛΑΧΙΣΤΑ ΦΡΟΝΤΙΖΕΙΝ ΕΚΕΙΝΗΣ ΕΦΗ, ΤΗΝ
Δ' ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΖΗΤΕΙΝ, Η ΤΑ ΚΛΕΑ ΚΑΙ ΤΑΣ
ΠΡΑΞΕΙΣ ΥΜΝΕΙ ΤΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΑΝΔΡΩΝ
ΕΚΕΙΝΟΣ.

Πλούταρχου: Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στην Τροία
WA.23 04. 180X180 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΛΑΤΩΝ ΜΕΝ ΓΑΡ ΜΙΑΝ ΓΡΑΨΑΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΝ ΟΥΔΕΝΑ ΠΕΠΕΙΚΕΝ ΑΥΤΗ ΧΡΗΣΘΑΙ ΔΙΑ ΤΟ ΑΥΣΤΗΡΟΝ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Δ' ΥΠΕΡ ΕΒΔΟΜΗΚΟ-ΝΤΑ ΠΟΛΕΙΣ ΒΑΡΒΑΡΟΙΣ ΕΘΝΕΣΙΝ ΕΓΚΤΙΣΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΠΕΙΡΑΣ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΙΣ ΤΕΛΕΣΙ, ΤΗΣ ΑΝΗΜΕΡΟΥ ΚΑΙ ΘΗΡΙΩΔΟΥΣ ΕΚΡΑ-ΤΗΣΕ ΔΙΑΙΤΗΣ. ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΕΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΟΛΙΓΟΙ ΝΟΜΟΥΣ ΑΝΑΓΙ-ΓΝΩΣΚΟΜΕΝ, ΤΟΙΣ Δ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΥΡΙΑΔΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΕΧΡΗΣΑΝΤΟ ΚΑΙ ΧΡΩΝΤΑΙ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος ο Ιδρυτής

WA.23 08. 180X165 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΙΣ ΕΜΙΞΕ ΠΟΛΕΜΟΙΣ ΕΟΡΤΑΣ; ΤΙΣ ΔΕ ΚΩΜΟΙΣ ΣΤΡΑΤΕΙΑΣ; ΤΙΣ ΔΕ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΑΞΕΣΙ ΒΑΚΧΕΙΑΣ ΚΑΙ ΓΑΜΟΥΣ ΚΑΙ ΥΜΕΝΑΙΟΥΣ; ΤΙΣ ΑΔΙΚΟΥΣΙΝ ΕΧΘΡΟΤΕΡΟΣ Η ΔΥΣΤΥΧΟΥΣΙΝ ΗΜΕΡΩΤΕΡΟΣ; ΤΙΣ ΜΑΧΟΜΕΝΟΙΣ ΒΑΡΥΤΕΡΟΣ Η ΔΕΟΜΕΝΟΙΣ ΕΥΓΝΩΜΟΝΕΣΤΕΡΟΣ;

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο Ειρηνοποιός

WA.23 06. 180X195 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΙ ΗΝ ΓΑΡ ΟΞΥΑΡΤΗ ΠΑΙΣ ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΕΝ ΩΡΑ ΓΑΜΟΥ, ΡΩΞΑΝΗ ΟΝΟΜΑΤΙ, ΗΝ ΔΗ ΚΑΛΛΙΣΤΗΝ ΤΩΝ ΑΣΙΑΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΟΦΘΗΝΑΙ ΟΙ ΞΥΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΝΤΕΣ ΜΕΤΑ ΓΕ ΤΗΝ ΔΑΡΕΙΟΥ ΓΥΝΑΙΚΑ. ΚΑΙ ΤΑΥΤΗΝ ΙΔΟΝΤΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΣ ΕΡΩΤΑ ΕΛΘΕΙΝ ΑΥΤΗΣ, ΕΡΑΣΘΕΝΤΑ ΔΕ ΟΥΚ ΕΘΕΛΗΣΑΙ ΥΒΡΙΣΑΙ ΚΑΘΑΠΕΡ ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΝ, ΑΛΛΑ ΓΗΜΑΙ ΓΑΡ ΟΥΚ ΑΠΑΞΙΩΣΑΙ. ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ ΕΓΩ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΕΠΑΙΝΩ ΜΑΛΛΟΝ ΤΙ Η ΜΕΜΦΟΜΑΙ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Με τη Ρωξάνη
WA.23 10. 180X165 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΟΙΝΟΥΜΕΝΟΣ ΔΕ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ ΙΔΙΑ ΜΕΝ ΤΟΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΙΣ ΕΠΕΜΨΕ ΤΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ ΤΡΙΑΚΟΣΙΑΣ ΑΣΠΙΔΑΣ, ΚΟΙΝΗ ΔΕ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΛΑΦΥΡΟΙΣ ΕΚΕΛΕΥΣΕΝ ΕΠΙΓΡΑΨΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟΤΑΤΗΝ ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ, «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΛΗΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ». ΕΚΠΩΜΑΤΑ ΔΕ ΚΑΙ ΠΟΡΦΥΡΑΣ ΚΑΙ ΟΣΑ ΤΟΙΑΥΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΙΚΩΝ ΕΛΑΒΕ, ΠΑΝΤΑ ΤΗ ΜΗΤΡΙ ΠΛΗΝ ΟΛΙΓΩΝ ΕΠΕΜΨΕΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ο Έλλην

WA.23 09. 180X180 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΑΙ ΤΗΝ ΜΕΝ ΙΛΙΑΔΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΕΦΟΔΙΟΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΖΩΝ ΚΑΙ ΟΝΟΜΑΖΩΝ, ΕΛΑΒΕ ΜΕΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΔΙΟΡΘΩΣΑΝΤΟΣ ΗΝ ΕΚ ΤΟΥ ΝΑΡΘΗΚΟΣ ΚΑΛΟΥΣΙΝ, ΕΙΧΕ ΔΕ ΑΕΙ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΚΕΙΜΕΝΗΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΟΣΚΕΦΑΛΑΙΟΝ, ΩΣ ΟΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ ΙΣΤΟΡΗΚΕ, ΤΩΝ ΔΕ ΑΛΛΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΟΥΚ ΕΥΠΟΡΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΝΩ ΤΟΠΟΙΣ ΑΡΠΑΛΟΝ ΕΚΕΛΕΥΣΕ ΠΕΜΨΑΙ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

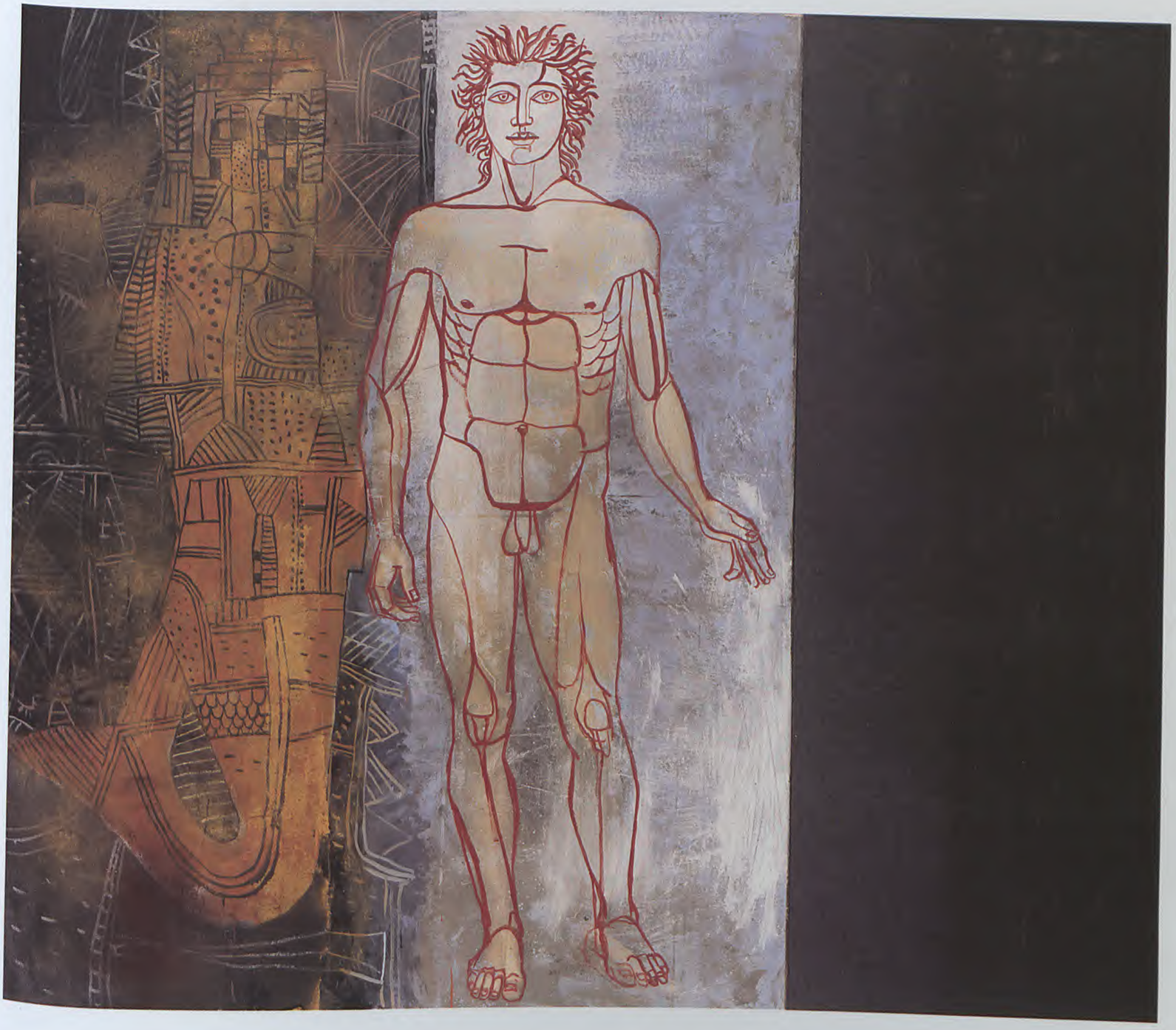

Η Γοργόνα του Αλέξανδρου

WA.23 11. 180X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΔΕ ΕΣ ΤΗΝ ΜΕΣΟΓΑΙΑΝ ΕΤΡΑΠΕΤΟ, ΙΝΑ ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΗΝ ΤΟΥ ΑΜΜΩΝΟΣ. ΕΣΤΙ ΔΕ ΕΡΗΜΗ ΤΕ Η ΟΔΟΣ ΚΑΙ ΨΑΜΜΟΣ ΠΟΛΛΗ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΑΝΥΔΡΟΣ. ΥΔΩΡ ΔΕ ΕΞ ΟΥΡΑΝΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ ΠΟΛΥ ΕΓΕΝΕΤΟ, ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ ΕΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΗΝΗΝΕΧΘΗ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις

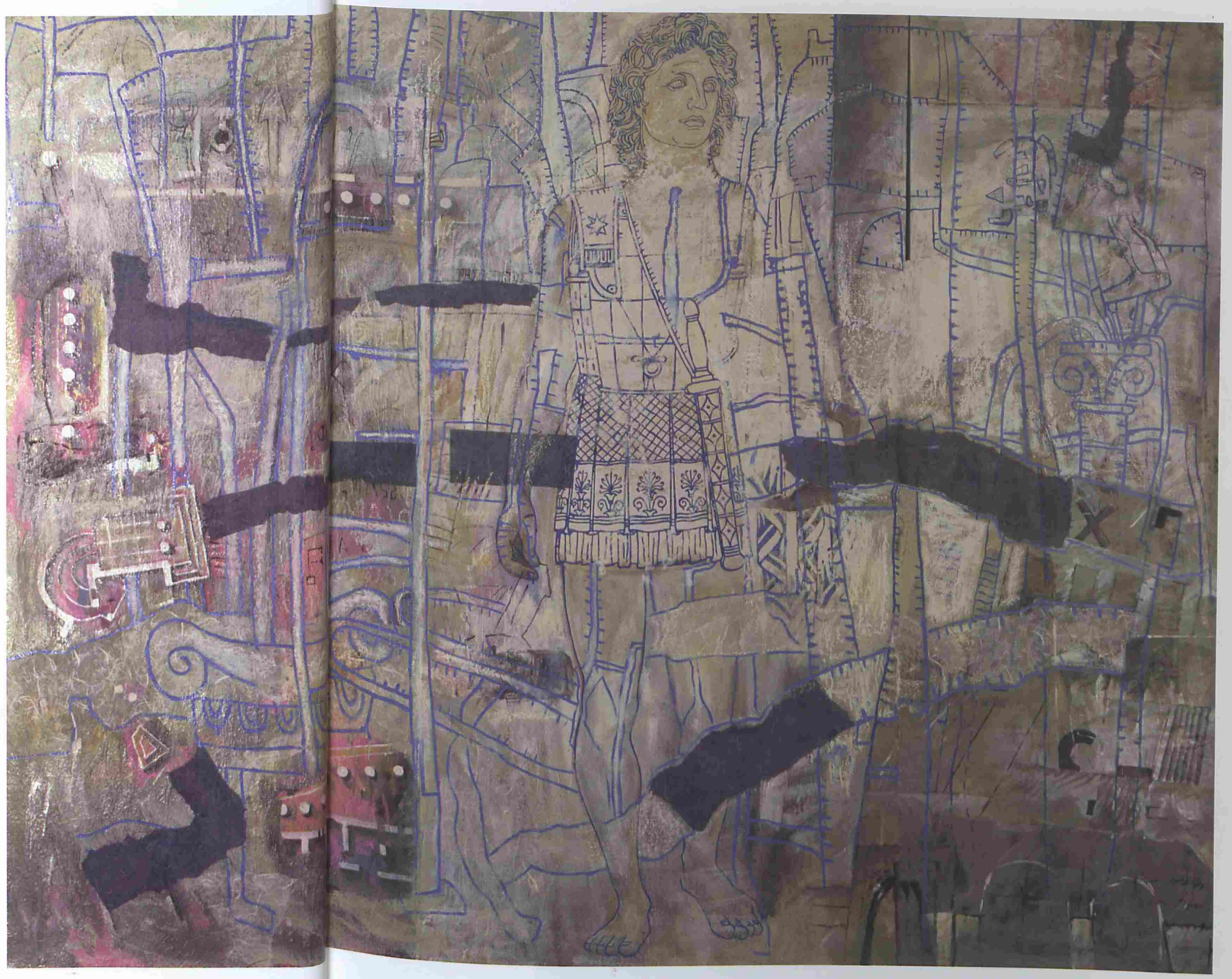

Στις Πηγές του Αθάνατου Νερού
WA.23 02. 180X240 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

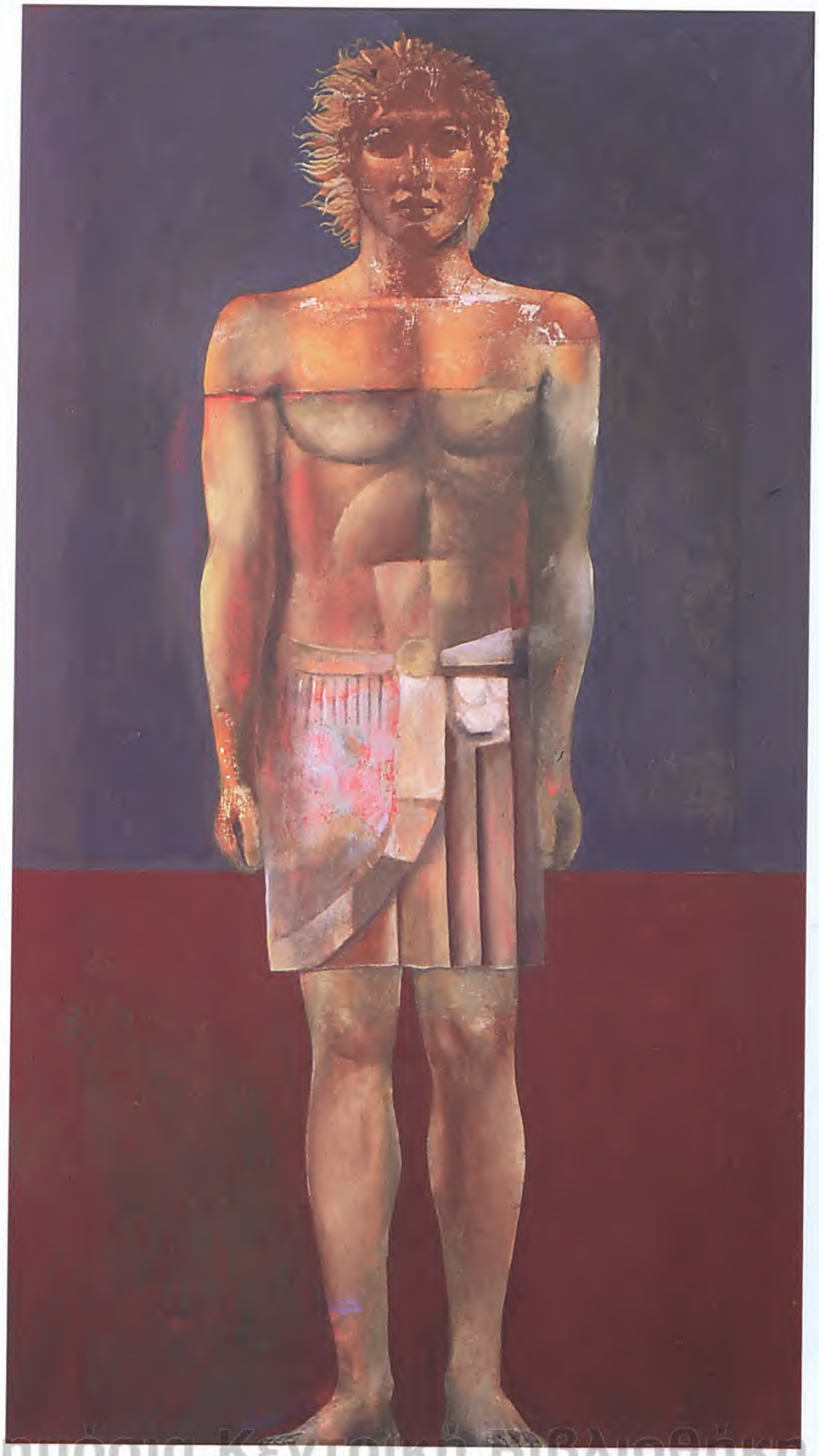

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αίγυπτος

WA.23 13. 180X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βαβυλώνα

WA.23 15. 180X80 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θαυματοποιός

WA.23 14. 180X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φιλόσοφος

WA.27 03. 180X90 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Άγγελος

WA.27 01. 180X140 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Άγγελος

WA.27 02. 180X140 cm

ΟΥ ΓΑΡ ΗΔΩΝΗΝ ΖΗΛΩΝ ΟΥΔΕ ΠΛΟΥΤΟΝ, ΑΛΛ' ΑΡΕΤΗΝ ΚΑΙ ΔΟΞΑΝ, ΕΝΟΜΙΖΕΝ, ΟΣΩ ΠΛΕΙΟΝΑ ΛΗΨΕΤΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΕΛΑΤΤΟΝΤΑ ΚΑΤΟΡΘΩΣΕΙΝ ΔΙ' ΕΑΥΤΟΥ. ΔΙΟ ΤΟΙΣ ΠΡΑΓΜΑΣΙΝ ΑΥΞΟΜΕΝΟΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΙΣΚΕΣΘΑΙ ΤΑΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΙΣ ΕΚΕΙΝΟΝ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ, ΕΒΟΥΛΕΤΟ ΜΗ ΧΡΗΜΑΤΑ ΜΗΔΕ ΤΡΥΦΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΑΛΛ' ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑΣ ΕΧΟΥΣΑΝ ΑΡΧΗΝ ΠΑΡΑΛΑΒΕΙΝ.

Πλούταρχου: Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

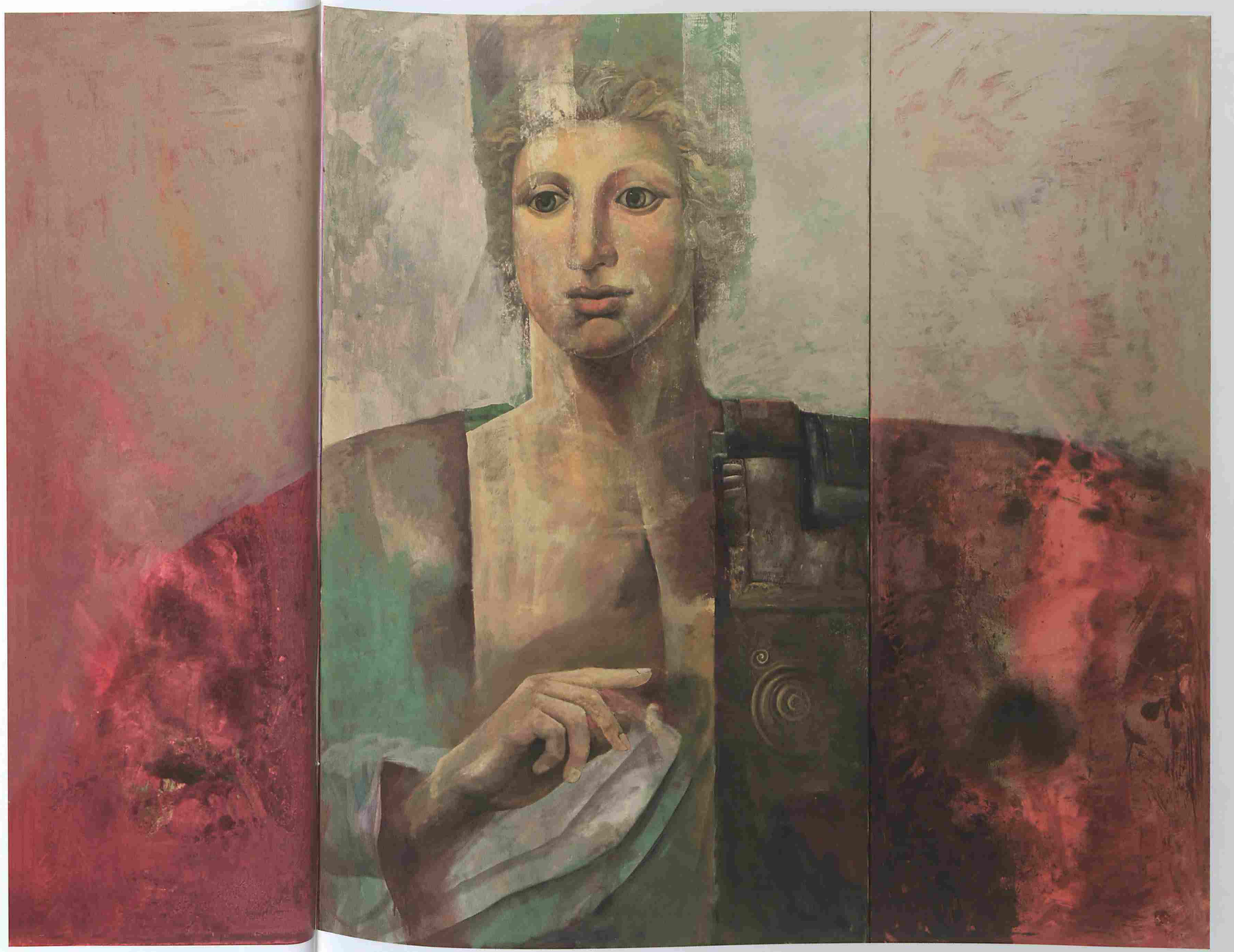

Κοσμοκράτορας

WA 29 01. 220x290 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

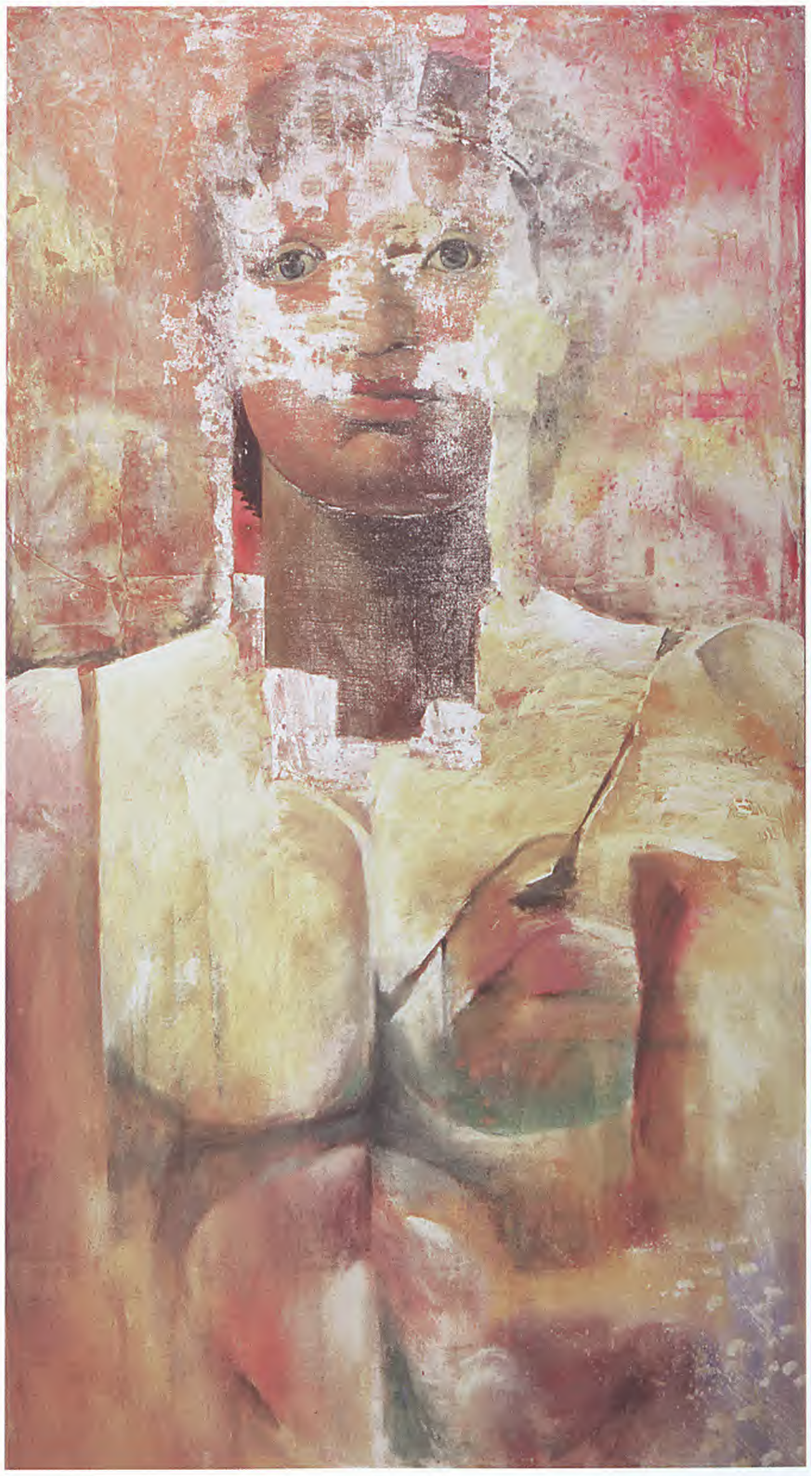

Ορματιστής
WA.29 03. 220X120 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Endless

WA.29 06. 220X210 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος Αθλητής
WA.29 02. 220X130 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

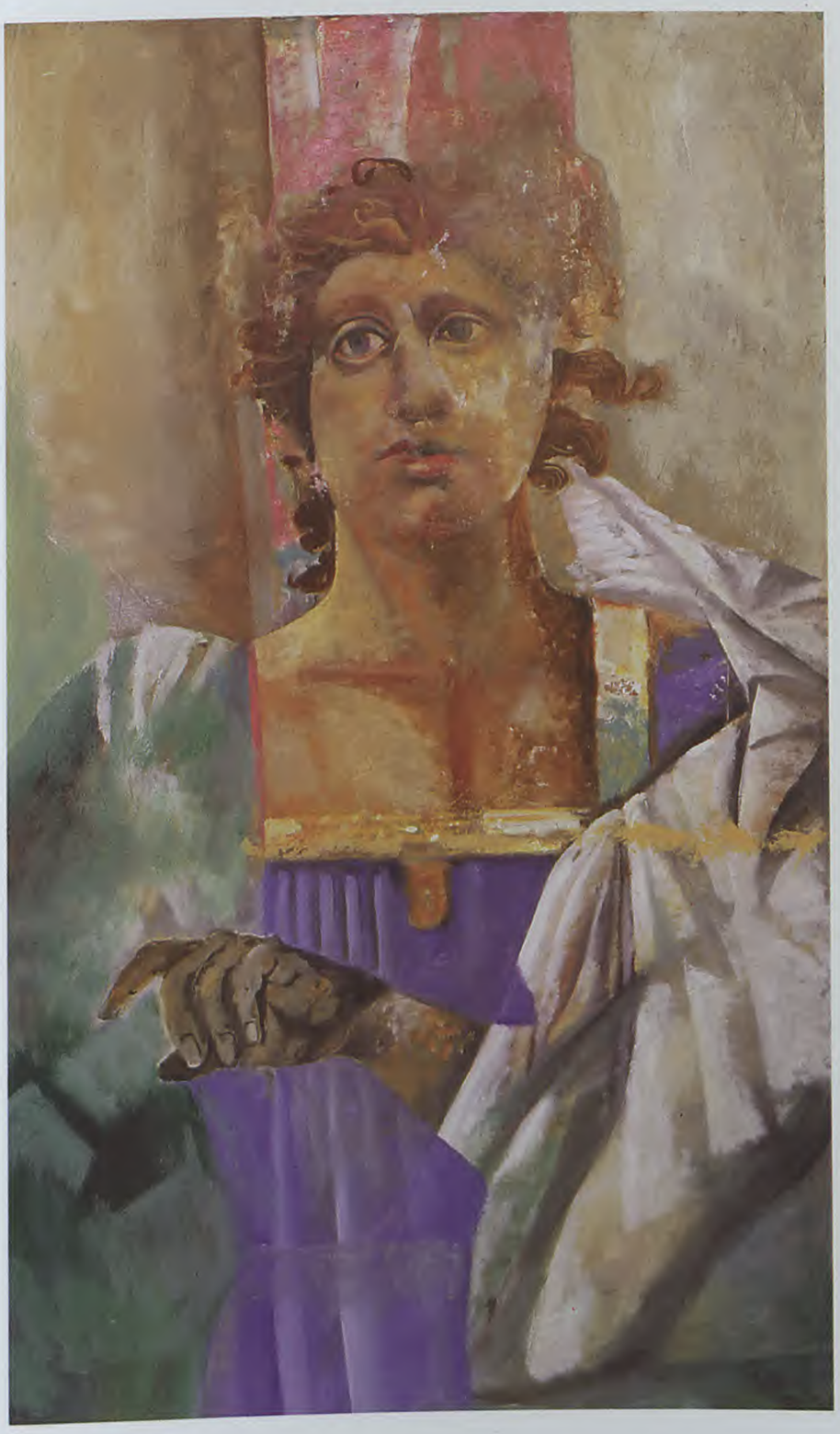

Πέργαμος
WA.29 05. 220X180 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΧΟΛΗΝ ΜΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΗΝ ΤΟ ΠΕΡΙ ΜΙΕΖΑΝ ΝΥΜΦΑΙΟΝ ΑΠΕΔΕΙΞΕΝ, ΟΠΟΥ ΜΕΧΡΙ ΝΥΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΕΔΡΑΣ ΤΕ ΛΙΘΙΝΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΚΙΟΥΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΥΣ ΔΕΙΚΝΥΟΥΣΙΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μίεξα

WA.29 07. 220X210 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΗΔΗ ΔΕ ΚΑΤΑΝΗΛΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΟΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ Ο ΠΕΡΔΙΚΚΑΣ «ΣΕΑΥΤΩ ΔΕ» ΕΙΠΕΝ «Ω ΒΑΣΙΛΕΥ,ΤΙ ΚΑΤΑΛΕΙΠΕΙΣ;» ΤΟΥ ΔΕ ΦΗΣΑΝΤΟΣ ΟΤΙ ΤΑΣ ΕΛΠΙΔΑΣ «ΟΥΚΟΥΝ» ΕΦΗ «ΚΑΙ ΗΜΕΙΣ ΤΟΥΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΗΣΟΜΕΝ ΟΙ ΜΕΤΑ ΣΟΥ ΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙ». ΠΑΡΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΥ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΔΙΚΚΟΥ ΤΗΝ ΔΙΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗΝ ΚΤΗΣΙΝ ΑΥΤΩ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΦΙΛΩΝ ΕΝΙΟΙ ΤΟ ΑΥΤΟ ΕΠΟΙΗΣΑΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Asia

WA.04 01. 130X120 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

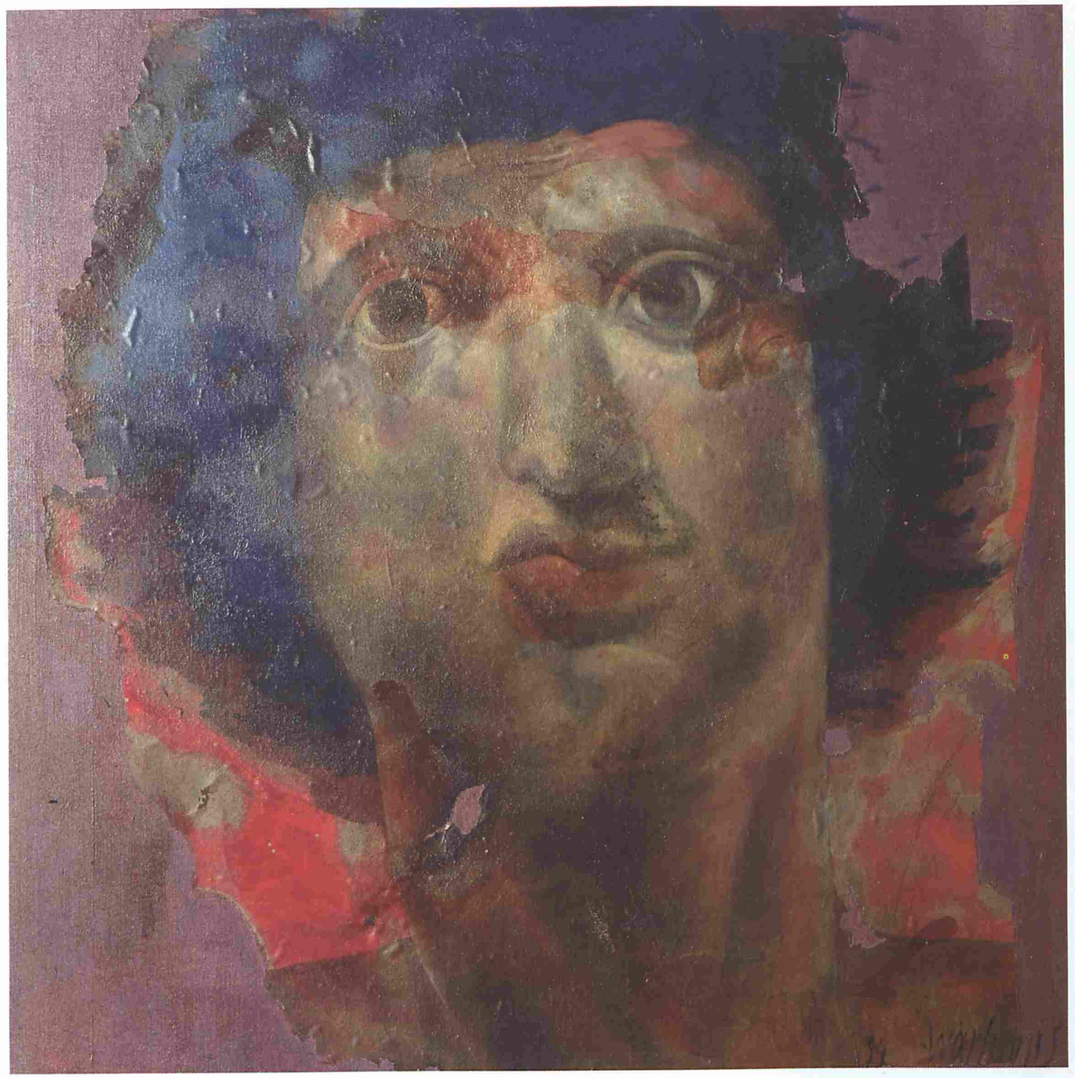

Γρανικός
WA.04 05. 120X120 cm

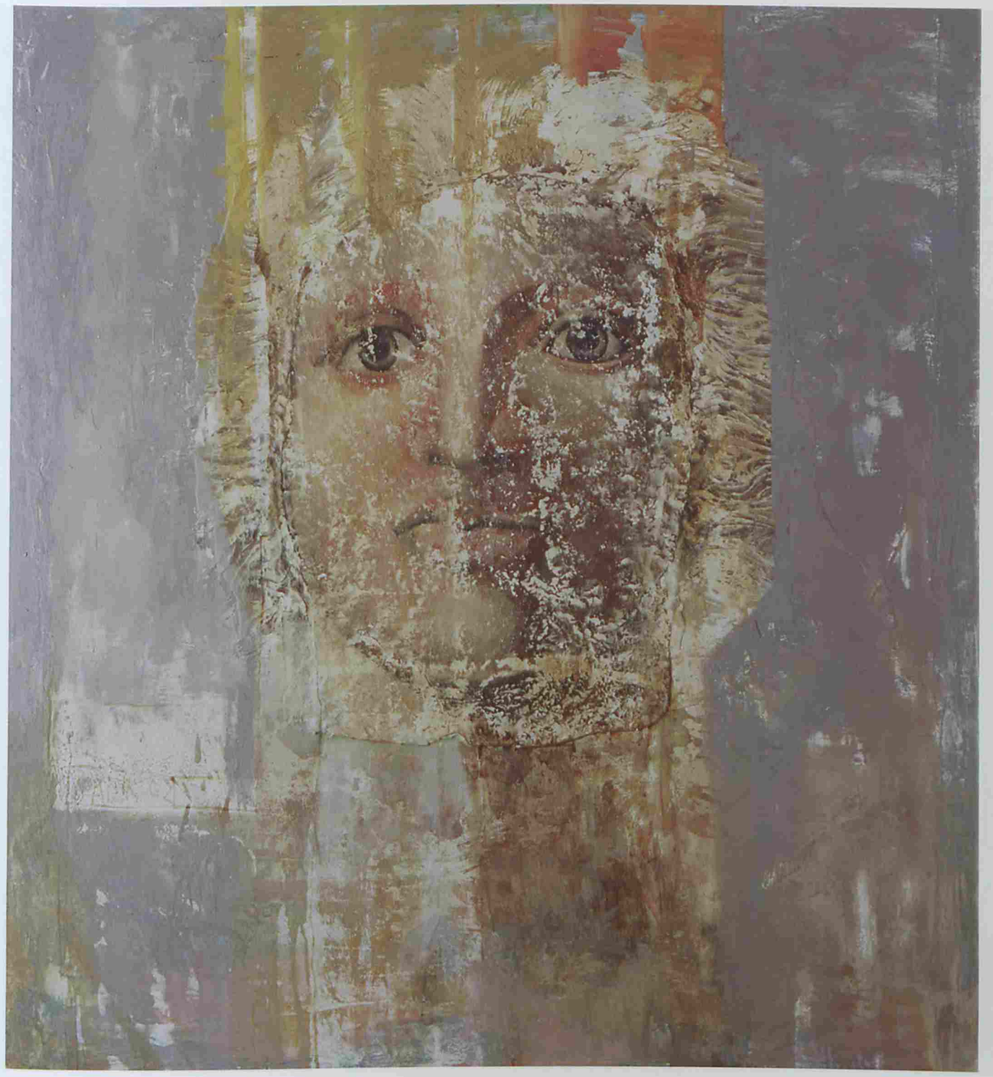

Αλέξανδρος Λιοντάρι
WA.04 02. 120X110 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σιδών
WA.04 04. 120X120 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τύρος

WA.04 03. 120X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ιερή Αρχιτεκτονική
WA.20 06. 100X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλεξάνδρεια
WA.04 07. 130X130 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ιερή Αρχιτεκτονική
WA.20 05. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλεξάνδρεια

WA.04 06. 140X140 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ίστρος
WA.04 14. 120X120 cm

ΑΠΟ ΔΕ ΤΟΙΣ ΜΑΧΗΣ ΤΡΙΤΑΙΟΣ ΑΦΙΚΝΕΙΤΑΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ ΤΟΝ ΙΣΤΡΟΝ, ΠΟΤΑΜΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΜΕΓΙΣΤΟΝ ΟΝΤΑ ΚΑΙ ΠΛΕΙΣΤΗΝ ΓΗΝ ΕΠΕΡΧΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΘΝΗ ΜΑΧΙΜΩΤΑΤΑ ΑΠΕΙΡΓΟΝΤΑ, ΤΑ ΜΕΝ ΠΟΛΛΑ ΚΕΛΤΙΚΑ, ΟΘΕΝ ΓΕ ΚΑΙ ΑΙ ΠΗΓΑΙ ΑΥΤΩΝ ΑΝΙΣΧΟΥΣΙΝ, ΩΝ ΤΕΛΕΥ-ΤΑΙΟΥΣ ΚΟΥΑΔΟΥΣ ΚΑΙ ΜΑΡΚΟΜΑΝΟΥΣ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αιγαί
WA.05 01. 140X100 cm

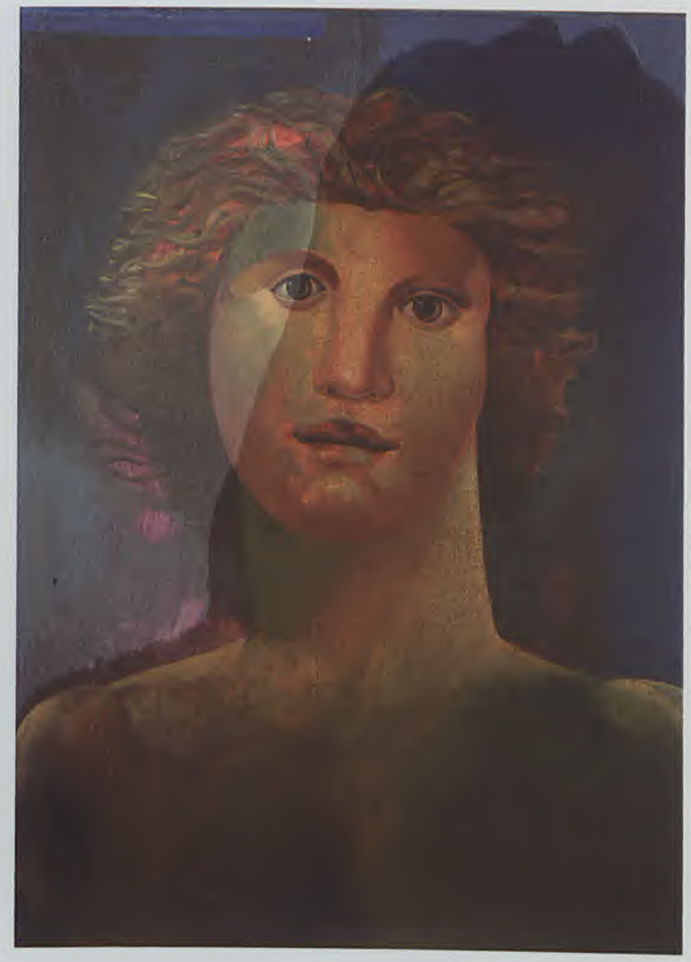

Πέλλα
WA.05 02. 140X100 cm

ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΥ̣ΤΟΝ ΑΠΟΠΕΙΡΩΜΕΝΩΝ, ΕΙ ΒΟΥΛΟΙΤ' ΑΝ ΟΛΥΜΠΙΑΣΙΝ ΑΓΩΝΙΣΑΣΘΑΙ ΣΤΑΔΙΟΝ, ΗΝ ΓΑΡ ΠΟΔΩΚΗΣ, «ΕΙ ΓΕ» ΕΦΗ «ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΕΜΕΛΛΟΝ ΕΞΕΙΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΑΣ». ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΔΕ ΚΑΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΩΝ ΓΕΝΟΣ ΑΛΛΟΤΡΙΩΣ ΕΧΩΝ, ΠΛΕΙΣΤΟΥΣ ΓΕ ΤΟΙ ΘΕΙΣ ΑΓΩΝΑΣ ΟΥ ΜΟΝΟΝ ΤΡΑΓΩ-ΔΩΝ ΚΑΙ ΑΥΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΙΘΑΡΩΔΩΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΡΑΨΩ-ΔΩΝ, ΘΗΡΑΣ ΤΕ ΠΑΝΤΟΔΑΠΗΣ ΚΑΙ ΡΑΒΔΟΜΑΧΙΑΣ, ΟΥΤΕ ΠΥΓΜΗΣ ΟΥΤΕ ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΥ ΜΕΤΑ ΤΙΝΟΣ ΣΠΟΥΔΗΣ ΕΘΗΚΕΝ ΑΘΛΟΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΣ ΤΟΥΤΟΝ ΑΠΟΒΛΕΠΩΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΟΥ ΤΗΝ ΕΣΘΗΤΑ ΠΡΟΣΗΚΑΤΟ ΤΗΝ ΜΗΔΙΚΗΝ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΠΕΡΣΙΚΗΝ ΠΟΛΛΩ ΤΗΣ ΜΗΔΙΚΗΣ ΕΥΤΕΛΕΣΤΕΡΑΝ ΟΥΣΑΝ. ΤΑ ΓΑΡ ΕΞΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΙΚΑ ΤΟΥ ΒΑΡΒΑΡΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΠΑΡΑΙΤΗΣΑΜΕΝΟΣ, ΟΙΟΝ ΤΙΑΡΑΝ ΚΑΙ ΚΑΝΔΥΝ ΚΑΙ ΑΝΑΞΥΡΙΔΑΣ, ΕΚ ΤΟΥ ΠΕΡΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΜΕΜΙΓΜΕΝΗΝ ΤΙΝΑ ΣΤΟΛΗΝ ΕΦΟΡΕΙ, ΚΑΘΑΠΕΡ ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΗΣ ΙΣΤΟΡΗΚΕΝ, ΩΣ ΜΕΝ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΤΟΙΣ ΑΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΧΡΩΜΕΝΟΣ, ΩΣ Δ' ΗΓΕΜΩΝ ΚΟΙΝΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΕΣΘΗΤΑ ΤΙΜΗ ΤΗΝ ΤΩΝ ΚΕΚΡΑΤΗΜΕΝΩΝ ΑΝΑΚΤΩΜΕΝΟΣ ΕΥΝΟΙΑΝ, ΙΝΑ ΒΕΒΑΙΩΣ ΠΑΡΑΜΕΝΩΣΙΝ ΑΓΑΠΩΝΤΕΣ ΩΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΑΣ, ΜΗ ΜΙΣΟΥΝΤΕΣ ΩΣ ΠΟΛΕΜΙΟΥΣ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

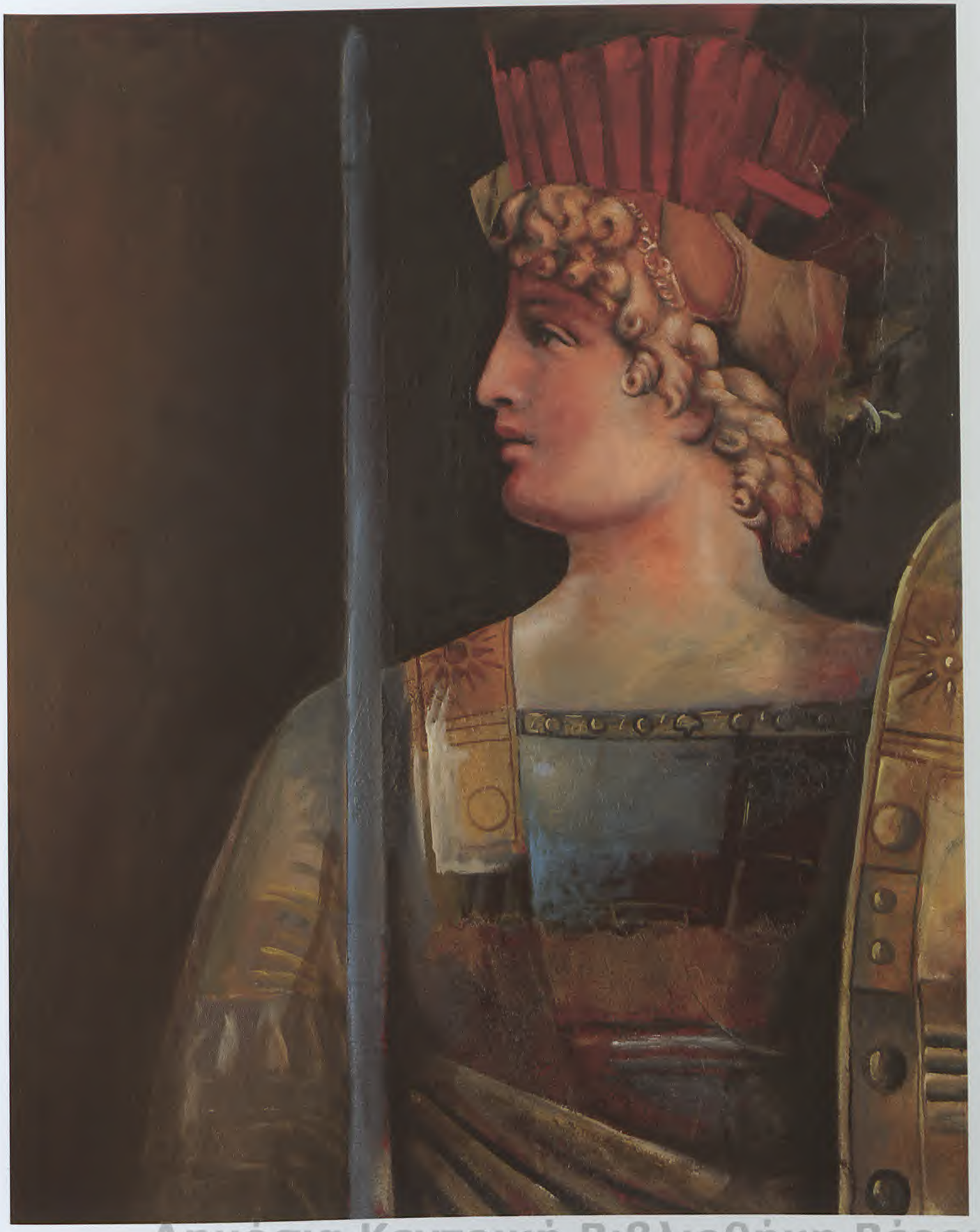

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βασιλιάς

WA.11 08. 100X70 cm

WA.11 04. 90X70 cm
WA.11 02. 90X70 cm

WA.11 03. 90X70 cm
WA.11 09. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

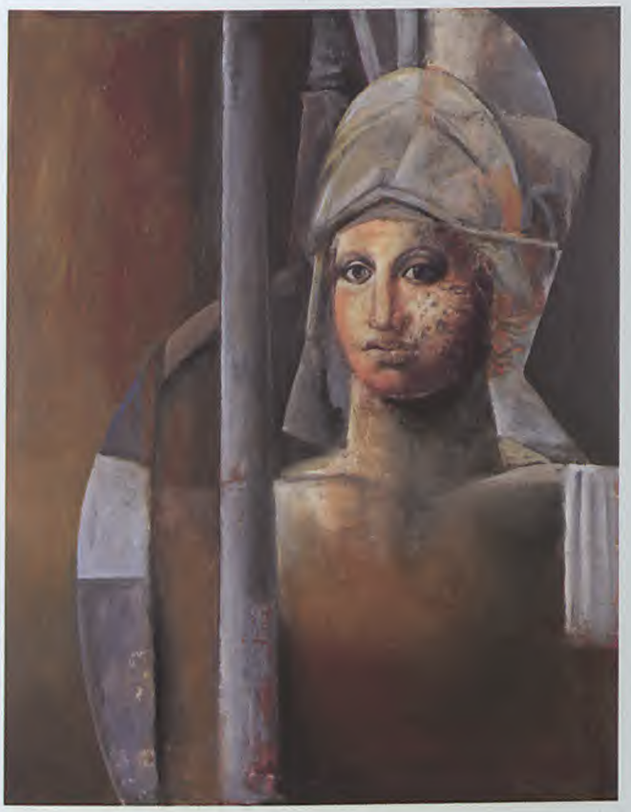

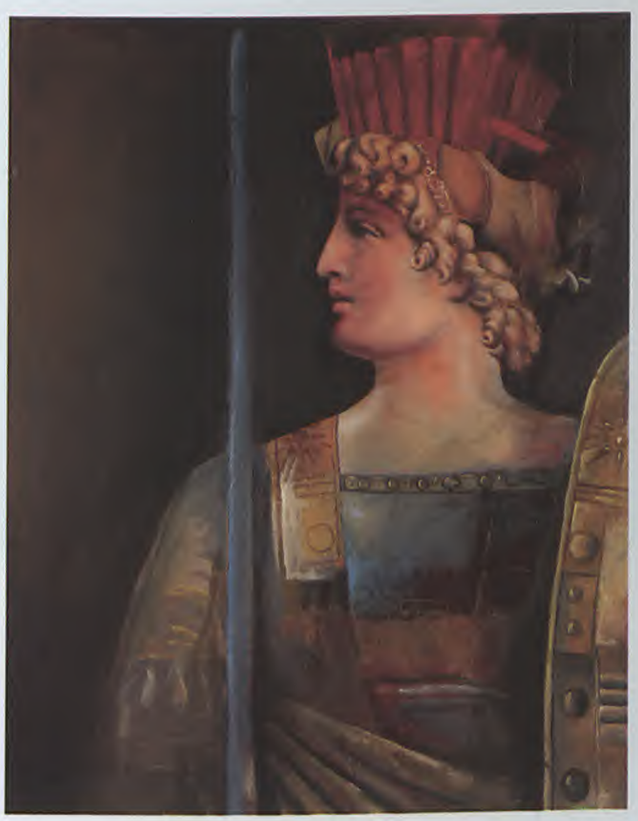

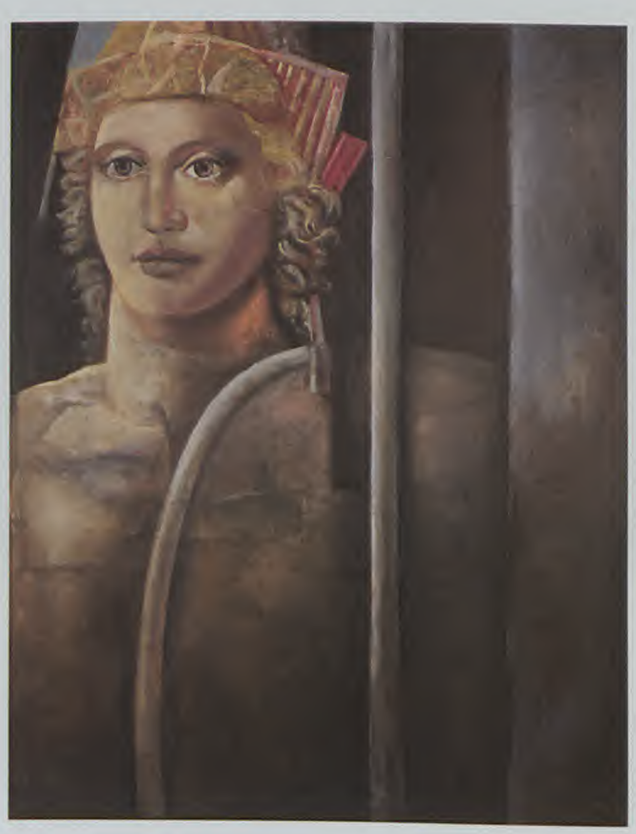

WA.11 05. 90X70 cm
WA.11 08. 100X70 cm

WA.11 01. 90X70 cm
WA.11 07. 100X75 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μίλητος
WA.13 02. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλικαρνασσός

WA.13 01. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

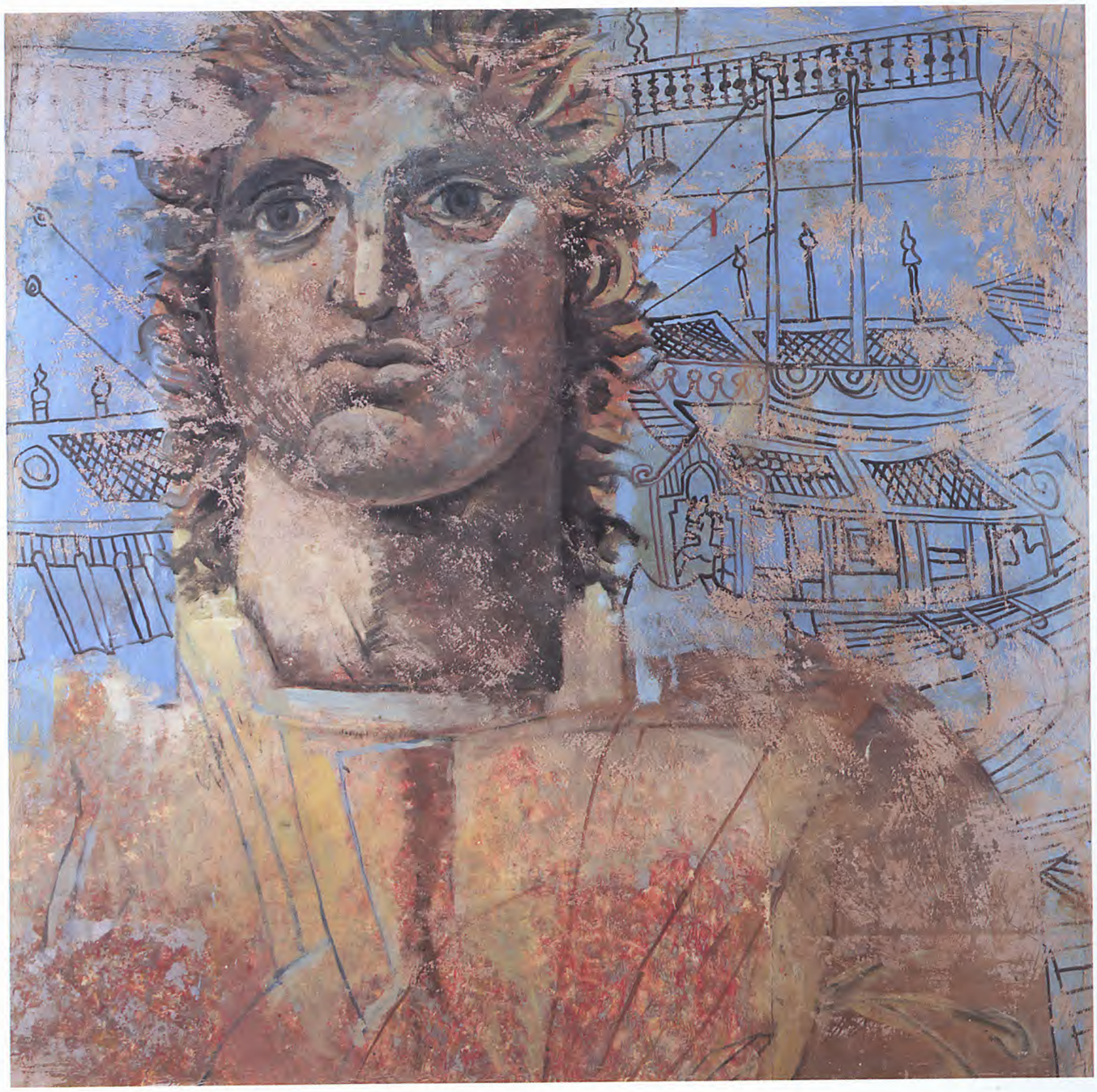

Τίγρης
WA.13 04. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ινδός

WA.13 03. 100x100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

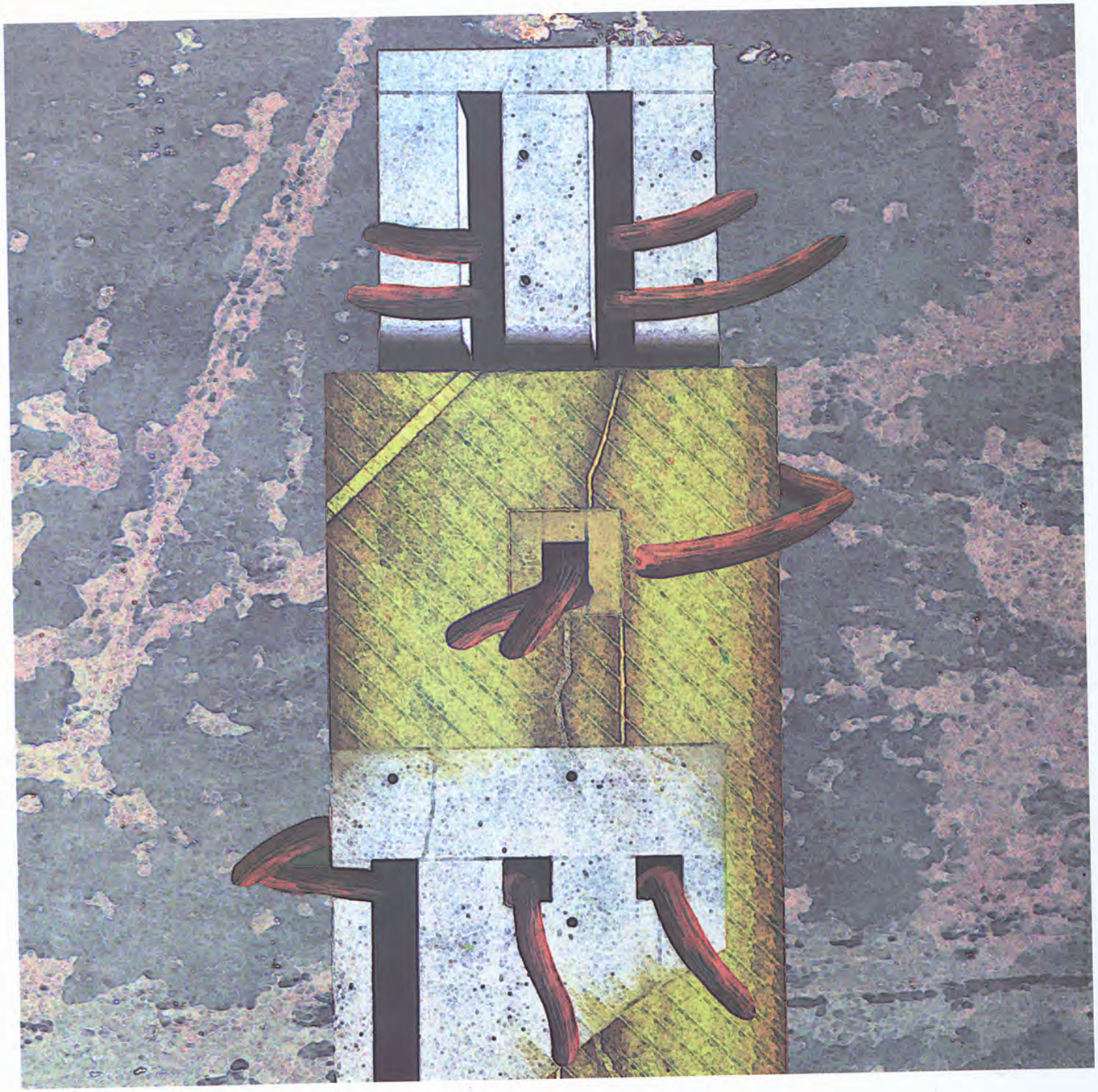

Πύργος Φρούριο
WA.36 06. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Γάζα

WA.18 12. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ιερή Αρχιτεκτονική
WA.20 01. 100X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σούσα

WA.18 07. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στην Άγνωστη Χώρα
WA.18 02. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Hindukusch

WA.18 01. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πέτρα
WA.18 04. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βύβλος

WA.18 03. 100X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σπουδή Περικεφαλαίες
WA.25 02. 100x100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.05 02. 105x100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σπουδή Περικεφαλαίες
WA.25.03. 100X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.05 03. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σπουδή Περικεφαλαίες
WA.25 01. 100X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.05 01. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.05-10. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Το Νυμφαίο της Μίεζας

Φωτογραφία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Endless Architecture
WA.36 07. 140X140 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

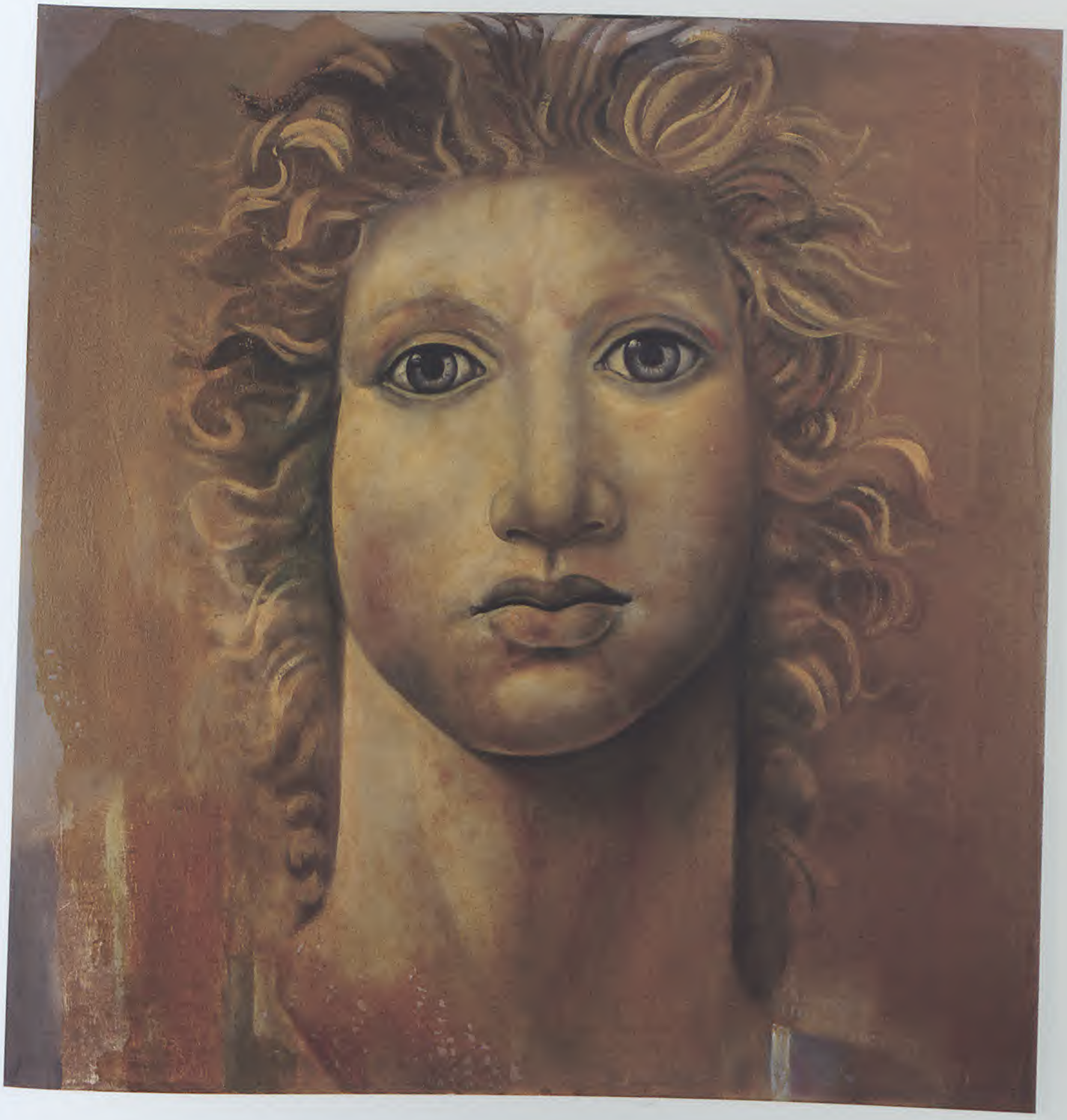

Αλέξανδρος
WA.05 07. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Architettura Metafisika
WA.36 09. 140X140 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.05 05. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΔΕ Η ΘΕΡΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ, ΩΣ ΕΟΙΚΕ, ΚΑΙ ΠΟΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΘΥΜΟΕΙΔΗ ΠΑΡΕΙΧΕΝ. ΕΤΙ ΔΕ ΟΝΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΠΑΙΔΟΣ Η ΤΕ ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ ΔΙΕΦΑΙΝΕΤΟ ΤΩ ΠΡΟΣ ΤΑΛΛΑ ΡΑΓΔΑΙΟΝ ΟΝΤΑ ΚΑΙ ΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΣΦΟΔΡΩΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΔΩΝΑΙΣ ΤΑΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΔΥΣΚΙΝΗΤΟΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΗΣ ΠΡΑΟΤΗΤΟΣ ΑΠΤΕΣΘΑΙ ΤΩΝ ΤΟΙΟΥΤΩΝ, Η ΤΕ ΦΙΛΟΤΙΜΙΑ ΠΑΡ' ΗΛΙΚΙΑΝ ΕΜΒΡΙΘΕΣ ΕΙΧΕ ΤΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΟΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.05 06. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.05.04. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.05 09. 105X100 cm.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΗΝ ΜΕΝ ΟΥΝ ΙΔΕΑΝ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΟΙ ΛΥΣΙΠΠΕΙΟΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΑΝΔΡΙΑΝΤΩΝ ΕΜΦΑΙΝΟΥΣΙΝ, ΥΦ' ΟΥ ΜΟΝΟΥ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΗΞΙΟΥ ΠΛΑΤΤΕΣΘΑΙ. ΚΑΙ ΓΑΡ ΜΑΛΙΣΘ' Α ΠΟΛΛΟΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΩΝ ΥΣΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΑΠΕΜΙΜΟΥΝΤΟ, ΤΗΝ ΤΕ ΑΝΑΤΑΣΙΝ ΤΟΥ ΑΥΧΕΝΟΣ ΕΙΣ ΕΥΩΝΥΜΟΝ ΗΣΥΧΗ ΚΕΚΛΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΓΡΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΜΜΑΤΩΝ ΔΙΑΤΕΤΗΡΗΚΕΝ ΑΚΡΙΒΩΣ Ο ΤΕΧΝΙΤΗΣ. ΑΠΕΛΛΗΣ ΔΕ ΓΡΑΦΩΝ ΤΟΝ ΚΕΡΑΥΝΟΦΟΡΟΝ ΟΥΚ ΕΜΙΜΗΣΑΤΟ ΤΗΝ ΧΡΟΑΝ, ΑΛΛΑ ΦΑΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΠΕΠΙΝΩΜΕΝΟΝ ΕΠΟΙΗΣΕΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι .Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.05 08. 105X100 cm.

ΕΠΙ ΤΟΥΤΟΙΣ ΔΕ ΠΟΘΟΣ ΛΑΜΒΑΝΕΙ ΑΥΤΟΝ ΕΛΘΕΙΝ ΠΑΡ' ΑΜΜΩΝΑ ΕΣ ΛΙΒΥΗΝ, ΤΟ ΜΕΝ ΤΙ ΤΩ ΘΕΩ ΧΡΗΣΟΜΕΝΟΝ, ΟΤΙ ΑΤΡΕΚΕΣ ΕΛΕΓΕΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΜΜΩΝΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ ΑΥΤΩ ΠΕΡΣΕΑ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΕΑ, ΤΟΝ ΜΕΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΓΟΡΓΟΝΑ ΟΤΕ ΠΡΟΣ ΠΟΛΥΔΕΚΤΟΥ ΕΣΤΕΛΛΕΤΟ, ΤΟΝ ΔΕ ΟΤΕ ΠΑΡ' ΑΝΤΑΙΟΝ ΗΕΙ ΕΙΣ ΛΙΒΥΗΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑ ΒΟΥΣΙΡΙΝ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Sacred Moments

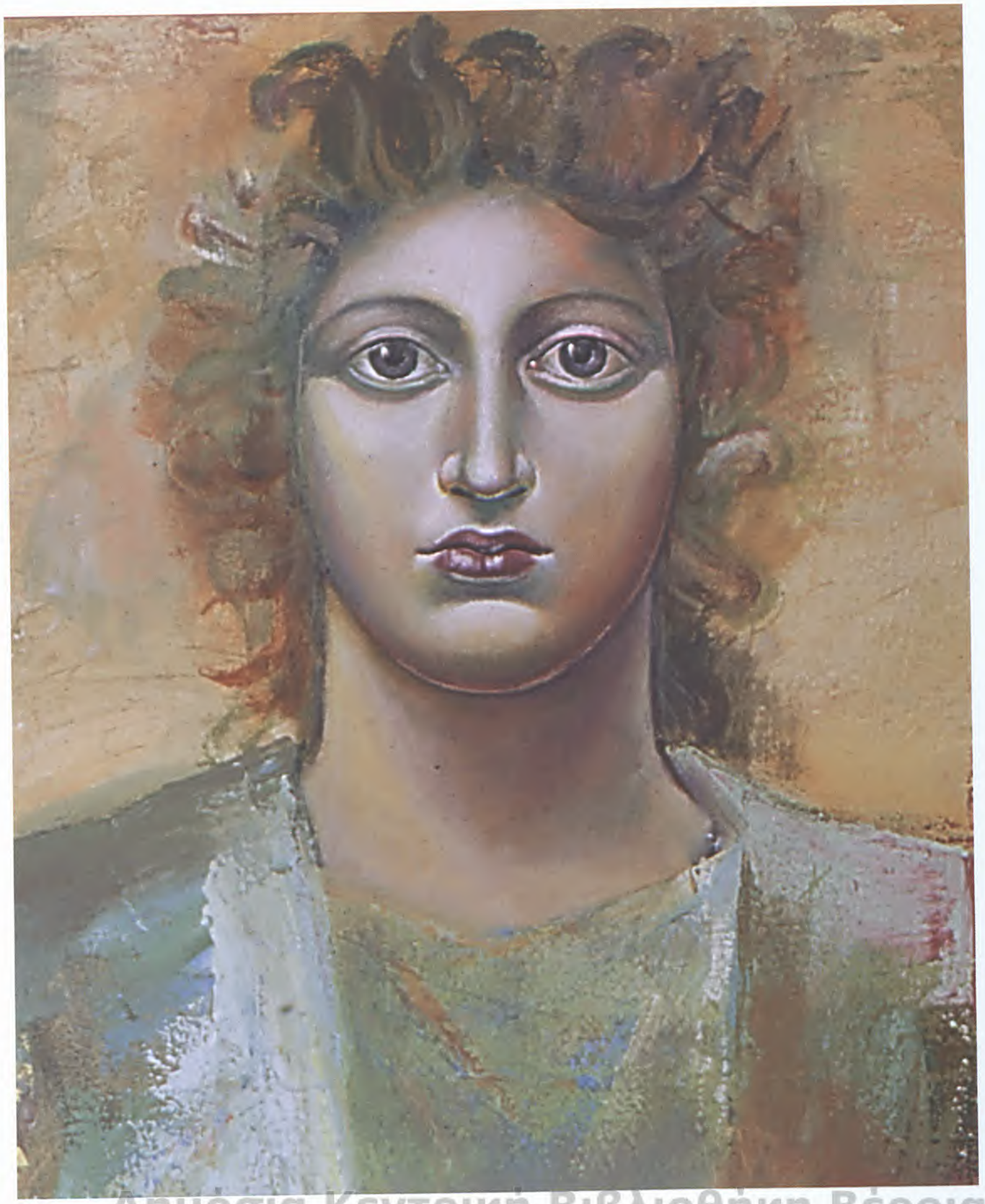

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.26 02. 220X100 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.26 04. 220X100 cm, detail

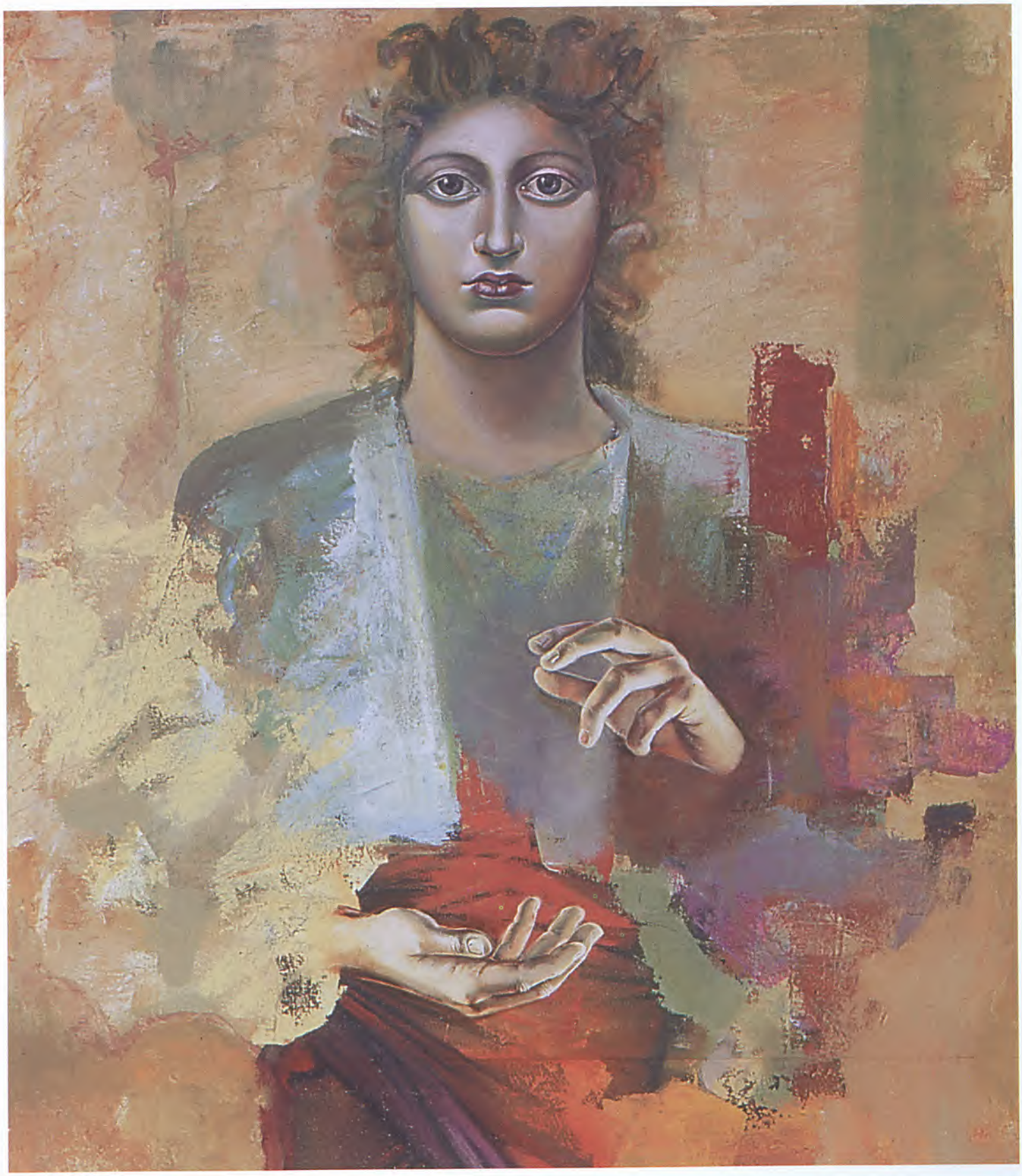

WA.26.02, 220X100 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.26 01. 220X100 cm. detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Είμαι
WA.26 05. 220X100 cm

Βλέπω
WA.26 06. 220X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θέλω
WA.26 04. 220X100 cm

Πιστεύω
WA.26 03. 220X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΣ ΔΕ ΤΩ ΘΕΩ ΧΡΗΣΑΣΘΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΗΛΘΕΝ ΕΙΣ ΔΕΛΦΟΥΣ. ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΥΧΗΝ ΗΜΕΡΩΝ ΑΠΟΦΡΑΔΩΝ ΟΥΣΩΝ, ΕΝ ΑΙΣ ΟΥ ΝΕΝΟΜΙΣΤΑΙ ΘΕΜΙΣΤΕΥΕΙΝ, ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΝ ΕΠΕΜΠΕ ΠΑΡΑΚΑΛΩΝ ΤΗΝ ΠΡΟΜΑΝΤΙΝ. ΩΣ ΔΕ ΑΡΝΟΥΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΧΟΜΕΝΗΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ ΑΥΤΟΣ ΑΝΑΒΑΣ ΒΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΙΛΚΕΝ ΑΥΤΗΝ, Η ΔΕ ΩΣΠΕΡ ΕΞΗΤΤΗΜΕΝΗ ΤΗΣ ΣΠΟΥΔΗΣ ΕΙΠΕΝ. «ΑΝΙΚΗΤΟΣ ΕΙ, Ω ΠΑΙ» ΤΟΥΤΟ ΑΚΟΥΣΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΟΥΚΕΤΙ ΕΦΗ ΧΡΗΖΕΙΝ ΕΤΕΡΟΥ ΜΑΝΤΕΥΜΑΤΟΣ, ΑΛΛ' ΕΧΕΙΝ ΟΝ ΕΒΟΥΛΕΤΟ ΠΑΡ' ΑΥΤΗΣ ΧΡΗΣΜΟΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η Μάχη των Γαυγαμήλων

Διασκευή του αντίσοιχου έργου του Ιταλού ζωγράφου Pietro da Cortona, 17ος αιώνας , WA.31 11. 170X800 cm, επτάπτυχο

ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΝ ΜΕΝ ΤΙΝΑ ΟΛΙΓΟΝ ΕΝ ΧΕΡΣΙΝ Η ΜΑΧΗ ΕΓΕΝΕΤΟ. ΩΣ ΔΕ ΟΙ ΤΕ ΙΠΠΕΙΣ ΟΙ ΑΜΦ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΥΡΩΣΤΩΣ ΕΝΕΚΕΙΤΟ ΩΘΙΣΜΟΙΣ ΤΕ ΧΡΩΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΞΥΣΤΟΙΣ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ ΚΟΠΤΟΝΤΕΣ, Η ΤΕ ΦΑΛΑΓΞ Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΠΥΚΝΗ ΚΑΙ ΤΑΙΣ ΣΑΡΙΣΣΑΙΣ ΠΕΦΡΙΚΥΙΑ ΕΜΒΕΒΛΗΚΕΙ ΗΔΗ ΑΥΤΟΙΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΑ ΟΜΟΥ ΤΑ ΔΕΙΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙ ΗΔΗ ΦΟΒΕΡΩ ΟΝΤΙ ΔΑΡΕΙΩ ΕΦΑΙΝΕΤΟ, ΠΡΩΤΟΣ ΑΥΤΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΨΑΣ ΕΦΕΥΓΕΝ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Αυτοσυγκέντρωση
WA.21 07. 140X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Ορμή
WA.21 09. 140x200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Αναμονή
WA.21 01. 140X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Φόβος
WA.21 11. 140X200 cm

Μάχη Θάνατος
WA.21.04. 140X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Ανήλεος

WA.21 10. 140X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μάχη Αθάνατος
WA.21 02. 140X200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

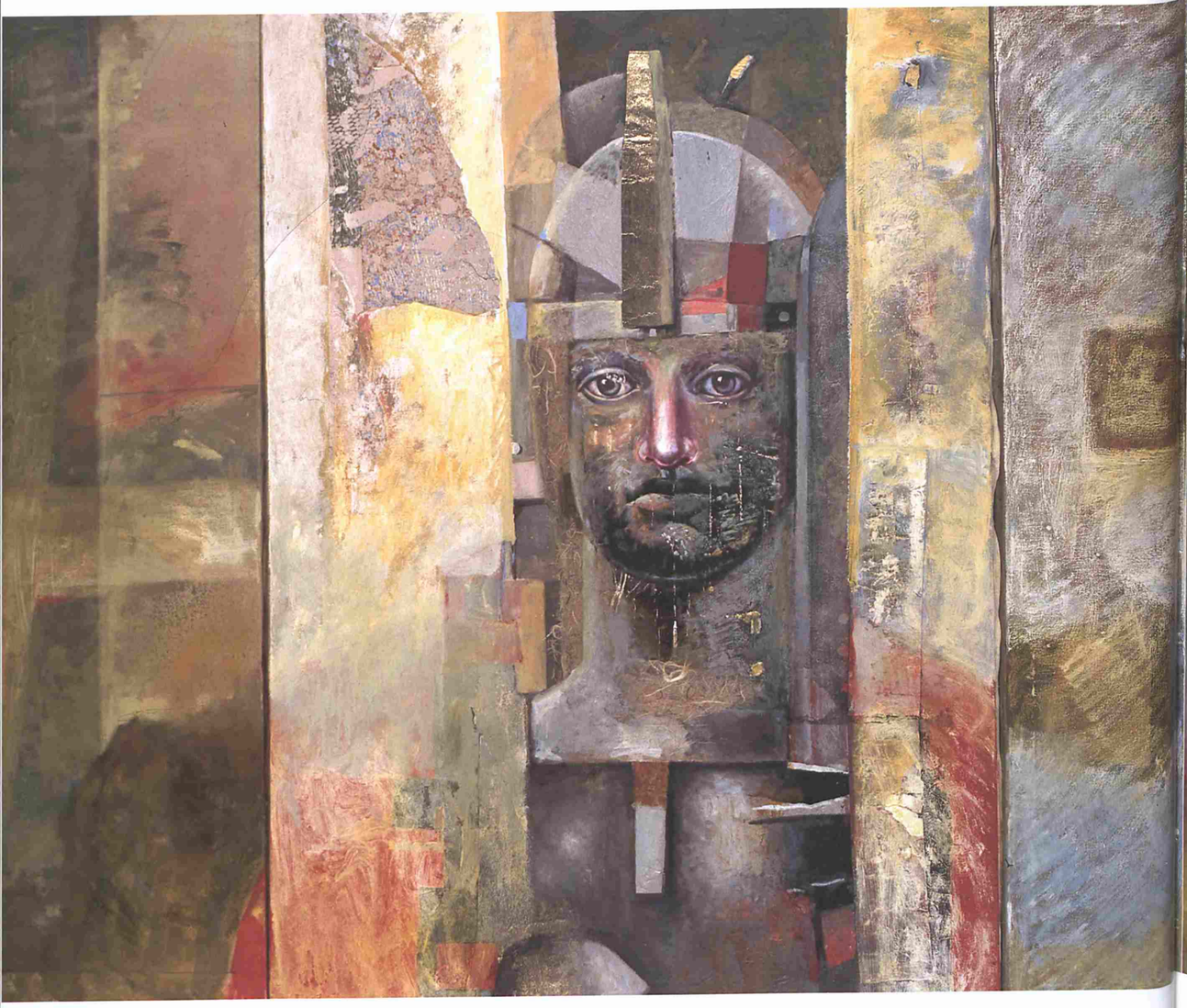

Μάχη Σύλληψη
WA.21 08. 140x200 cm

Μάχη Άφρακτος
WA.21 06. 140x200 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΗΝ ΔΕ ΛΕΥΚΟΣ ΩΣ ΦΑΣΙΝ Η ΔΕ ΛΕΥΚΟΤΗΣ ΕΠΕΦΟΙΝΙΣΣΕΝ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟ ΣΤΗΘΟΣ ΜΑΛΙΣΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟΝ. ΟΤΙ ΔΕ ΤΟΥ ΧΡΩΤΟΣ ΗΔΙΣΤΟΝ ΑΠΕΠΝΕΙ ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΚΑΤΕΙΧΕΝ ΕΥΩΔΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑΝ ΠΑΣΑΝ, ΩΣΤΕ ΠΛΗΡΟΥΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΧΙΤΩΝΙΣΚΟΥΣ, ΑΝΕΓΝΩΜΕΝ ΕΝ ΥΠΜΝΗΜΑΣΙΝ ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΕΙΟΙΣ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 30. 140X70 cm

Φυσιογνωμίες

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

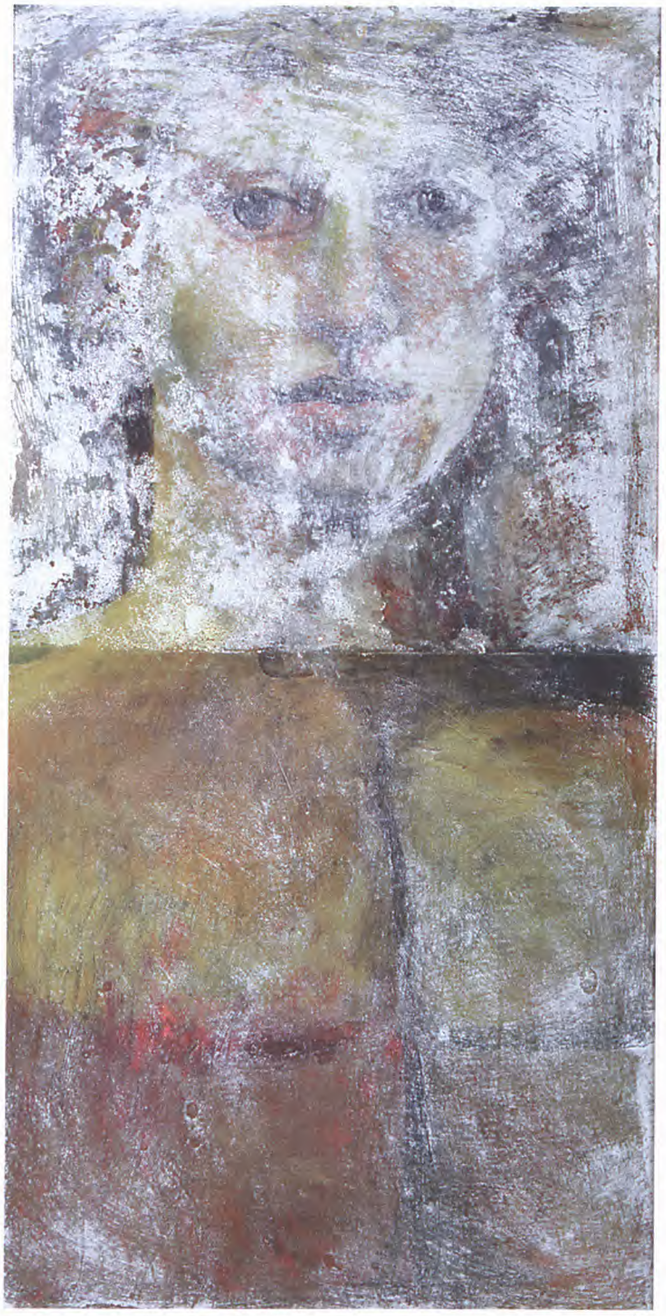

WA.17 09. 140X70 cm

WA.17 02. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 03. 140X70 cm

WA.17 21. 140X70 cm

Δημοσια Κεντρική Βιβλιοθηκη Βέροιας

WA.17 20. 140X70 cm

WA.17 07. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

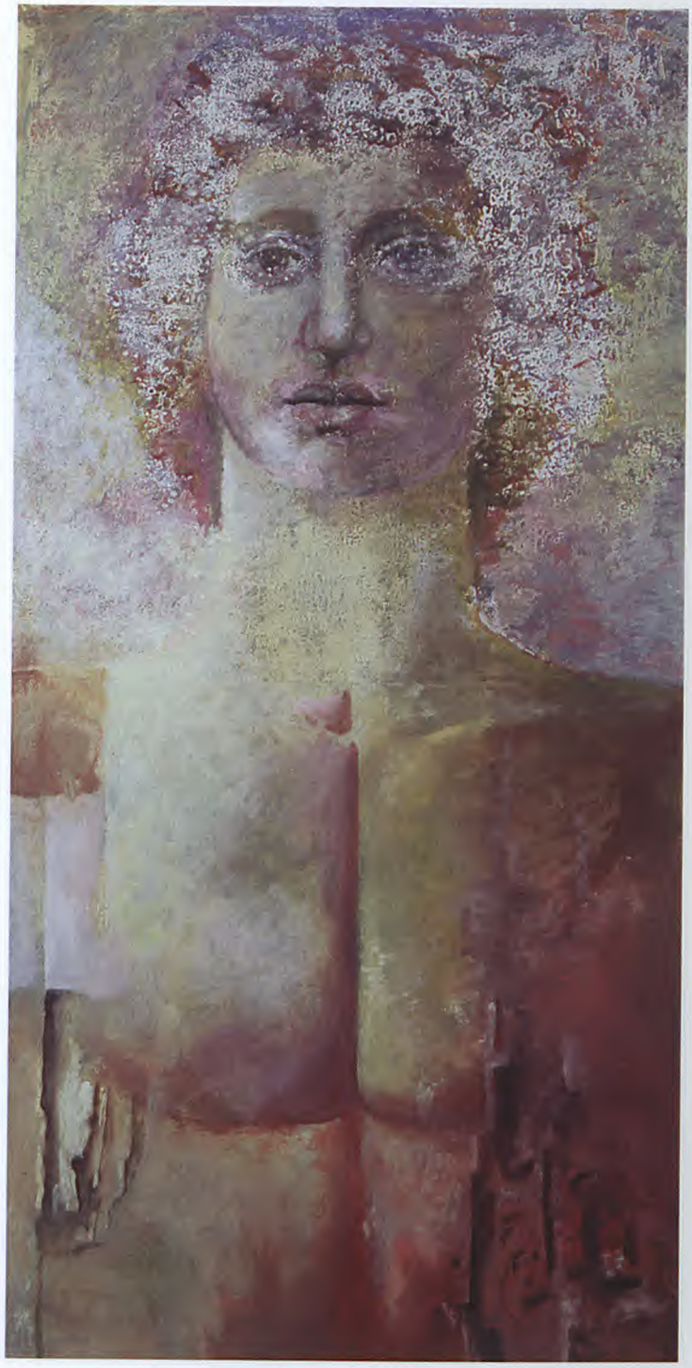

WA.17 10. 140X70 cm

WA.17 11. 140X70 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

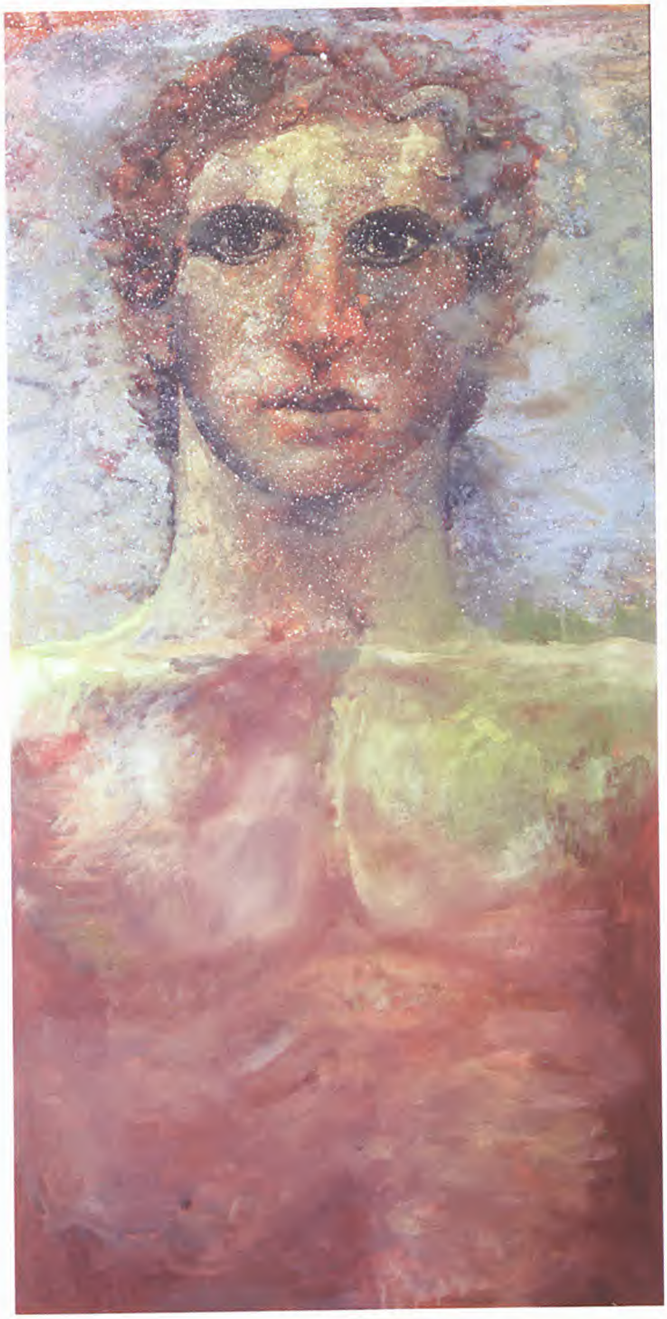

WA.17 05. 140X70 cm

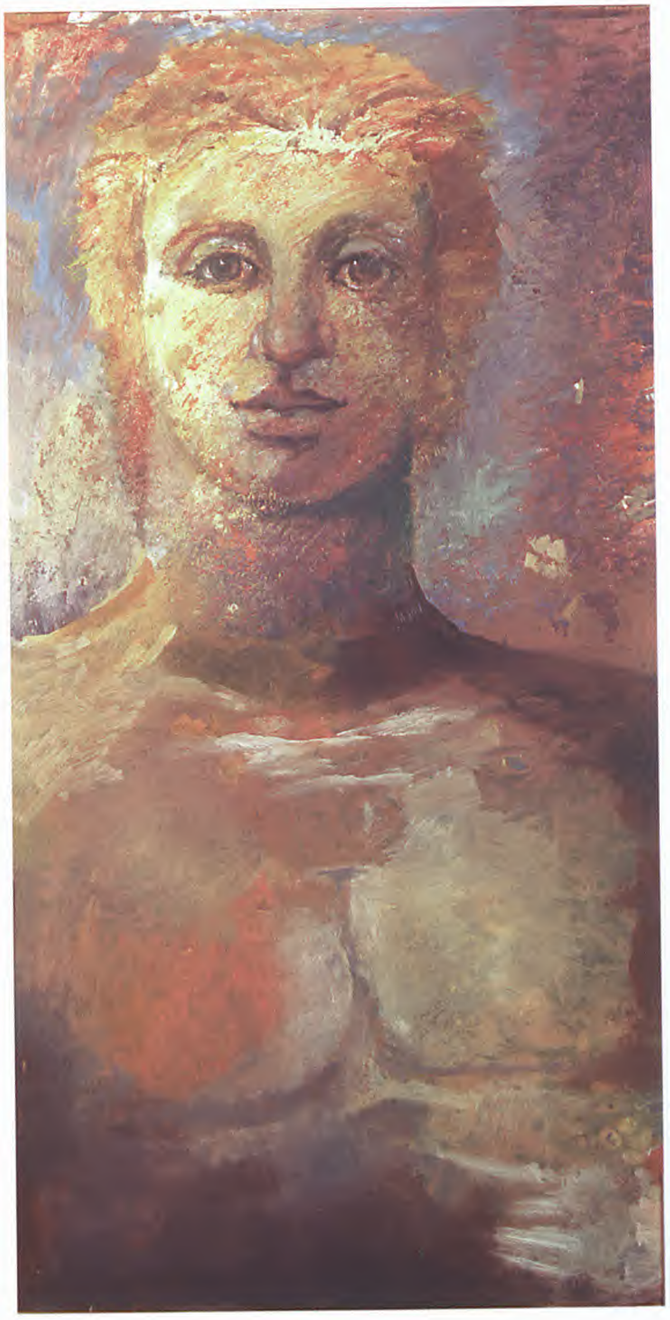

WA.17 06. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

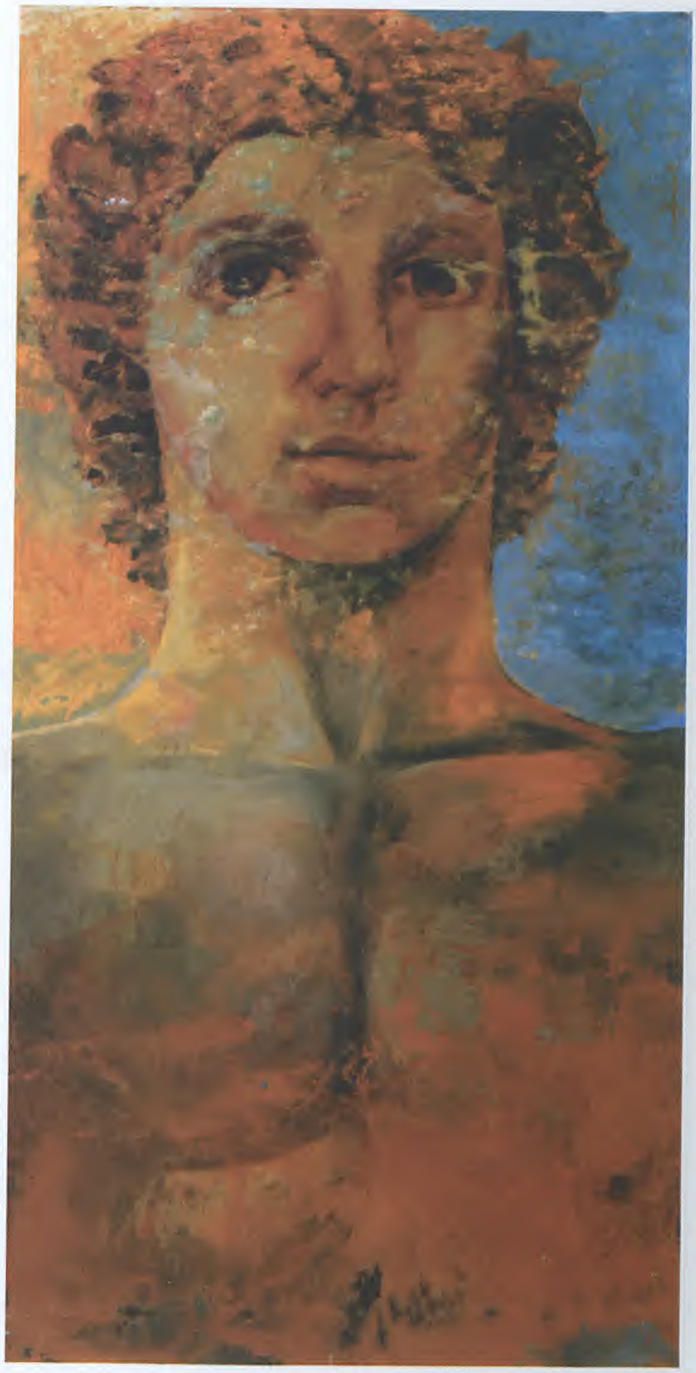

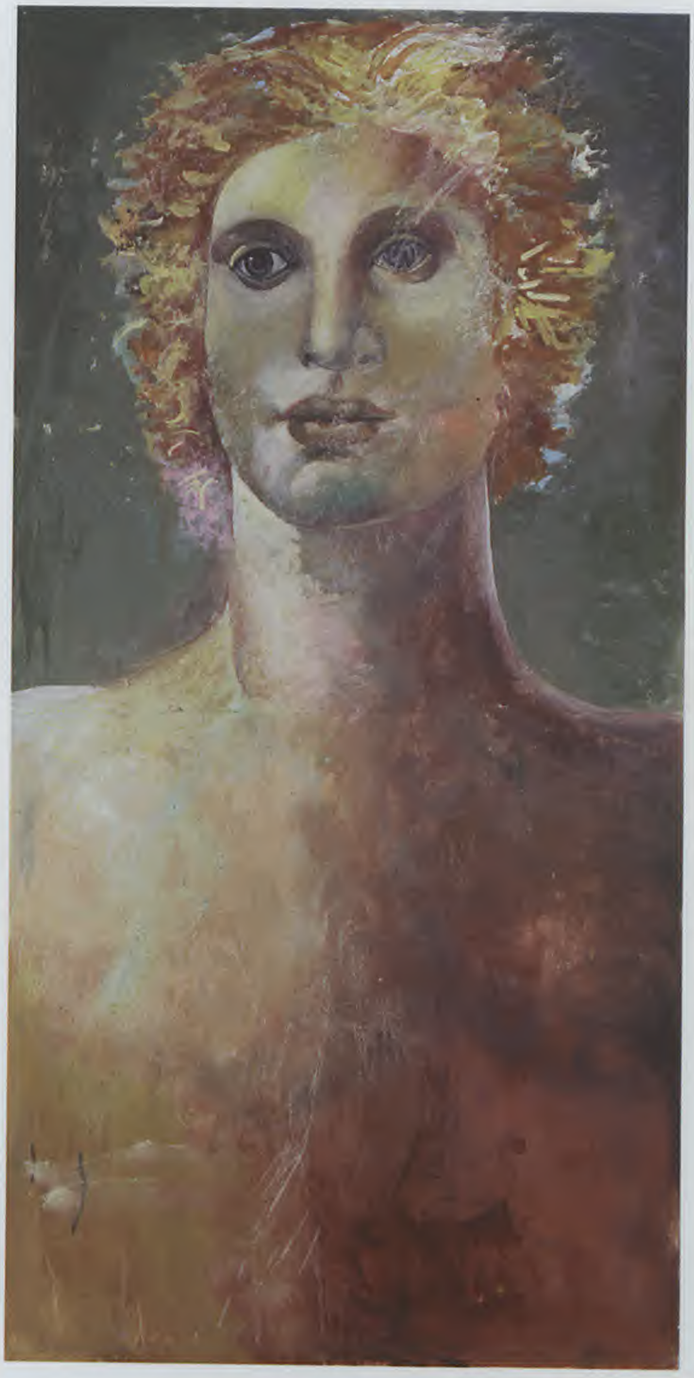

WA.17 22. 140X70 cm

WA.17 08. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

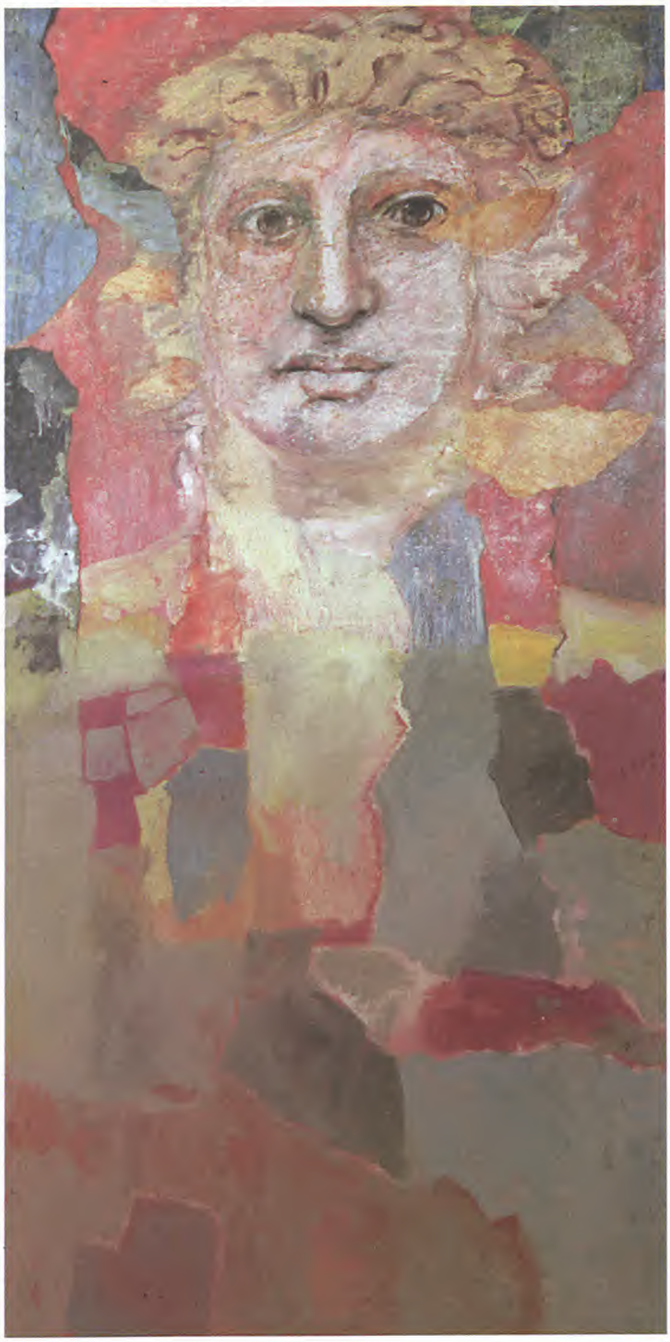

WA.17 12. 140X70 cm

WA.17 17. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

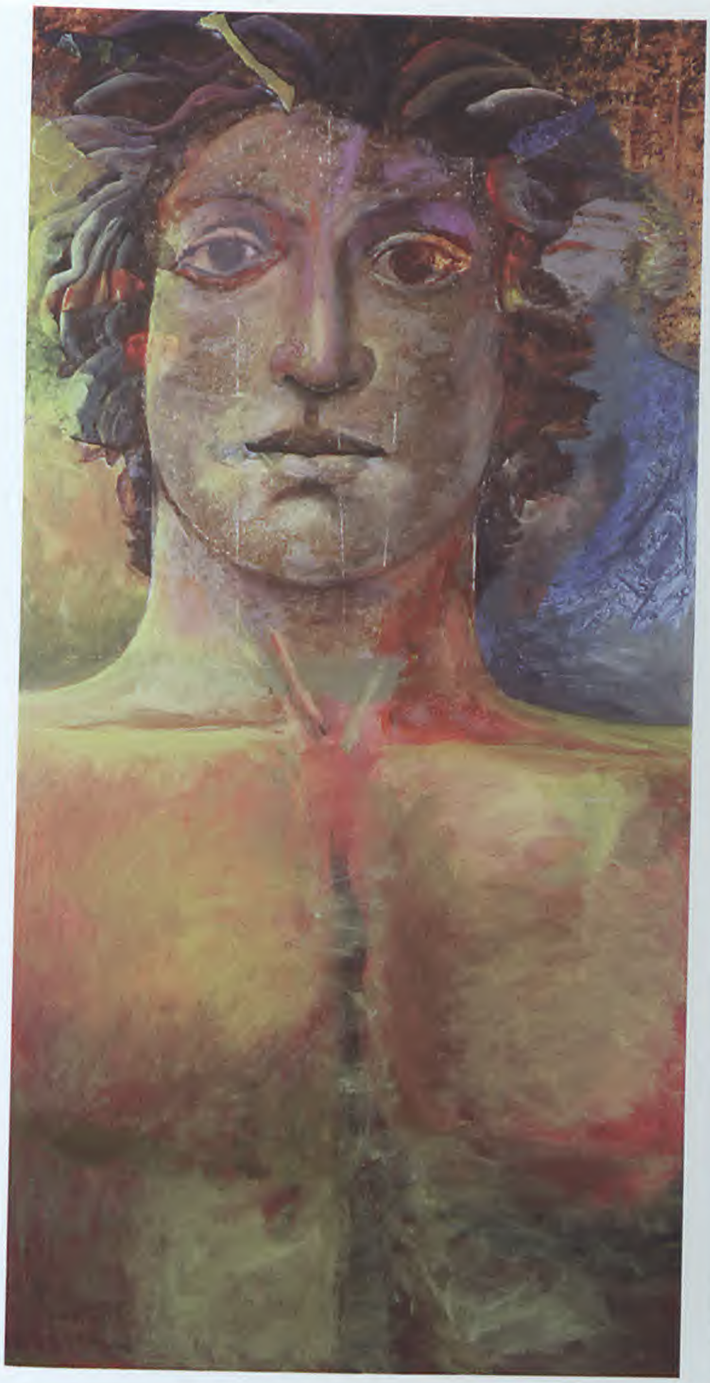

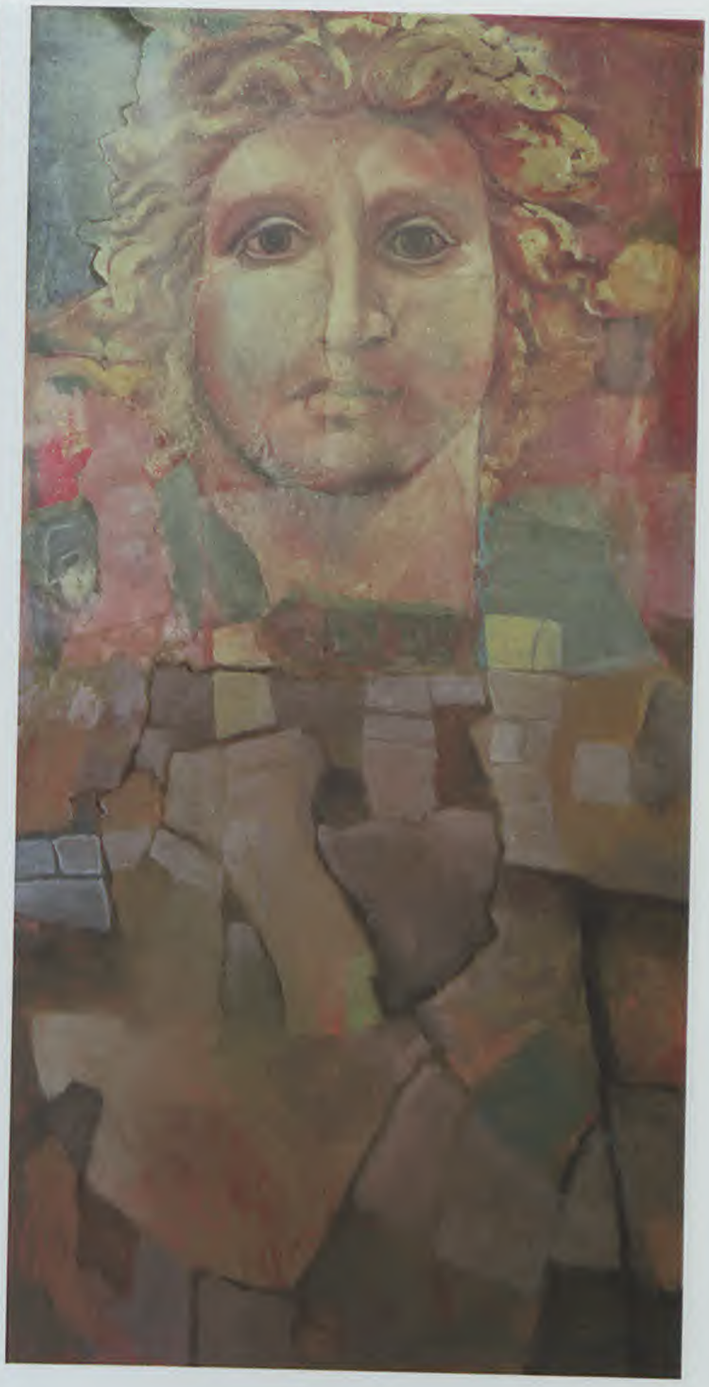

WA.17 01. 140X70 cm

WA.17 16. 140X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΛ' ΕΙΤΕ ΜΕΣΤΟΣ ΩΝ ΗΔΗ ΤΟΝ ΘΥΜΟΝ, ΩΣΠΕΡ ΟΙ ΛΕΟΝΤΕΣ, ΕΙΤΕ ΕΠΙΕΙΚΕΣ ΕΡΓΟΝ ΩΜΟΤΑΤΩ ΚΑΙ ΣΚΥΘΡΩΠΟΤΑΤΩ ΠΑΡΑΒΑΛΕΙΝ ΒΟΥΛΟΜΕΝΟΣ, ΟΥ ΜΟΝΟΝ ΑΦΗΚΕΝ ΑΙΤΙΑΣ ΠΑΣΗΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΧΕΙΝ ΕΚΕΛΕΥΣΕ ΤΟΙΣ ΠΡΑΓΜΑΣΙ ΤΟΝ ΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ, ΩΣ, ΕΙ ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΗ ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΝ, ΑΡΞΟΥΣΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Πλούταρχου: Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

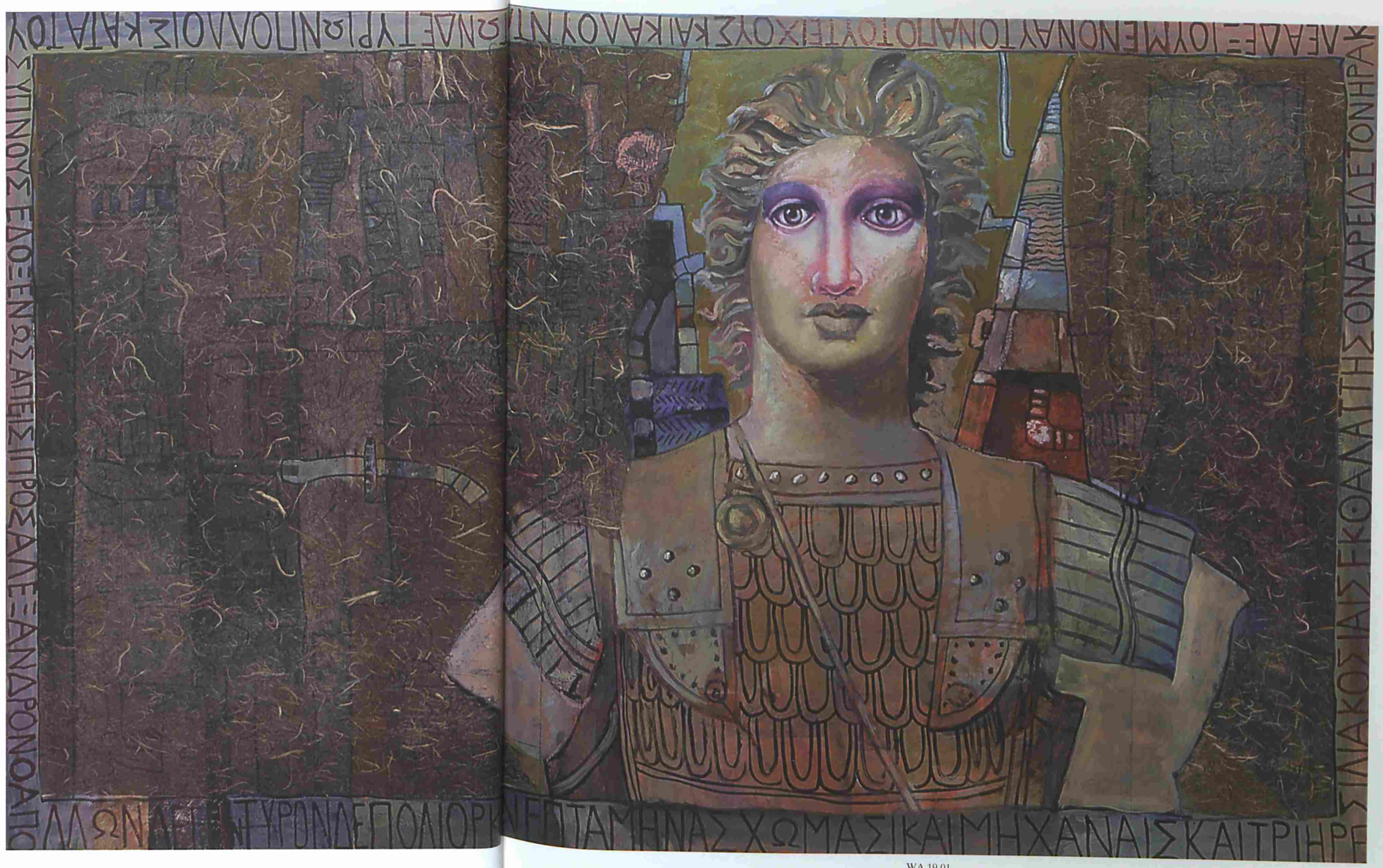

WA.19 01.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

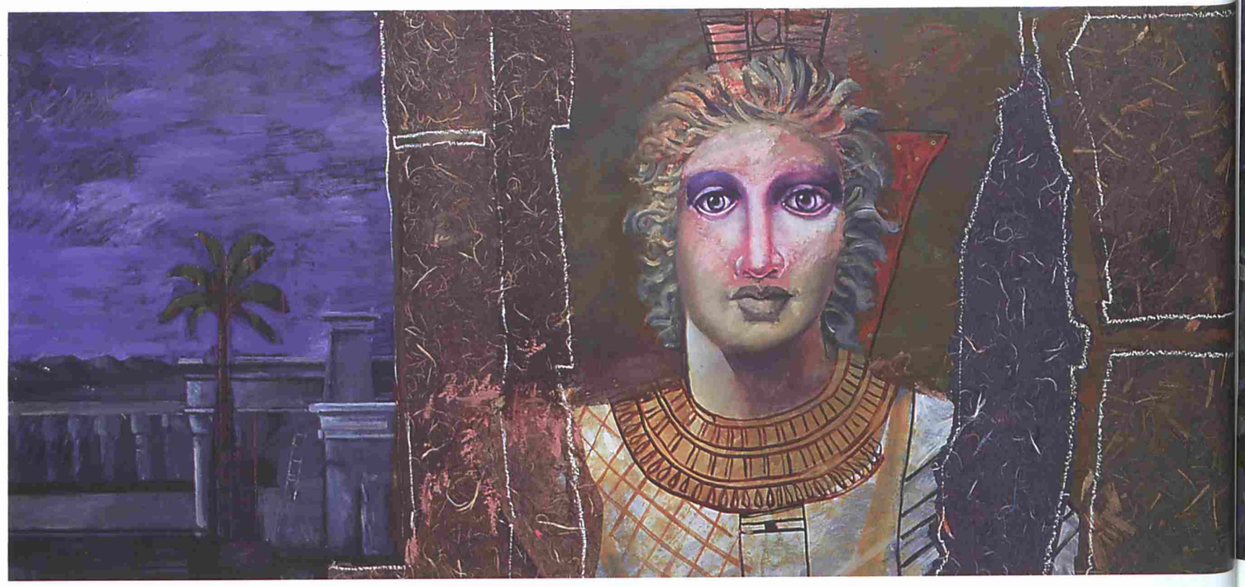

WA.19 03.

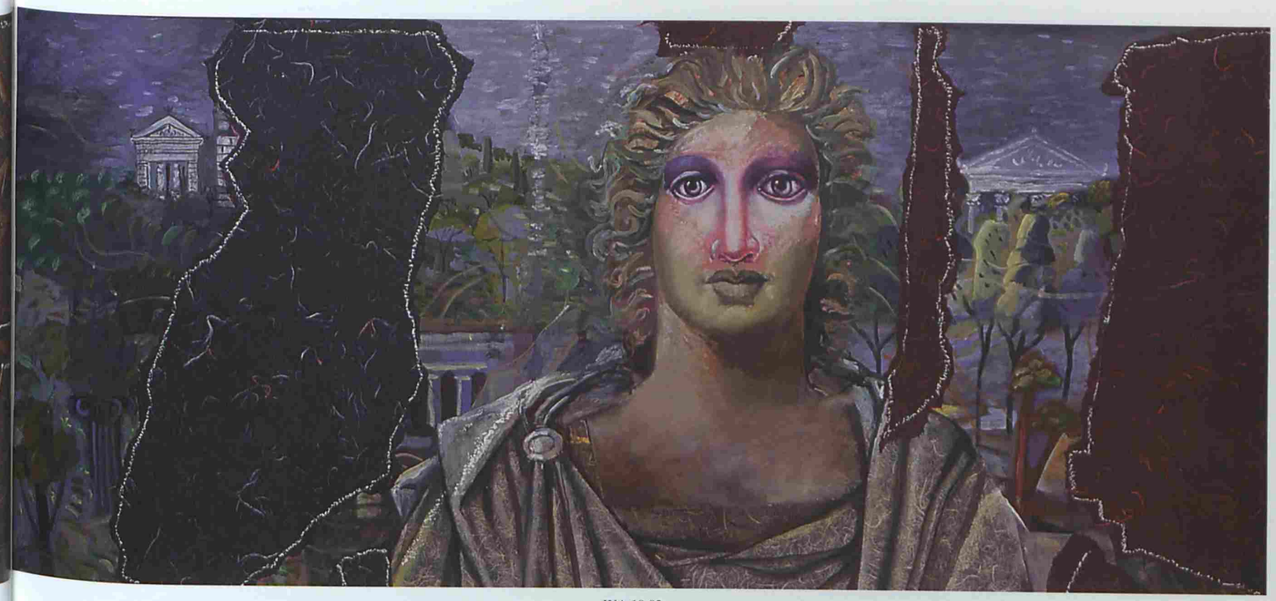

WA.19 02.

ΤΑΥΤΗΝ ΕΧΩΝ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ ΠΡΟΓΟΝΙΚΗΝ ΑΠ' ΑΙΑΚΙΔΩΝ, ΑΦ' ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ, ΤΑΙΣ Δ' ΑΛΛΑΙΣ ΤΕΧΝΑΙΣ ΤΟ ΤΙΜΑΝ ΑΝΕΥ ΤΟΥ ΖΗΛΟΥΝ ΑΠΕΔΙΔΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΝΔΟΞΟΝ ΑΥΤΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΙΕΝ, ΤΩ ΤΕΡΠΕΙΝ Δ' ΟΥΚ ΗΝ ΕΥΑΛΩΤΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΜΙΜΕΙΣΘΑΙ. ΓΕΓΟΝΑΣΙ ΔΕ ΚΑΤ' ΑΥΤΟΝ ΤΡΑΓΩΔΟΙ ΜΕΝ ΟΙ ΠΕΡΙ ΘΕΤΤΑΛΟΝ ΚΑΙ Ο ΑΘΗΝΟΔΩΡΟΣ, ΩΝ ΑΝΤΑΓΩ-ΝΙΖΟΜΕΝΩΝ ΑΛΛΗΛΟΙΣ, ΕΧΟΡΗΓΟΥΝ ΜΕΝ ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΕΚΡΙΝΟΝ Δ' ΟΙ ΔΟΚΙΜΩΤΑΤΟΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ. ΕΠΕΙ Δ' ΕΝΙΚΗΣΕΝ ΑΘΗΝΟ-ΔΩΡΟΣ, «ΕΒΟΥΛΟΜΗΝ ΑΝ» ΕΦΗ «ΜΑΛΛΟΝ ΑΠΟΛΩ-ΛΕΝΑΙ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ Η ΘΕΤΤΑΛΟΝ ΕΠΙΔΕΙΝ ΗΤΤΗΜΕΝΟΝ». ΑΛΛ' ΟΥΤ' ΕΝΕΤΥΧΕ ΤΟΙΣ ΚΡΙΤΑΙΣ ΟΥΤΕ ΤΗΝ ΚΡΙΣΙΝ ΕΜΕΜΨΑΤΟ, ΠΑΝΤΩΝ ΟΙΟΜΕΝΟΣ ΔΕΙΝ ΠΕΡΙΕΙΝΑΙ, ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ Δ' ΗΤΤΑΣΘΑΙ. ΚΩΜΩΔΟΙ Δ' ΗΣΑΝ ΟΙ ΠΕΡΙ ΛΥΚΩΝΑ ΤΟΝ ΣΚΑΡΦΕΑ. ΤΟΥΤΩ Δ' ΕΙΣ ΤΙΝΑ ΚΩΜΩΔΙΑΝ ΕΜΒΑΛΟΝΤΙ ΣΤΙΧΟΝ ΑΙΤΗΤΙΚΟΝ ΓΕΛΑΣΑΣ ΕΔΩΚΕ ΔΕΚΑ ΤΑΛΑΝΤΑ. ΚΙΘΑΡΩΔΟΙ Δ' ΑΛΛΟΙ ΤΕ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ, ΟΣ ΕΝ ΜΑΧΗ ΤΙΝΙ ΠΡΟΣΒΟΗΘΗΣΑΣ ΕΠΕΣΕ ΛΑΜΠΡΩΣ ΑΓΩΝΙΣΑΜΕΝΟΣ. ΕΚΕΛΕΥΣΕΝ ΟΥΝ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΣΤΑΘΗΝΑΙ ΧΑΛΚΟΥΝ ΑΔΡΙΑΝΤΑ ΠΥΘΟΙ, ΚΙΘΑΡΑΝ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΔΟΡΥ ΠΡΟΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ, ΟΥ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ ΤΙΜΩΝ ΜΟΝΟΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΚΟΣΜΩΝ ΩΣ ΑΝΔΡΟΠΟΙΟΝ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΔΗ ΠΛΗΡΟΥΣΑΝ ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΡΜΗΣ ΤΟΥΣ ΓΝΗΣΙΩΣ ΕΝΤΡΕΦΟΜΕΝΟΥΣ».

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

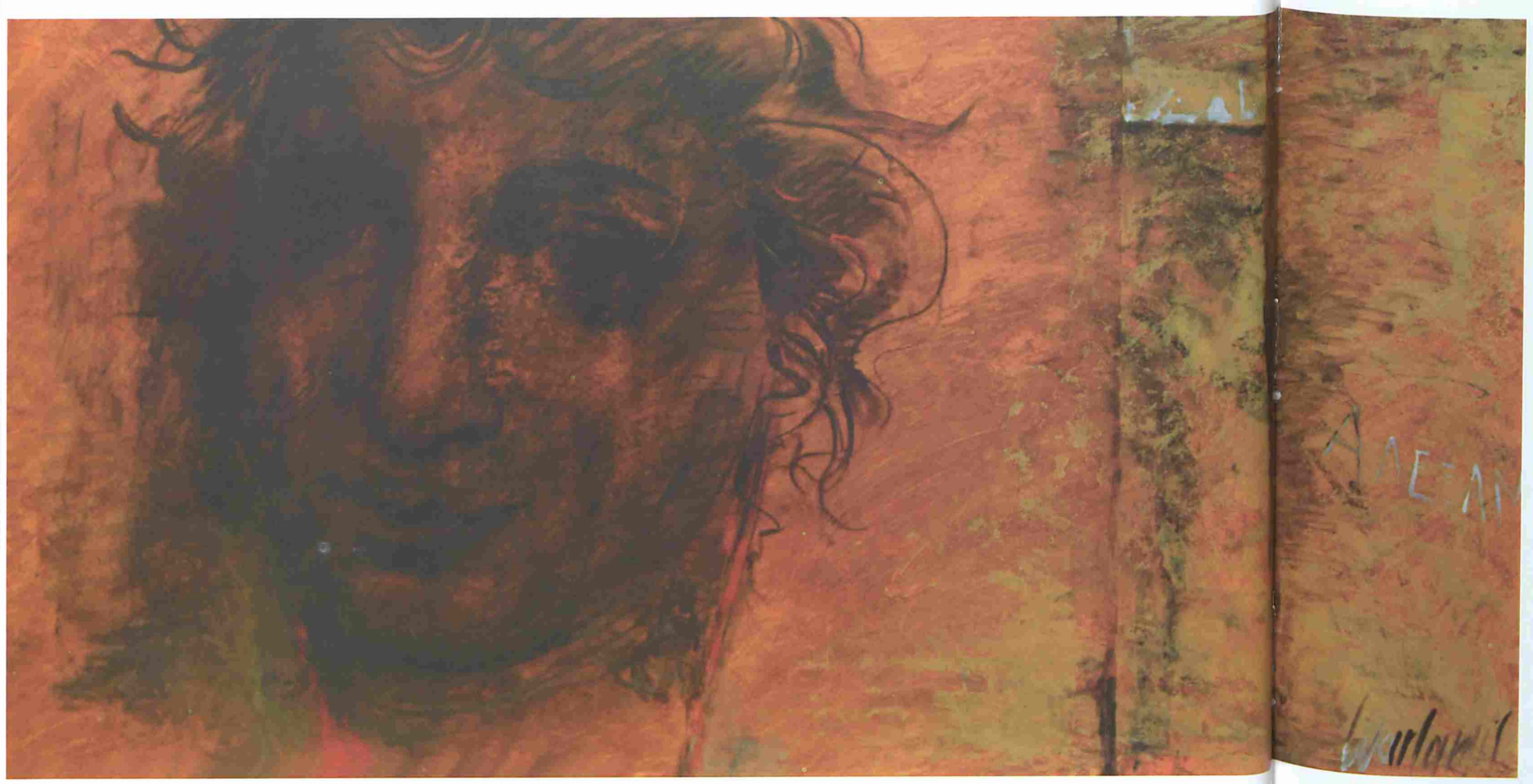

WA.15 08. 70 X140 cm

ΜΕΤΑ ΤΑΥΤΑ ΠΙΣΙΔΩΝ ΤΕ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΣΤΑΝΤΑΣ ΗΡΕΙ ΚΑΙ ΦΡΥΓΙΑΝ ΕΧΕΙΡΟΥΤΟ ΚΑΙ ΓΟΡΔΙΟΝ ΠΟΛΙΝ, ΕΣΤΙΑΝ ΜΙΔΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΛΕΓΟΜΕΝΗΝ, ΠΑΡΑΛΑΒΩΝ ΤΗΝ ΘΡΥΛΟΥΜΕΝΗΝ ΑΜΑΞΑΝ ΕΙΔΕ ΦΛΟΙΩ ΚΡΑΝΙΑΣ ΕΝΔΕΔΥΜΕΝΗΝ, ΚΑΙ ΛΟΓΟΝ ΕΠ' ΑΥΤΗ ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΗΚΟΥΣΕΝ, ΩΣ ΤΩ ΛΥΣΑΝΤΙ ΤΟΝ ΔΕΣΜΟΝ ΕΙΜΑΡΤΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΣ. ΟΙ ΜΕΝ ΟΥΝ ΠΟΛΛΟΙ ΦΑΣΙ, ΤΩΝ ΔΕΣΜΩΝ ΤΥΦΛΑΣ ΕΧΟΝΤΩΝ

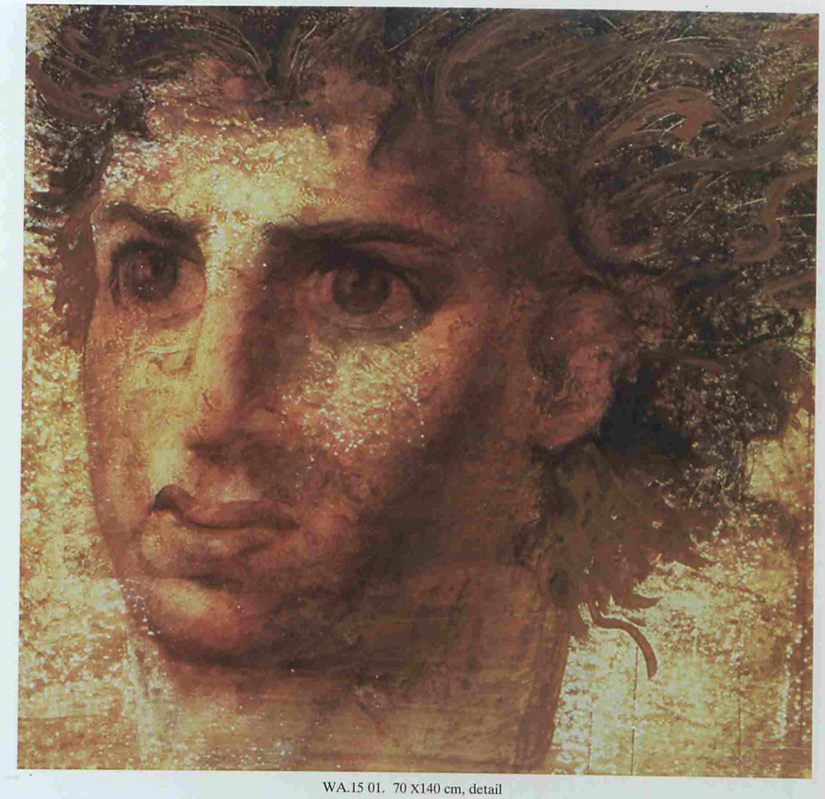

WA.15 01. 70 X140 cm, detail

ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΚΑΙ ΔΙ' ΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΛΛΑΚΙΣ ΣΚΟΛΙΟΙΣ ΕΛΙΓΜΟΙΣ ΥΠΟΦΕΡΩΜΕΝΩΝ, ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΑΜΗΧΑΝΟΥΝΤΑ ΛΥΣΑΙ ΔΙΑΤΕΜΕΙΝ ΤΗ ΜΑΧΑΙΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΛΑΣ ΕΞ ΑΥΤΟΥ ΚΟΠΕΝΤΑΣ ΑΡΧΑΣ ΦΑΝΗΝΑΙ. ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ ΔΕ ΚΑΙ ΠΑΝΥ ΛΕΓΕΙ ΡΑΔΙΑΝ ΑΥΤΩ ΤΗΝ ΛΥΣΙΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΕΞΕΛΟΝΤΙ ΤΟΥ ΡΥΜΟΥ ΤΟΝ ΕΣΤΟΡΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΟΝ, Ω ΣΥΝΕΙΧΕΤΟ ΤΟ ΖΥΓΟΔΕΣΜΟΝ, ΕΙΘ' ΟΥΤΩΣ ΥΦΕΛΚΥΣΑΝΤΙ ΤΟΝ ΖΥΓΟΝ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΑ ΜΕΝ ΟΥΝ ΒΑΡΒΑΡΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΕΚΕΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ ΚΑΤΕΠΑΥΣΕΝ ΟΞΕΩΣ ΕΠΙΔΡΑΜΩΝ ΣΤΡΑΤΩ ΜΕΧΡΙ ΠΡΟΣ ΙΣΤΡΟΝ, Η ΚΑΙ ΣΥΡΜΟΝ ΕΝΙΚΗΣΕ ΜΑΧΗ ΜΕΓΑΛΗ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΩΝ ΤΡΙΒΑΛΛΩΝ. ΘΗΒΑΙΟΥΣ ΔΕ ΑΦΕΣΤΑΝΑΙ ΠΥΘΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ ΣΥΜΦΡΟΝΕΙΝ ΑΥΤΟΙΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ ΕΘΕΛΩΝ ΑΝΗΡ ΦΑΝΗΝΑΙ ΕΥΘΥΣ ΗΓΕ ΔΙΑ ΠΥΛΩΝ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΙΝ, ΕΙΠΩΝ ΟΤΙ ΔΗΜΟΣΘΕΝΕΙ ΠΑΙΔΑ ΜΕΝ ΑΥΤΟΝ, ΕΩΣ ΗΝ ΕΝ ΙΛΛΥΡΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΡΙΒΑΛΛΟΙΣ, ΑΠΟΚΑΛΟΥΝΤΙ, ΜΕΙΡΑΚΙΟΝ ΔΕ ΠΕΡΙ ΘΕΤΑΛΛΙΑΝ ΓΕΝΟΜΕΝΟΝ, ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΙΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΤΕΙΧΕΣΙΝ ΑΝΗΡ ΦΑΝΗΝΑΙ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος
WA.06 06. 75X75 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.06 07. 70X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλέξανδρος

WA.06 05. 120x100 cm

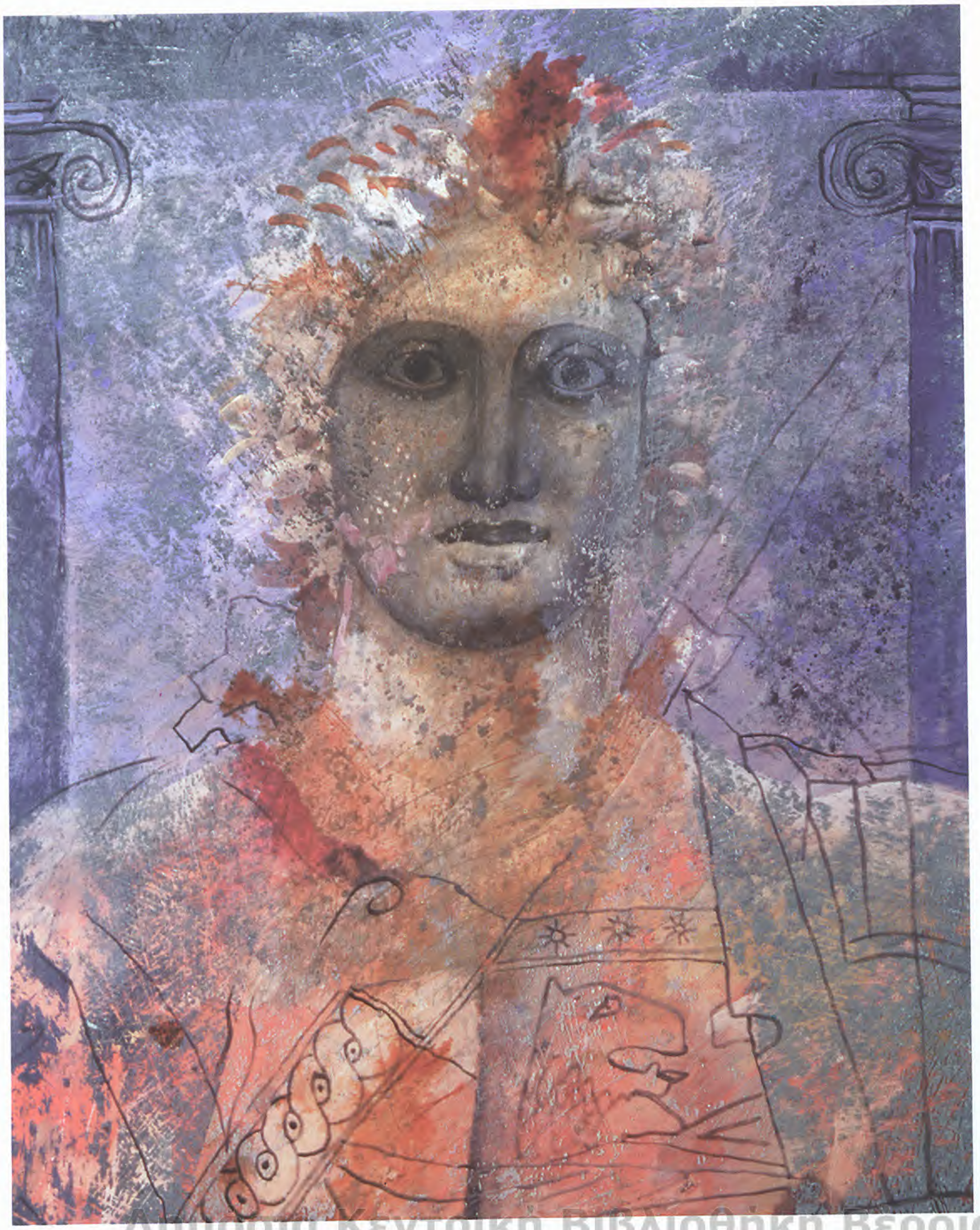

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.53. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.42. 100X70 cm

ΚΙΒΩΤΙΟΥ ΔΕ ΤΙΝΟΣ ΑΥΤΩ ΠΡΟΣΕΝΕΧΘΕΝΤΟΣ, ΟΥ ΠΟΛΥΤΕΡΕΣΤΕΡΟΝ ΟΥΔΕΝ ΕΦΑΝΗ ΤΟΙΣ ΤΑ ΔΑΡΕΙΟΥ ΧΡΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΠΟΣΚΕΥΑΣ ΠΑΡΑΛΑΜΒΑΝΟΥΣΙΝ, ΗΡΩΤΑ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ, Ο ΤΙ ΔΟΚΟΙΗ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΠΟΥΔΗΣ ΕΙΣ ΑΥΤΟ ΚΑΤΑΘΕΣΘΑΙ. ΠΟΛΛΑ ΔΕ ΠΟΛΛΩΝ ΛΕΓΩΝΤΩΝ ΑΥΤΩ ΕΦΗ ΤΗΝ ΙΛΙΑΔΑ ΦΡΟΥΡΗΣΕΙΝ ΕΝΤΑΥΘΑ ΚΑΤΑΘΕΜΕΝΟΣ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

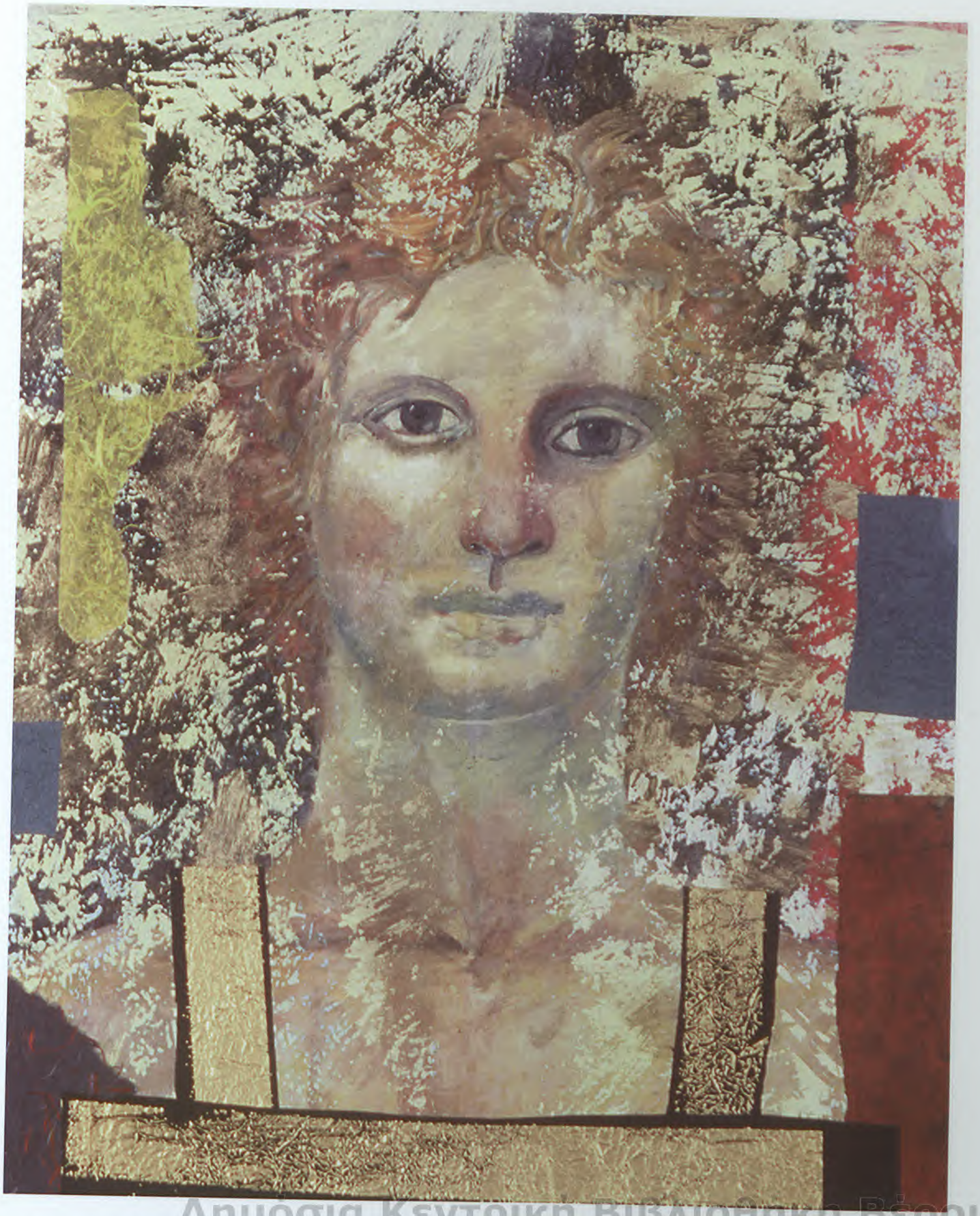

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.45. 100X70 cm

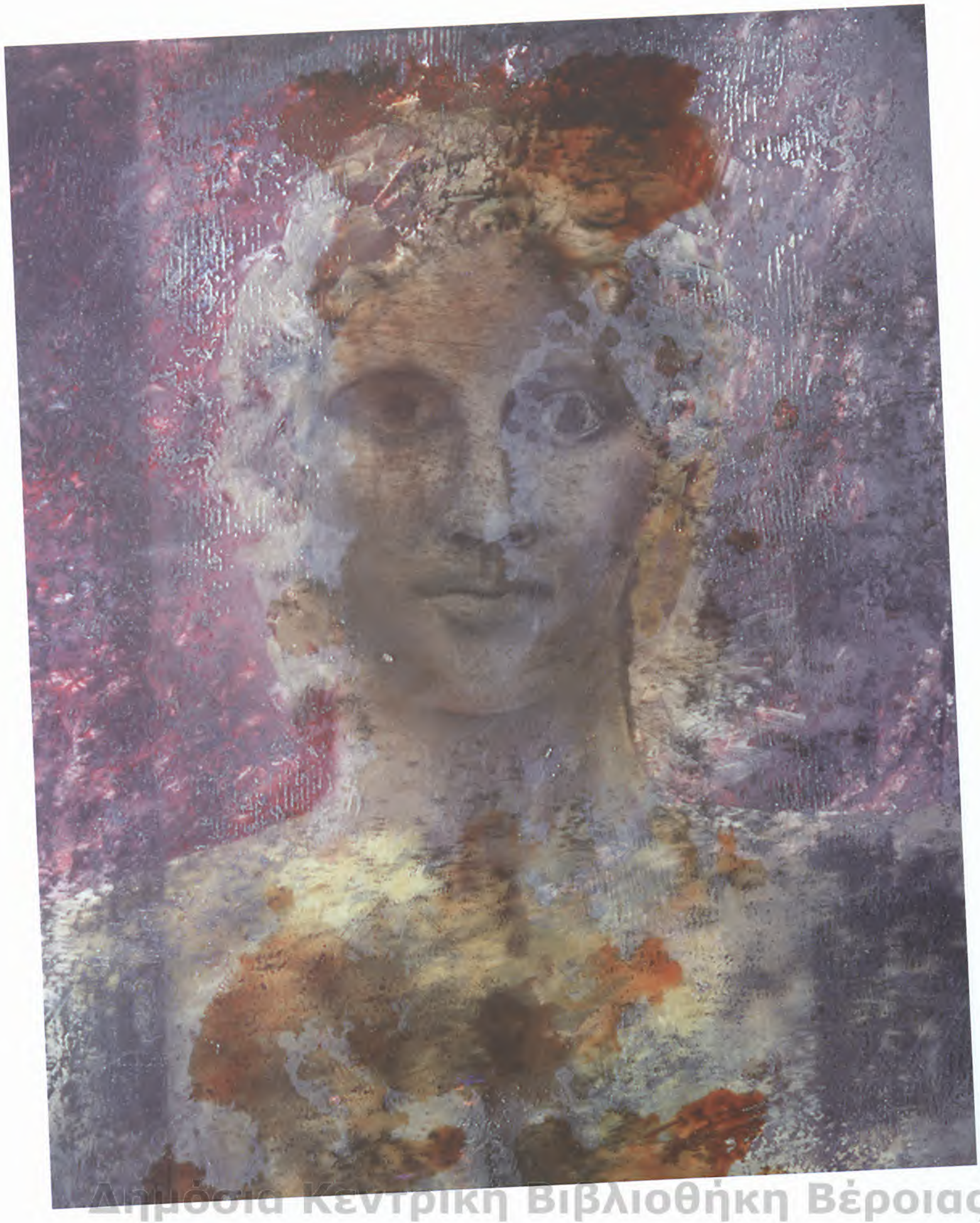

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.52. 100X70 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.07.49. 100X70 cm

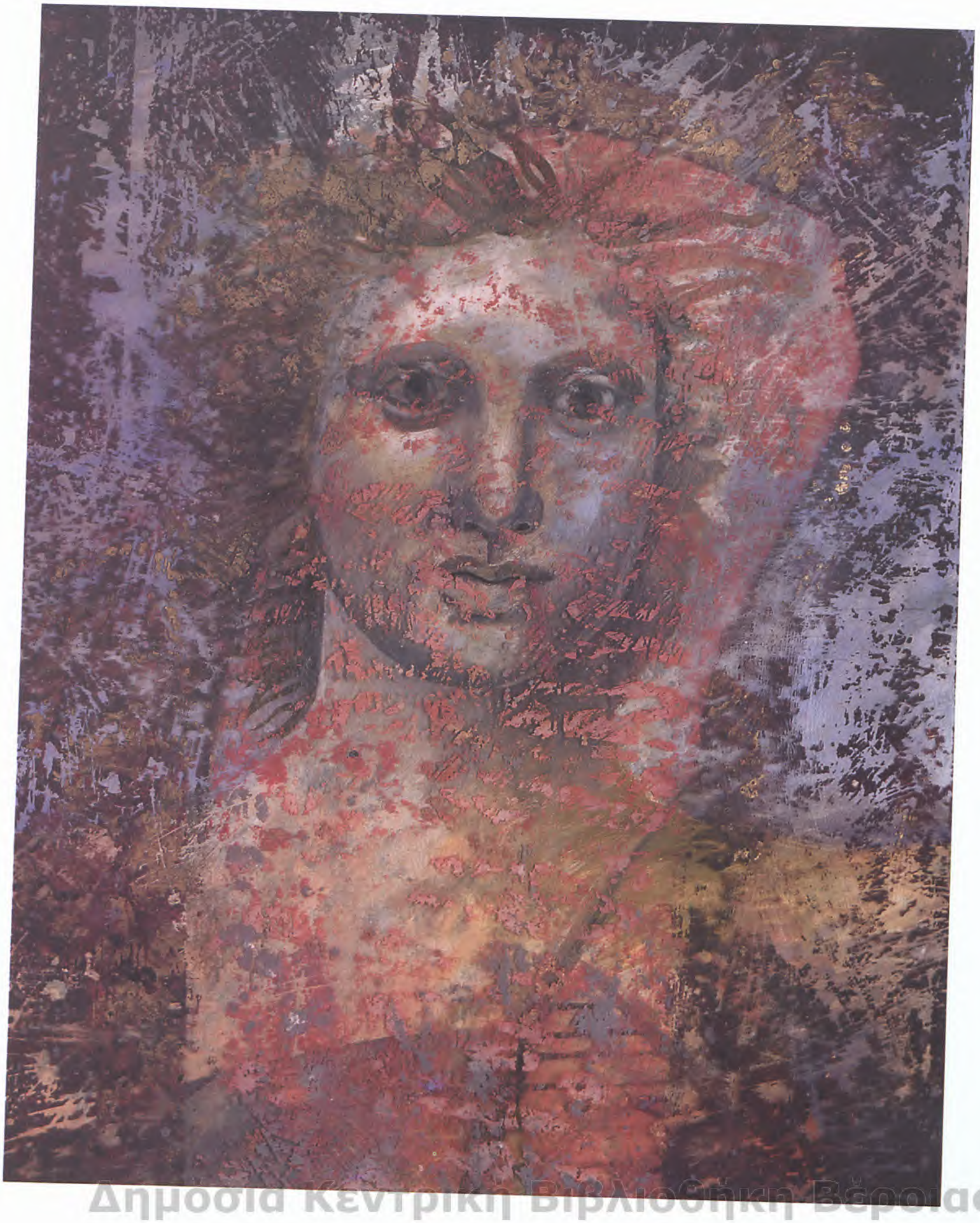

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.07.56. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.55. 100X70 cm

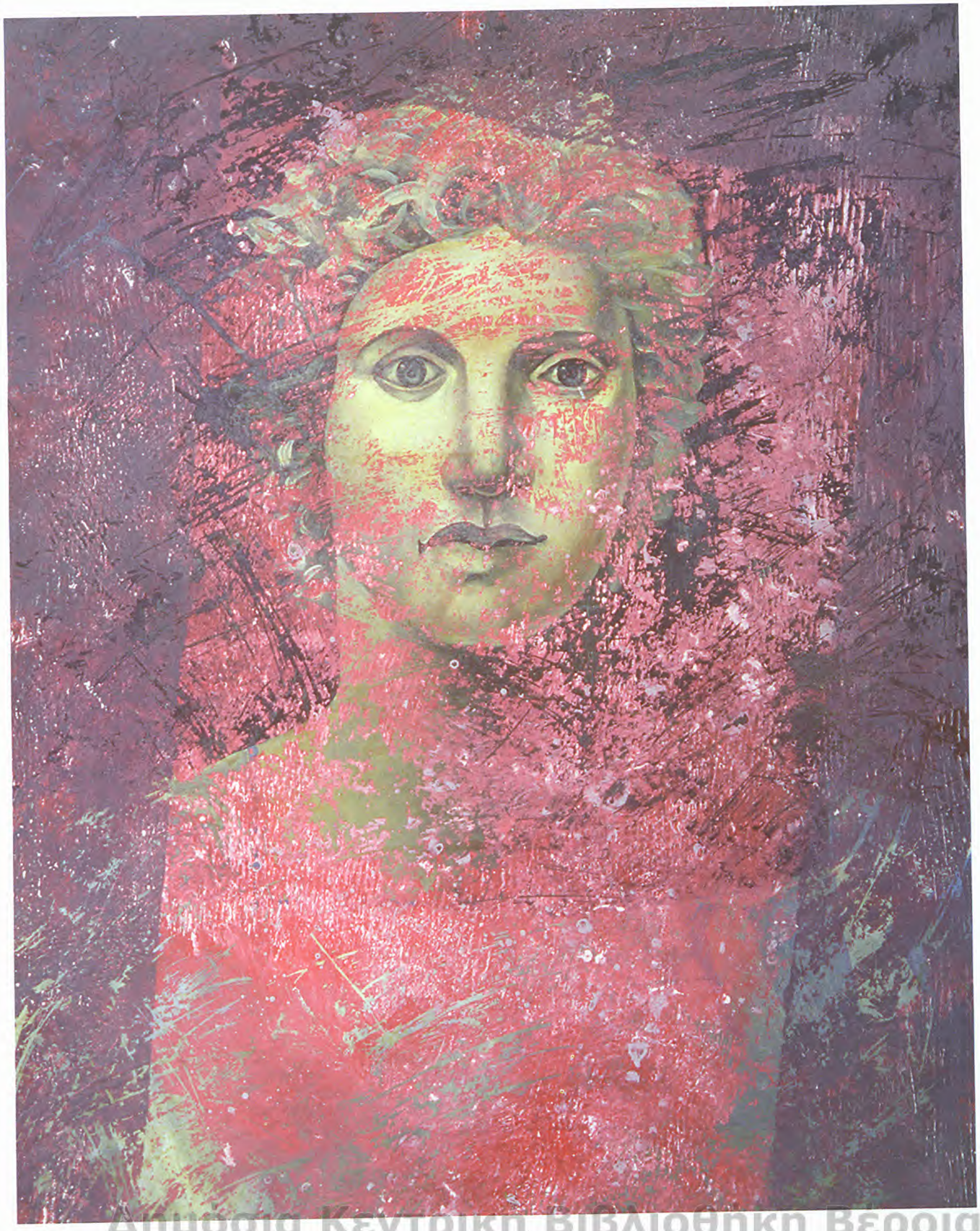

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.07.54. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.50. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.30. 100X70 cm

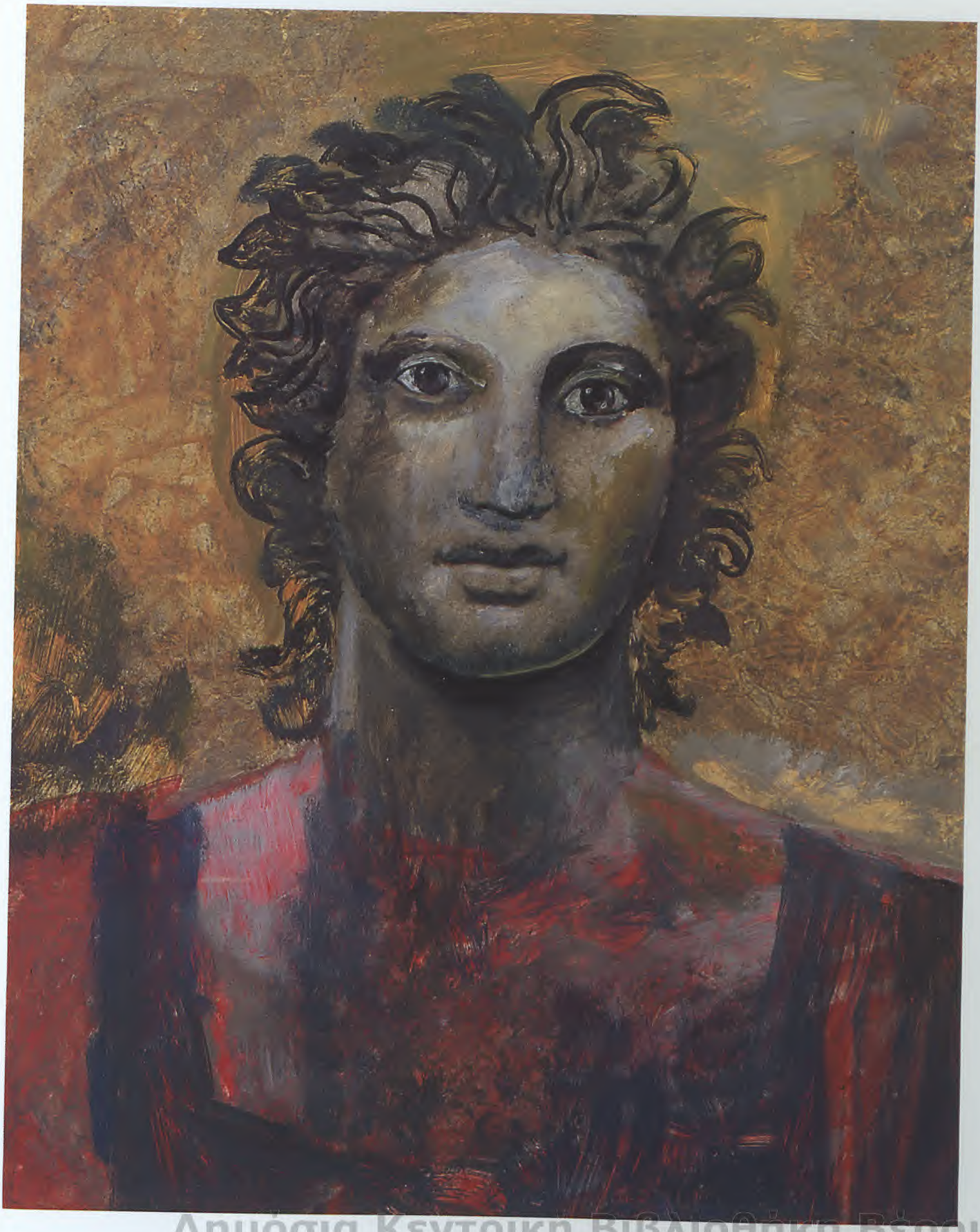

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07.38. 100X70 cm

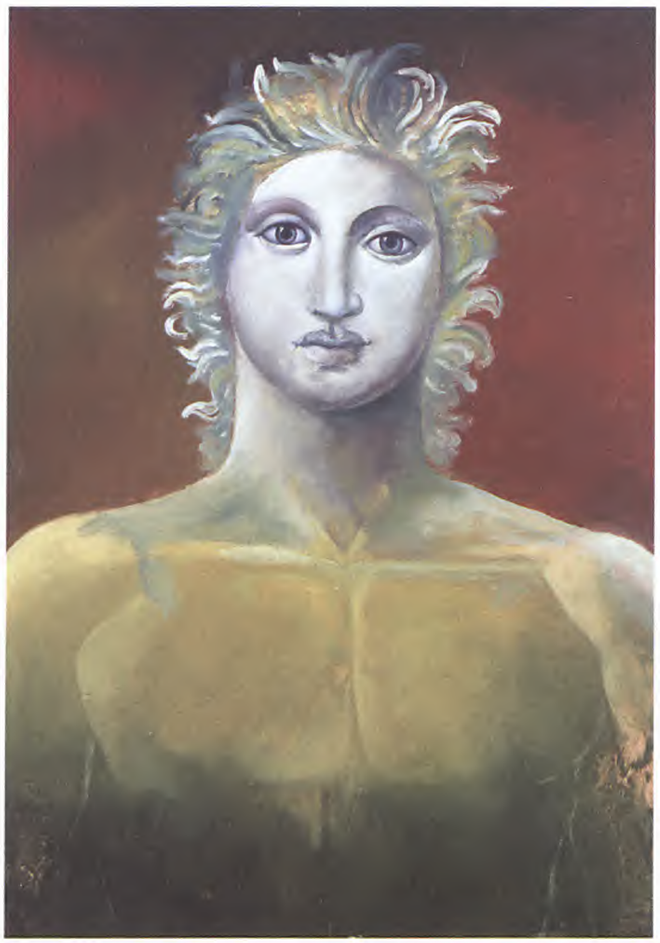

WA.07.33. 100X70 cm

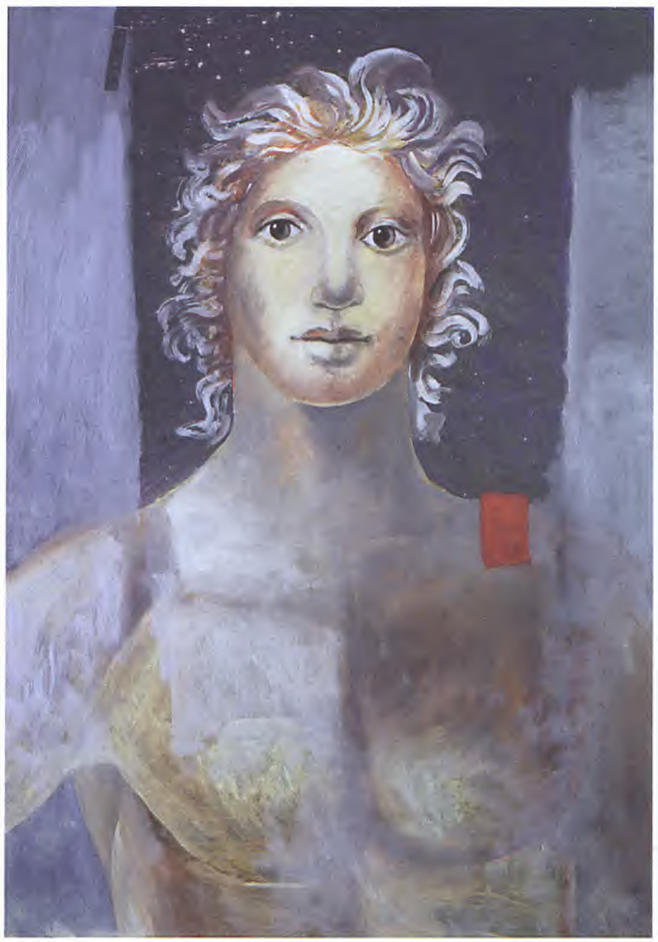

WA.07.34. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

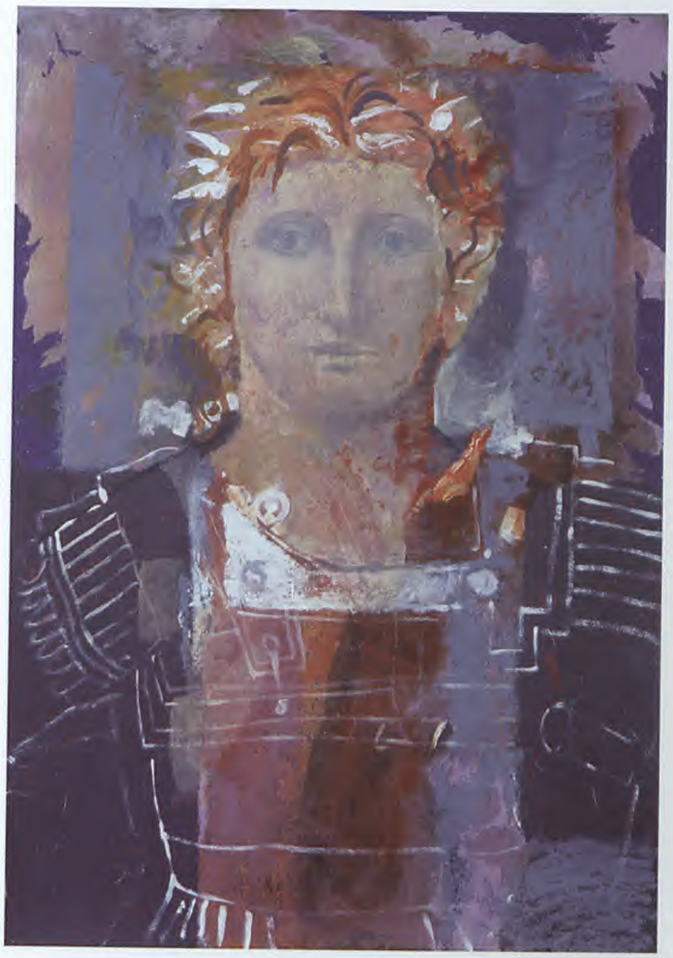

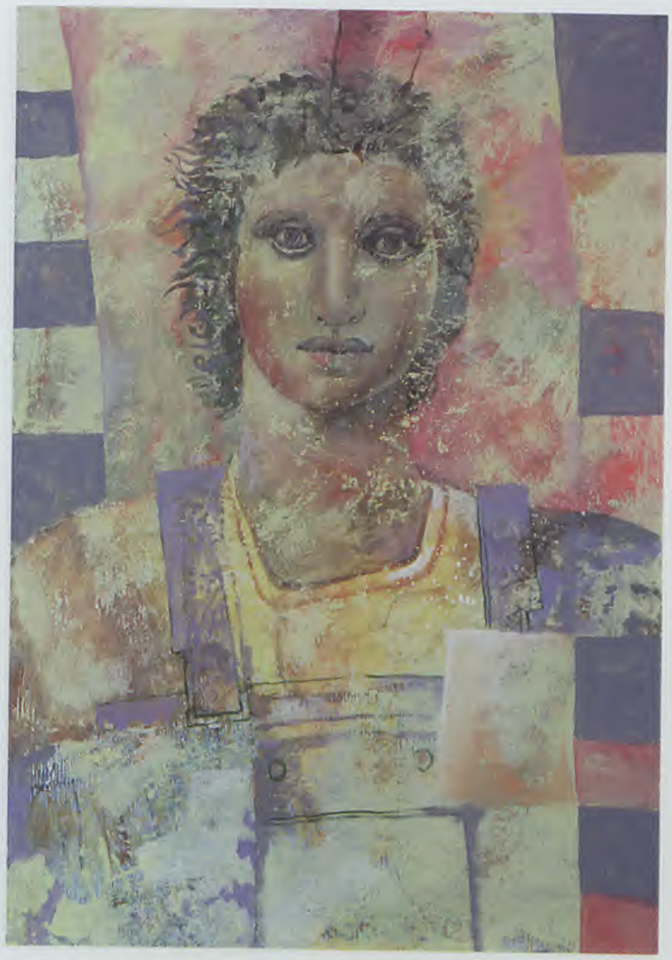

WA.07.41. 100X70 cm

WA.07.44. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

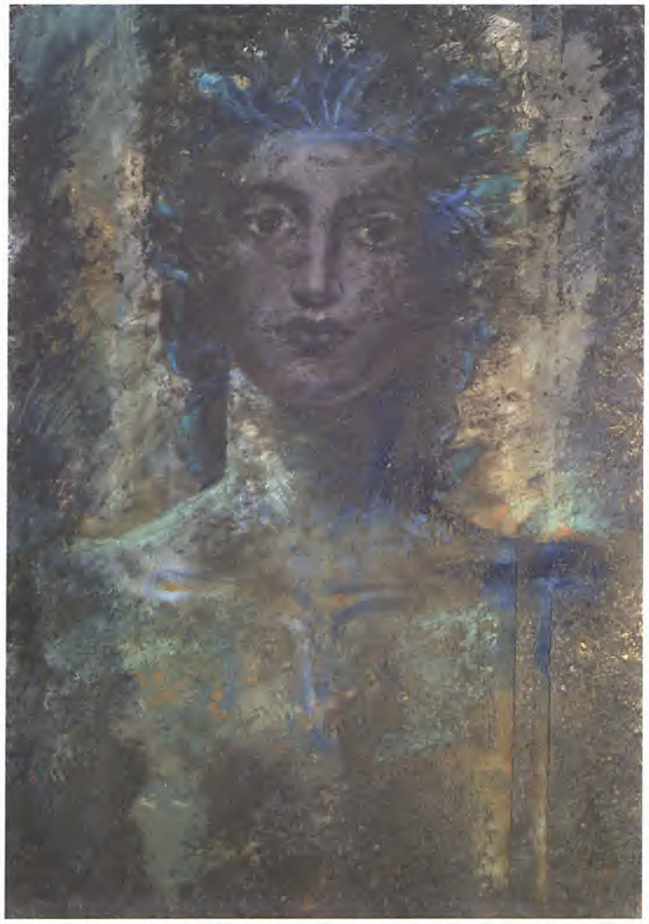

WA.07.73. 100X70 cm

WA.07.85. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

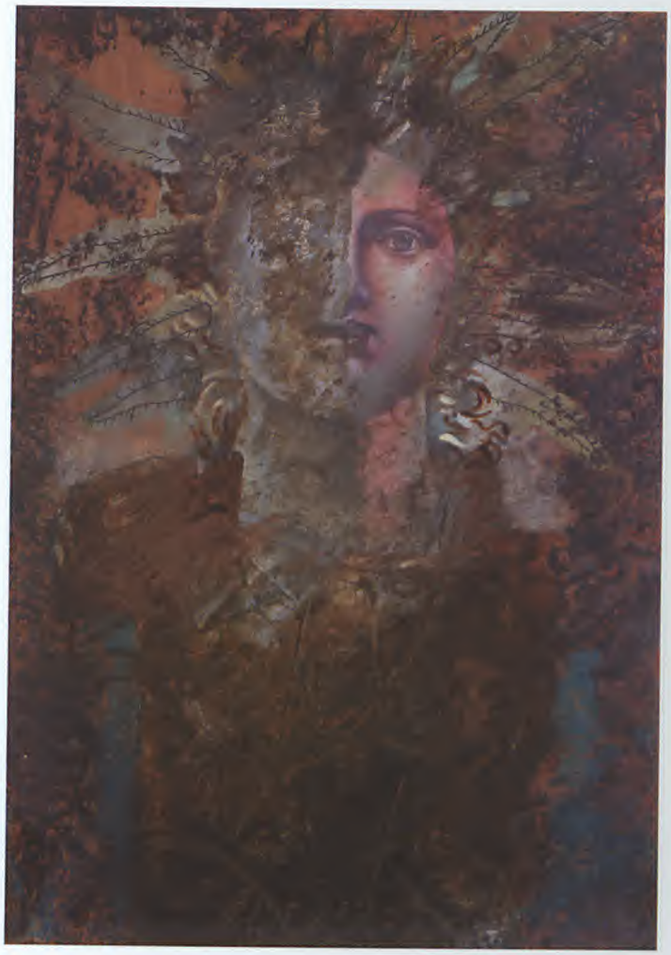

WA.07.76. 100x70 cm

WA.07.81. 100x70 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

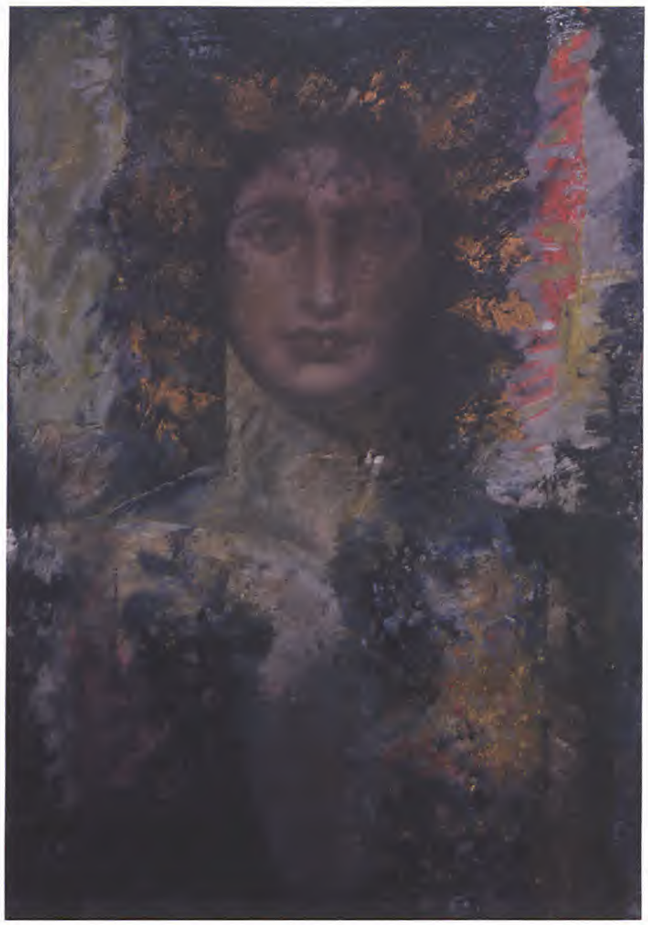

WA.07.82. 100X70 cm

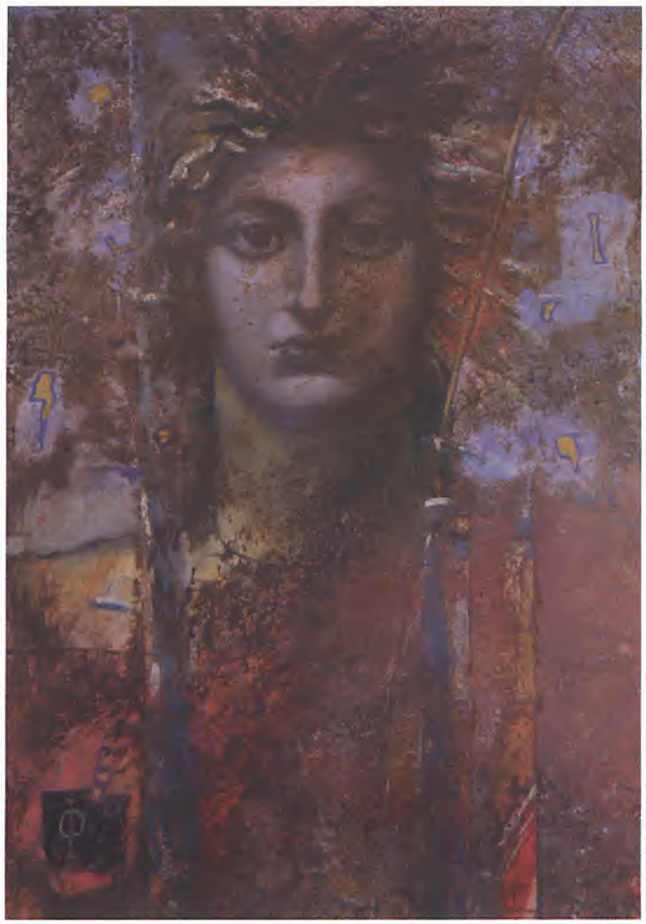

WA.07.80. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

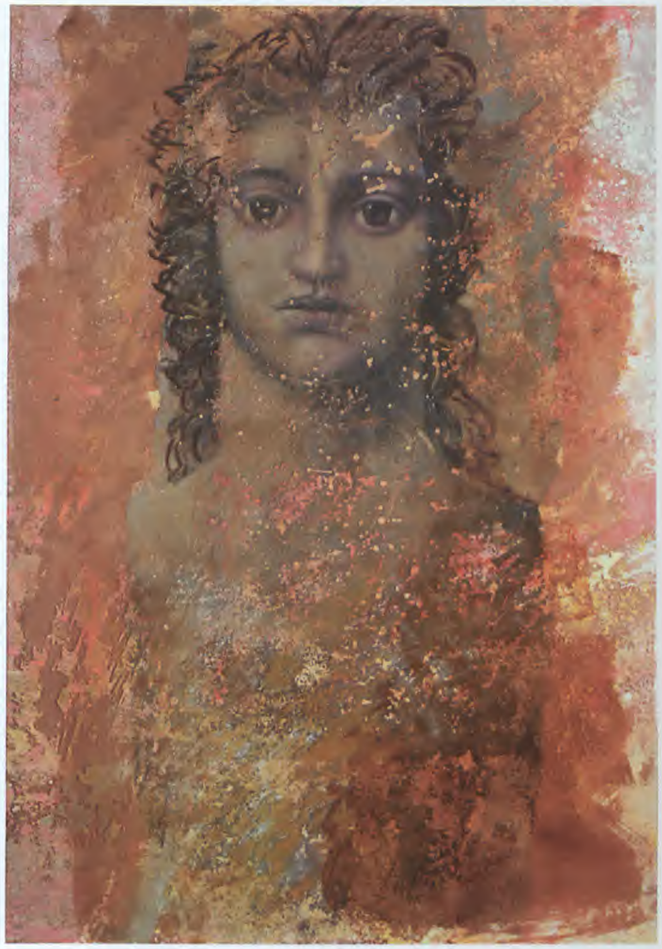

WA.07.75. 100x70 cm

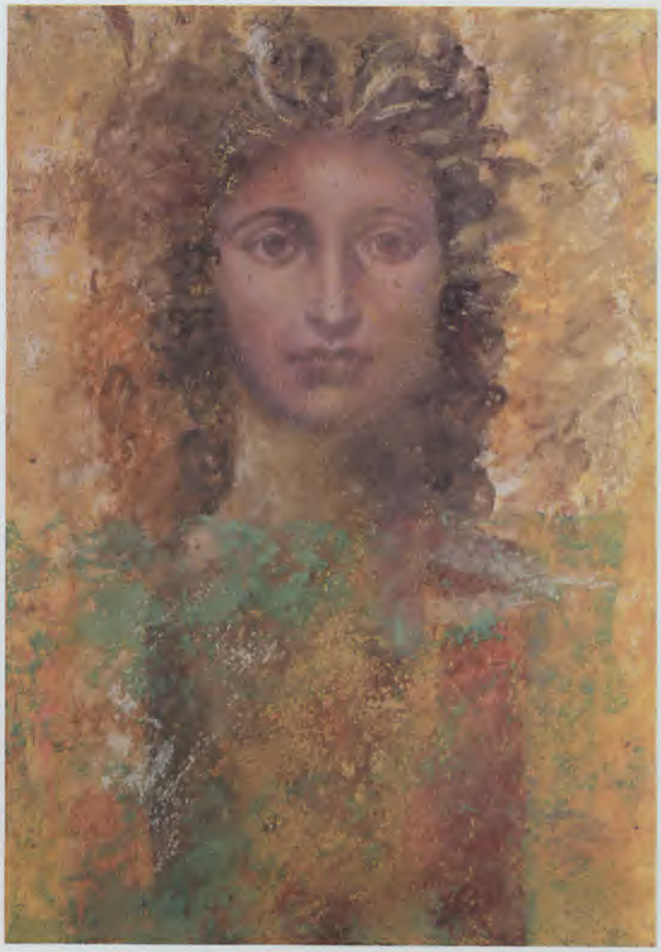

WA.07.77. 100x70 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

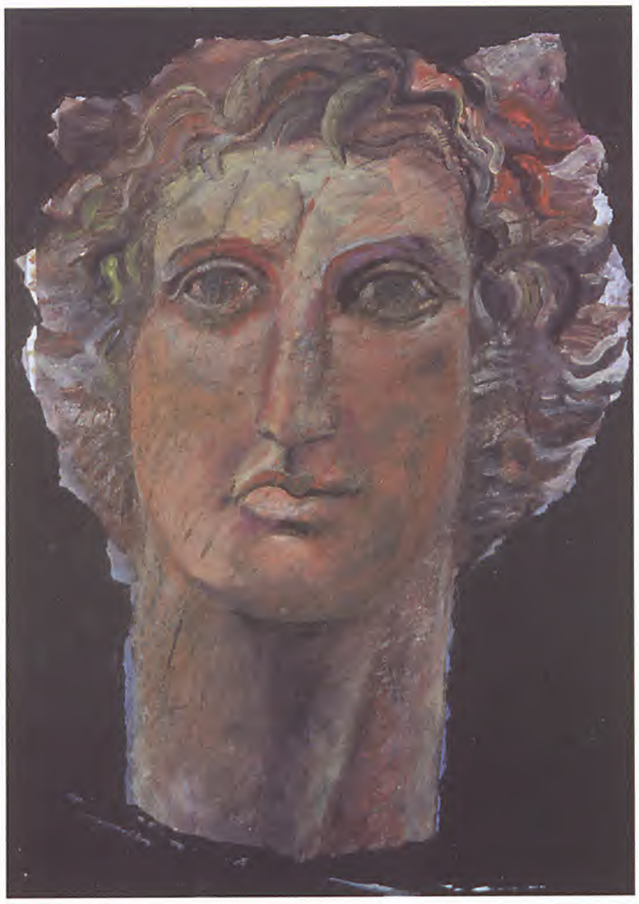

Στιγμιότυπα

WA.02.13. 70X50 cm

WA.02.12. 70X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

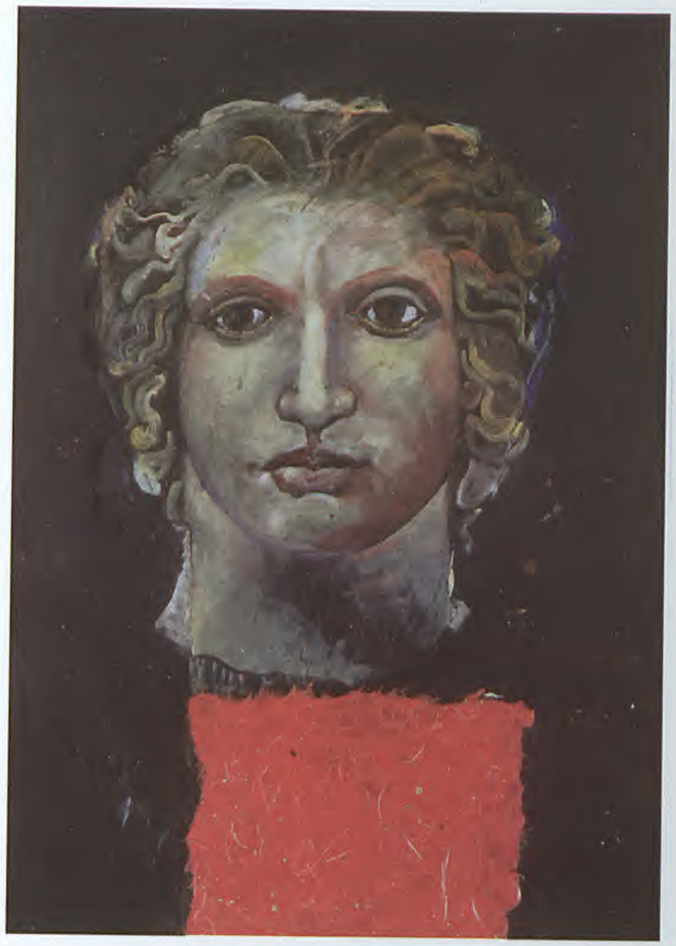

Στιγμιότυπα

WA.02.14. 70X50 cm
WA.02.19. 70X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΥΜΟΝ ΔΕ ΣΩΜΑ ΠΟΛΛΑ ΣΥΜΒΟΛΑ ΦΕΡΕΙ ΤΥΧΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΖΟΜΕΝΗΣ ΟΥ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣΗΣ. ΠΡΩΤΟΝ ΕΝ ΙΛΛΥΡΙΟΙΣ ΛΙΘΩ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ ΥΠΕΡΩ ΔΕ ΤΟΝ ΤΡΑΧΗΛΟΝ ΟΛΟΗΘΗΝ. ΕΠΕΙΤΑ ΠΕΡΙ ΓΡΑΝΙΚΟΝ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΗΝ ΒΑΒΑΡΙΚΗ ΜΑΧΑΙΡΑ ΔΙΕΚΟΠΗΝ, ΕΝ Δ' ΙΣΣΩ ΞΙΦΕΙ ΤΟΝ ΜΗΡΟΝ. ΠΡΟΣ ΔΕ ΓΑΖΗ ΤΟ ΜΕΝ ΣΦΥΡΟΝ ΕΤΟΞΕΥΘΗΝ, ΤΟΝ Δ' ΩΜΟΝ ΕΚΠΕΣΩΝ ΒΑΡΥΣ ΕΞ ΕΔΡΑΣ ΠΕΡΙΕΔΙΝΗΣΑ. ΠΡΟΣ ΔΕ ΜΑΡΑΚΑΝΔΑΝΟΙΣ ΤΟΞΕΥΜΑΣΙ ΤΟ ΤΗΣ ΚΝΗΜΗΣ ΟΣΤΕΟΝ ΔΙΕΣΧΙΣΘΗΝ. ΤΑ ΛΟΙΠΑ Δ' ΙΝΔΩΝ ΠΛΗΓΑΙ ΚΑΙ ΒΙΑΙ ΘΥΜΩΝ. ΕΝ ΑΣΠΑΣΙΟΙΣ ΕΤΟΞΕΥΘΗΝ ΤΟΝ ΩΜΟΝ, ΕΝ ΔΕ ΓΑΝΔΡΙΔΑΙΣ ΤΟ ΣΚΕΛΟΣ, ΕΝ ΔΕ ΜΑΛΛΟΙΣ ΒΕΛΕΙ ΜΕΝ ΑΠΟ ΤΟΞΟΥ ΤΟ ΣΤΕΡΝΟΝ ΕΝΕΡΙΣΘΕΝΤΙ ΚΑΙ ΚΑΤΑΔΥΣΑΝΤΙ ΤΟΝ ΣΙΔΗΡΟΝ, ΥΠΕΡΟΥ ΔΕ ΠΛΗΓΗ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΤΡΑΧΗΛΟΝ, ΟΤΕ ΠΡΟΣΤΕΘΕΙΣΑΙ ΤΟΙΣ ΤΕΙΧΕΣΙΝ ΑΙ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΚΛΑΣΘΗΣΑΝ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής.

Face to Face ▸

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 07. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τα Δώρα του Θεού

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 25. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μητρώα του Ήλιου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

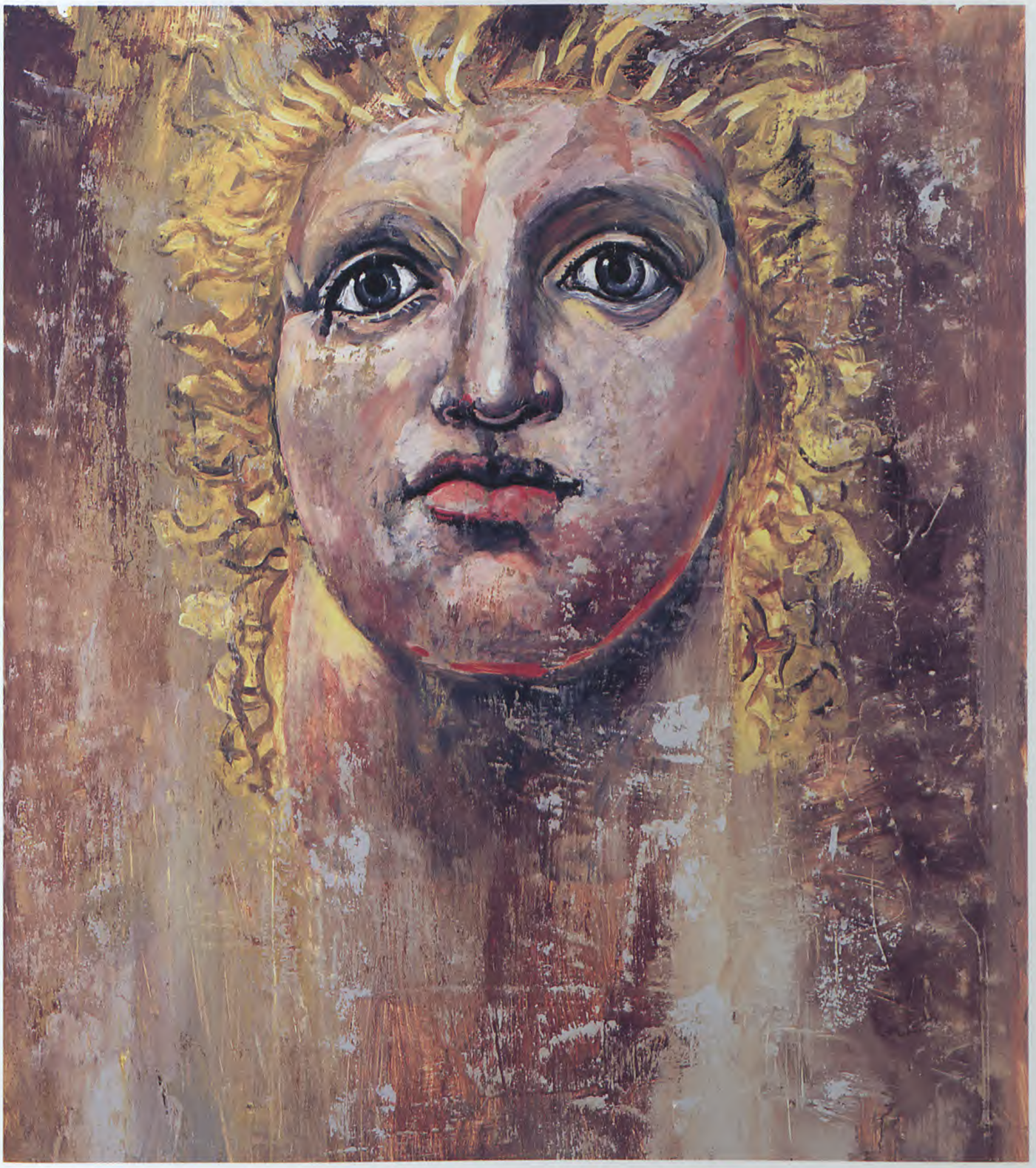

WA.09 11. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

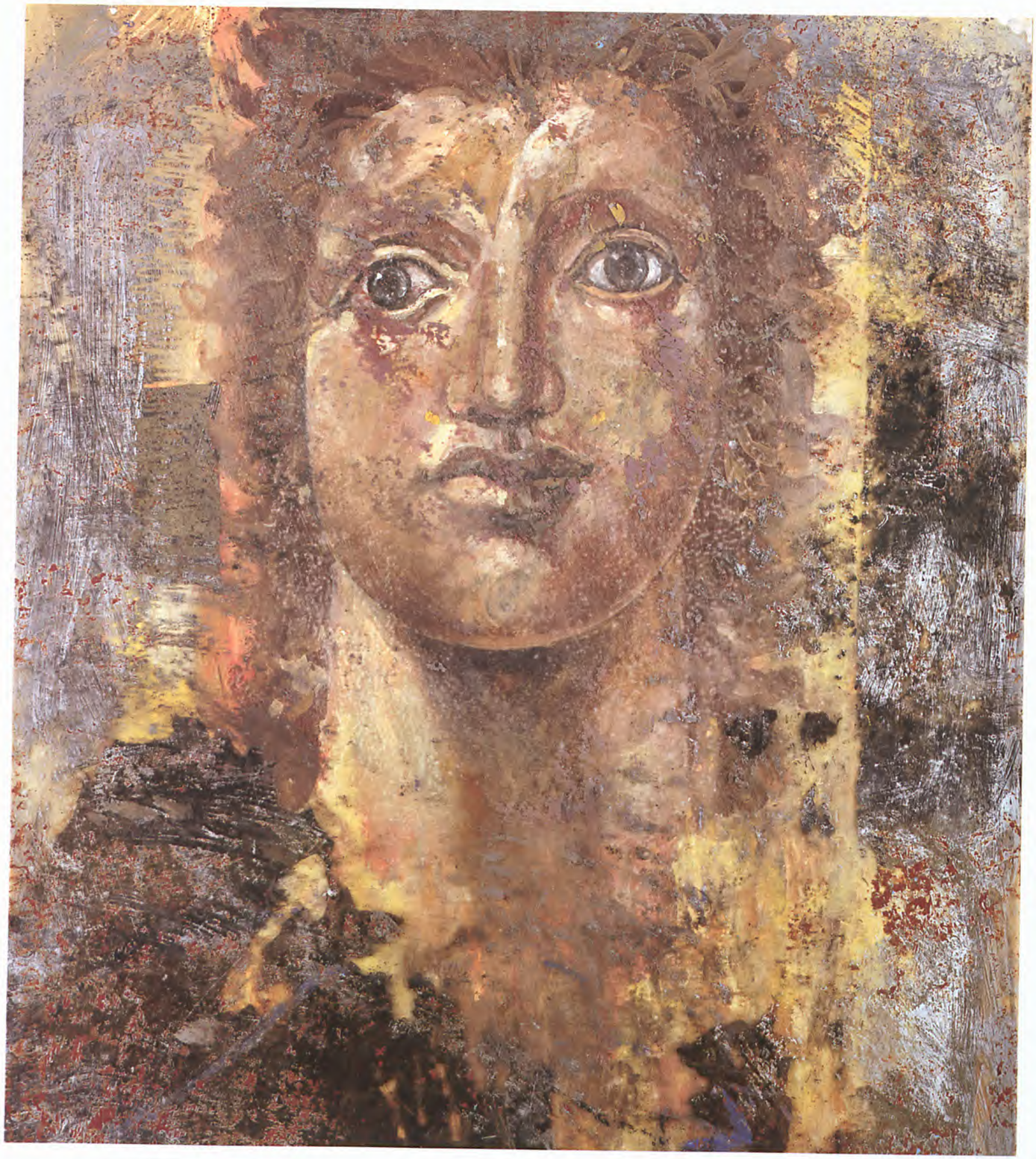

WA.09 15. 100x70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

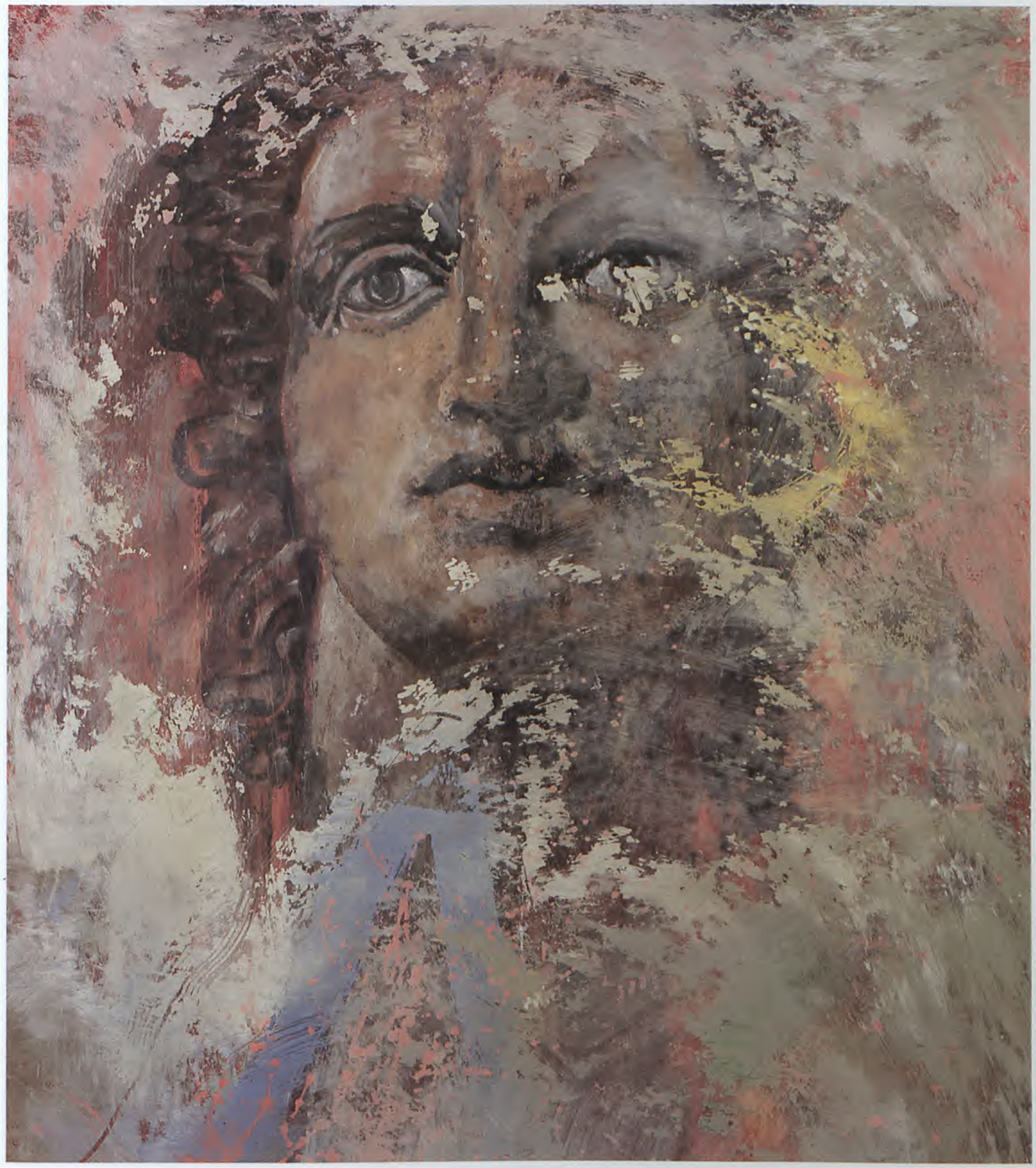

WA.09 24. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

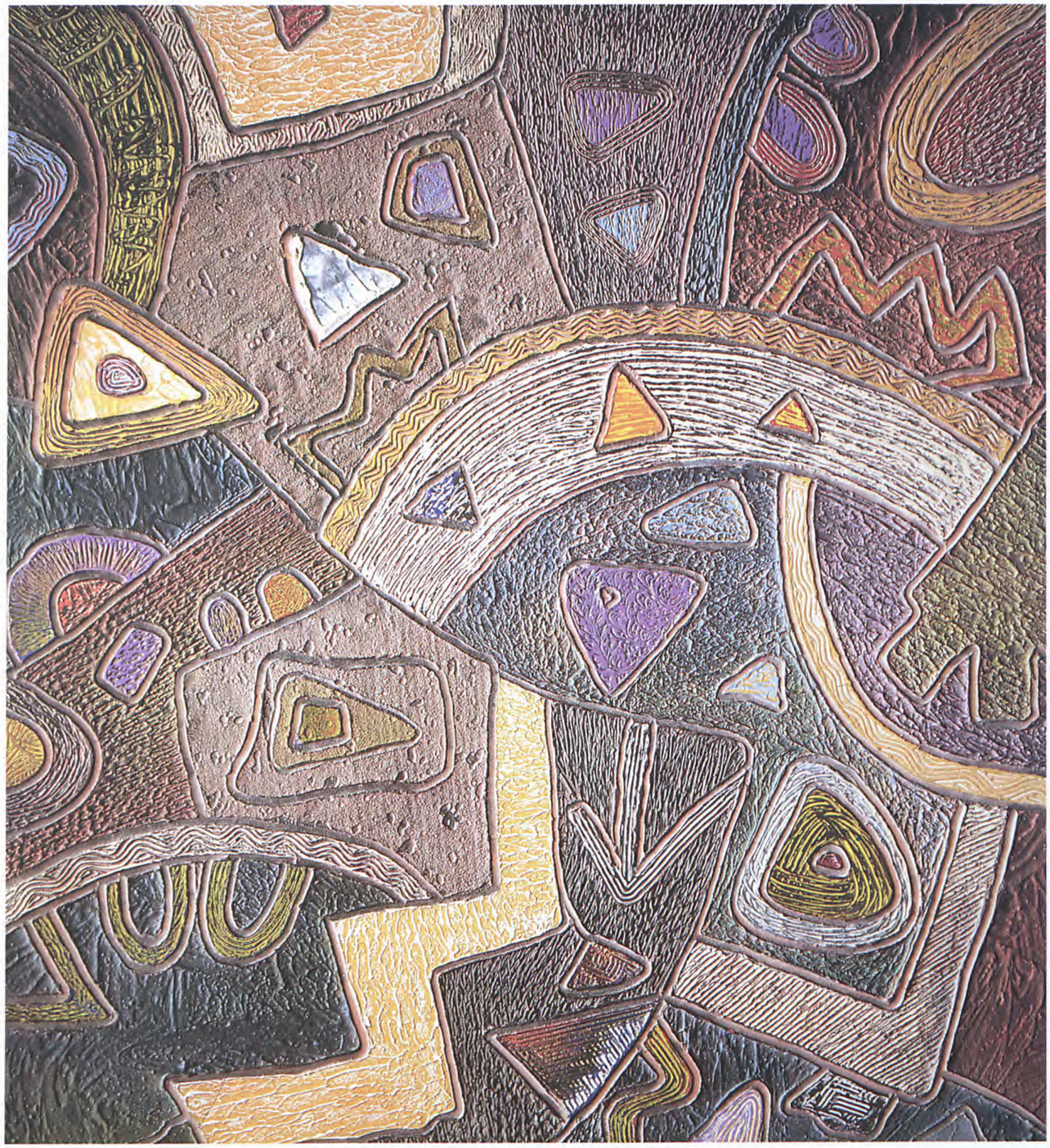

Άγιοι Τόποι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 06. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 14. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 01. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

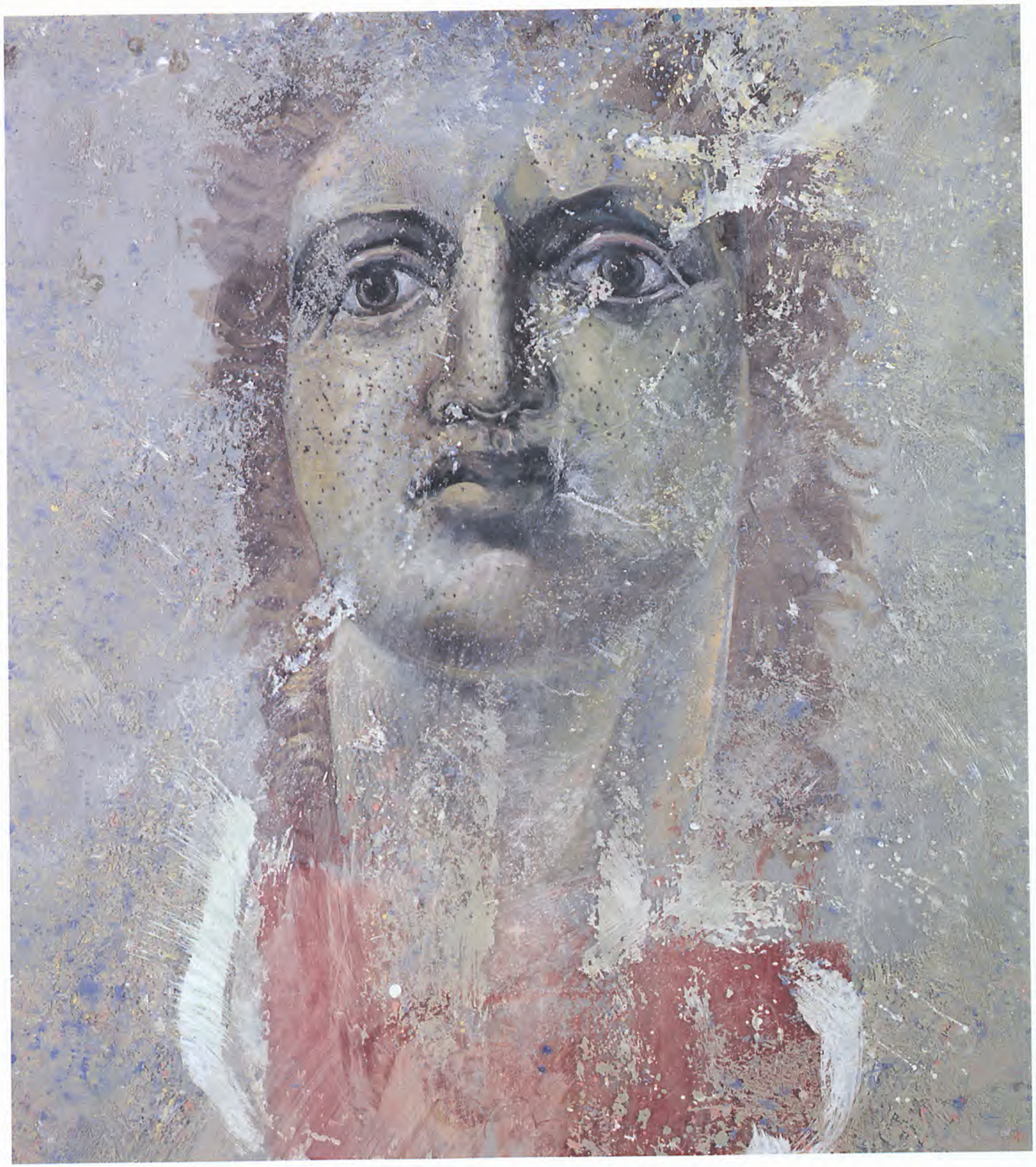

WA.09 21. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

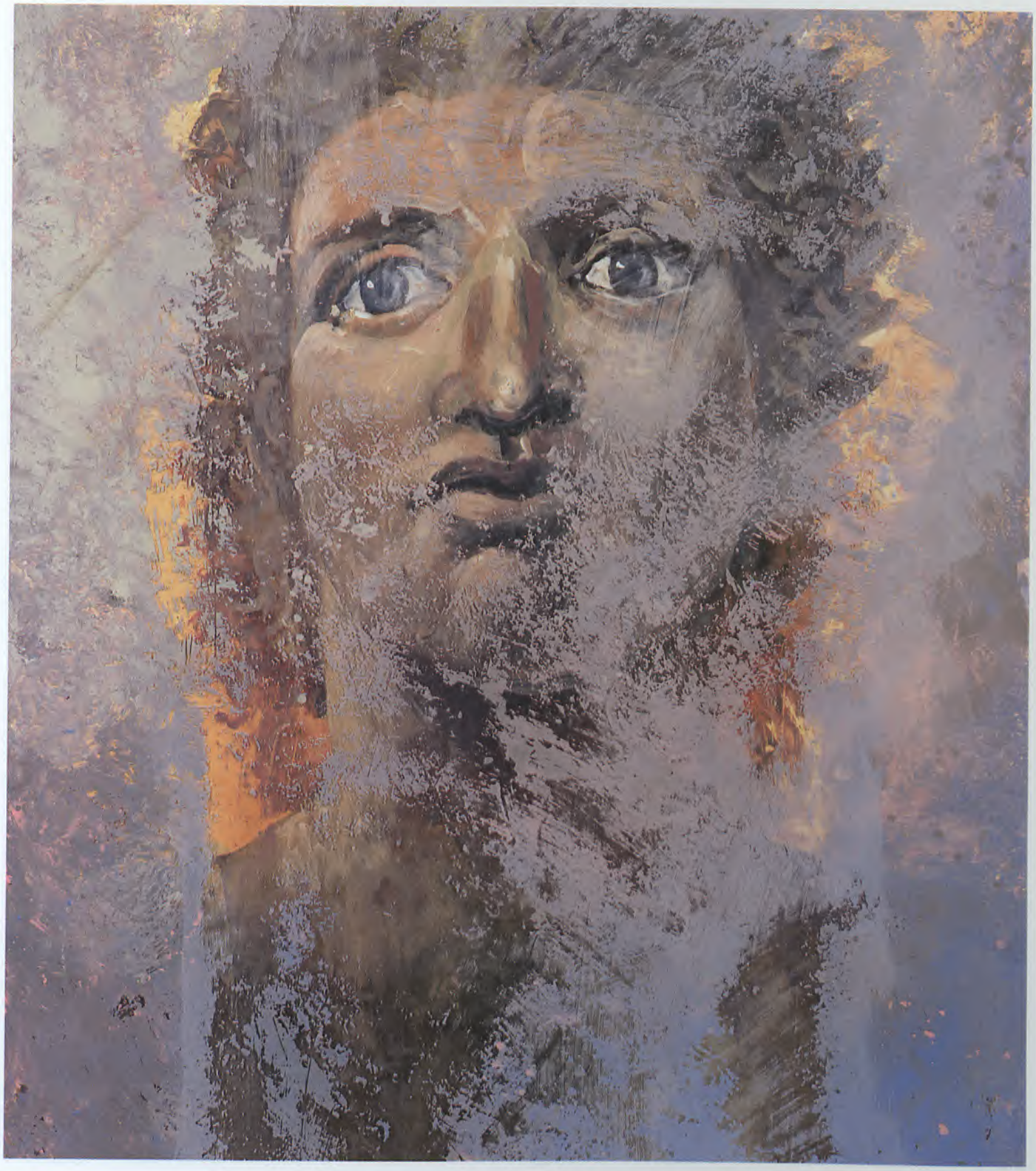

WA.09 22. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λάφυρα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 02. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ατέλειωτοι Δρόμοι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

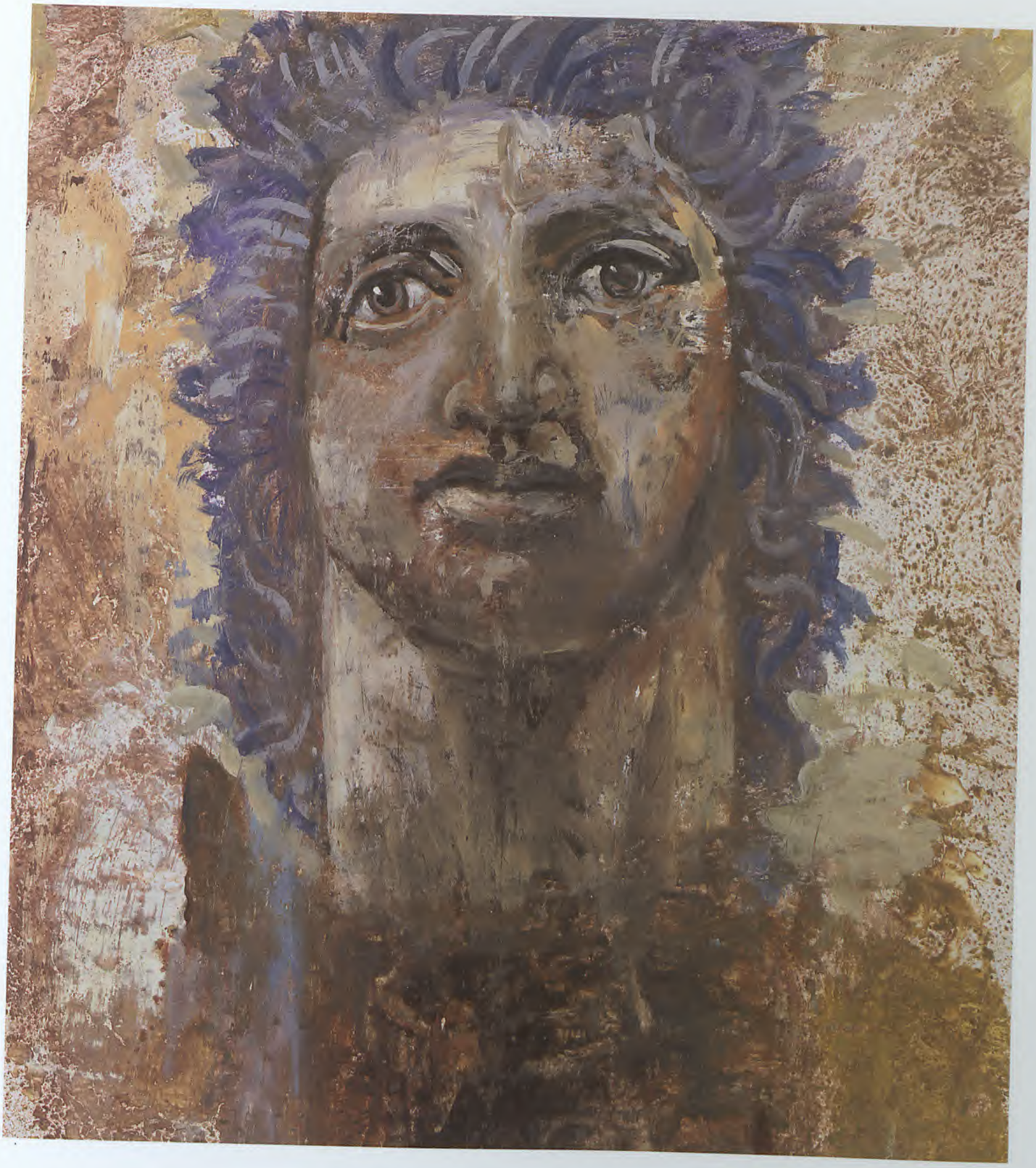

WA.09 03. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΙΕΦΥΓΕΝ ΗΜΑΣ, ΩΣ ΕΟΙΚΕ, ΧΘΕΣ ΕΙΠΕΙΝ, ΟΤΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΣ ΠΟΛΛΑΣ ΚΑΙ ΦΥΣΕΙΣ ΜΕΓΑΛΑΣ Ο ΚΑΤ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΧΡΟΝΟΣ ΕΝΕΓΚΕΙΝ ΕΥΤΥΧΗΣΕΝ. Η ΤΟΥΤΟ ΜΕΝ ΟΥ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΥΧΗΣ ΓΕΓΟΝΕΝ ΑΛΛΑ ΤΗΣ ΕΚΕΙΝΩΝ, ΜΑΡΤΥΡΑ ΛΑΒΕΙΝ ΚΑΙ ΘΕΑΤΗΝ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΑ ΚΡΙΝΑΙ ΤΟ ΚΑΤΟΡΘΟΥΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΑΜΕΙΨΑΣΘΑΙ ΔΥΝΑΜΕΝΟΝ. ΛΕΓΕΤΑΙ ΓΟΥΝ, ΟΤΙ ΧΡΟΝΟΙΣ ΥΣΤΕΡΟΝ, ΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΧΑΡΙΕΝΤΟΣ ΕΝ ΔΕ ΠΕΝΙΑΙ ΚΑΙ ΑΔΟΞΙΑΙ ΔΙΑΓΟΝΤΟΣ, ΕΙΠΕ ΤΙΣ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ «ΑΛΛ' ΕΙ ΚΑΤ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΓΕΝΟΥ, ΚΑΤΑ ΣΤΙΧΟΝ ΑΝ ΣΟΙ ΚΥΠΡΟΝ Η ΦΟΙΝΙΚΗΝ ΕΔΩΚΕΝ».

Πλούταρχου: Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.09 20. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στιγμιότυπα

WA.02.01. 60X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Στιγμιότυπα

WA.02.04. 60X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

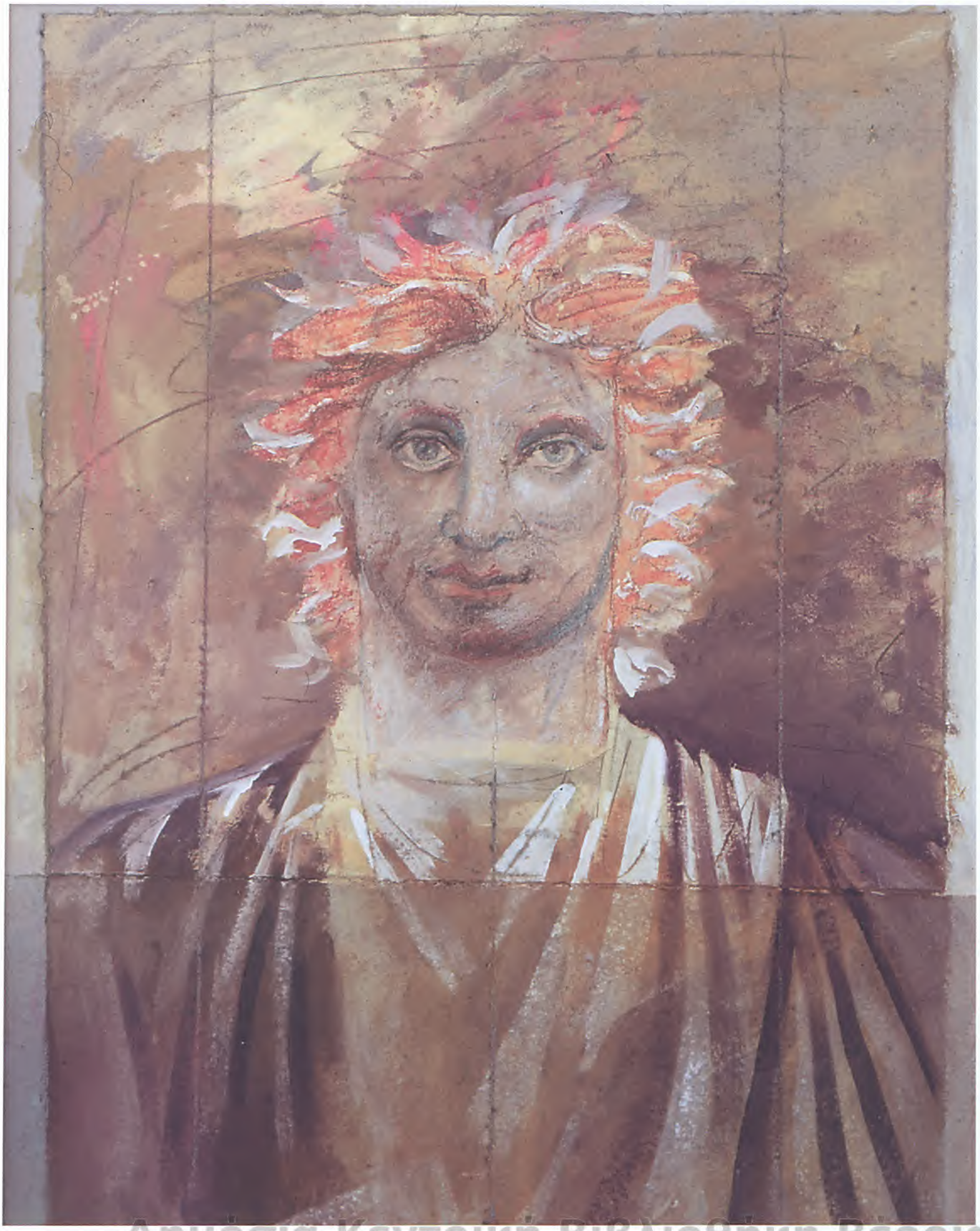

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.06.03. 100X70 cm

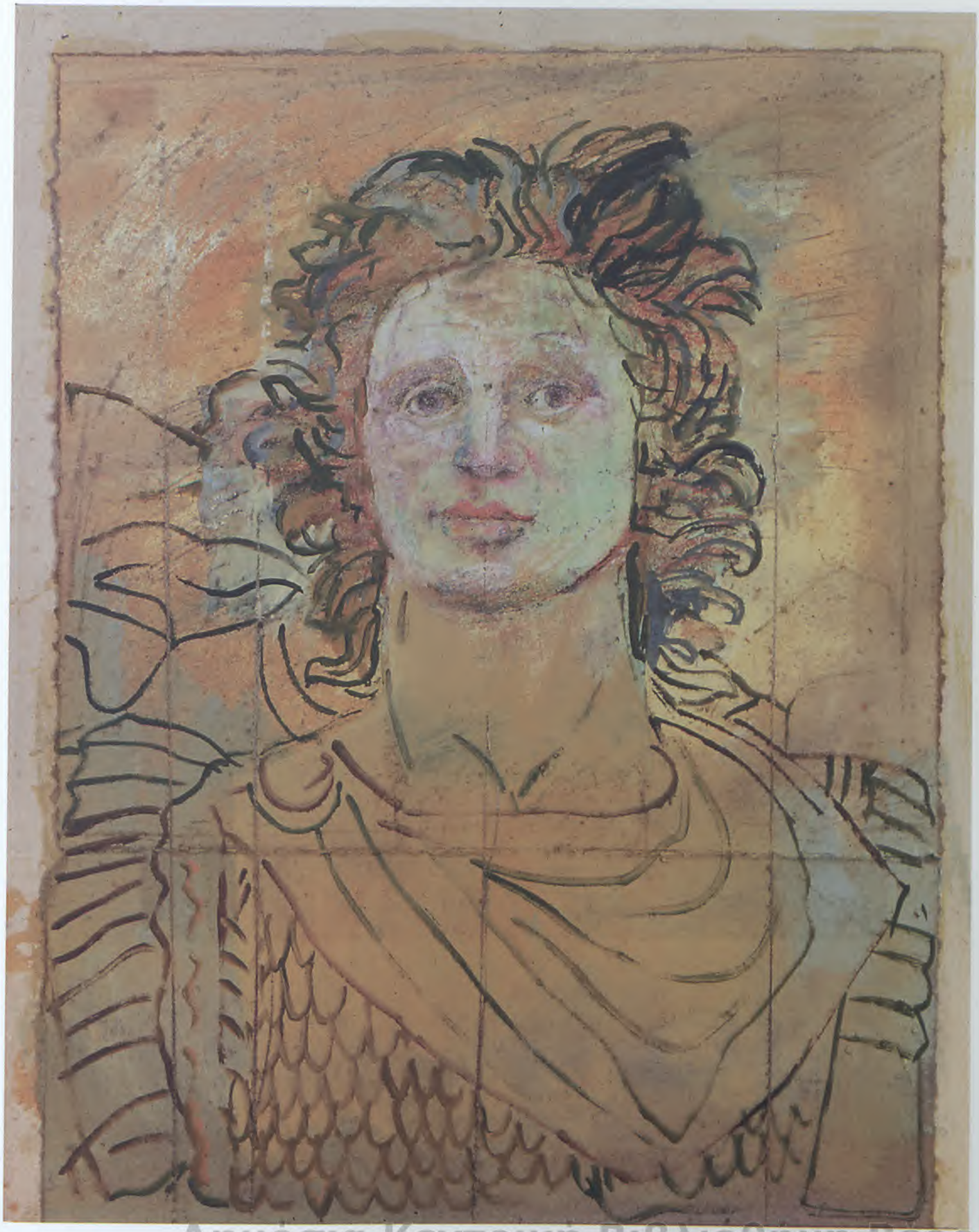

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.06.04. 100X70 cm

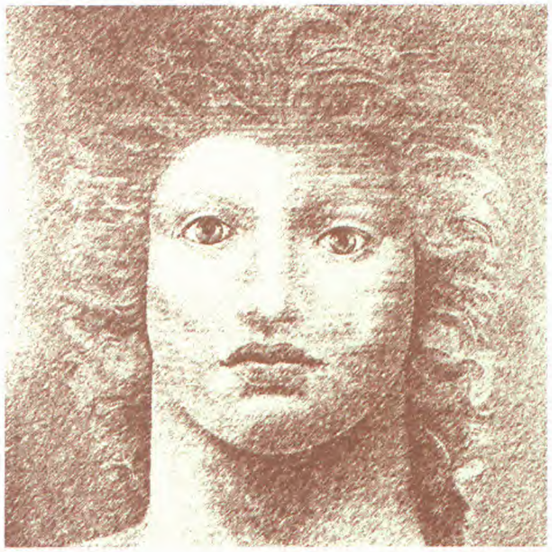

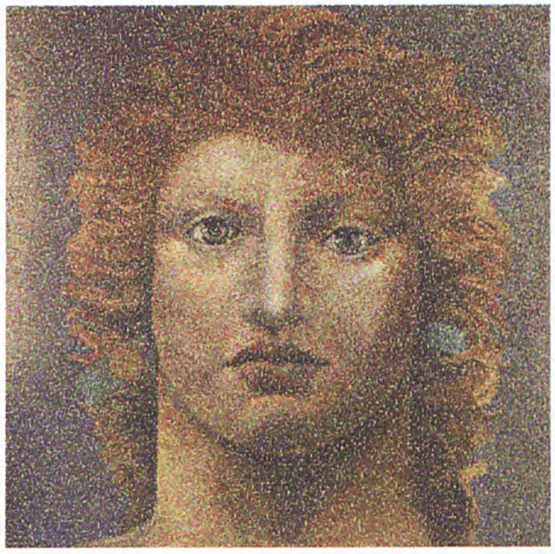

Metabolics
W.A.05 17c. 105X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Metabolics

W.A.05 18c. 105x100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΝΟΙ Δ' ΟΙ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΧΡΗΜΑΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΝ ΕΤΙ ΔΑΝΕΙΟΝ, ΩΣ ΟΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ ΙΣΤΟΡΕΙ, ΔΙΑΚΟΣΙΩΝ ΤΑΛΑΝΤΩΝ. ΕΝ ΤΟΣΑΥΤΗ ΠΕΝΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΣΙ ΤΑΡΑΧΑΣ ΕΧΟΥΣΙ ΜΕΙΡΑΚΙΟΝ ΑΡΤΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗΝ ΠΑΡΑΛΛΑΤΤΟΝ ΗΛΙΚΙΑΝ ΕΘΑΡΡΗΣΕΝ ΕΛΠΙΣΑΙ ΒΑΒΥΛΩΝΑ ΚΑΙ ΣΟΥΣΑ, ΜΑΛΛΟΝ ΔΕ ΤΗΝ ΠΑΝΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΑΡΧΗΝ ΕΙΣ ΝΟΥΝ ΕΜΒΑΛΕΣΘΑΙ, ΤΟΙΣ ΤΡΙΣΜΥΡΙΟΙΣ, ΟΙΕΣΘΑΙ, ΠΕΖΟΙΣ ΚΑΙ ΤΕΤΡΑΚΙΣΧΙΛΙΟΙΣ ΙΠΠΕΥΣΙ ΠΙΣΤΕΥΣΑΣ. ΤΟΣΟΥΤΟΙ ΓΑΡ ΗΣΑΝ, ΩΣ ΑΡΙΣΤΟΒΟΥΛΟΣ ΦΗΣΙΝ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

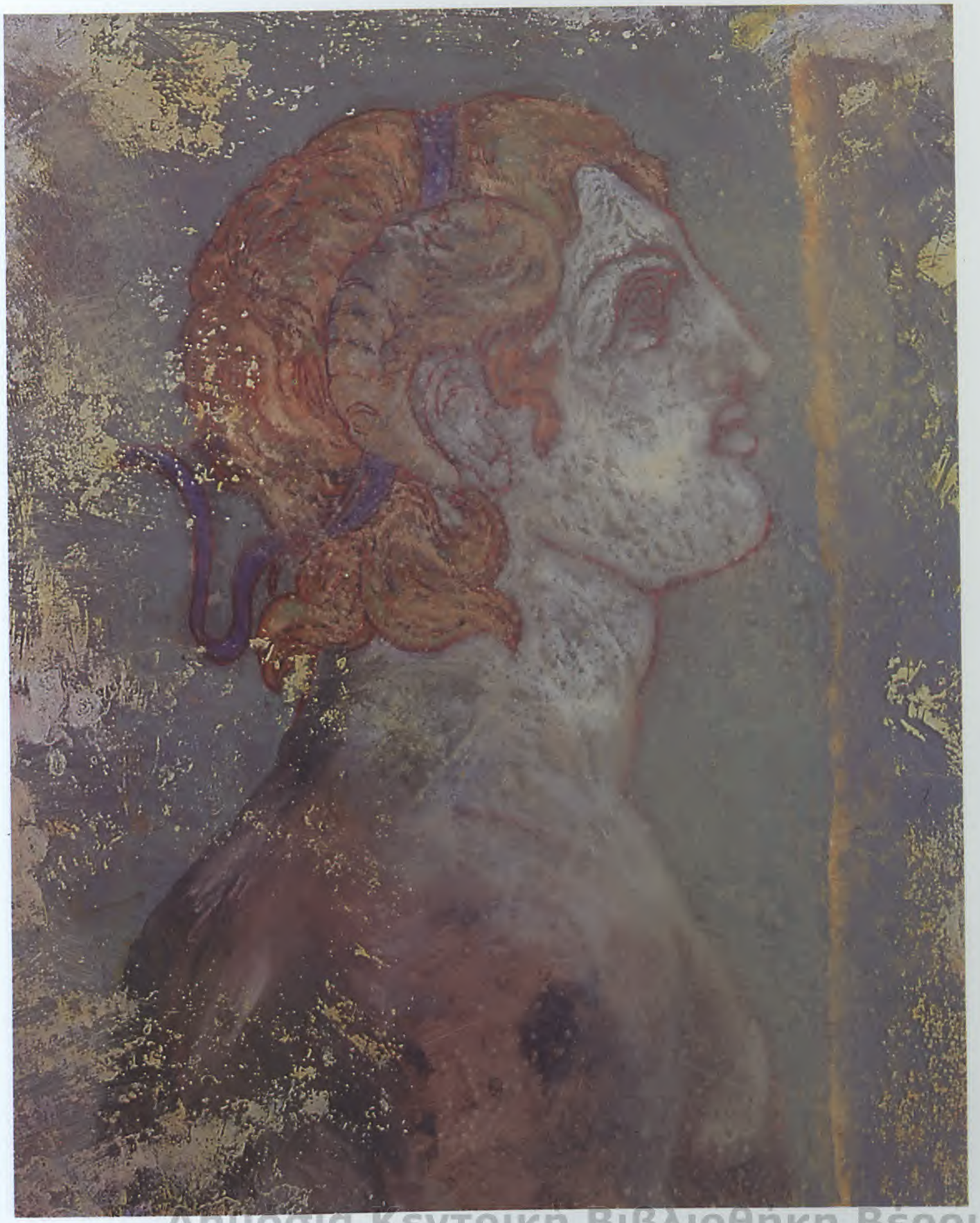

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Απέραντο

WA.12 11. 100X70 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.12 04. 100X70 cm

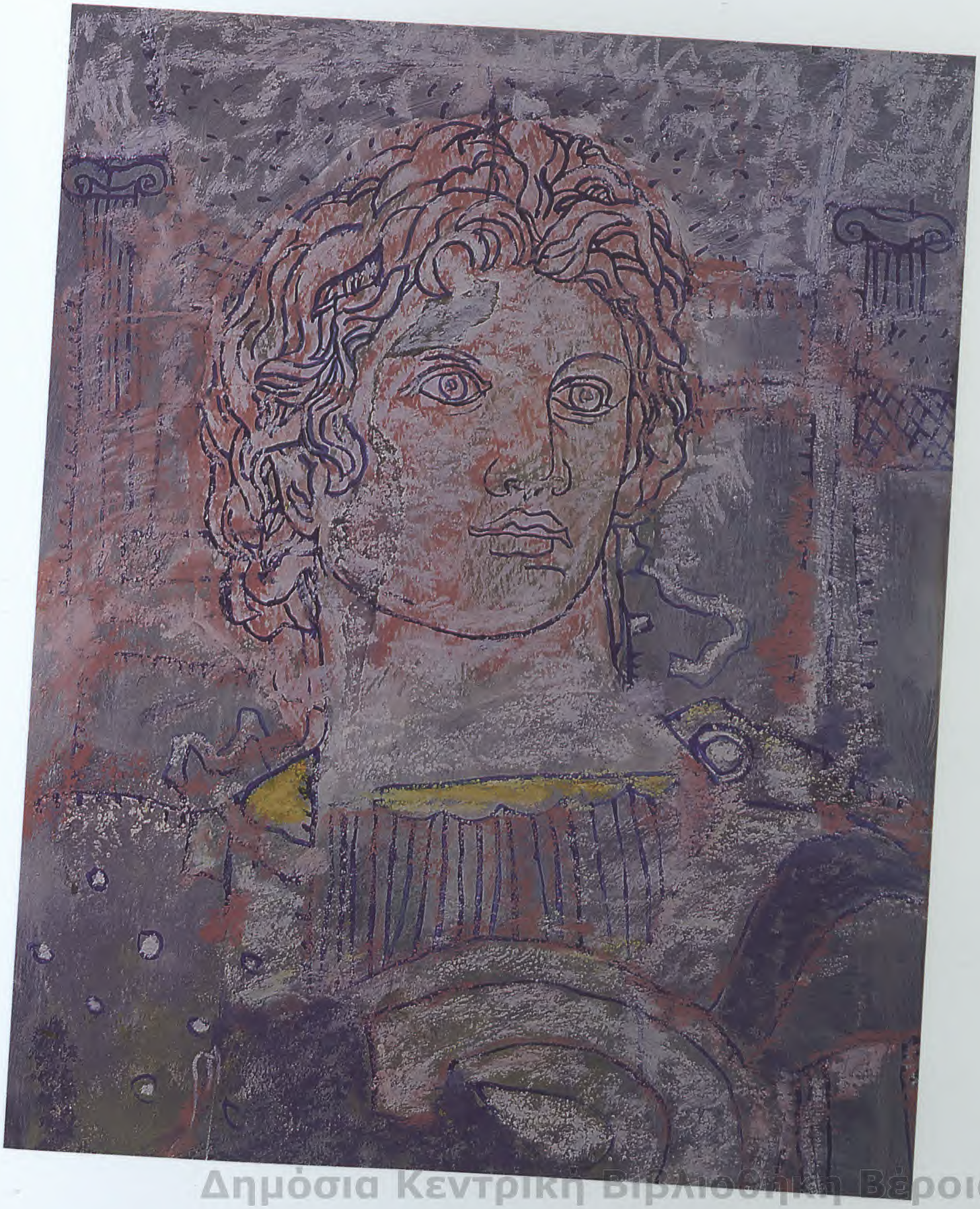

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.12 06. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.12 02. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.12 08. 100x70 cm

WA.31 16b. 100X480 cm, τρίπτυχο

Rare Asian and Indian Flowe collected by Alexander have been sent to Greece to be explored

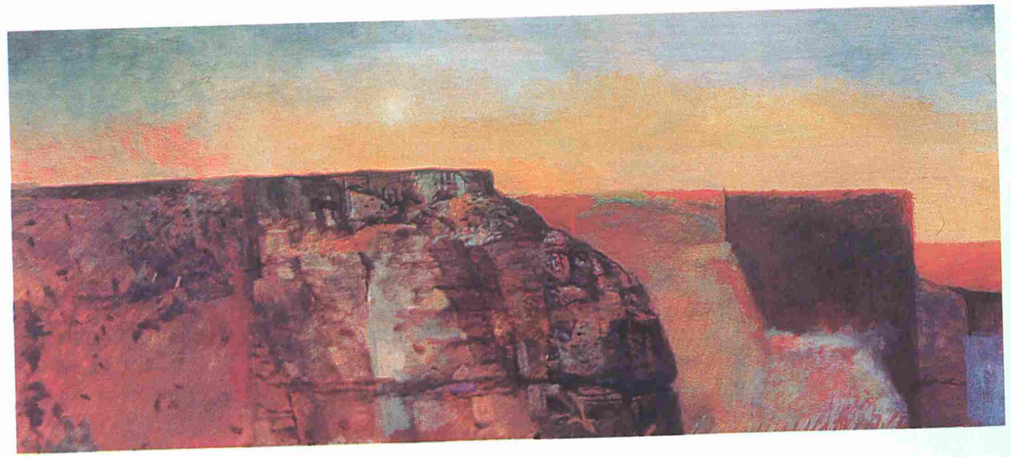

ART FLOWERS

INDIA

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.31 16a. 100X480 cm, τρίπτυχο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

PERSIA

WA.31 16c. 100X480 cm, τρίπτυχο

ALEXANDERS ORCHID
ANEXANDER AND HIS SCIENTIFIC STAFF ARISTOTLE, CALLISTHENES FROM OLYNTHOS, HERAKLIDES FROM ARGOS, DINOKRATES THE RHODIAN, KRATES FROM OLYNTHOS, EUIUS FROM CHALKIS, CLEUON FROM SYRACUSE, XENOKRATES FROM CHALKIDONA, MARSYAS FROM PELLA

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙ ΔΕ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣ ΕΘΝΗ ΔΥΣΚΑΘΕΚΤΑ ΚΑΙ ΜΑΧΟΜΕΝΑ ΚΑΘΑΠΕΡ ΖΩΑ ΤΙΘΑΣΕΥΩΝ ΚΑΙ ΜΕΙΛΙΣΣΟΜΕΝΟΣ ΕΣΘΗΣΙΝ ΟΙΚΕΙΑΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΗΘΕΣΙΝ ΕΞΕΠΡΑΥΝΕ ΔΙΑΙΤΑΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΣΤΕΛΛΕΝ ΟΙΚΕΙΟΥΜΕΝΟΣ ΑΥΤΩΝ ΤΟ ΔΥΣΘΥΜΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΗΓΟΡΩΝ ΤΟ ΣΚΥΘΡΩΠΟΝ, ΕΓΚΑΛΟΥΣΙΝ, ΟΥΧΙ ΘΑΥΜΑΖΟΥΣΙ ΤΗΝ ΣΟΦΙΑΝ, ΟΤΙ ΤΩ ΤΥΧΟΝΤΙ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΕΔΗΜΑΓΩΓΗΣΕ, ΤΟΙΣ ΜΕΝ ΟΠΛΟΙΣ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΑΣ, ΤΗ Δ' ΕΣΘΗΤΙ ΤΑΣ ΨΥΧΑΣ ΠΡΟΣΑΓΑΓΟΜΕΝΟΣ;

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Icon

WA.32 01. 130X130 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αριστοτέλης Αλέξανδρος, ο Μέγας Διάλογος

WA.31 06. 140X350 cm Πεντάπτυχο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

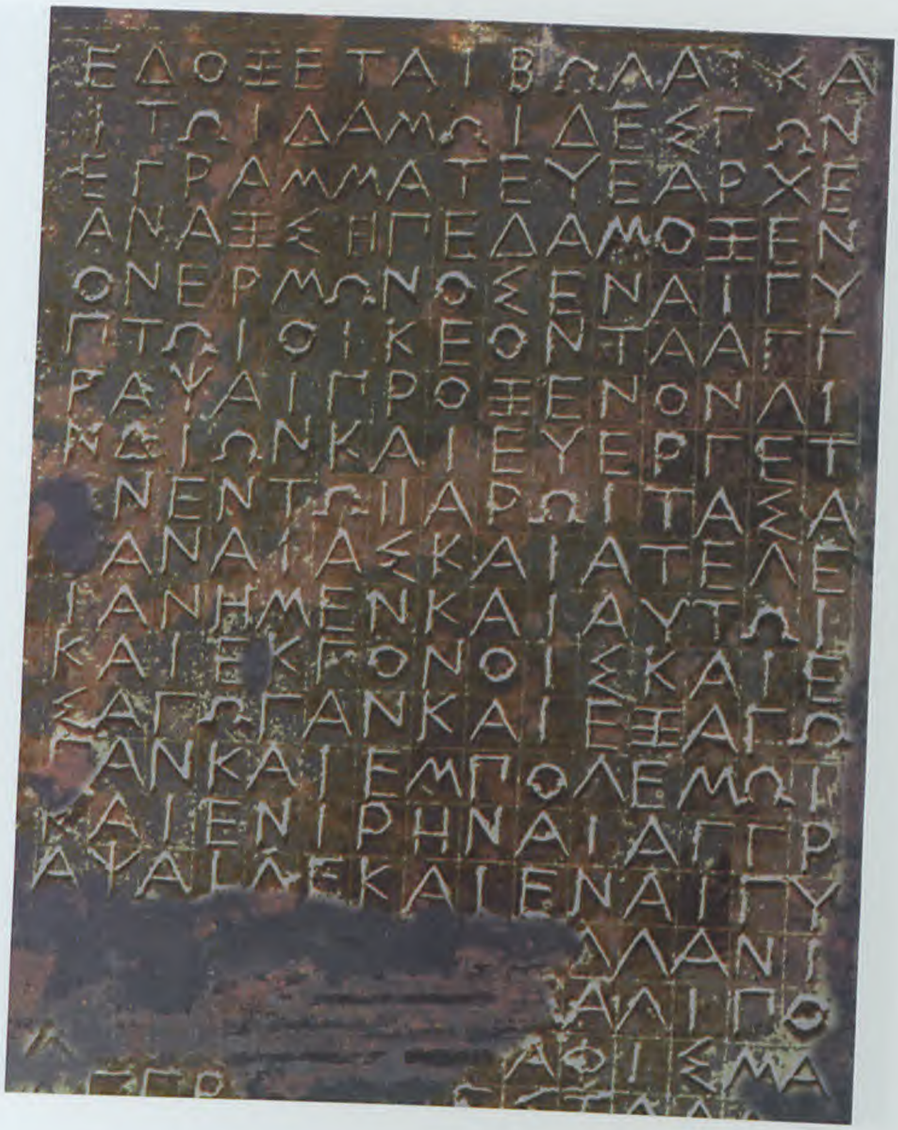

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΝ ΔΕ ΘΑΥΜΑΖΩΝ ΕΝ ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΑΓΑΠΩΝ ΟΥΧ ΗΤΟΝ, ΩΣ ΑΥΤΟΣ ΕΛΕΓΕ, ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ, ΩΣ ΔΙ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΜΕΝ ΖΩΝ, ΔΙΑ ΤΟΥΤΟΝ ΔΕ ΚΑΛΩΣ ΖΩΝ, ΥΣΤΕΡΟΝ ΥΠΟΠΤΟΤΕΡΟΝ ΕΣΧΕΝ, ΟΥΧ ΩΣΤΕ ΠΟΙΗΣΑΙ ΤΙ ΚΑΚΟΝ, ΑΛΛ' ΑΙ ΦΙΛΟΦΡΟΣΥΝΑΙ ΤΟ ΣΦΟΔΡΟΝ ΕΚΕΙΝΟ ΚΑΙ ΣΤΕΡΚΤΙΚΟΝ ΟΥΚ ΕΧΟΥΣΑΙ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ ΑΛΛΟΤΡΙΟΤΗΤΟΣ ΕΓΕΝΟΝΤΟ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

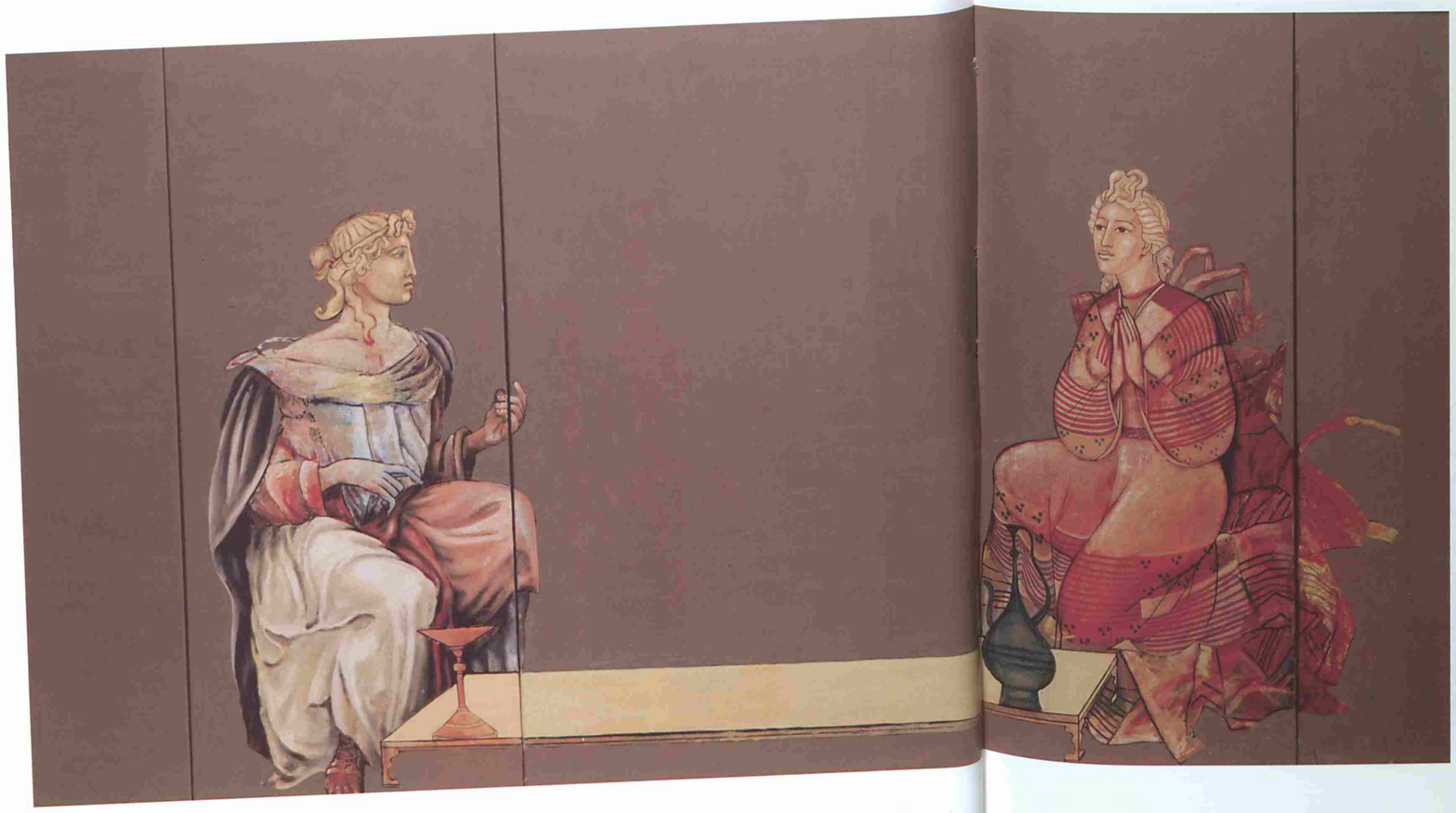

Ρωξάνη Αλέξανδρος
WA.31 07. 180X180 cm Πεντάπτυχο

ΚΑΙ ΤΑ ΠΕΡΙ ΡΩΞΑΝΗΝ ΕΡΩΤΙ ΜΕΝ ΕΠΡΑΧΘΗ, ΚΑΛΗΝ ΚΑΙ ΩΡΑΙΑΝ ΕΝ ΤΙΝΙ ΧΟΡΩ ΠΑΡΑ ΠΟΤΟΝ ΟΦΘΕΙΣΑΝ, ΕΔΟΞΕ ΔΕ ΟΥΚ ΑΝΑΡΜΟΣΤΑ ΤΟΙΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΙΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΣΙΝ. ΕΘΑΡΡΗΣΑΝ ΓΑΡ ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΓΑΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΥΠΕΡΗΓΑΠΗΣΑΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

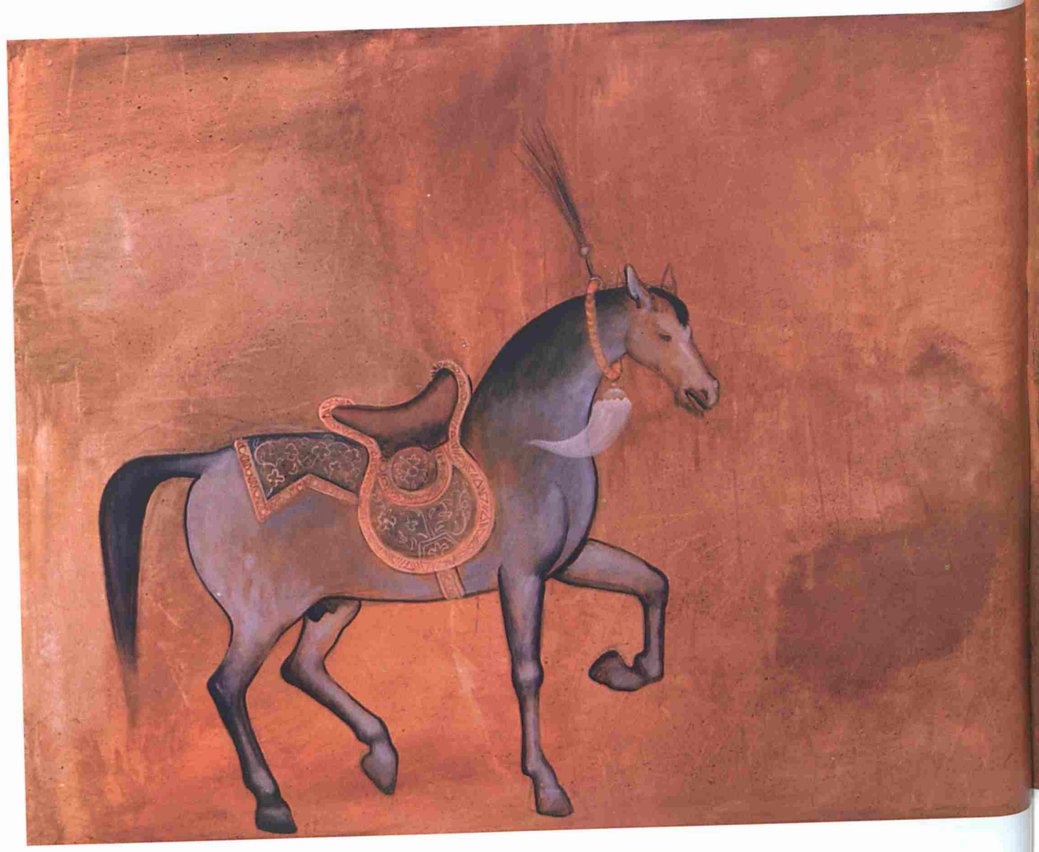

Ινδία Βουκεφάλας Αλέξανδρος
WA.31 08. 140X260 cm

ΕΚ ΔΕ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΠΩΡΟΝ ΜΑΧΗΣ ΚΑΙ Ο ΒΟΥΚΕΦΑΛΑΣ ΕΤΕΛΕΥΤΗΣΕΝ, ΟΥΚ ΕΥΘΥΣ, ΑΛΛ' ΥΣΤΕΡΟΝ, ΩΣ ΟΙ ΠΛΕΙΣΤΟΙ ΛΕΓΟΥΣΙΝ ΑΠΟ ΤΡΑΥΜΑΤΩΝ ΘΕΡΑΠΕΥΟΜΕΝΟΣ, ΩΣ ΔΕ ΟΝΗΣΙΚΡΙΤΟΣ, ΔΙΑ ΓΗΡΑΣ ΥΠΕΡΠΟΝΟΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ, ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΓΑΡ ΕΤΩΝ ΑΠΟΘΑΝΕΙΝ ΑΥΤΟΝ. ΕΔΗΧΘΗ Δ' ΙΣΧΥΡΩΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΟΥΔΕΝ ΑΛΛΟ Η ΣΥΝΗΘΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΝ ΑΠΟΒΕΒΛΗΚΕΝΑΙ ΝΟΜΙΖΩΝ. ΚΑΙ ΠΟΛΙΝ ΟΙΚΙΣΑΣ ΕΠ' ΑΥΤΩ ΠΑΡΑ ΤΟΝ ΥΔΑΣΠΙΝ ΒΟΥΚΕΦΑΛΙΑΝ ΠΡΟΣΗΓΟΡΕΥΣΕ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΛΑ ΚΟΙΝΟΣ ΗΚΕΙΝ ΘΕΟΘΕΝ ΑΡΜΟΣΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΛΛΑΚΤΗΣ ΤΩΝ ΟΛΩΝ ΝΟΜΙΖΩΝ, ΟΥΣ ΤΩ ΛΟΓΩ ΜΗ ΣΥΝΗΓΕ ΤΟΙΣ ΟΠΛΟΙΣ ΒΙΑΖΟΜΕΝΟΣ, ΕΙΣ ΤΑΥΤΟ ΣΥΝΕΝΕΓΚΩΝ ΤΑ ΠΑΝΤΑΧΟΘΕΝ, ΩΣΠΕΡ ΕΝ ΚΡΑΤΗΡΙ ΦΙΛΟ-ΤΗΣΙΩ ΜΙΞΑΣ ΤΟΥΣ ΒΙΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΓΑΜΟΥΣ ΚΑΙ ΤΑΣ ΔΙΑΙΤΑΣ, ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΕΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗΝ ΠΡΟΣΕΤΑΞΕΝ ΗΓΕΙΣΘΕ ΠΑΝΤΑΣ, ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΔΕ ΚΑΙ ΦΡΟΥΡΑΝ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΟΝ, ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΔΕ ΤΟΥΣ ΑΓΑΘΟΥΣ, ΑΛΛΟΦΥΛΟΥΣ ΔΕ ΤΟΥΣ ΠΟΝΗΡΟΥΣ. ΤΟ Δ' ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΑΡΒΑ-ΡΙΚΟΝ ΜΗ ΧΛΑΜΥΔΙ ΜΗΔΕ ΠΕΛΤΗ ΜΗΔ' ΑΚΙΝΑΚΗ ΜΗΔΕ ΚΑΝΔΥΙ ΔΙΟΡΙΖΕΙΝ, ΑΛΛΑ ΤΟ ΜΕΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΑΡΕΤΗ ΤΟ ΔΕ ΒΑΡΒΑΡΙΚΟΝ ΚΑΚΙΑ ΤΕΚΜΑΙΡΕΣΘΑΙ. ΚΟΙΝΑΣ Δ' ΕΣΘΗΤΑΣ ΗΓΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΙΤΑΣ, ΔΙ' ΑΙΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΑΝΑΚΕΡΑΝΝΥ-ΜΕΝΟΥΣ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οικουμένη Αλέξανδρος

WA.31 15. 170X170 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

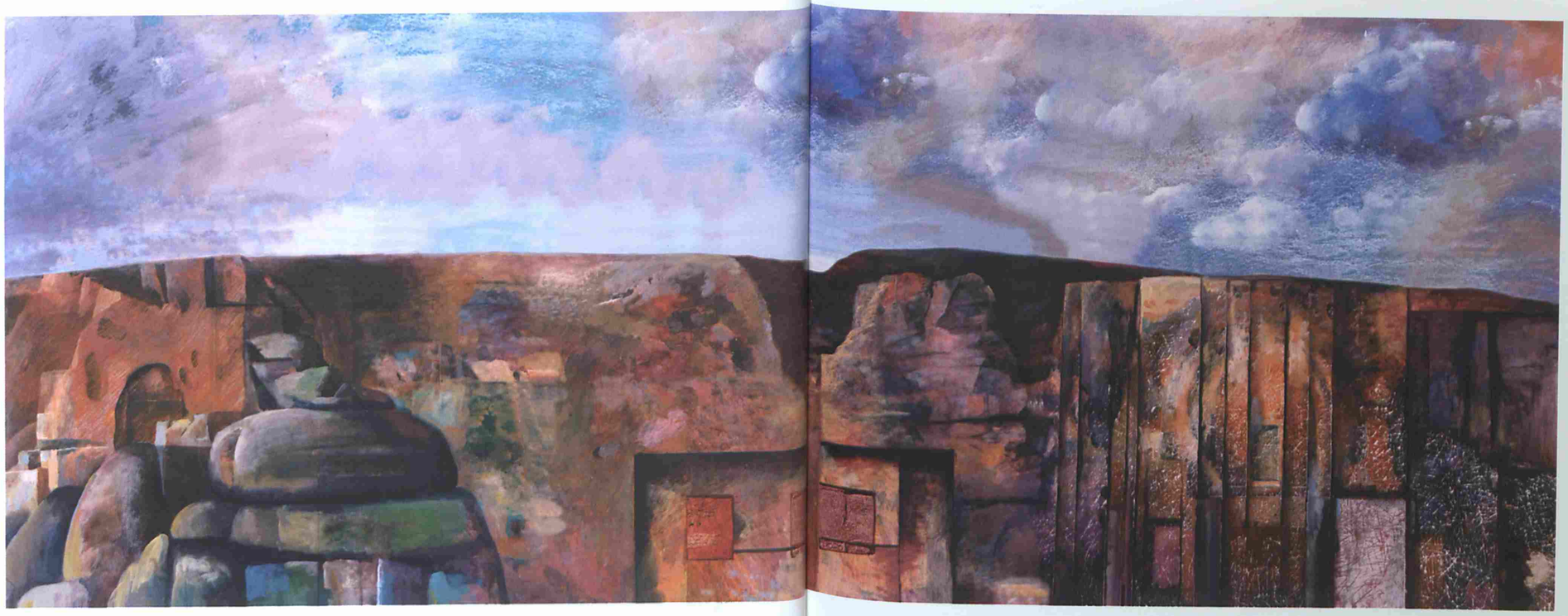

ΤΑΥΤΗΣ ΔΕ ΤΗΣ ΜΕΡΑΣ ΟΙ ΠΕΡΙ ΠΥΘΩΝΑ ΚΑΙ ΣΕΛΕΥΚΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΣΑΡΑΠΕΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΛΕΝΤΕΣ ΗΡΩΤΩΝ, ΕΙ ΚΟΜΙΣΩΣΙΝ ΕΚΕΙ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ, Ο ΔΕ ΘΕΟΣ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑΝ ΕΑΝ ΑΝΕΙΛΕ. ΤΗ ΔΕ ΤΡΙΤΗ ΦΘΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΔΕΙΛΗΝ ΑΠΕΘΑΝΕ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι. Αλέξανδρος

Ο Μυστικός Τάφος

WA.20 07. 100x280 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΚΕΙΘΕΝ ΔΕ ΔΙΑΒΑΣ ΤΟΝ ΠΟΡΟΝ ΗΚΕΝ ΕΙΣ ΜΕΜΦΙΝ ΚΑΙ ΘΥΕΙ ΕΚΕΙ ΤΟΙΣ ΤΕ ΑΛΛΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΚΑΙ ΤΩ ΑΠΙΔΙ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑ ΕΠΟΙΗΣΕ ΓΥΜΝΙΚΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΝ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

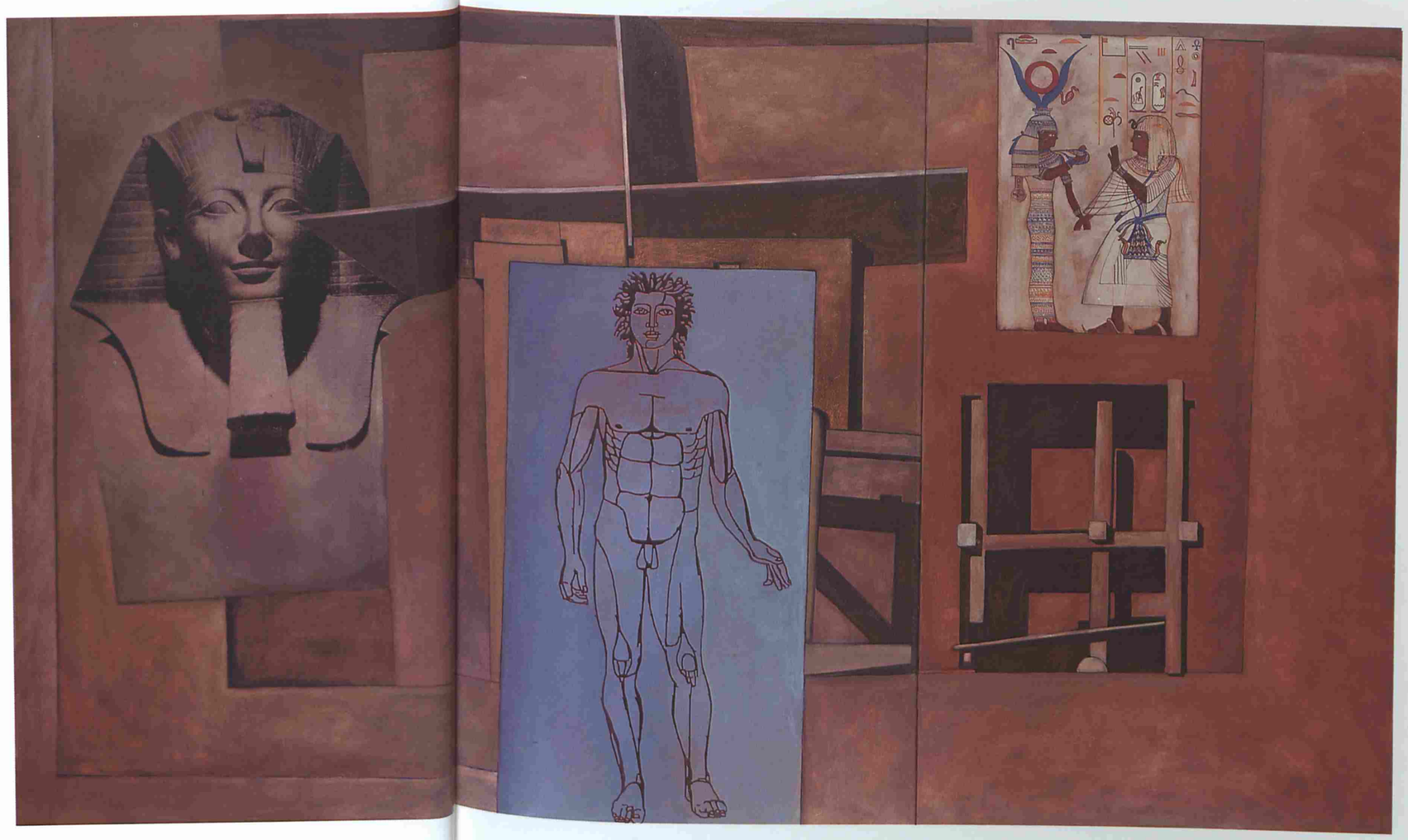

Αίγυπτος Ενανθρώπιση

WA.31 02, 170X300 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΕ ΠΑΡΕΛΘΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΑΒΥΛΩΝΑ ΤΑ ΙΕΡΑ Α ΞΕΡΞΗΣ ΚΑΘΕΙΛΕΝ ΑΝΟΙΚΟΔΟΜΕΙΝ ΠΡΟΣΤΑΞΕ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙΣ, ΤΑ ΤΕ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΗΛΟΥ ΤΟ ΙΕΡΟΝ, ΟΝ ΜΑΛΙΣΤΑ ΘΕΩΝ ΤΙΜΩΣΙ ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

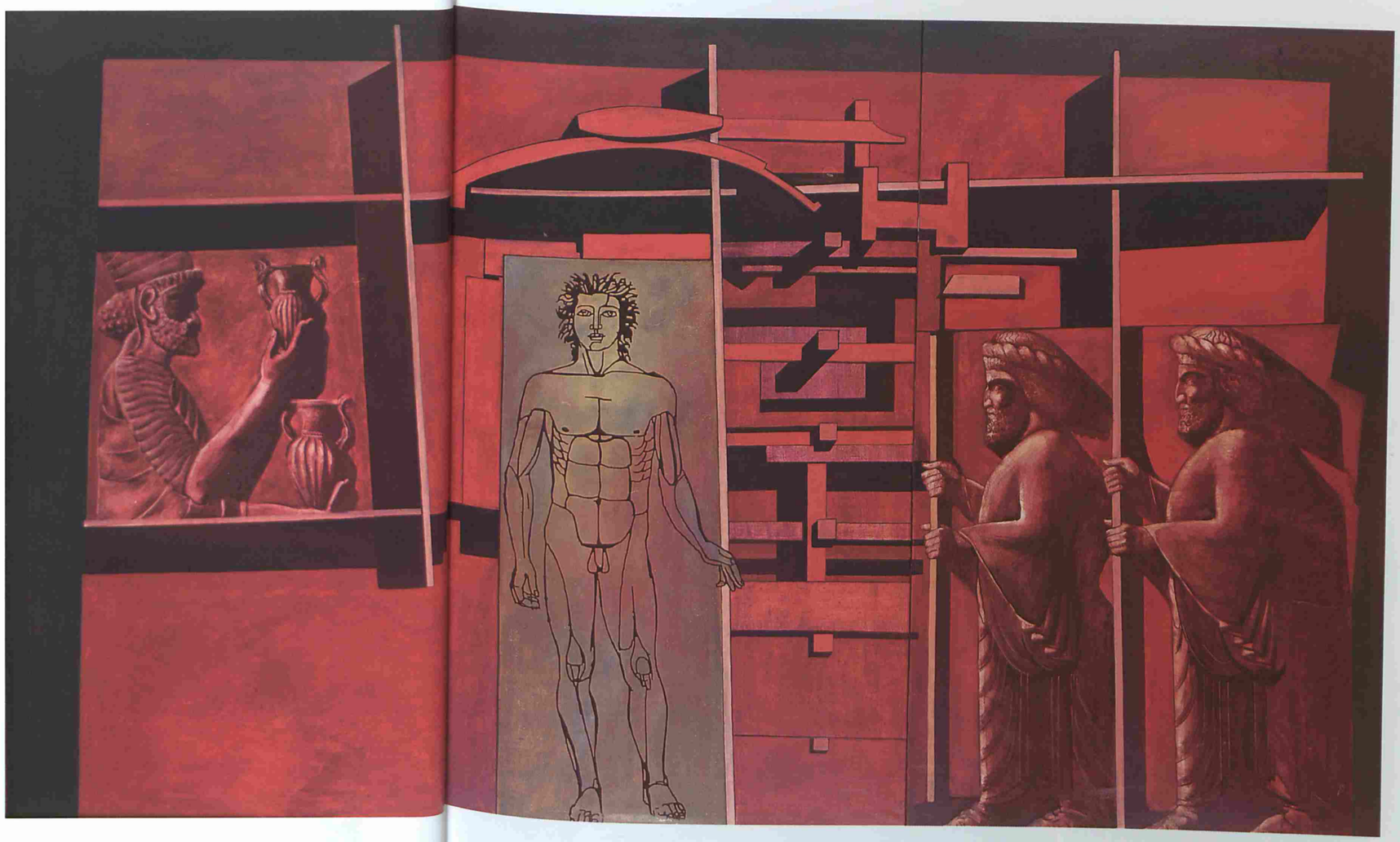

Ασσυρία Ενανθρώπιση

WA.31.01., 170X300 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

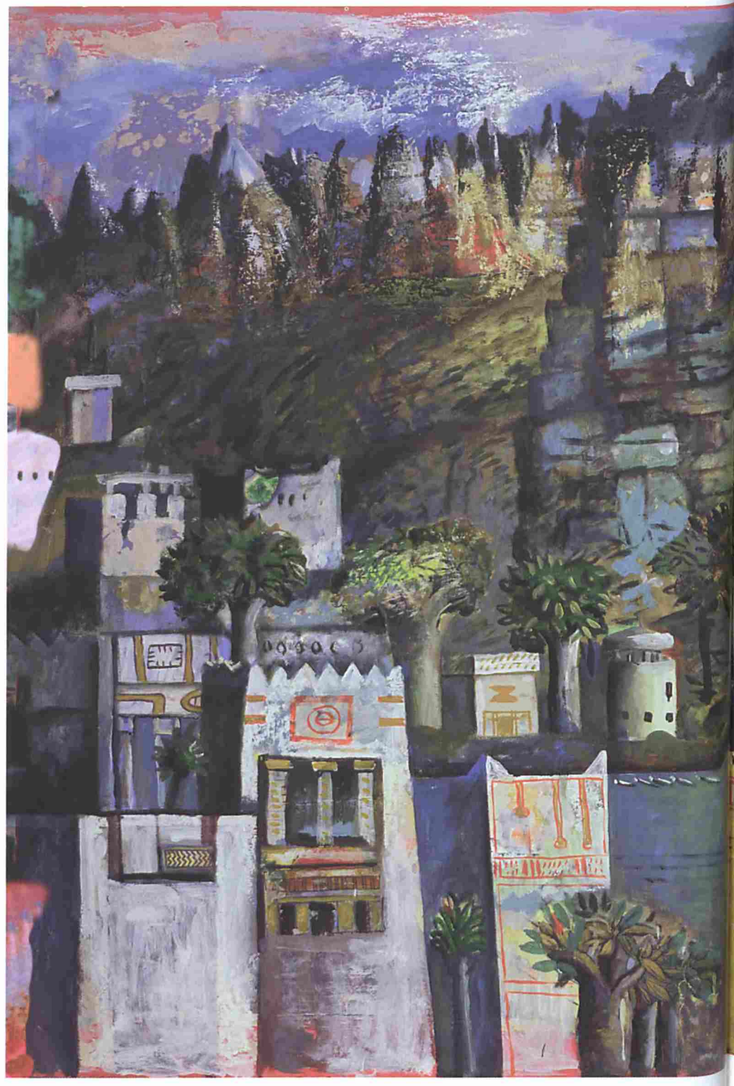

Άορνος Πέτρα
WA.31 10. 170X300 cm τρίπτυχο

ΑΠΟΛΙΠΟΝΤΕΣ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΞΥΜΠΑΝΤΕΣ ΕΦΕΥΓΟΝ ΕΣ ΤΗΝ ΠΕΤΡΑΝ ΤΗΝ ΕΝ ΤΗ ΧΩΡΑ, ΤΗΝ ΑΟΡΝΟΝ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗΝ. ΜΕΓΑ ΓΑΡ ΤΙ ΤΟΥΤΟ ΧΡΗΜΑ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ ΕΝ ΤΗ ΧΩΡΑ ΑΥΤΗ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΣ ΥΠΕΡ ΑΥΤΗΣ ΚΑΤΕΧΕΙ ΟΥΔΕ ΗΡΑΚΛΗ ΤΩ ΔΙΟΣ ΑΛΩΤΟΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ ΤΗΝ ΠΕΤΡΑΝ.

Αρριανού:Αλεξάνδρου Ανάβασις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αλεξάνδρεια Εσχάτη
WA.36 04. 120x400 cm

ΟΥΚ ΑΝ ΕΙΧΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ ΑΙΓΥ-
ΠΤΟΣ, ΟΥΔΕ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ ΣΕΛΕΥ-
ΚΕΙΑΝ ΟΥΔΕ ΠΡΟΦΘΑΣΙΑΝ ΣΟΓΔΙΑ-
ΝΗ ΟΥΔ' ΙΝΔΙΑ ΒΟΥΚΕΦΑΛΙΑΝ, ΟΥΔΕ
ΠΟΛΙΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΥΚΑΣΟΣ ΠΑΡΟΙ-
ΚΟΥΣΑΝ ΑΙΣ ΕΜΠΟΛΙΣΘΕΙΣ ΑΠΕΣΒΕ-
ΣΘΗ ΤΟ ΑΓΡΙΟΝ ΚΑΙ ΜΕΤΕΒΑΛΕ ΤΟ
ΧΕΙΡΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΡΕΙΤΤΟΝΟΣ ΕΘΙ-
ΖΟΜΕΝΟΝ.

Πλούταρχου:Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Red Aura

WA.31 13. 170X170 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ ΜΕΝ ΟΥΝ ΚΟΡΙΝ-
ΘΙΟΣ ΕΙΣ ΩΝ ΤΩΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
ΞΕΝΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ, ΟΤ' ΑΛΕ-
ΞΑΝΔΡΟΝ ΕΙΔΕΝ ΕΝ ΣΟΥΣΟΙΣ,
ΠΕΡΙΧΑΡΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΚΑΙ
ΔΑΚΡΥΣΑΣ «ΜΕΓΑΛΗΣ» ΕΦΗ
«ΧΑΡΑΣ ΕΣΤΕΡΗΣΘΑΙ ΤΟΥΣ
ΕΜΠΡΟΣΘΕΝ ΤΕΘΝΗΚΟΤΑΣ
ΕΛΛΗΝΑΣ, ΟΤΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ
ΟΥΚ ΕΙΔΟΝ ΕΝ ΤΩ ΔΑΡΕΙΩ
ΘΡΟΝΩ ΚΑΘΕΖΟΜΕΝΟΝ».

Πλούταρχου:
Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 19. 180X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 13. 180X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 20. 180X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 12. 180X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 21. 180X60 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.22 04. 180X60 cm

Blu Aura

WA.31 14. 170X170 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αι γαρ οπλα μειζονα και φατνας ιππων και χαλινους βαρυτερους κατασκευασας απελιπε τε και διερριψεν. ιδρυσατο δε βωμους θεων, ους μεχρι νυν οι πραισιων βασιλεις διαβαινοντες σεβονται και θυουσιν ελληνικας θυσιας. ανδροκοττος δε μειρακιον ων αυτον αλεξανδρον ειδε, και λεγεται πολλακις ειπειν υστερον, ως παρ' ουδεν ηλθε τα πραγματα λαβειν αλεξανδρος.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

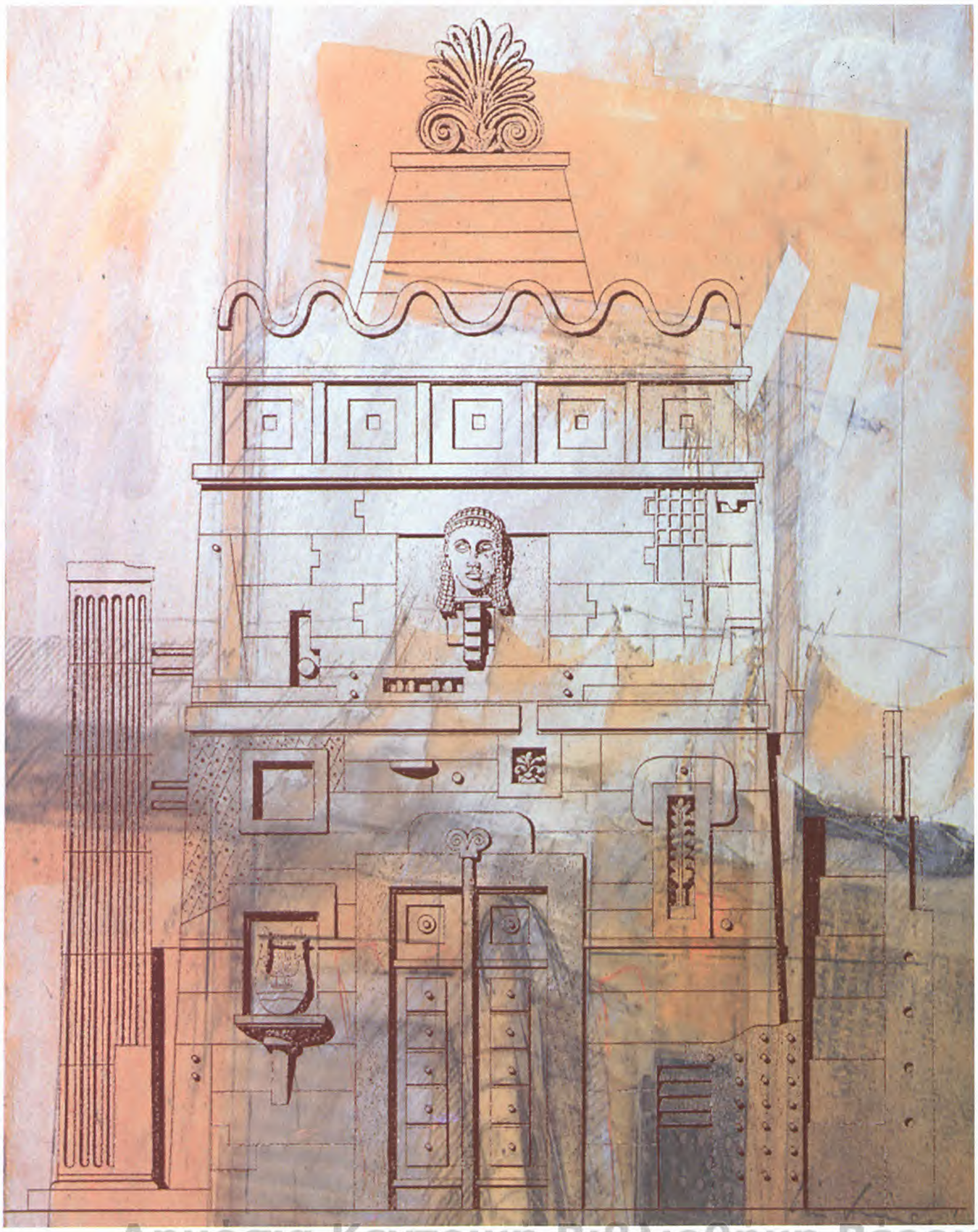

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Το Σπίτι του Πινδάρου

Σκίτσο WA.36 08. 42X29 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.27 03. 180X90 cm, detail

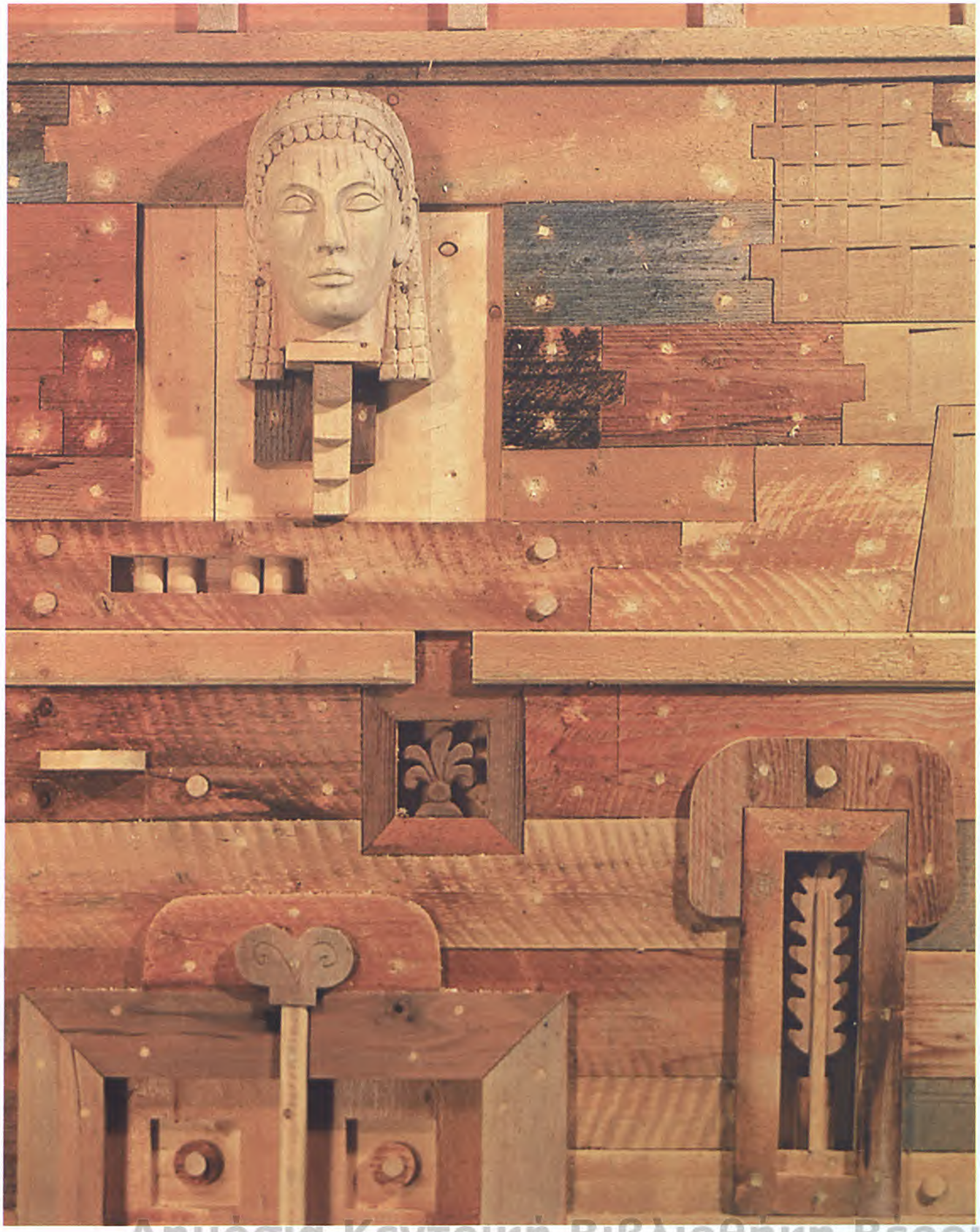

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Το Σπίτι του Πινδάρου

Ξύλινη κατασκευή, 325X240 cm, λεπτομέρεια

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.07 12. 100X70 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πύργος Φάρος

Σκίτσο WA.24 05. 200X100 cm

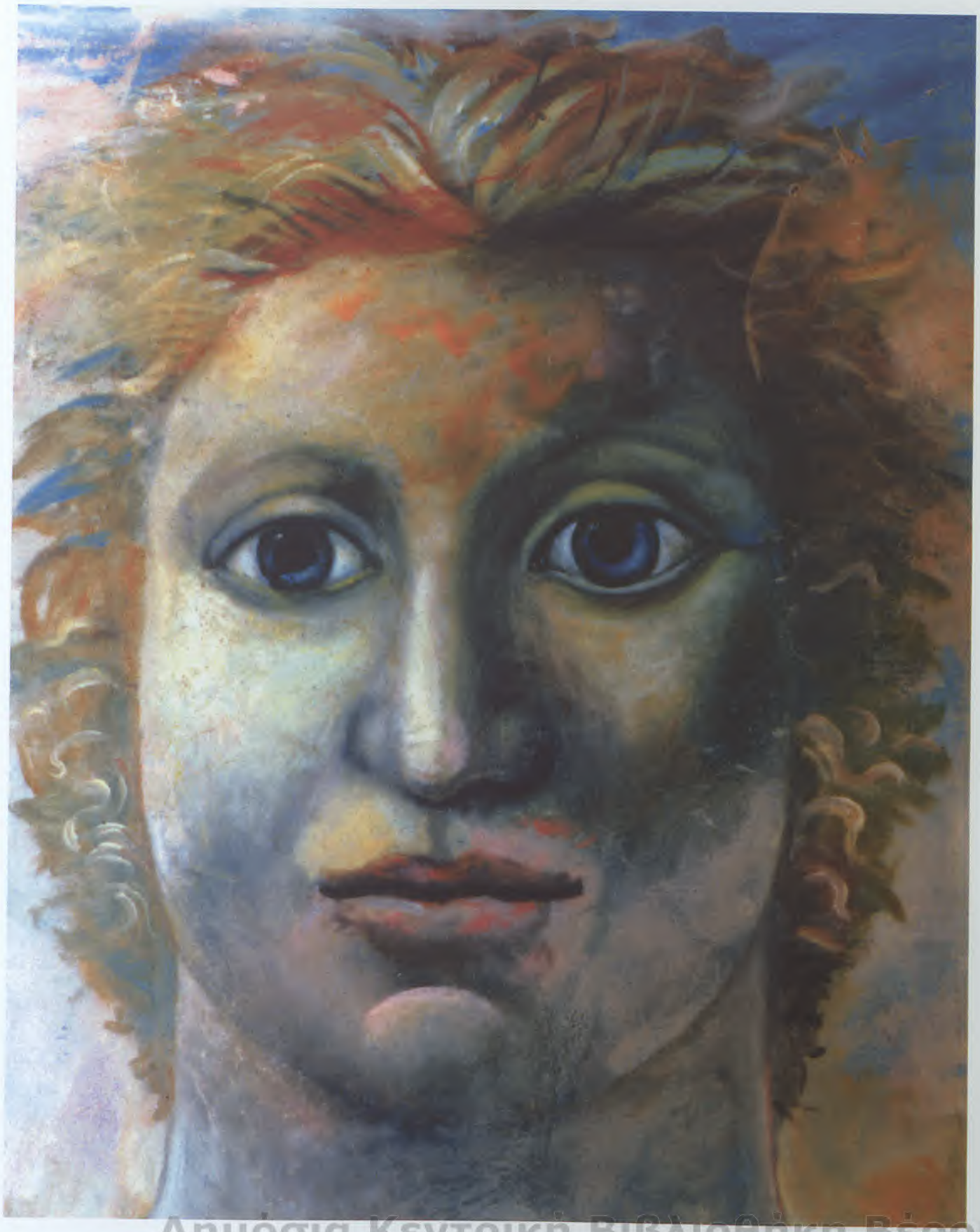

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.04 04. 120X120 cm, detail

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Ερμής Εστία

Σκίτσο WA.24 08. 200X100 cm

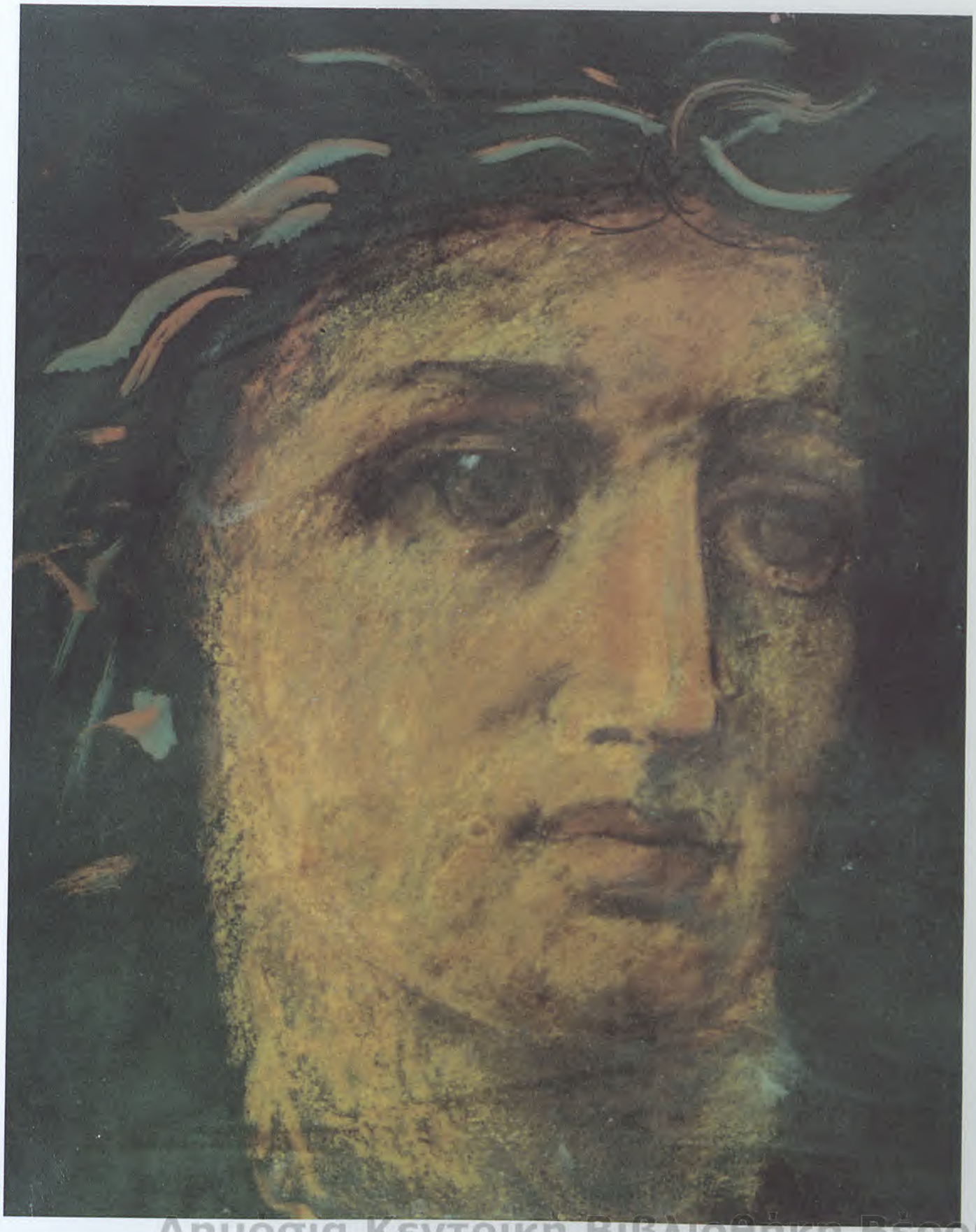

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.16 02. 100X70 cm, detail

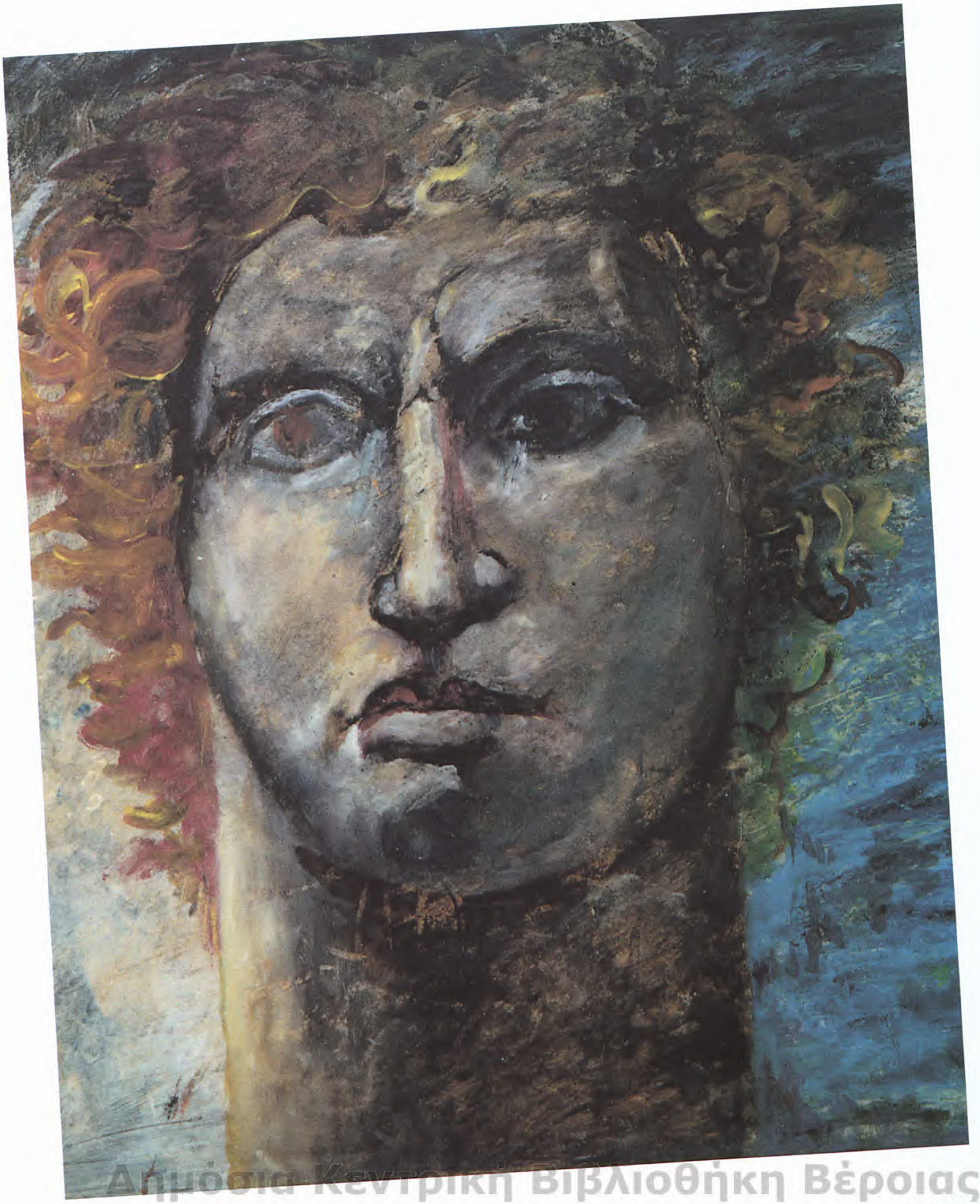

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.03 15. 70X70 cm, detail

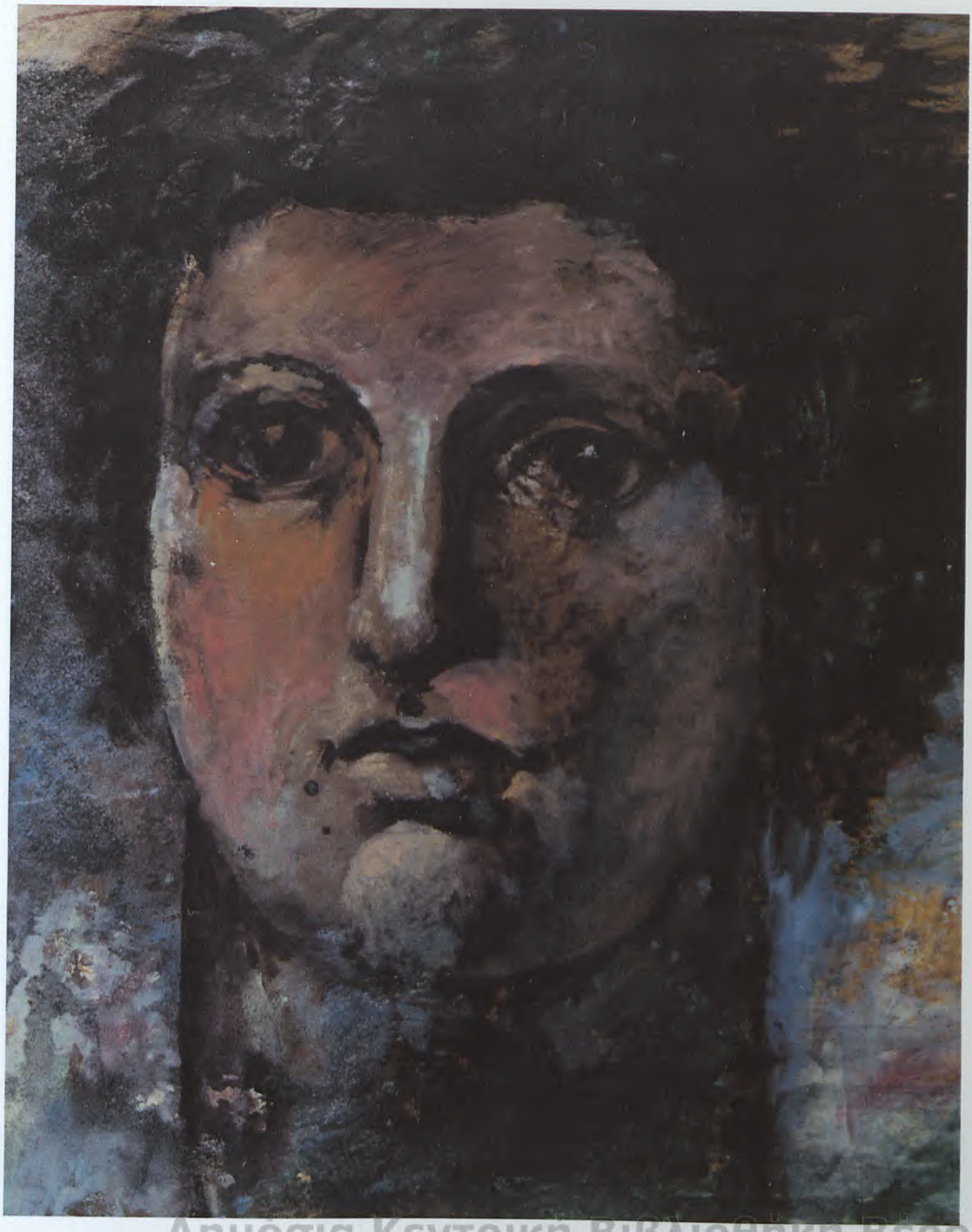

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.03 07. 70X70 cm, detail

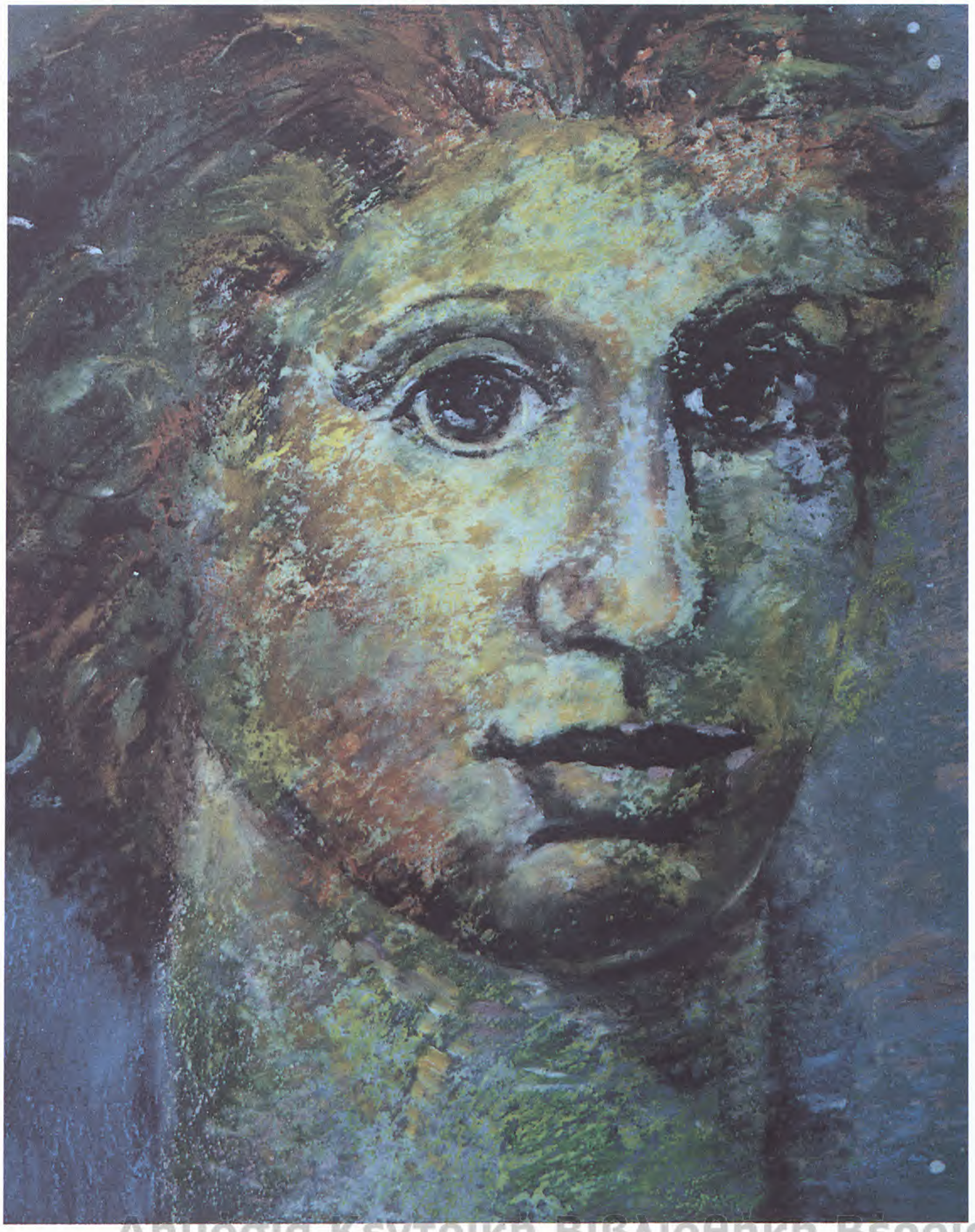

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.03 09. 70X70 cm, detail

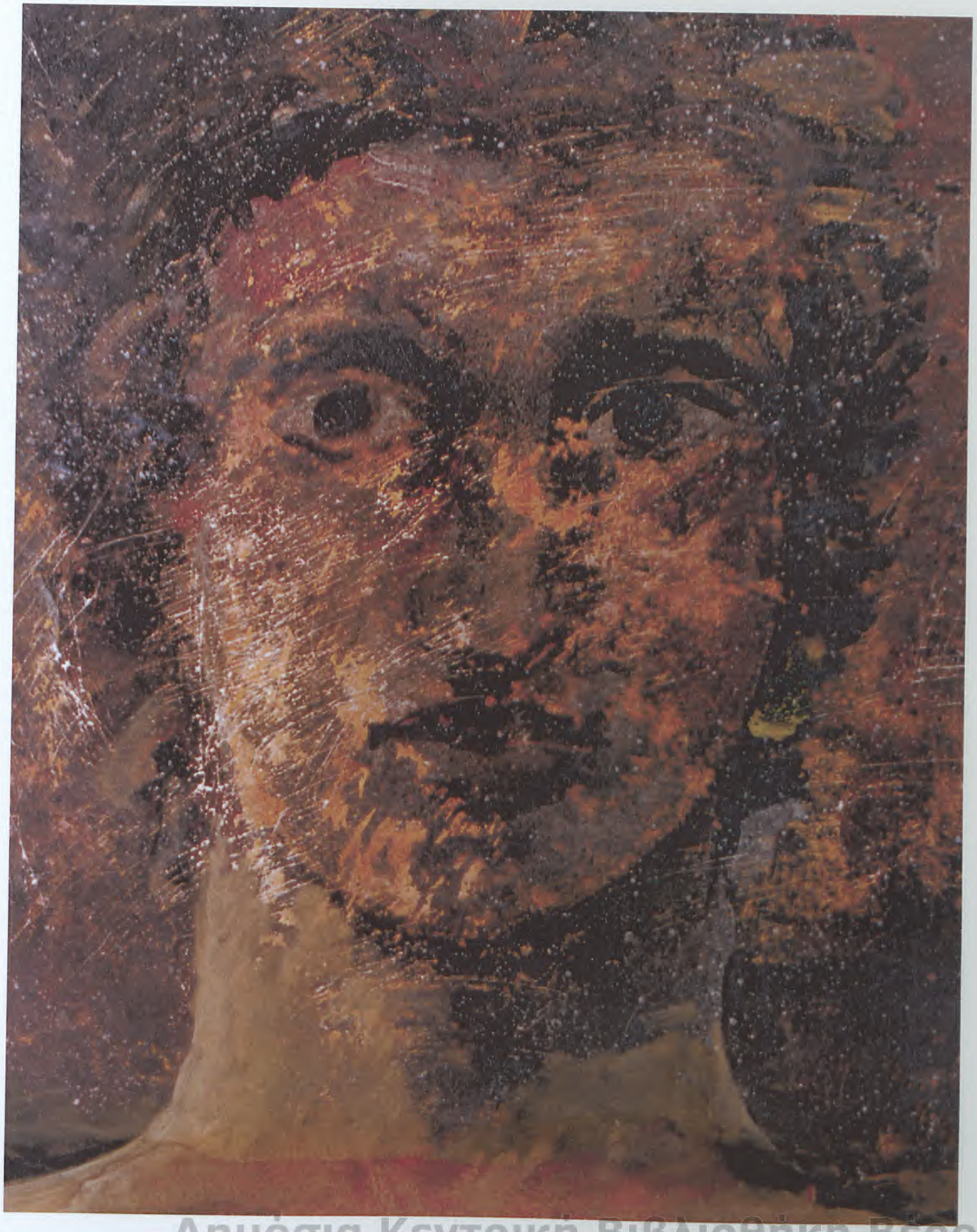

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 17. 140X70 cm, detail

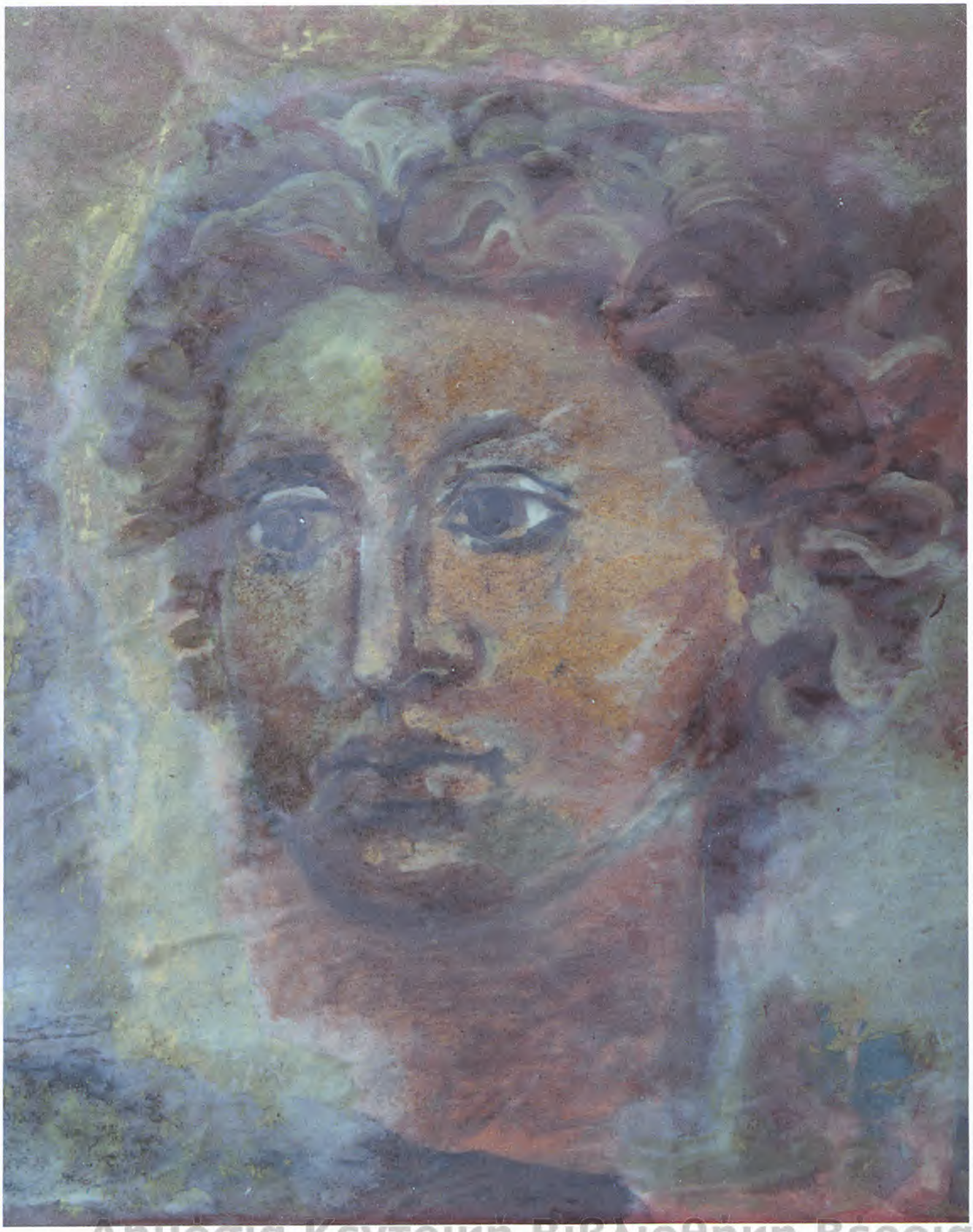

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.03 06. 70X70 cm, detail

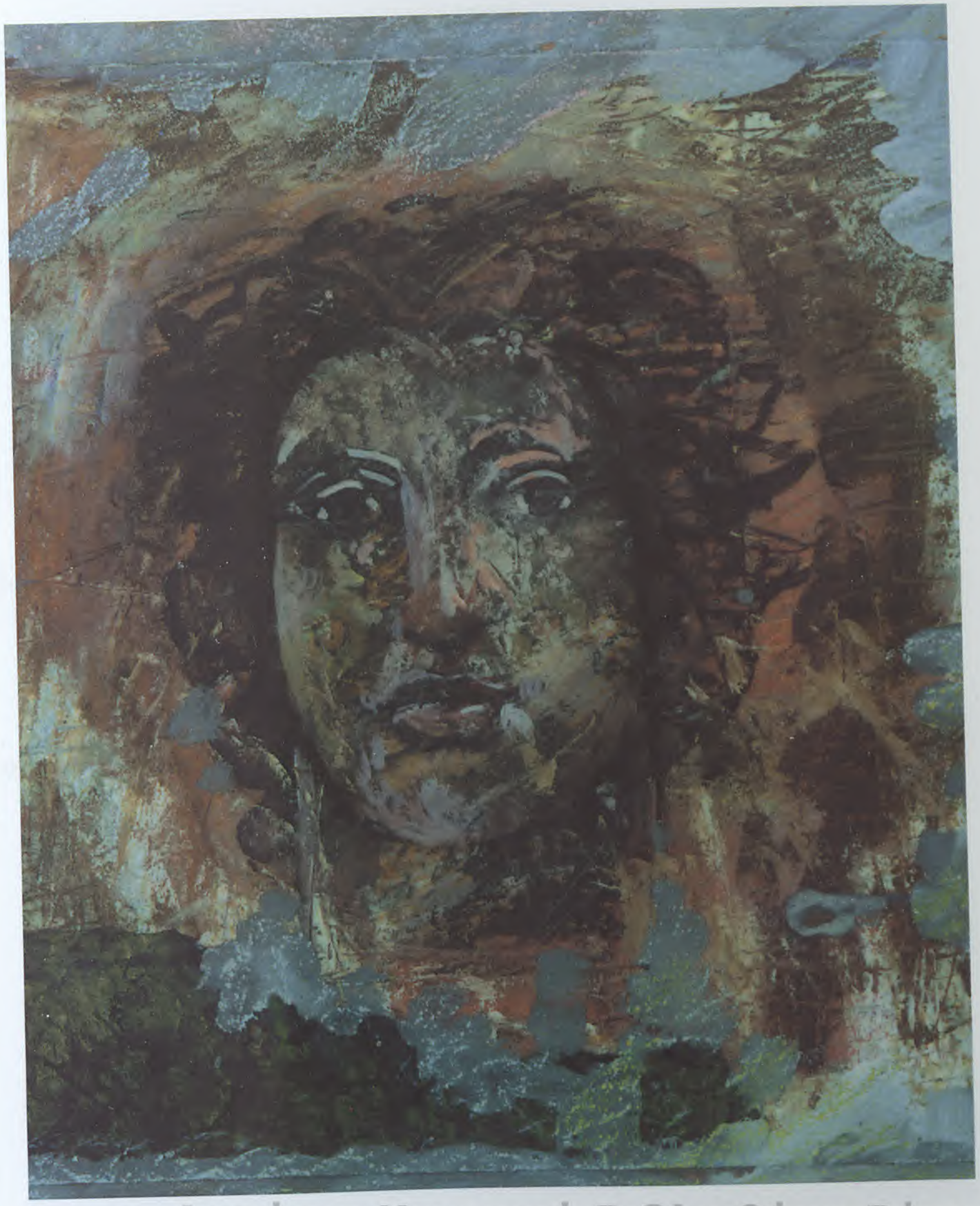

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.03 10. 70X70 cm, detail

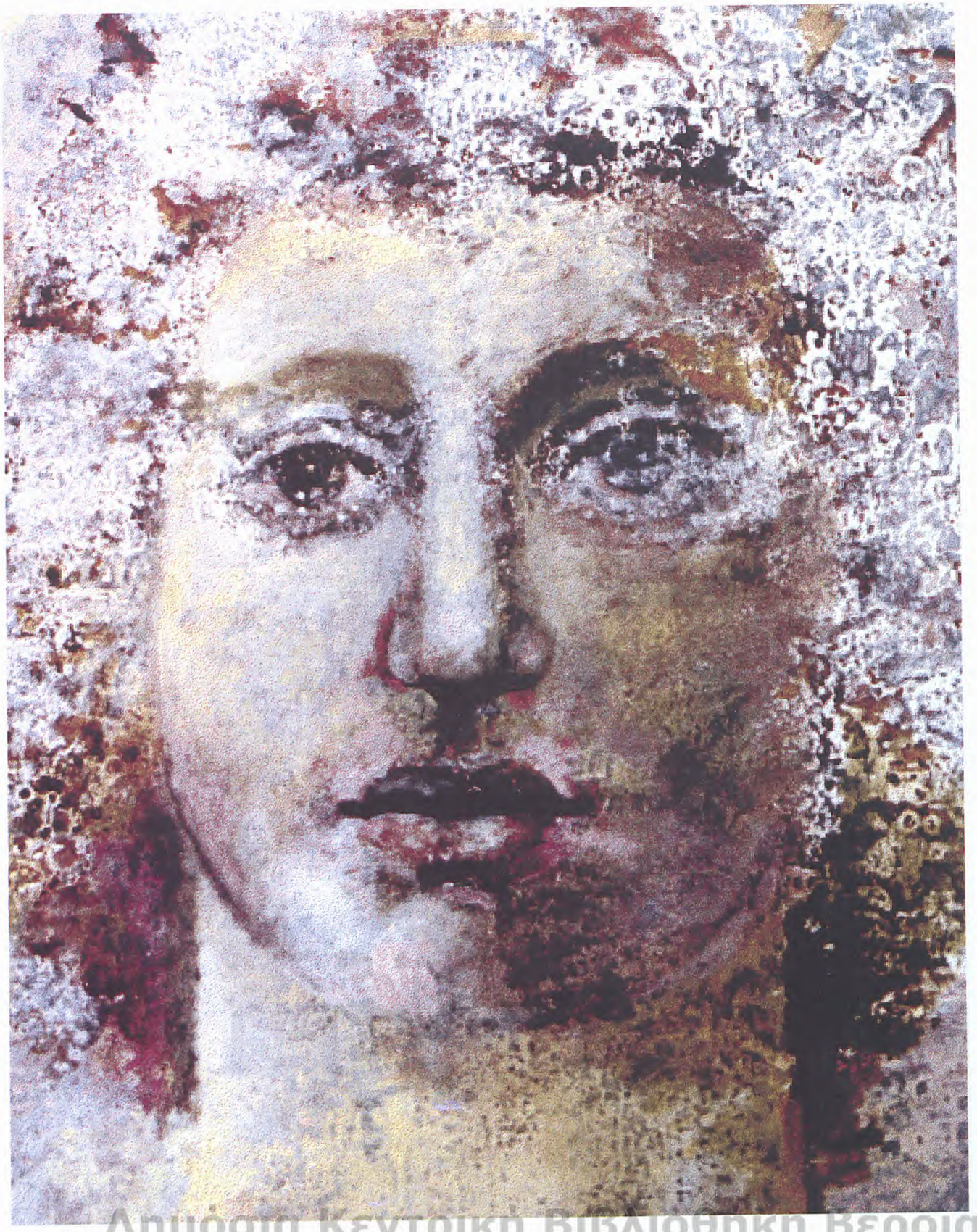

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

WA.17 10. 140X70 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.04 02. 120X110 cm, detail

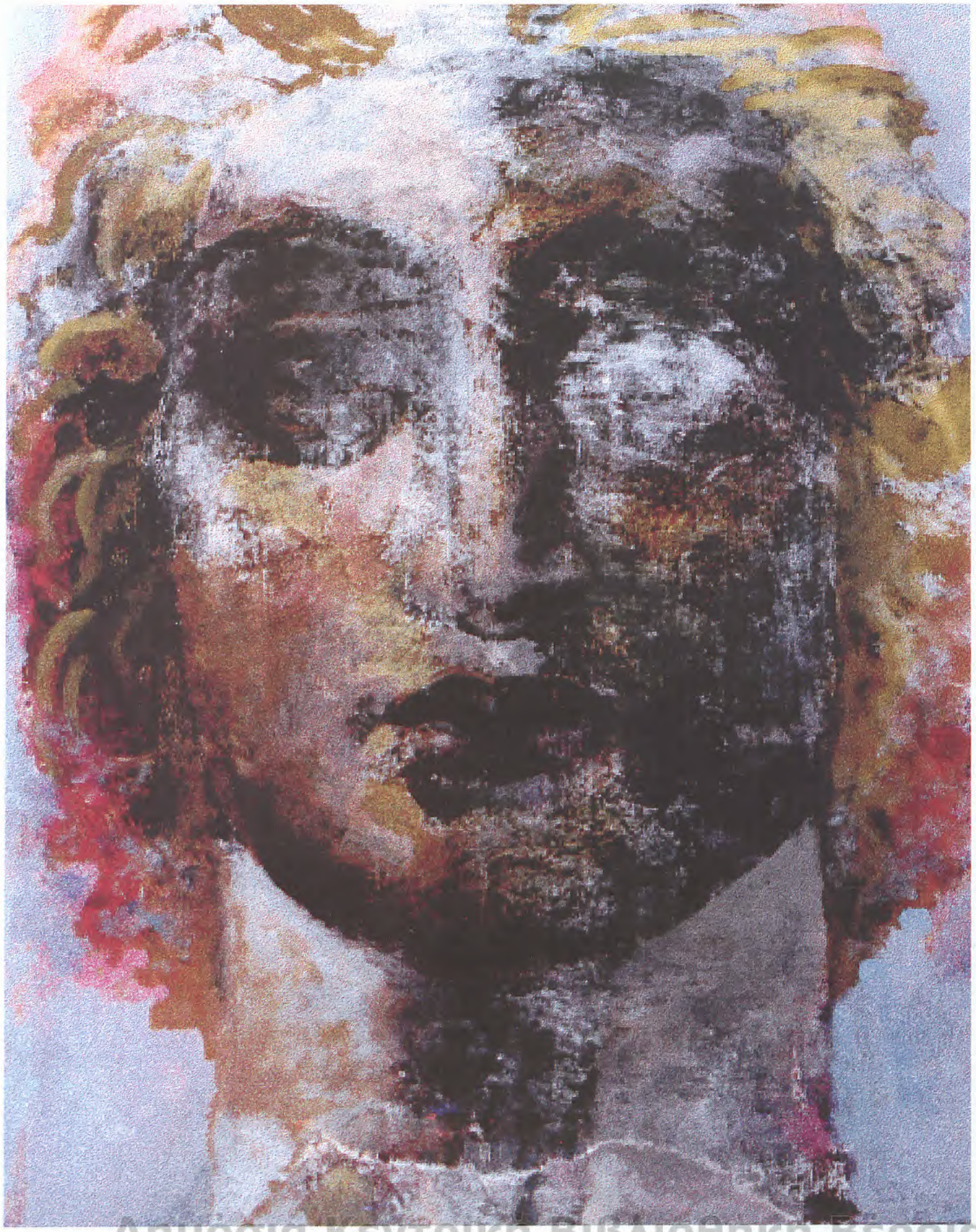

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

WA.17 07. 140X70 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 11. 140X70 cm, detail

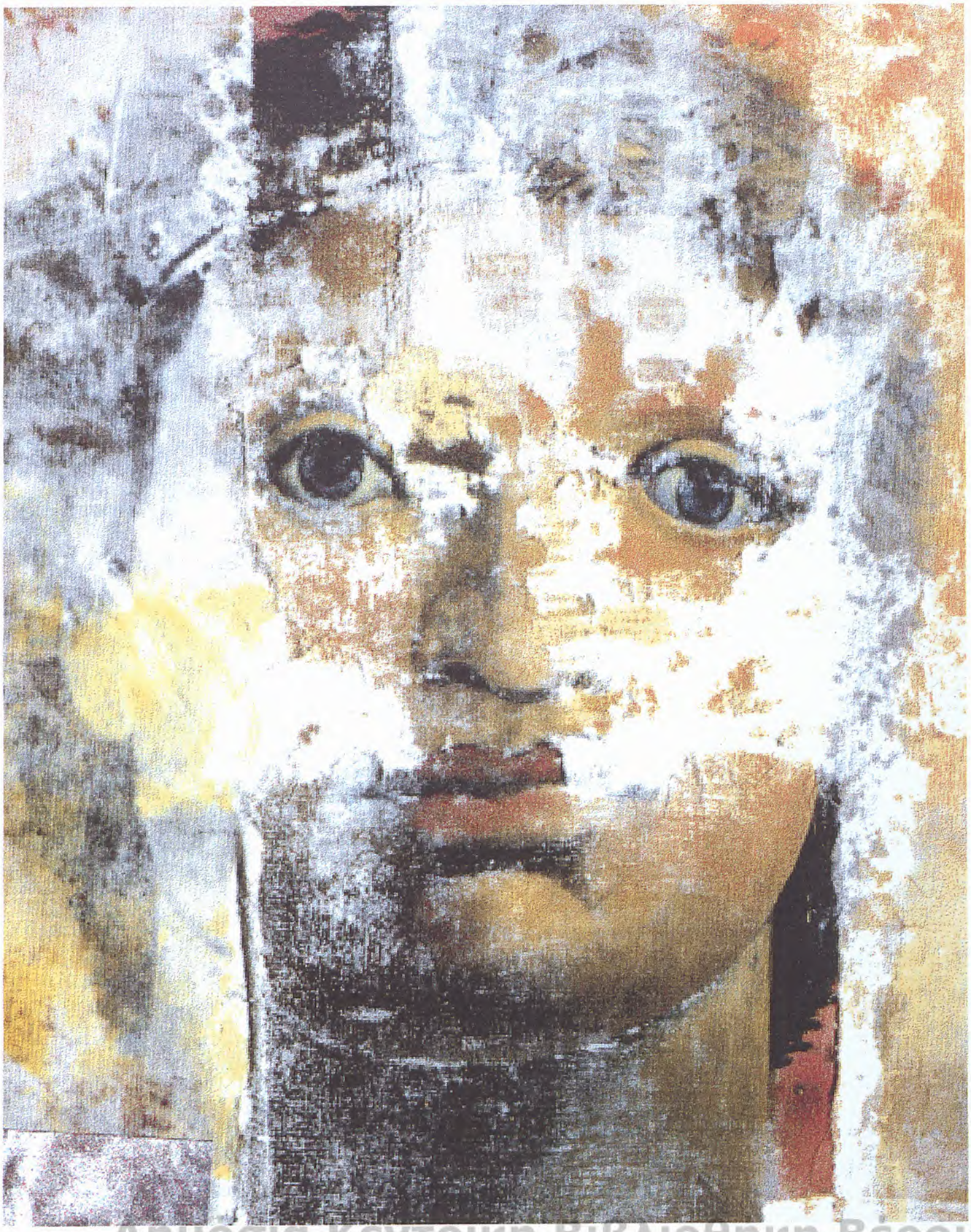

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

WA.04 16. 130X140 cm, detail

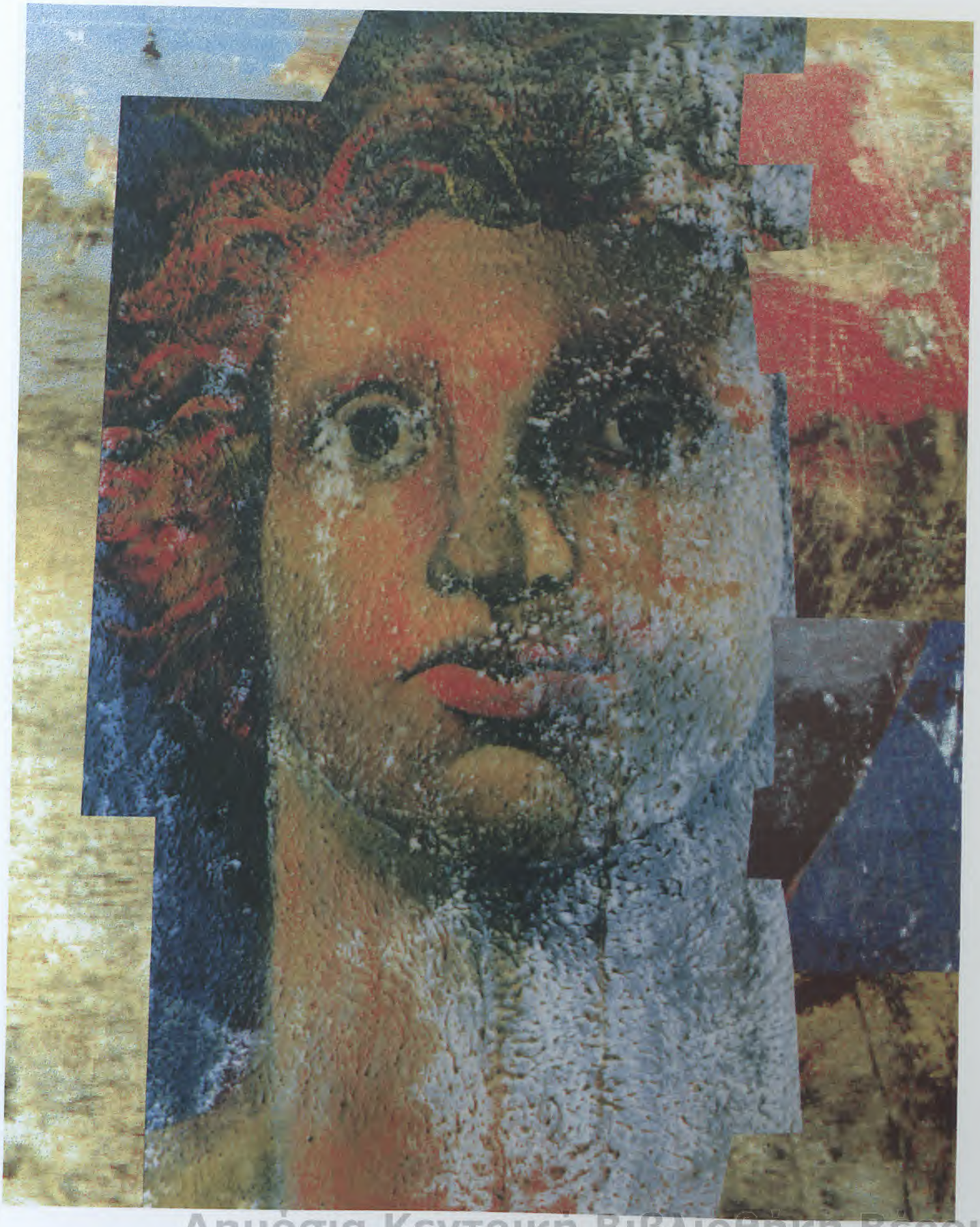

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.04 09. 130X140 cm, detail

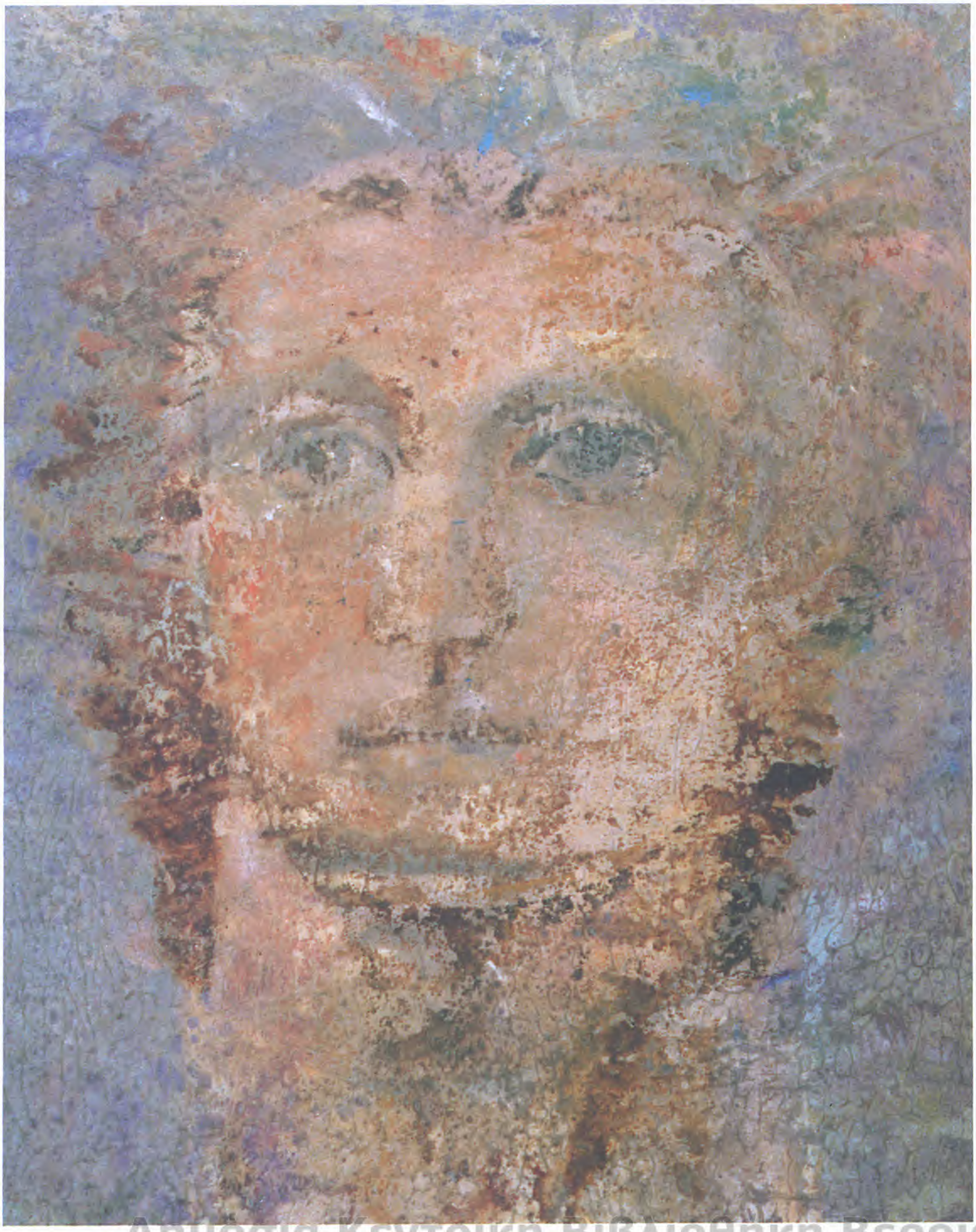

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

WA.15 08. 70X140 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

WA.17 02. 140X70 cm, detail

ΥΠΕΞΕΛΟΜΕΝΟΣ ΔΕ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΞΕΝΟΥΣ ΤΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΑΠΑΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΠΙΝΔΑΡΟΥ ΓΕΓΟΝΟΤΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΥΠΕΝΑΝΤΙΩΘΕΝΤΑΣ ΤΟΙΣ ΨΗΦΙΣΑΜΕΝΟΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΑΣΙΝ, ΑΠΕΔΟΤΟ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΡΙΣΜΥΡΙΟΥΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥΣ, ΟΙ ΔΕ ΑΠΟΘΑΝΟΝΤΕΣ ΥΠΕΡ ΕΞΑΚΙΣΧΙΛΙΟΥΣ ΗΣΑΝ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 12. 140X70 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 20. 140X70 cm. detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.17 22. 140X70 cm, detail

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Το Σπίτι του Πινδάρου

Ξύλινη κατασκευή, 325X240 cm

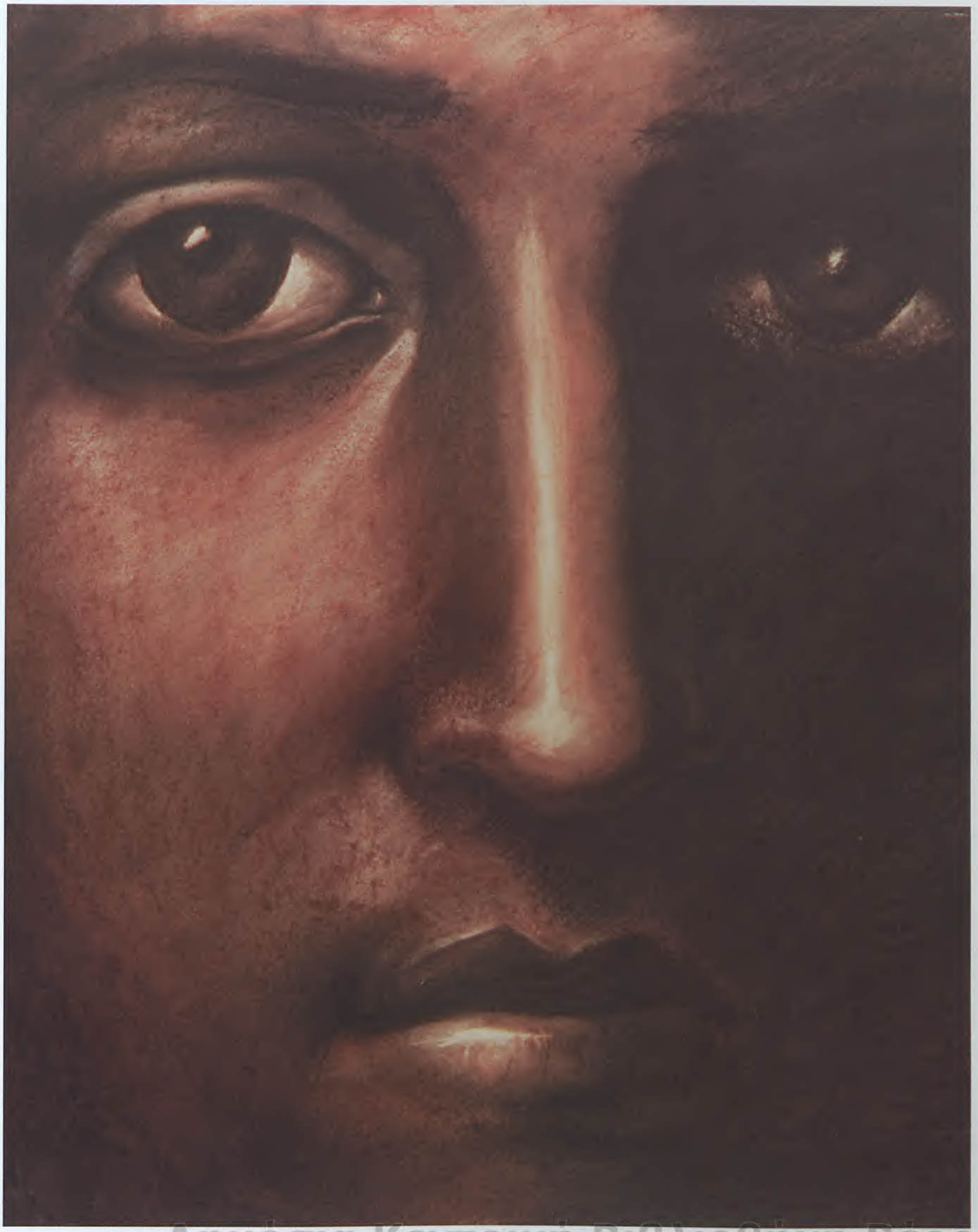

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

WA.16 03. 70X100 cm, detail

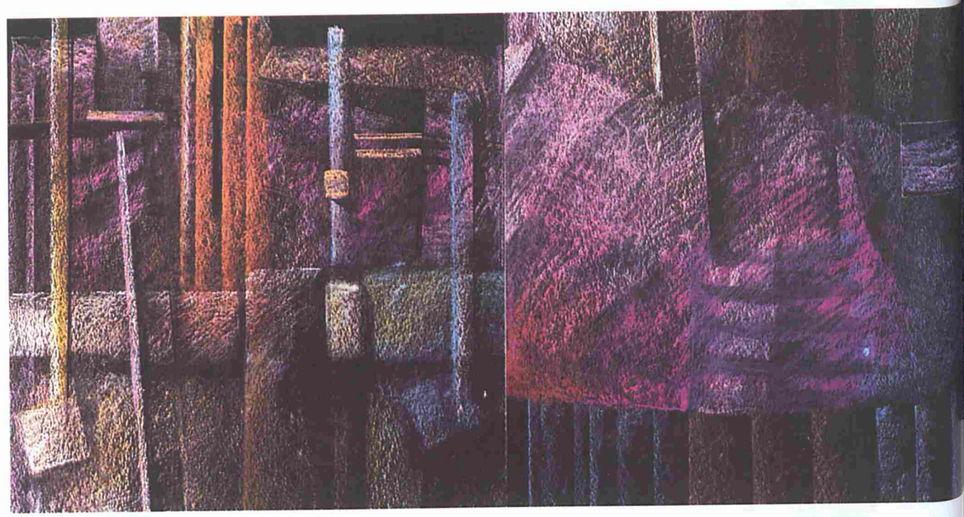

WA.36.12.

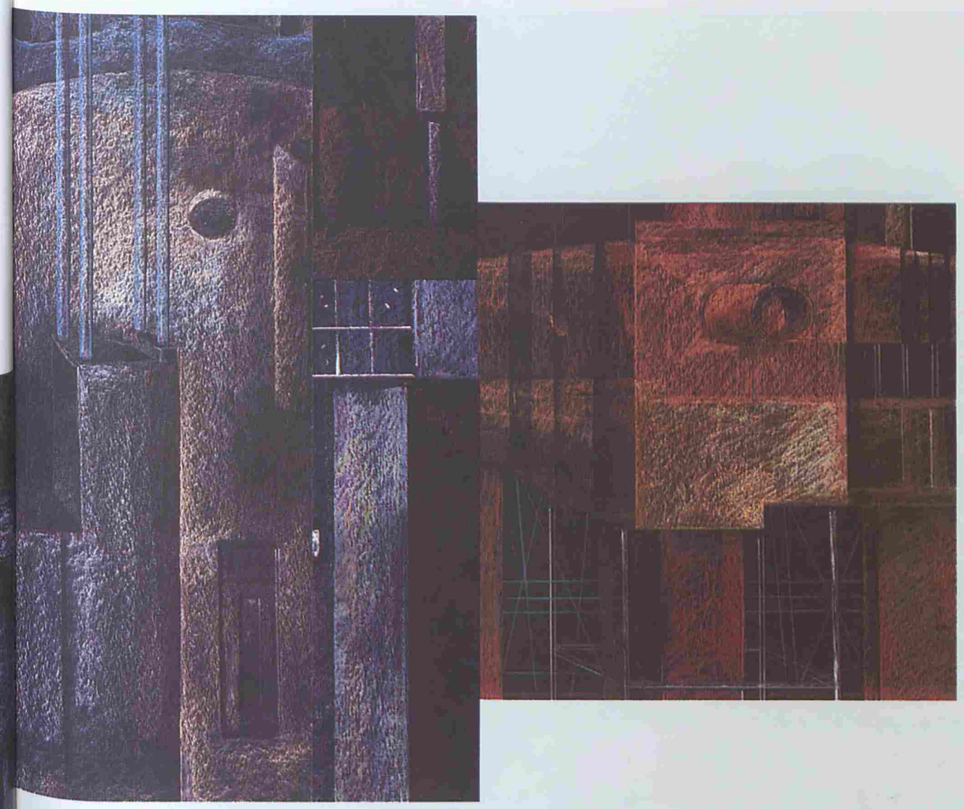

SIWA

Sacred Architecture

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΛΕΓΟΥΣΙ ΓΑΡ ΟΤΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΚΡΑΤΗΣΑΣ ΕΒΟΥΛΕΤΟ ΠΟΛΙΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΥΑΝΘΡΩ-ΠΟΝ ΕΛΛΗΝΙΔΑ ΣΥΝΟΙΚΙΣΑΣ ΕΠΩΝΥΜΟΝ ΕΑΥΤΟΥ ΚΑΤΑΛΙΠΕΙΝ, ΚΑΙ ΤΙΝΑ ΤΟΠΟΝ ΓΝΩΜΗ ΤΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΟΣΟΝ ΟΥΔΕΠΩ ΔΙΕΜΕΤΡΕΙΤΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΒΑΛΛΕΝ. ΕΙΤΑ ΝΥΚΤΩΡ ΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΟΨΙΝ ΕΙΔΕ ΘΑΥΜΑΣΤΗΝ, ΑΝΗΡ ΠΟΛΙΟΣ ΕΥ ΜΑΛΑ ΤΗΝ ΚΟΜΗΝ ΚΑΙ ΓΕΡΑΡΟΣ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΕΔΟΞΕΝ ΑΥΤΩ ΠΑΡΑΣΤΑΣ ΛΕΓΕΙΝ ΤΑ ΕΠΗ ΤΑΔΕ. ΝΗΣΟΣ ΕΠΕΙΤΑ ΤΙΣ ΠΟΛΥΚΛΥΣΤΩ ΕΝΙ ΠΟΝΤΩ, ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΠΡΟΠΑΡΟΙΘΕ, ΦΑΡΟΝ ΔΕ Ε ΚΙΚΛΗΣΚΟΥΣΙΝ ΕΥΘΥΣ ΟΥΝ ΕΞΑΝΑΣΤΑΣ ΕΒΑΔΙΖΕΝ ΕΠΙ ΤΗΝ ΦΑΡΟΝ, Η ΤΟΤΕ ΜΕΝ ΕΤΙ ΝΗΣΟΣ ΗΝ ΤΟΥ ΚΑΝΩΒΙΚΟΥ ΜΙΚΡΟΝ ΑΝΩΤΕΡΩ ΣΤΟΜΑΤΟΣ, ΝΥΝ ΔΕ ΔΙΑ ΧΩΜΑΤΟΣ ΑΝΕΙΛΗΠΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟΝ

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

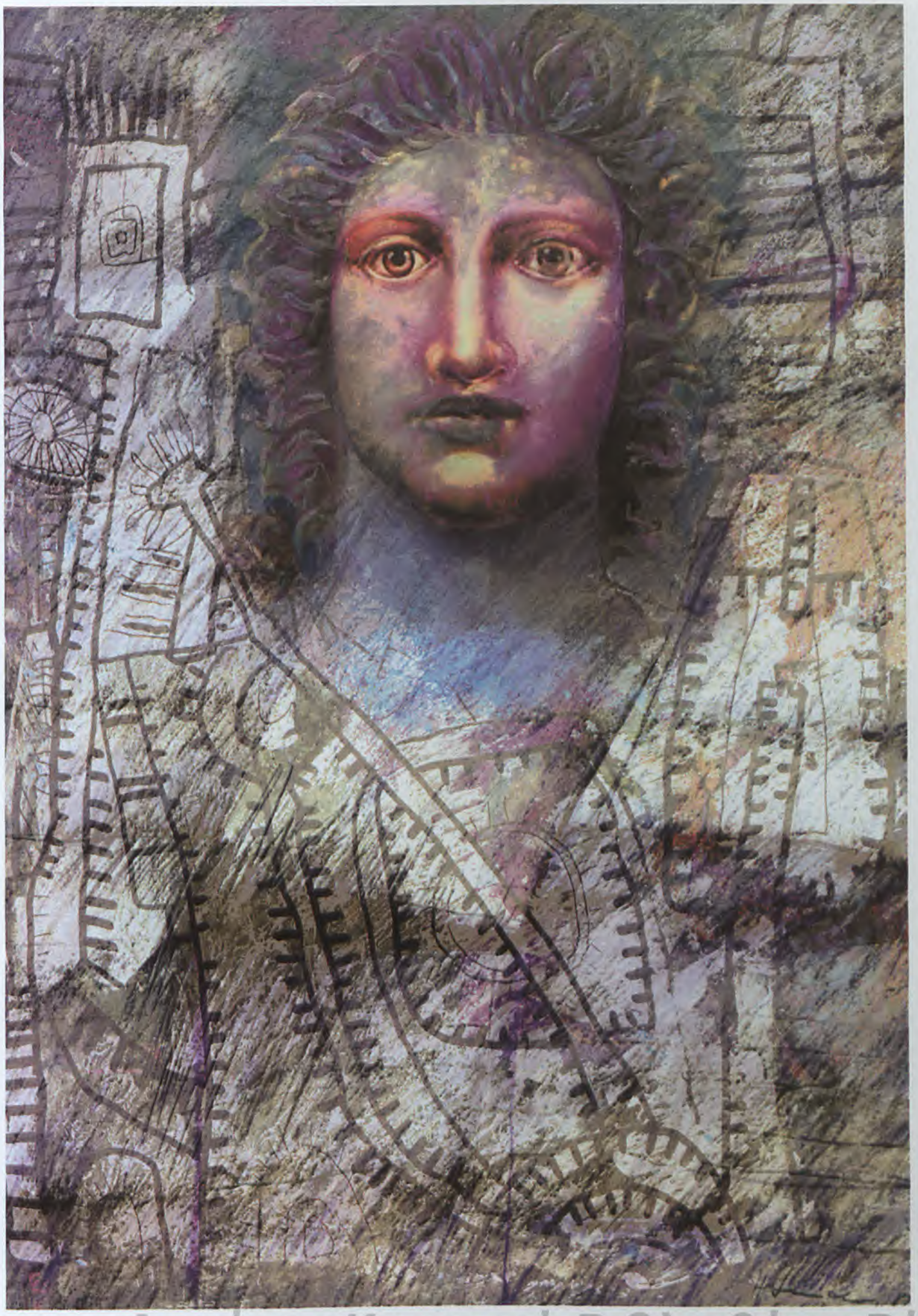

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Imago

WA.32 12. 130X105cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δισκοπότηρο

WA.35 12. 35X50 cm

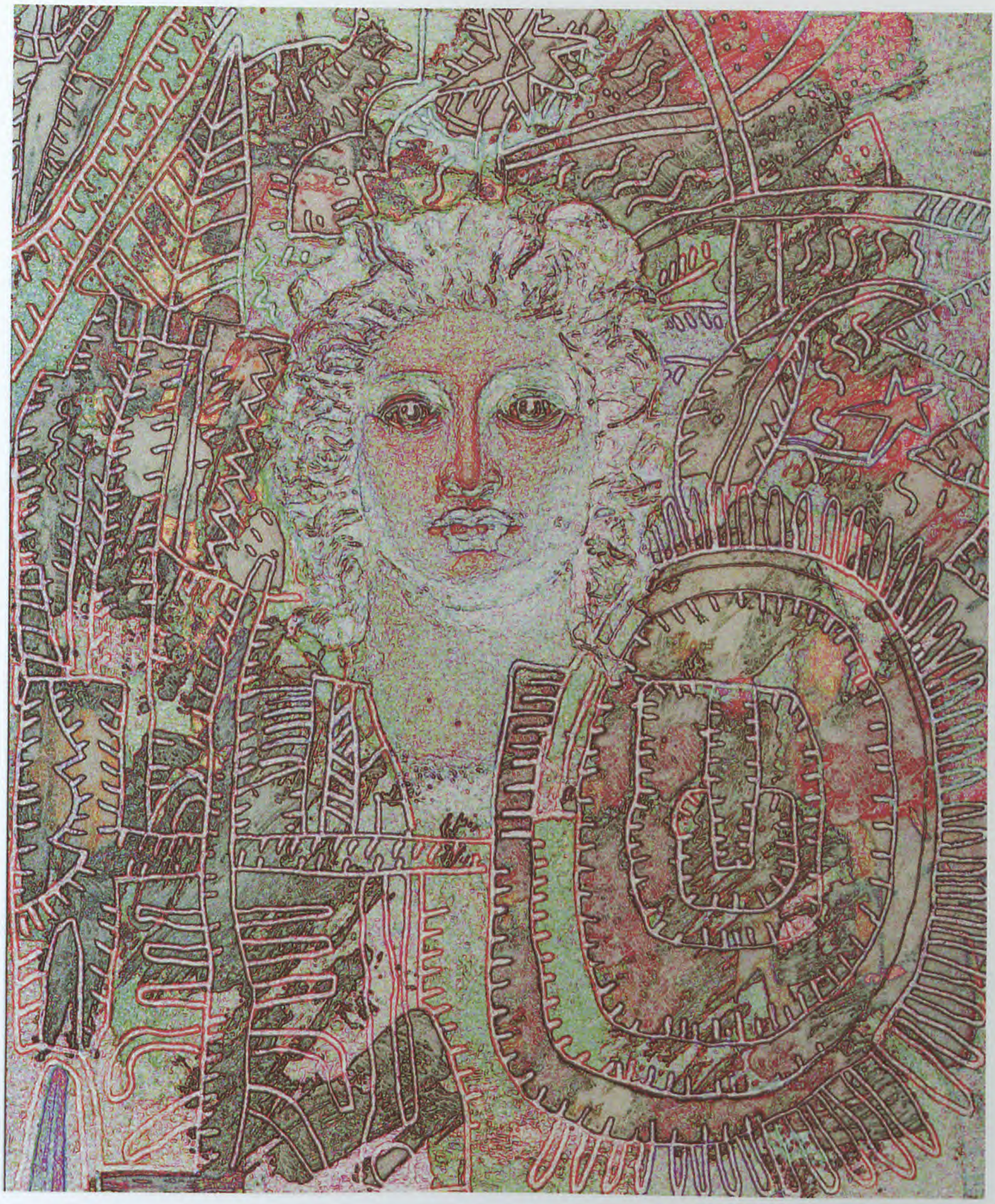

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Icon

WA.32 13. 130X115cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Head Aura

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Icon

WA.32 14. 130X105cm

Icon
WA.32 15. 130X110cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

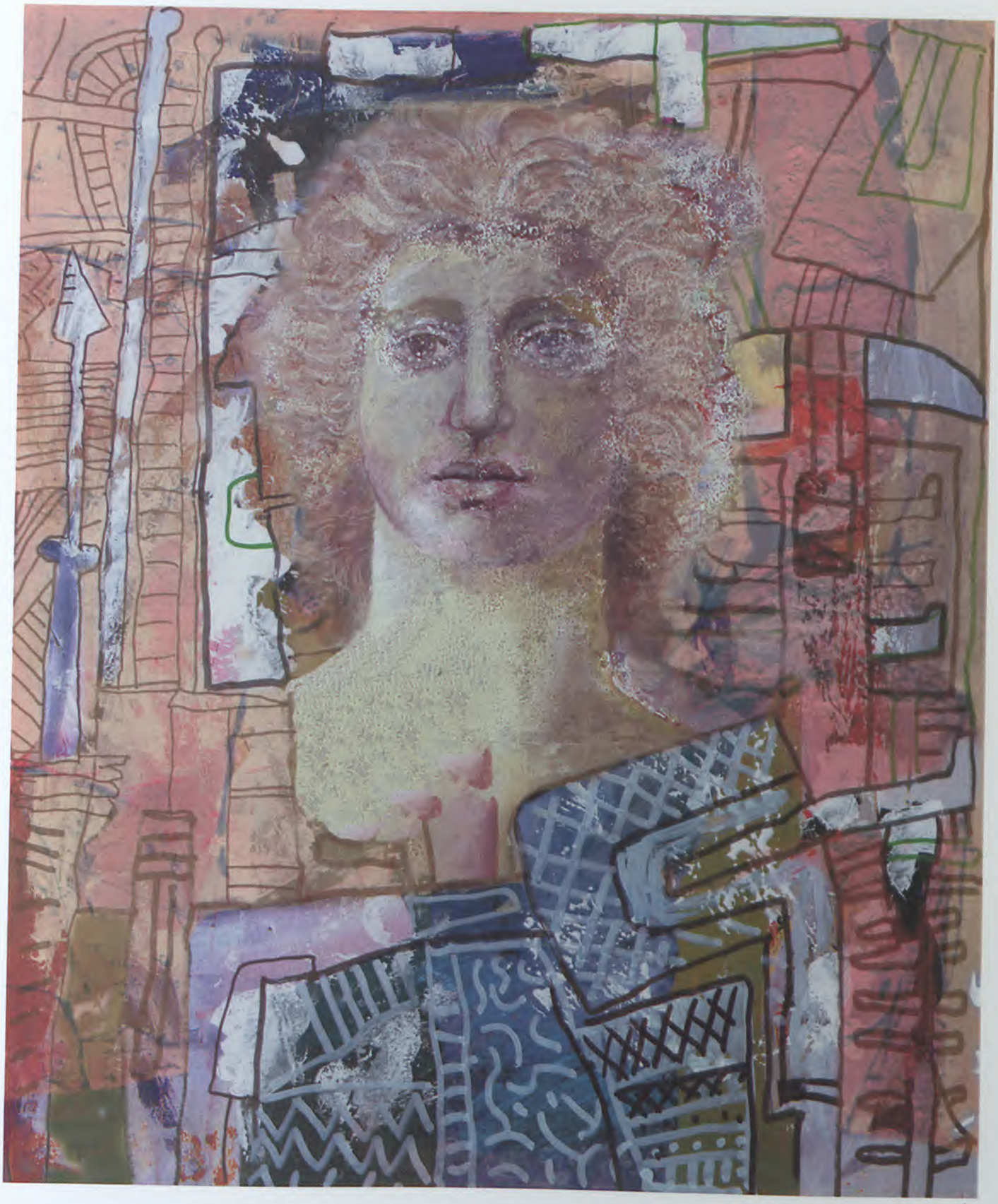

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Icon

WA.32 16. 130X110cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Βασιλικό Σκεύος

WA.35 22. 35X50 cm

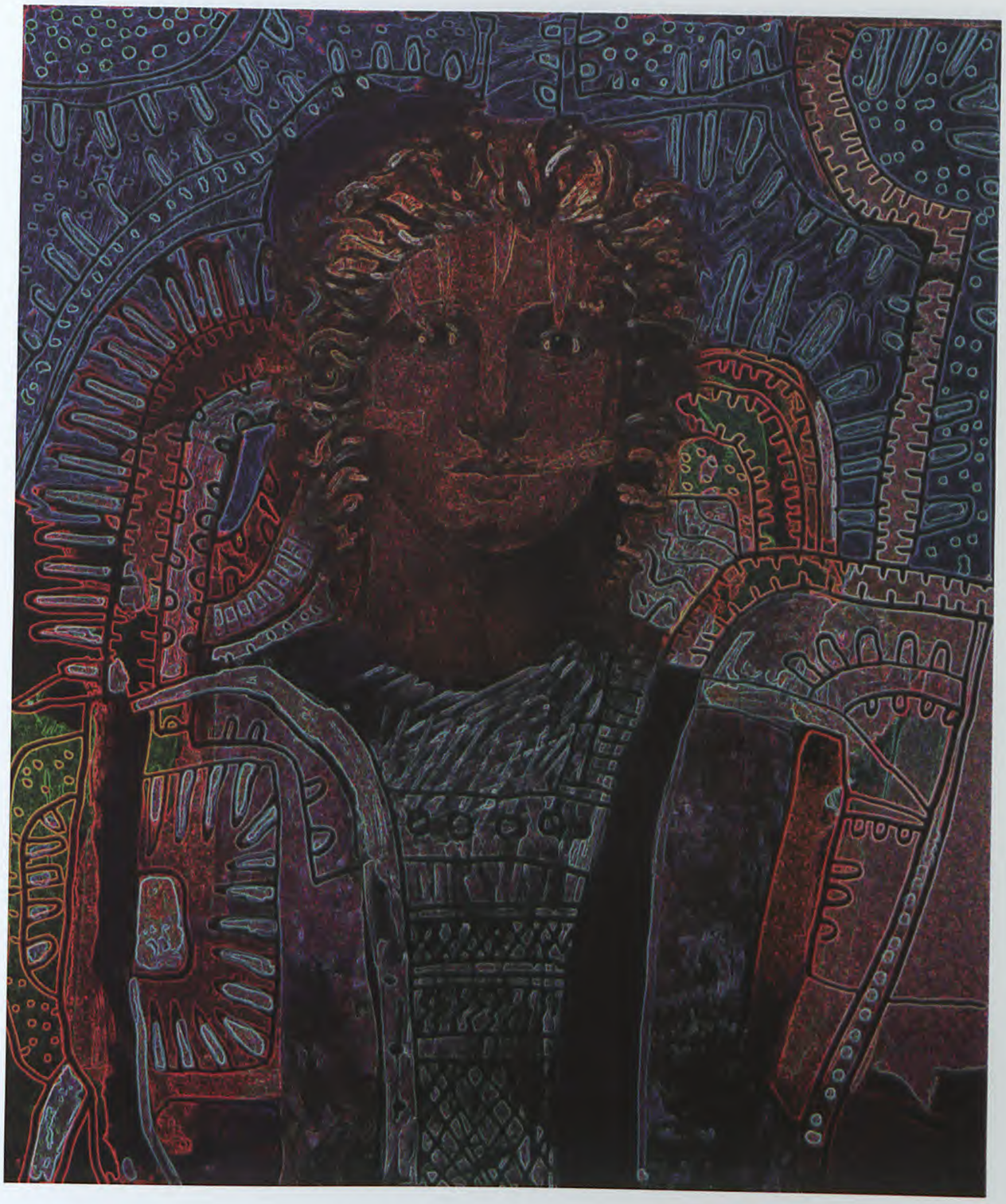

Icon

WA.32 17. 130X115cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Cup
WA.35 24, 35X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Icon

WA.32 18. 130X110cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΠΕΙ ΔΕ ΩΡΜΗΣΕ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΕΙΑΝ, ΑΛΛΑ ΤΕ ΔΟΚΕΙ ΣΗΜΕΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΔΑΙΜΟΝΙΟΥ ΓΕΝΕΣΘΑΙ, ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙ ΛΕΙΒΗΘΡΑ ΤΟΥ ΟΡΦΕΩΣ ΞΟΑΝΟΝ (ΗΝ ΔΕ ΚΥΠΑΡΙΤΤΙΝΟΝ) ΙΔΡΩΤΑ ΠΟΛΥΝ ΥΠΟ ΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΕΚΕΙΝΑΣ ΑΦΗΚΕ. ΦΟΒΟΥΜΕΝΩΝ ΔΕ ΠΑΝΤΩΝ ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΑΡΙΣΤΑΝΔΡΟΣ ΕΚΕΛΕΥΕ ΘΑΡΡΕΙΝ, ΩΣ ΑΟΙΔΙΜΟΥΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΟΗΤΟΥΣ ΚΑΤΕΡΓΑΣΟΜΕΝΟΝ ΠΡΑΞΕΙΣ, ΑΙ ΠΟΛΥΝ ΙΔΡΩΤΑ ΚΑΙ ΠΟΝΟΝ ΥΜΝΟΥΣΙ ΠΟΙΗΤΑΙΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙΣ ΠΑΡΕΞΟΥΣΙ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 21. 100X70 cm

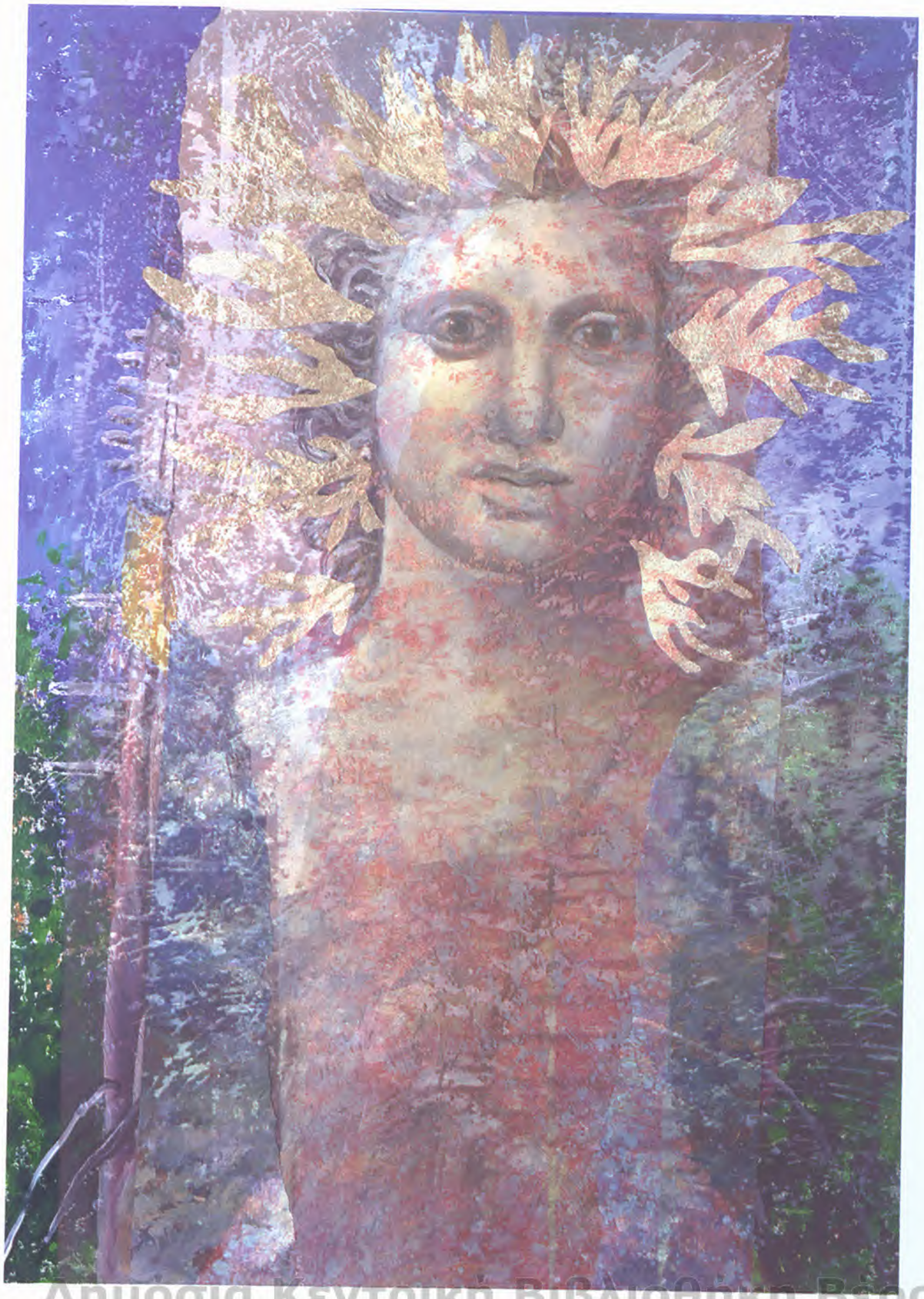

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

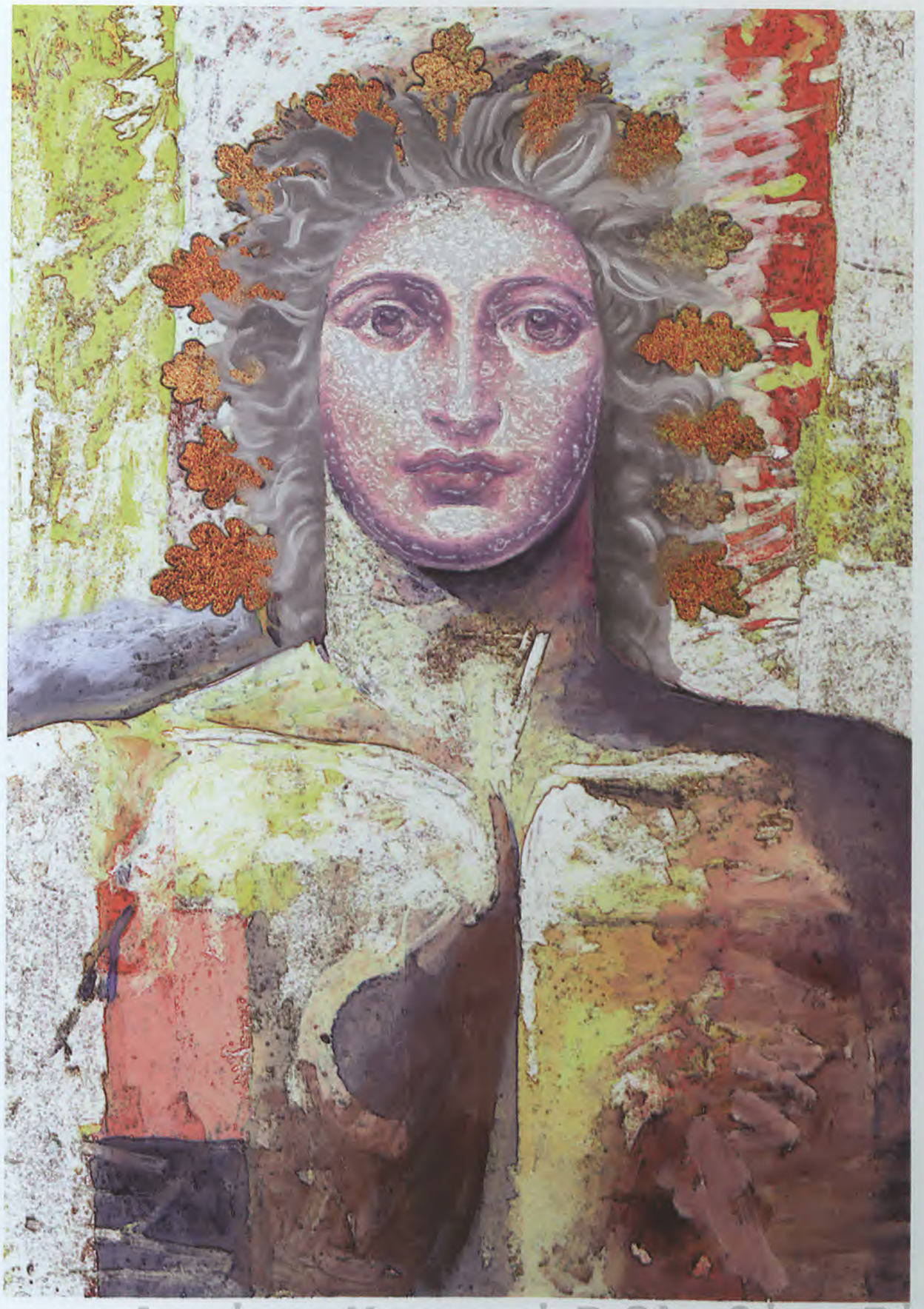

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 23. 100X70 cm

ΑΠΟΣΤΕΛΛΩΝ ΔΕ ΠΟΛΛΑ ΤΩΝ ΛΑΦΥΡΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΙ ΚΑΙ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΙΣ, ΚΑΤΕΠΕΜΨΕ ΚΑΙ ΛΕΩΝΙΔΗ ΤΩ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩ ΤΑΛΑΝΤΑ ΛΙΒΑΝΩΤΟΥ ΠΕΝΤΑΚΟΣΙΑ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΗΣ ΕΚΑΤΟΝ, ΑΝΑΜΝΗΣΘΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΕΛΠΙΔΟΣ. Ο ΓΑΡ ΛΕΩΝΙΔΗΣ, ΩΣ ΕΟΙΚΕΝ, ΕΝ ΘΥΣΙΑ ΠΟΤΕ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΠΙΔΡΑΞΑΜΕΝΟΝ ΑΜΦΟΤΕΡΑΙΣ ΤΑΙΣ ΧΕΡΣΙ ΚΑΙ ΚΑΘΑΓΙΣΑΝΤΑ ΤΟΥ ΘΥΜΙΑΜΑΤΟΣ «ΟΤΑΝ» ΕΦΗ «ΤΗΣ ΑΡΩΜΑΤΟΦΟΡΟΥ ΚΡΑΤΗΣΗΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΕ, ΠΛΟΥΣΙΩΣ ΟΥΤΩΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣΕΙΣ, ΝΥΝ ΔΕ ΦΕΙΔΟΜΕΝΩΣ ΧΡΩΤΟΙΣ ΠΑΡΟΥΣΙ». ΤΟΤΕ ΟΥΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΓΡΑΨΕ ΠΡΟΣ ΑΥΤΟΝ, «ΑΠΕΣΤΑΛΚΑΜΕΝ ΣΟΙ ΛΙΒΑΝΩΤΟΝ ΑΦΘΟΝΟΝ ΚΑΙ ΣΜΥΡΝΑΝ, ΟΠΩΣ ΠΑΥΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ΜΙΚΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΣ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 25. 100X70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Helmet

WA.30 13. 120X100 cm

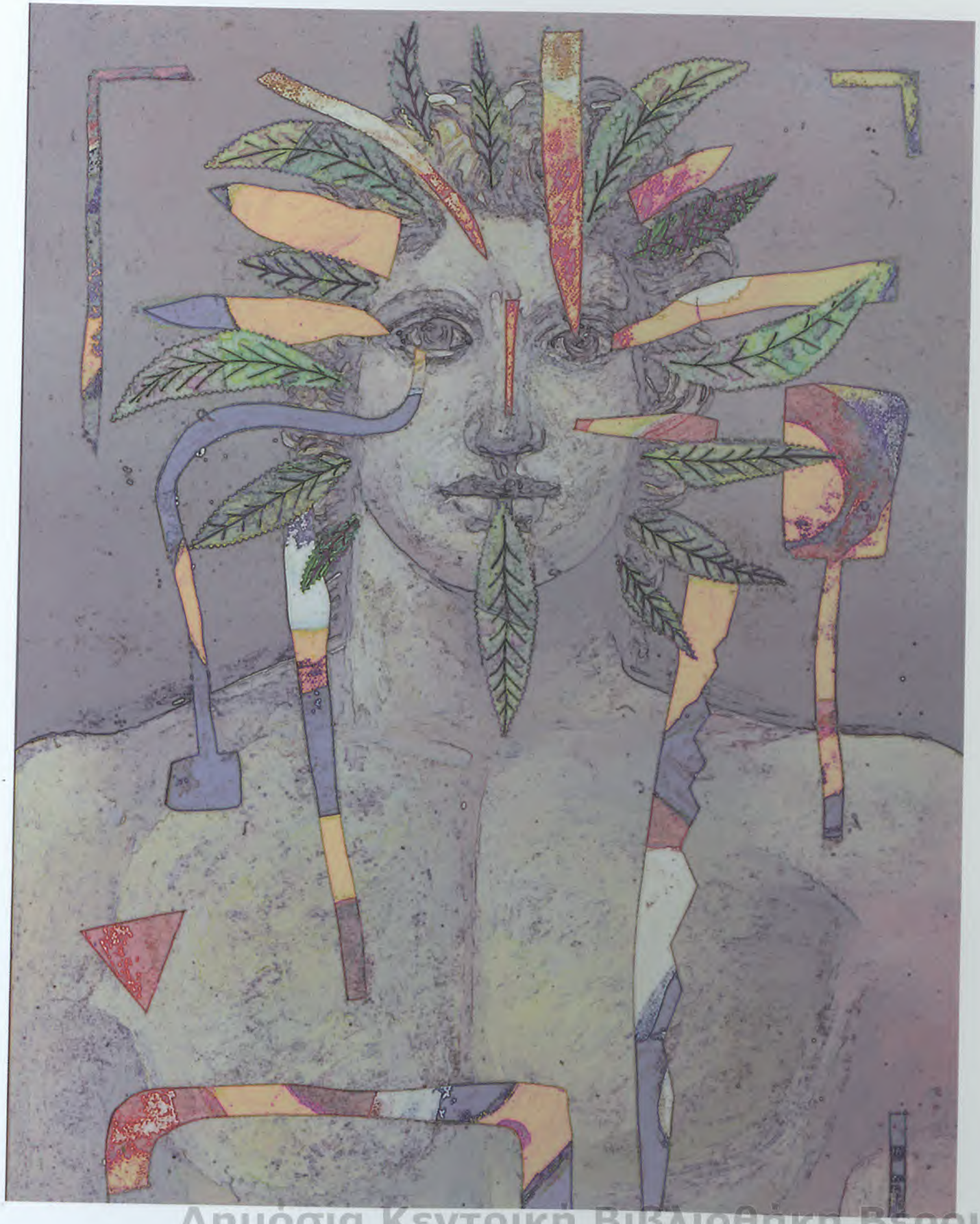

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 22. 100X70 cm

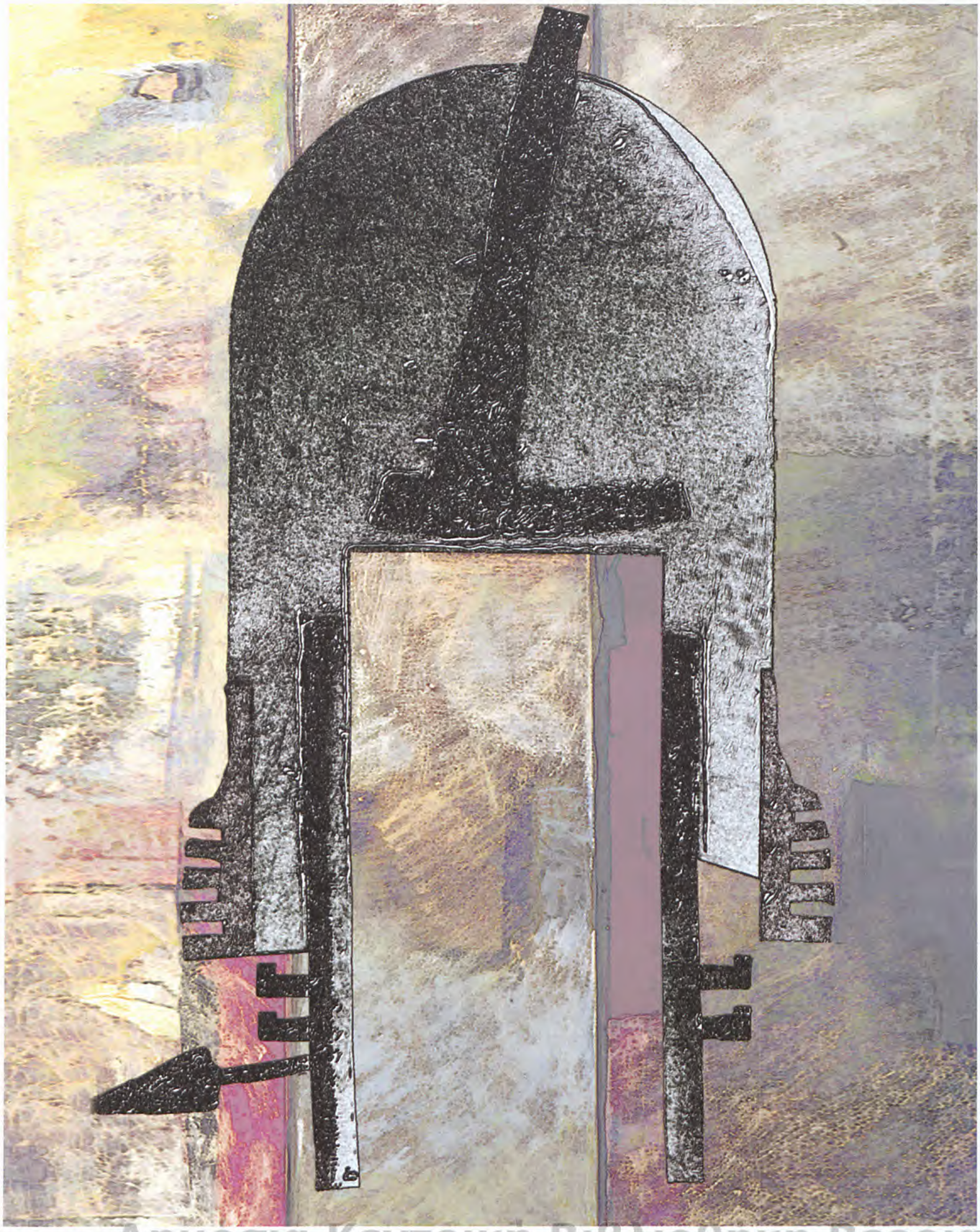

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Helmet

WA.30 16. 120X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροιας

Vision

WA.32 36. 100X70 cm

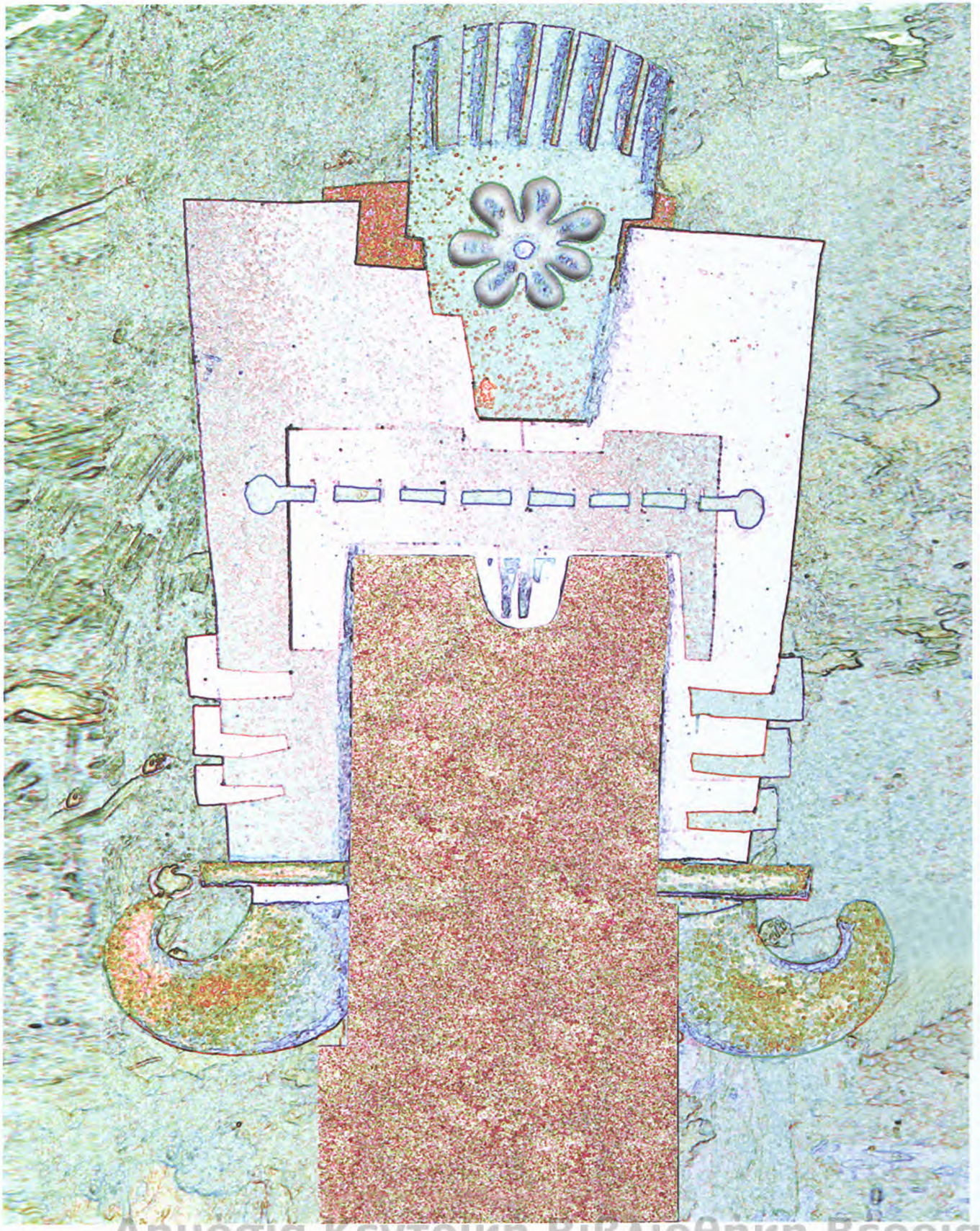

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Helmet

WA.30 15. 120X100 cm

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Glory

WA.32 27. 100X70 cm

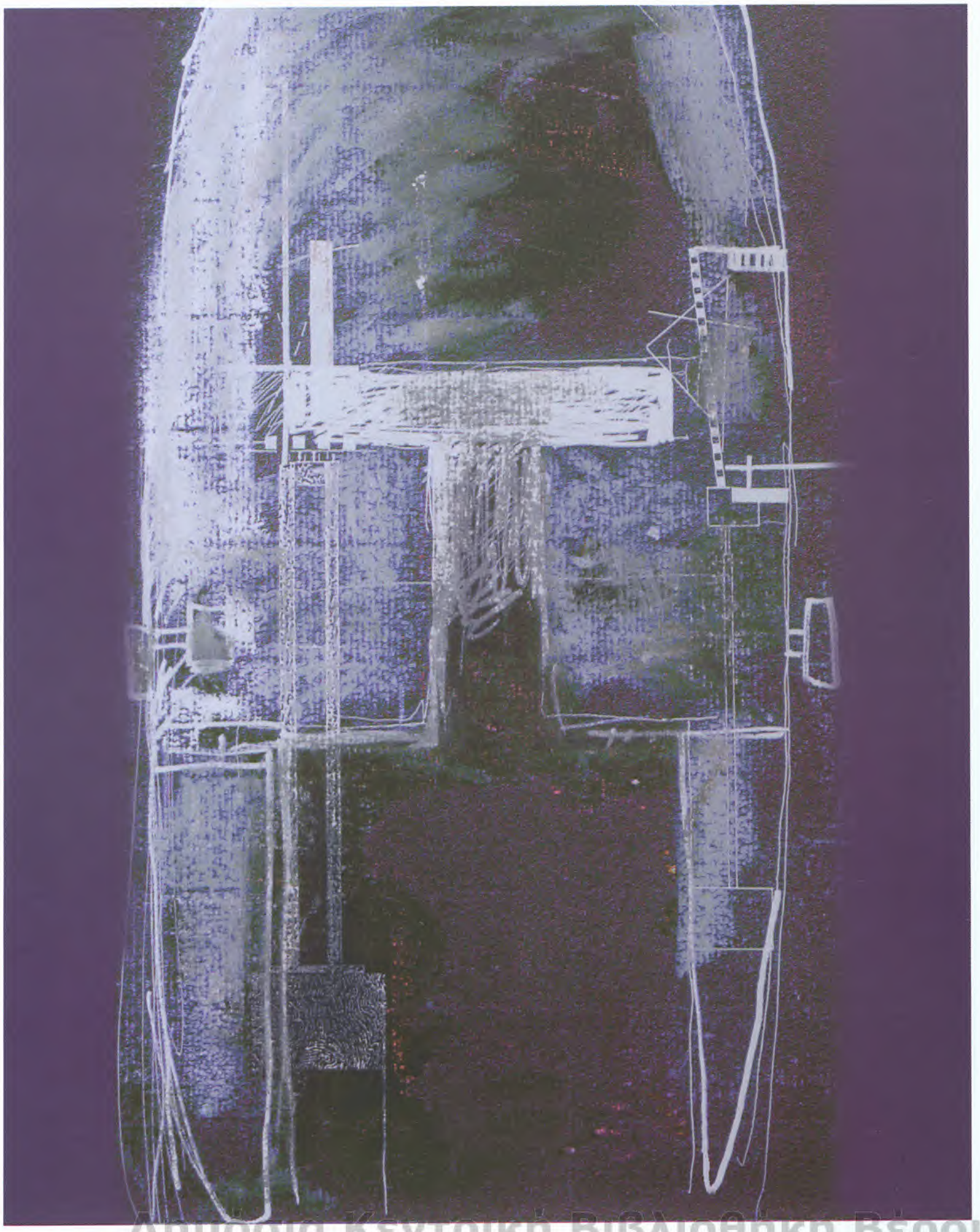

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Helmet Sketch

WA.35 61. 35X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Vision

WA.32 32. 100X70 cm

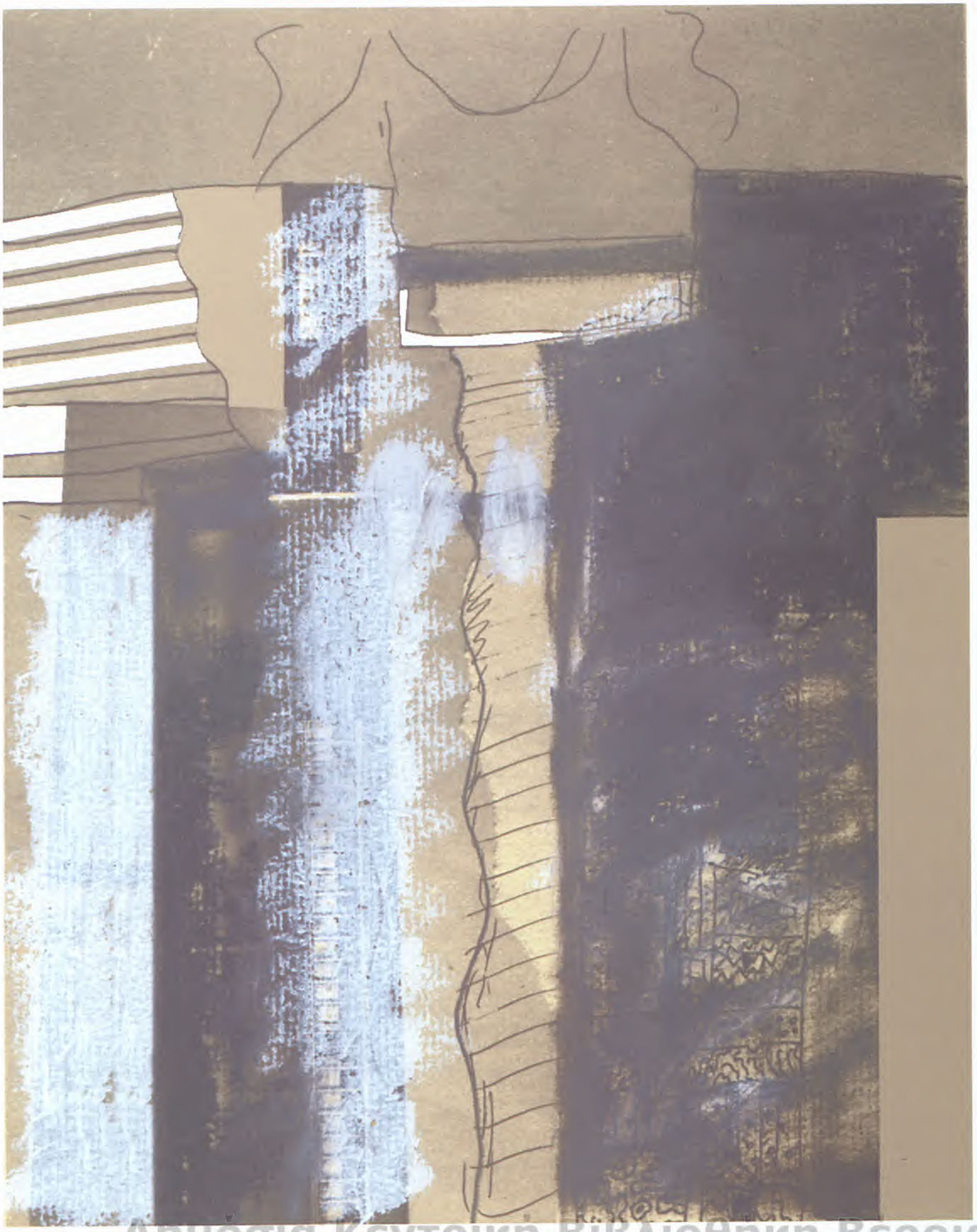

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Dress Sketch

WA.35 91. 35X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 28. 100X70 cm

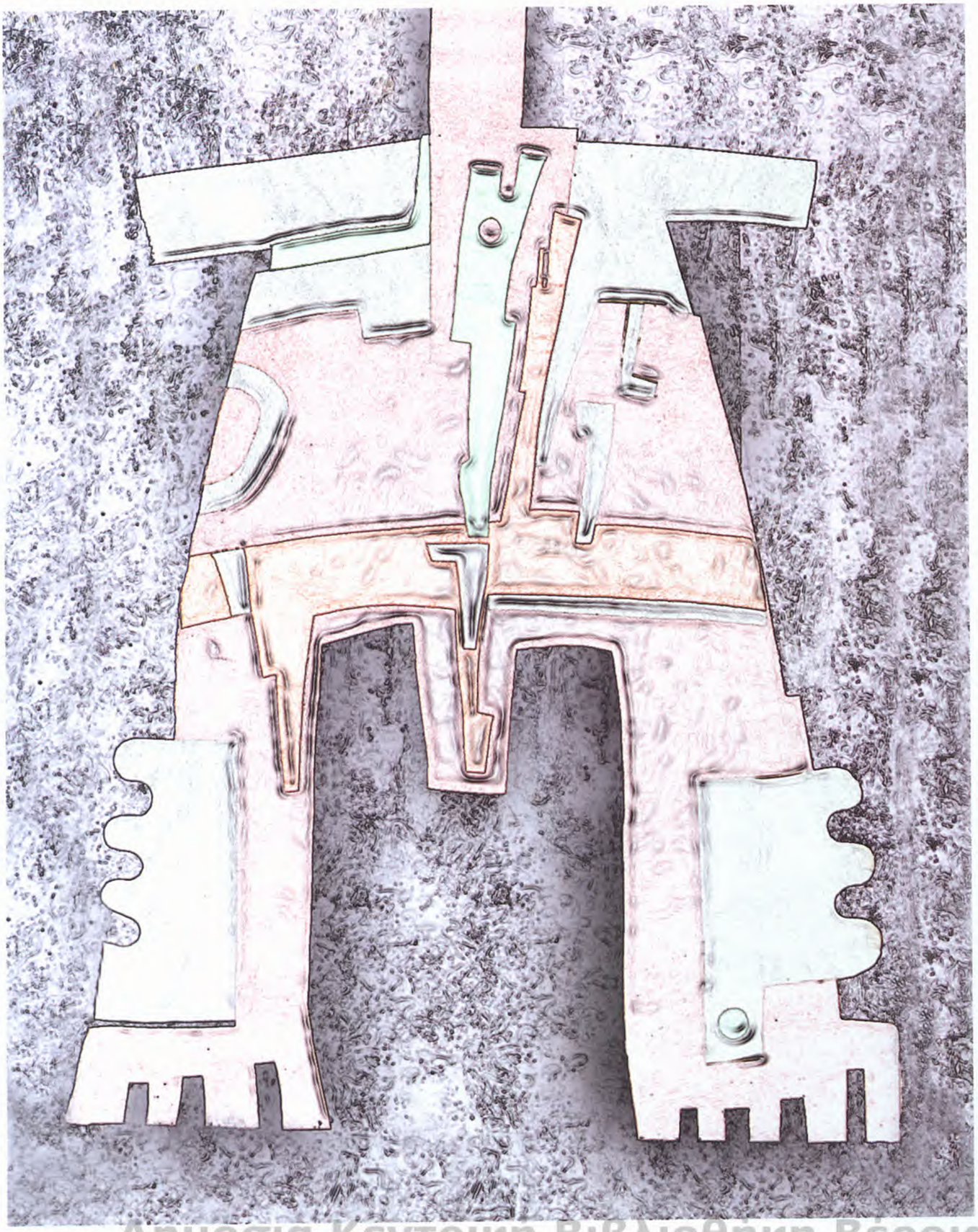

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

Helmet

WA.30 19. 120X100 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Vision

WA.32 33. 100X70 cm

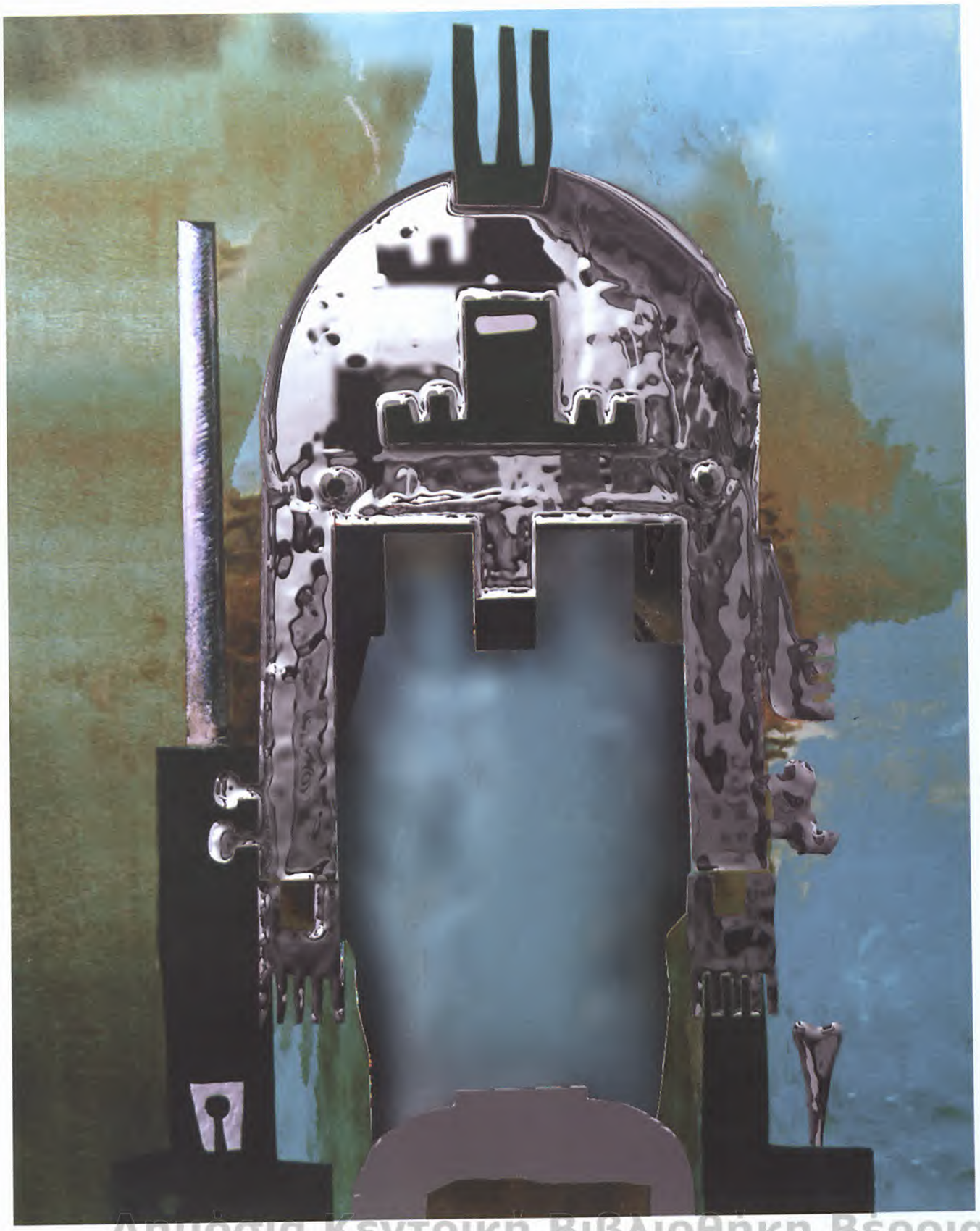

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Helmet

WA.30 24. 120X100 cm

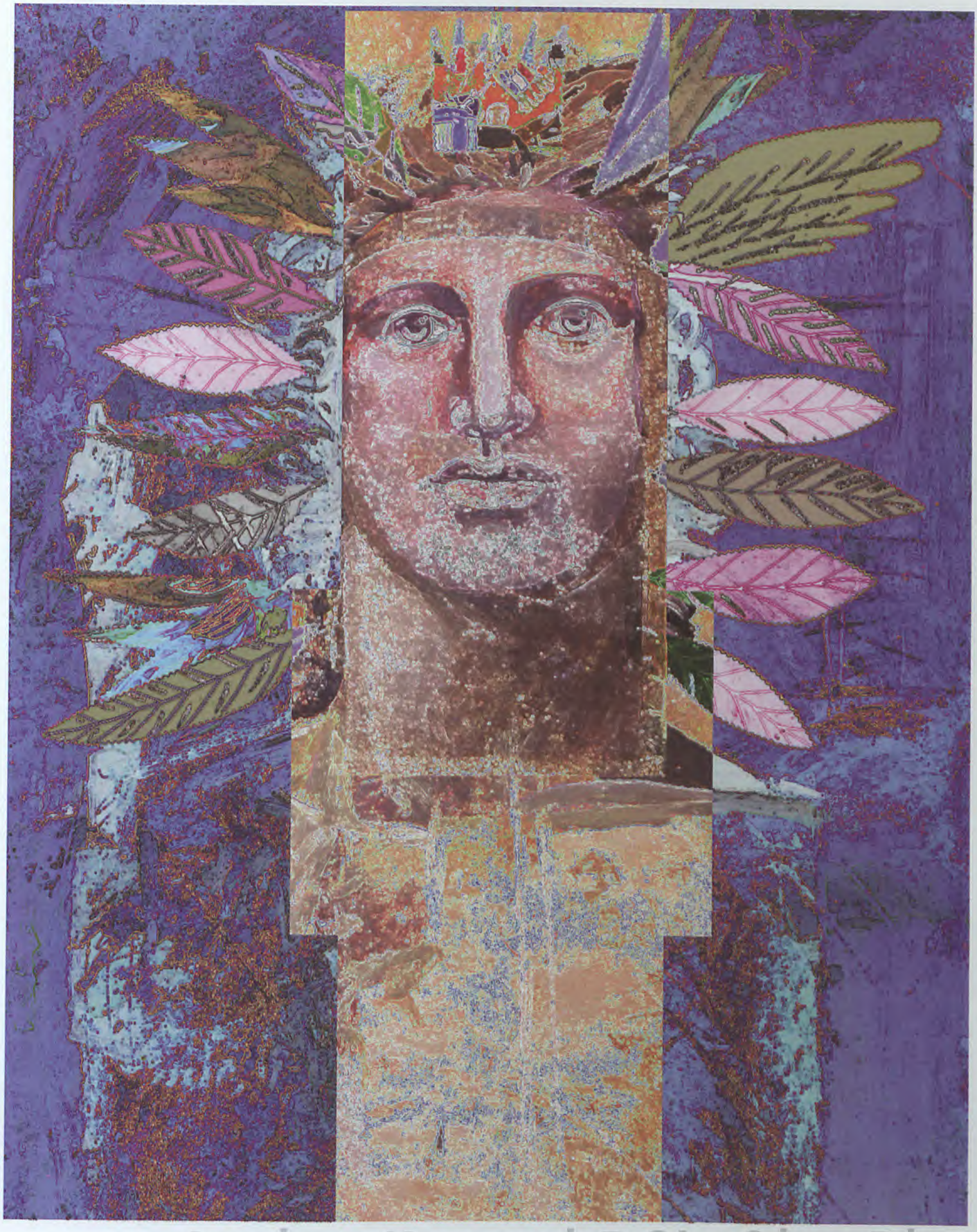

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Glory

WA.32 29. 100X70 cm

ΗΝ ΔΕ ΑΠΕΛΛΗΣ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΛΥΣΙΠΠΟΣ Ο ΠΛΑΣΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ. ΩΝ Ο ΜΕΝ ΕΓΡΑΨΕ ΤΟΝ ΚΕΡΑΥΝΟΦΟΡΟΝ ΟΥΤΩΣ ΕΝΑΡΓΩΣ ΚΑΙ ΚΕΚΡΑΜΕΝΩΣ, ΩΣΤΕ ΛΕΓΕΙΝ, ΟΤΙ ΔΥΕΙΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΝ Ο ΜΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΓΕΓΟΝΕΝ ΑΝΙΚΗΤΟΣ, Ο Δ' ΑΠΕΛΛΟΥ ΑΜΙΜΗΤΟΣ.

Πλούταρχου:
Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 02. h=70 cm

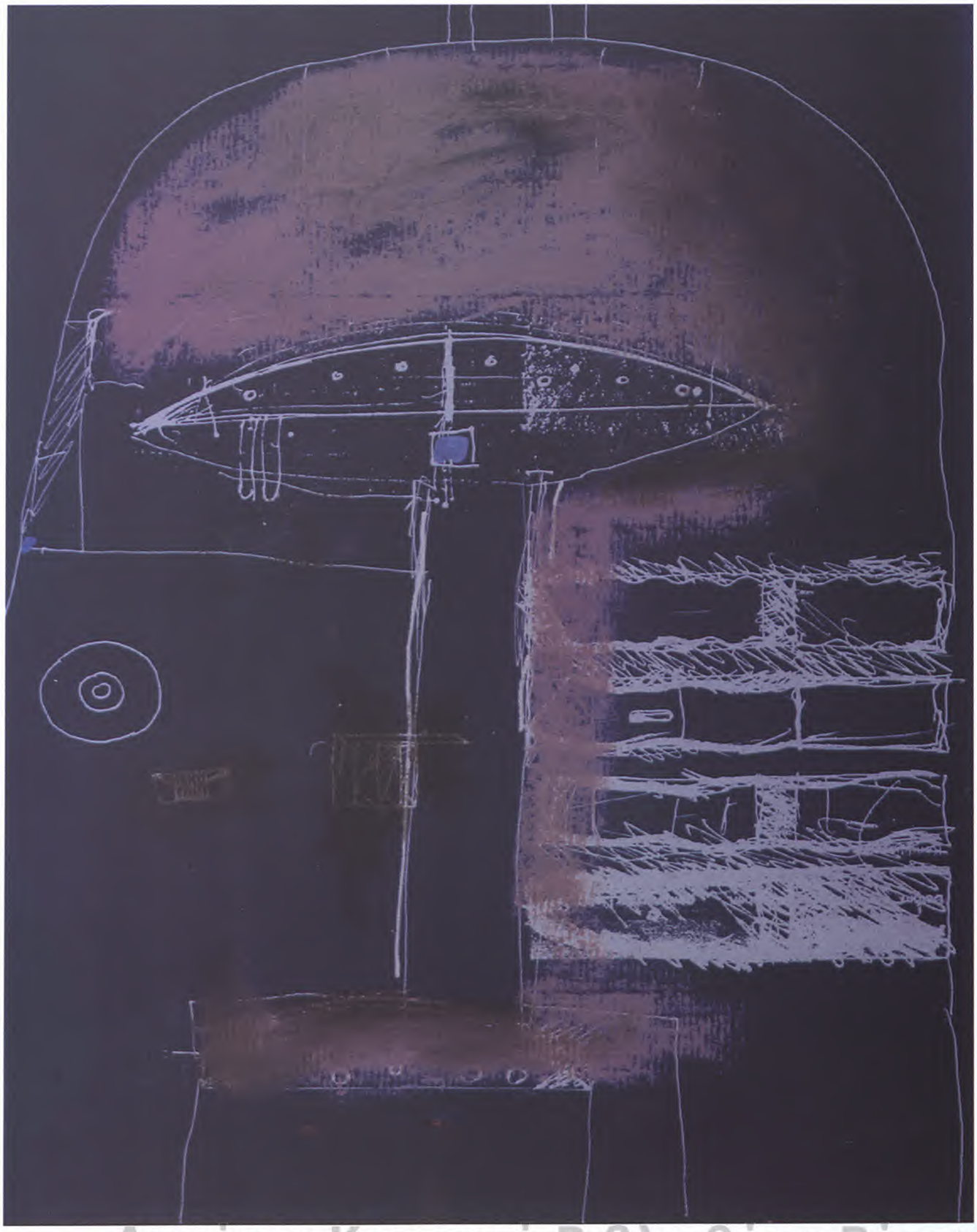

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Helmet Sketch

WA.35 63. 35X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 03. h=66 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 93. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 01. h=87 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 03. h=66 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 03. h=66 cm

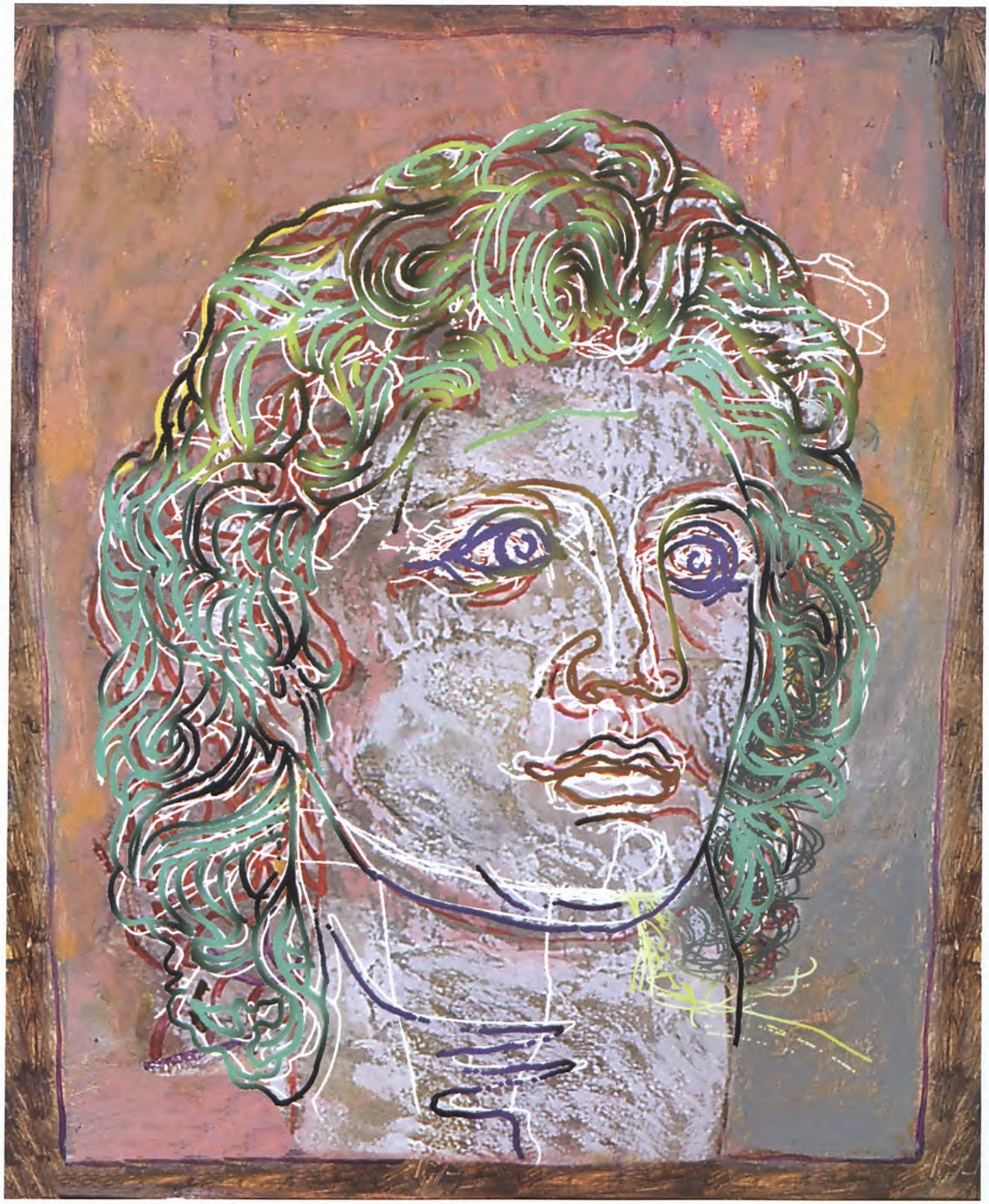

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 59. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 64. 105x85 cm

Alexander's Head Sculpture

WA.38 05. h=37cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 13. 80X65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 33. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 10. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 06. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 06. h=36 cm

Alexander's Head Sculpture

WA.38.04. h=45 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 90. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 58. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 32. 80X65 cm

Alexander's Head Sculpture

WA.38 07. h=42 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 19. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

W.A.33 35. 80x65 cm

Alexander's Head Sculpture

WA.38 08. h=47 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

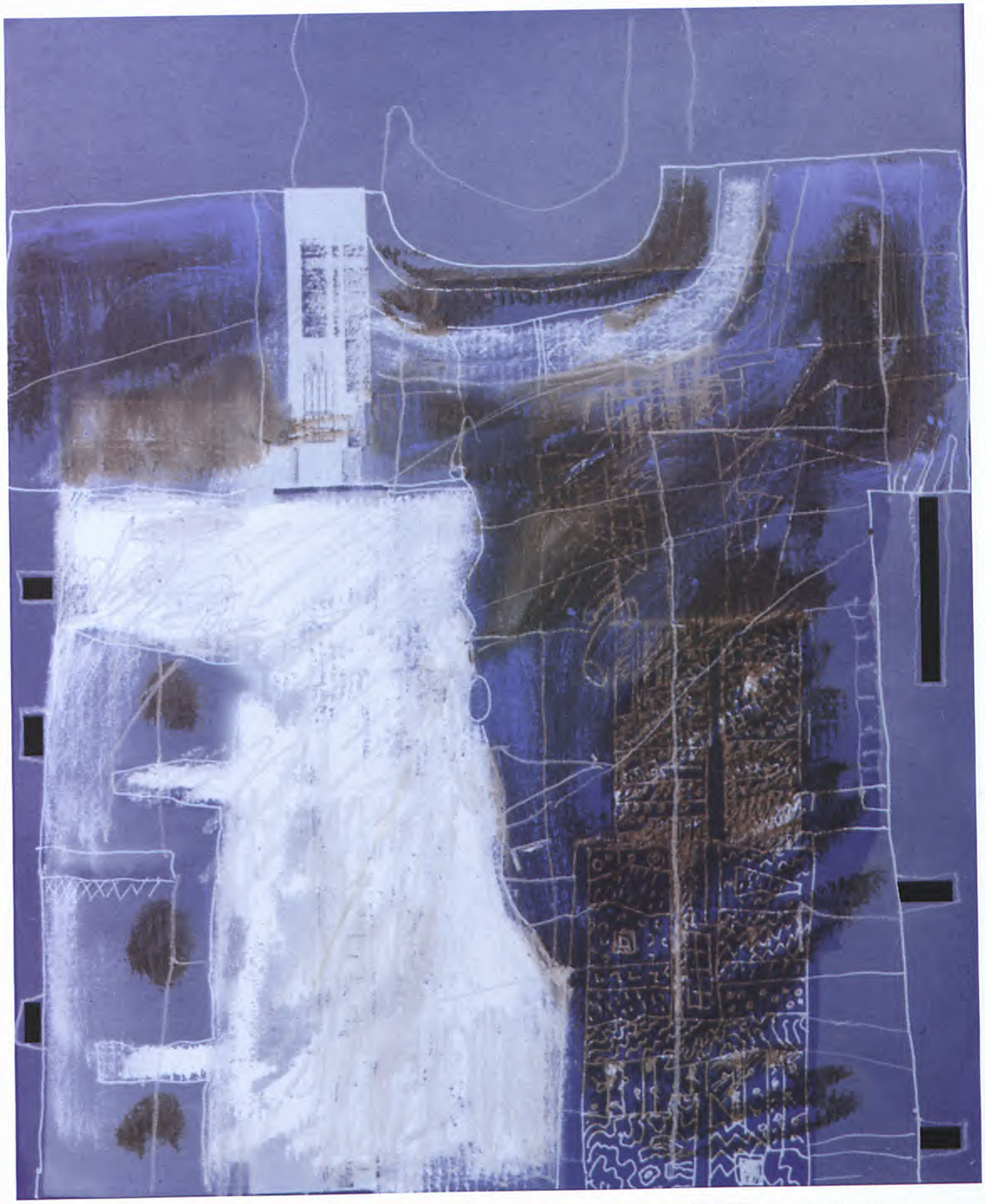

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Dress Sketch

WA.35 94. 35X50 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander's Head Sculpture

WA.38 02. h=70 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 108. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 83. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 12. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 11. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 31. 80x65 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 23. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 98. 105x85 cm

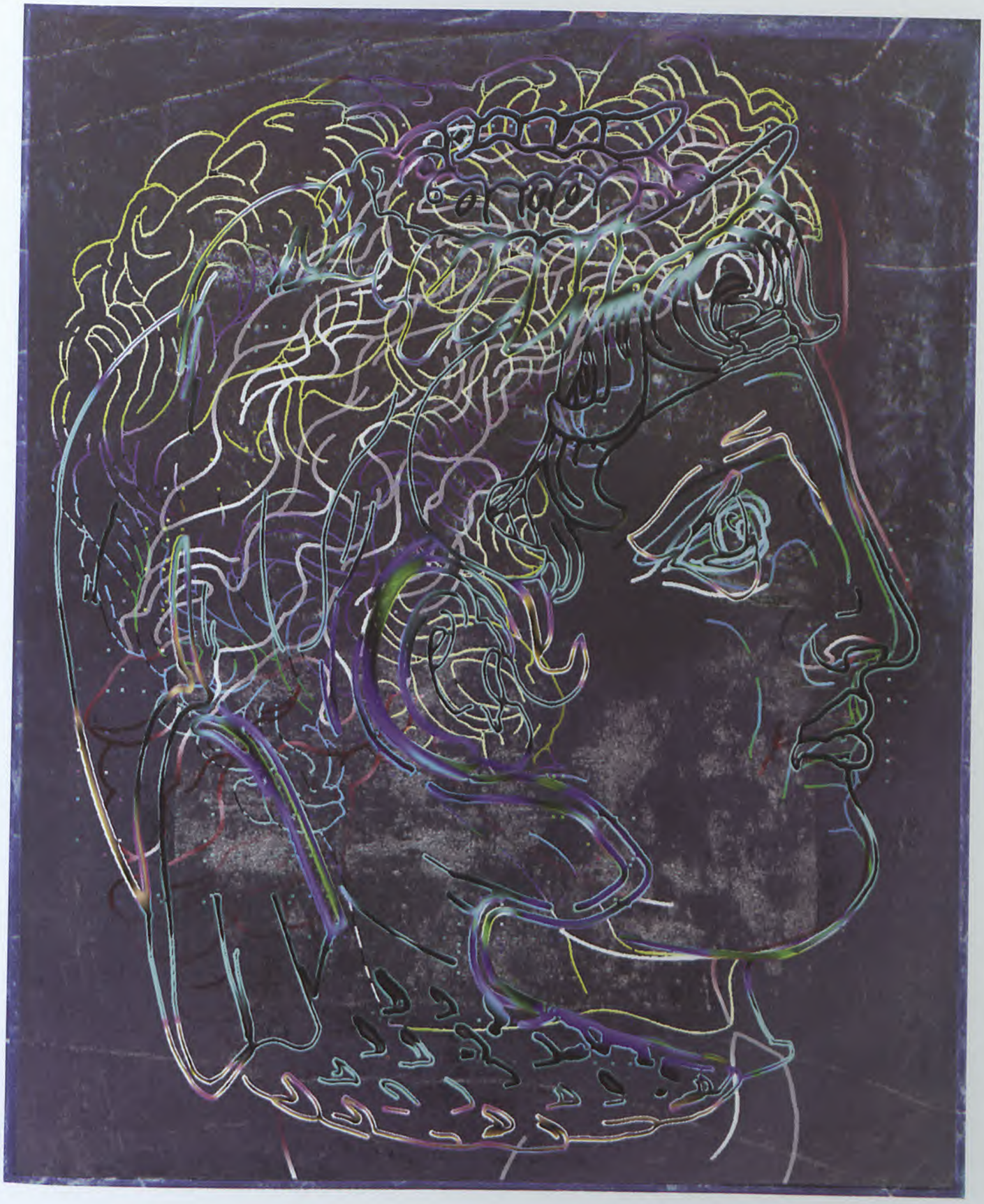

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 97. 105x85 cm

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

WA.33 30. 80x65 cm

ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΟΡΜΗΣΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΗΝ ΕΞΩ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΠΙΔΕΙΝ, ΚΑΙ ΠΟΛΛΑ ΠΟΡΘΜΕΙΑ ΚΩΠΗΡΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣ ΠΗΞΑΜΕΝΟΣ, ΕΚΟΜΙΖΕΤΟ ΤΟΙΣ ΠΟΤΑΜΟΙΣ ΥΠΟΦΕΡΟΜΕΝΟΣ ΣΧΟΛΑΙΩΣ. Ο ΔΕ ΠΛΟΥΣ ΟΥΚ ΑΡΓΟΣ ΗΝ ΟΥΔΕ ΑΠΟΛΕΜΟΣ, ΠΡΟΣΒΑΛΛΩΝ ΔΕ ΤΑΙΣ ΠΟΛΕΣΙ ΚΑΙ ΑΠΟΒΑΙΝΩΝ ΕΧΕΙΡΟΥΤΟ ΠΑΝΤΑ. ΠΡΟΣ ΔΕ ΤΟΙΣ ΚΑΛΟΥΜΕΝΟΙΣ ΜΑΛΛΟΙΣ, ΟΥΣ ΦΑΣΙΝ ΙΝΔΩΝ ΜΑΧΙΜΩΤΑΤΟΥΣ ΓΕΝΕΣΘΑΙ, ΜΙΚΡΟΝ ΕΔΕΗΣΕ ΚΑΤΑΚΟΠΗΝΑΙ.

Πλούταρχου:Βίοι Παράλληλοι Αλέξανδρος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Spirit

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Moments

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander

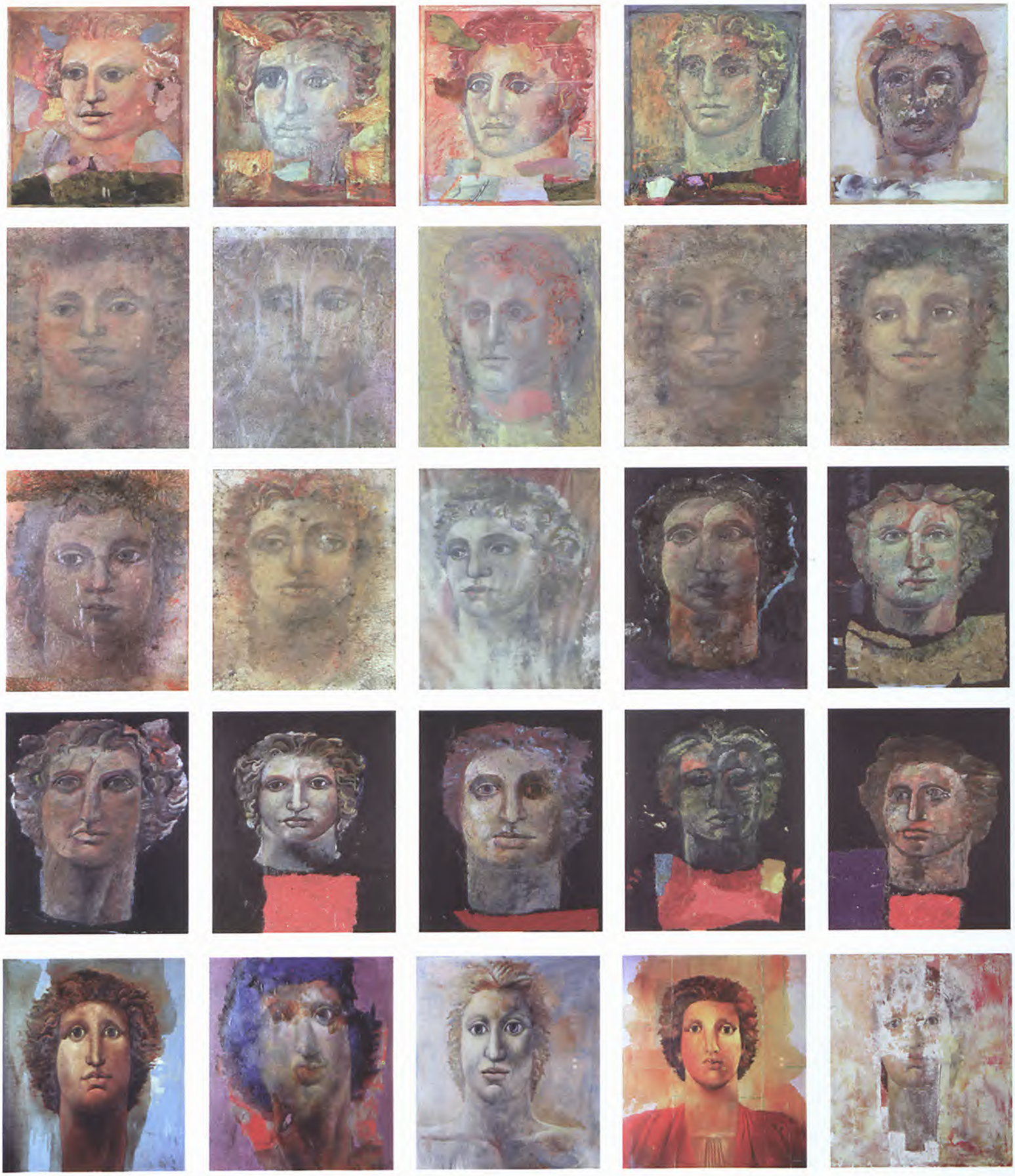

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Alexander

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Face

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Face

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Face to face

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Face to face

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Idol

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Idol

ΕΝ ΔΟΥΝ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΤΕΧΝΙΤΑΙΣ ΚΑΙ ΔΕΙΝΟΚΡΑΤΗΣ ΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ, ΟΥΔΕΝ ΑΝΘΗΡΟΝ ΟΥΔ' ΗΔΥ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΝ ΤΗ ΟΨΕΙ ΔΙΩΚΩΝ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΧΕΙΡΙ ΜΕΓΑΛΟΥΡΓΩ ΚΑΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙ ΧΟΡΗΓΙΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΟΥΚ ΑΠΟΔΕΟΥΣΗ ΧΡΩΜΕΝΟΣ. ΟΥΤΟΣ ΑΝΑΒΑΣ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΕΜΕΜΦΕΤΟ ΤΑΣ ΓΡΑΦΟΜΕΝΑΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΓΛΥΦΟΜΕΝΑΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΤΟΜΕΝΑΣ, ΩΣ ΕΡΓΑ ΔΕΙΛΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΚΑΙ ΑΓΕΝΝΩΝ, «ΕΓΩ Δ'» ΕΙΠΕΝ «ΕΙΣ ΑΦΘΑΡΤΟΝ, Ω ΒΑΣΙΛΕΥ, ΚΑΙ ΖΩΣΑΝ ΥΛΗΝ ΚΑΙ ΡΙΖΑΣ ΕΧΟΥΣΑΝ ΑΙΔΙΟΥΣ ΚΑΙ ΒΑΡΟΣ ΑΚΙΝΗΤΟΝ ΚΑΙ ΑΣΑΛΕΥΤΟΝ ΕΓΝΩΚΑ ΣΟΥ ΤΗΝ ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΤΑΘΕΣΘΑΙ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ. Ο ΓΑΡ ΘΡΑΚΙΟΣ ΑΘΩΣ, Η ΜΕΓΙΣΤΟΣ ΑΥΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΑΝΕΣΤΑΣΤΟΣ ΕΞΑΝΕΣΤΗΚΕΝ, ΕΧΩΝ ΕΑΥΤΩ ΣΥΜΜΕΤΡΑ ΠΛΑΤΗ ΚΑΙ ΥΨΗ ΚΑΙ ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΑ ΜΟΡΦΟΕΙΔΗ, ΔΥΝΑΤΑΙ ΚΑΤΕΡΓΑΣΘΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΘΕΙΣ ΕΙΚΩΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΛΕΙΣΘΑΙ ΚΑΙ ΕΙΝΑΙ, ΤΑΙΣ ΜΕΝ ΒΑΣΕΣΙΝ ΑΠΤΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΛΑΣΗΣ, ΤΩΝ ΔΕ ΧΕΙΡΩΝ ΤΗ ΜΕΝ ΕΝΑΓΚΑΛΙΖΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΦΕΡΟΝΤΟΣ ΠΟΛΙΝ ΕΝΟΙΚΟΥΜΕΝΗΝ ΜΥΡΙΑΝΔΡΟΝ, ΤΗ ΔΕ ΔΕΞΙΑ ΠΟΤΑΜΟΝ ΑΕΝΑΟΝ ΕΚ ΦΙΑΛΗΣ ΣΠΕΝΔΟΝΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΕΚΧΕΟΜΕΝΟΝ. ΧΡΥΣΟΝ ΔΕ ΚΑΙ ΧΑΛΚΟΝ ΚΑΙ ΕΛΕΦΑΝΤΑ ΚΑΙ ΞΥΛΑ ΚΑΙ ΒΑΦΑΣ, ΕΚΜΑΓΕΙΑ ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΩΝΗΤΑ ΚΑΙ ΚΛΕΠΤΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΕΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑΒΑΛΩΜΕΝ». ΤΑΥΤ' ΑΚΟΥΣΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΤΟ ΜΕΝ ΦΡΟΝΗΜΑ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΡΣΟΣ ΑΓΑΣΘΕΙΣ ΕΠΗΝΕΣΕΝ, «ΕΑ ΔΕ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑΝ» ΕΦΗ «ΤΟΝ ΑΘΩ ΜΕΝΕΙΝ, ΑΡΚΕΙ ΓΑΡ ΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΝΥΒΡΙΣΑΝΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΜΝΗΜΕΙΟΝ, ΕΜΕ Δ' Ο ΚΑΥΚΑΣΟΣ ΔΕΙΞΕΙ ΚΑΙ ΤΑ ΗΜΩΔΑ ΚΑΙ ΤΑΝΑΪΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΣΠΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ, ΑΥΤΑΙ ΤΩΝ ΕΜΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΙΚΟΝΕΣ».

Πλούταρχου: Ηθικά. Περί Αλεξάνδρου Τύχης ή Αρετής

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Vision

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ευθύμης Βαρλάμης

Ο Ευθύμης Βαρλάμης γεννήθηκε στη Βέροια το 1942 και σπούδασε στην Ακαδημία Εφαρμοσμένων Τεχνών της Βιέννης, όπου και δίδαξε Αρχιτεκτονική από το 1974 ως το 1981.

Από το 1992 διευθύνει το Διεθνές Κέντρο Σχεδιασμού I.DE.A. που ίδρυσε στο Schrems της Αυστρίας. Το 1988 στο τμήμα Αρχιτεκτονικής της Θερινής Ακαδημίας του Σάλτσμπούργκ που διηύθηνε, παρουσίασε τις γενικές αρχές της «Θεωρίας του Αυτοματισμού» και ανέπτυξε την εργασία του για μια Φυσική και Ανθρώπινη Αρχιτεκτονική που δίνει σημασία στις ανάγκες των παιδιών.

Δημιούργησε και διηύθηνε μια σειρά από πειραματικά ερευνητικά προγράμματα όπως, μεταξύ άλλων, είναι το project της «Πολιτειακής Ταύτισης», η «Λαϊκή Αρχιτεκτονική του Αιγαίου» και η «Οικολογική Ακαδημία Σαντορίνης». Το πρόγραμμα της «Ακαδημίας Τέχνης για Παιδιά» έφερε σε επαφή με την τέχνη χιλιάδες παιδιά απ' όλη την Ελλάδα και παρουσιάστηκε σαν κεντρική εκδήλωση στην EXPOLINEA '93 της Γάνδης.

Ο Βαρλάμης είναι ο δημιουργός της θεωρίας της «Προαρχιτεκτονικής» και της «Σχολής των Αισθήσεων» που για πρώτη φορά παρουσίασε στο Γερμανικό Μουσείο Αρχιτεκτονικής (D.A.M.) της Φρανκφούρτης στα πλαίσια της έκθεσης του «Une cité imaginaire-Μια Μαγική Πόλη». Στην έκθεση του «Το τέλος της Ατλαντίδας - Αρχιτεκτονικές Ουτοπίες» στο Grand Palais στο Παρίσι υποστήριξε την αναγκαιότητα της σύνδεσης της μεταβιομηχανικής κοινωνίας με την οργανική πραγματικότητα της Φύσης. Το 1993 στο Convention Center της Νέας Υόρκης έκανε διεθνή επιτυχία την ιδέα της «Θεραπευτικής Αρχιτεκτονικής».

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Το 1995 εικονογράφησε, μετά από πρόσκληση του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου, την "Αποκάλυψη του Ιωάννη".
Το 1996 συνέλαβε, σχεδίασε και παρουσίασε στην Έδεσσα τα σχέδια του "Πύργου του Αλέξανδρου" με την τιμητική παρουσία του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας κ.κ. Κωστή Στεφανόπουλου.
Με τη μελέτη του "Ο Ελληνικός Πολιτισμός στις Ευρωπαϊκές Πρωτεύουσες" ο Ευθύμης Βαρλάμης παρουσιάζει με πολλά παραδείγματα και διειδυτικά κείμενα την αναγκαιότητα που οδήγησε τις Ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις να χρησιμοποιήσουν την ελληνική αρχιτεκτονική στην πολεοδομική και πολιτειακή εξέλιξη.
Το μεγάλο εικαστικό project "Αλέξανδρος 2000" που περιλαμβάνει περισσότερα από 1200 έργα μετά τις παρουσιάσεις του στην Ελλάδα θα πραγματοποιήσει μια παγκόσμια περιοδεία στην Αμερική, Ασία, Ευρώπη, Αφρική στα μεγαλύτερα μουσεία, για να επιστρέψει το 2004 και να εγκατασταθεί το σύνολο της συλλογής στο μουσείο του Αλεξάνδρου που θα δημιουργηθεί για το λόγο αυτό στο χώρο της Μακεδονίας.

Επιλογή από εκθέσεις και έργα

1978. Βραβείο διαγωνισμού διαμόρφωσης της πλατείας-μνημείο του Brahms στο Αμβούργο.
1980. "ΘΕΑΤΡΟ ΣΤΑ ΤΕΙΧΗ" Εγκατάσταση, Eggenburg - Αυστρία
1982. "H.A.M.B.U.R.G." Ζωγραφική, Palais Liechtenstein - Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης Βιέννης.
1983. "ΑΜΒΟΥΡΓΟ - BIENNH". Kunsthaus - Αμβούργο.
1984. "BIG RED". Πολιτειακό Happening, Φεστιβάλ Βιέννης
1985. "Une cite Imaginaire". Γερμανικό Μουσείο Αρχιτεκτονικής - D.A.M., Φρανκφούρτη.
1985. "ΜΕΡΕΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ" Αθήνα Πολιτιστική Πρωτεύουσα.
1986. "ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ". Μελέτη για το Δήμο της Βιέννης.
1986-87-88. "KINDERSTADT HIETZING". Βιέννη.
1988. "Η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ". Θερινή Ακαδημία Φεστιβάλ Σάλτσμουργκ.
1989. "LA FIN DE L' ATLANTIDE - Αρχιτεκτονικές Ουτοπίες". Ζωγραφική, Grand Palais, Paris.
1990. "ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ". Ζωγραφική, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσ/νίκης.
1991. "ARCHITECTURE AUTOMATIQUE" Ζάππειο Μέγαρο. Αθήνα.
1991. "ΑΠ' ΤΗ ΒΑΒΕΛ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ". Ζωγραφική. Πύργος Άϊφελ, Παρίσι.
1992. "ΤΕΧΝ' ΑΣΜΑΤΑ". Ζωγραφική. Titanium Αθήνα.
1993. "NEW AGE DESIGN". Convention Center, Νέα Υόρκη.
1993. "ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ". Lineart-Gent, Βέλγιο.
1993. "NEW DESIGN LANDSCAPE"- Campo & Campo, Αμβέρσα.
1994. "ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΓΑΡΟ". Αρχιτεκτονική, Αθήνα.
1995. "ZOORELLA" - Schonbrunn, Αυστρία.
1995. "ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ" - εικονιγράφηση - έκθεση, Πάτμος - πλοίο "Πρέβελη".
1996. "1000 JAHRE OSTARRICHI" Langenlois Αυστρία.
1997. "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000" Παρουσίαση της έκθεσηςστο λιμάνι της Θεσσαλονίκης στην αποθήκη 10 σε συνδιοργάνωση με την Πολιτιστική Εταιρία Επιχειρηματιών Β. Ελλάδος.
1997. Συγγραφή της μελέτης "Η Ελλάδα στις Ευρωπαϊκές Πρωτεύουσες."
1997. Σχεδιασμός-Κατασκευή για τα SHOW ROOM 10 καταστημάτων της MERCEDES.
1998. "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000" Παρουσίαση της έκθεσης στην Αθήνα στοΓκάζι. Abenteuer Heidenzeichstein.Έκδοση: Παραμύθι για την περιπέτεια της ερήμωσης μιας πόλης.
1998. "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000" - ΝΑΥΠΛΙΟ
1998. "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000" - ΚΡΗΤΗ - ΧΑΝΙΑ
1998. "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ 2000" - ΚΟΜΟΤΗΝΗ
1998. ΚΙΒΩΤΟΣ: Κατασκευή - Εγκατάσταση στις όχθες του Δούναβη

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

"Ο μυστικός μου δάσκαλος ο Frederick Kiesler. Στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Ν. Υόρκης φυλάγεται η μνήμη του. Endless Haus, endless Alexander."

Ευριδίκη Trichon-Μιλσανή,Κέντρο G. Pompindou, Παρίσι. Για την έκθεση «ΤΕΧΝΑΣΜΑΤΑ»

«Το κάλεσμα για επαφή ανταλλαγή, επικοινωνία είναι ο πυρήνας της φιλοσοφίας του καλλιτέχνη. Όλο το έργο του, αρχιτεκτονικό, ζωγραφικό, γραφιστικό, γίνεται για να διευκολύνει, να βαθύνει, να ζεστάνει και να πλουτίσει την ανθρώπινη επικοινωνία. Σαν αρχιτέκτονας τείνει προς το «Espace total», την σύλληψη δηλ ενός καθολικού χώρου όπου όλες οι Τέχνες συνεργάζονται για μια οσμωτική αρμονία..»

Dr. Dieter Ronte, Δ/ντης Μουσείου Sprengel, Αννόβερο. Για την Έκθεση H.A.M.B.U.R.G. στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Βιέννης, 1982.

«Η δουλειά του Βαρλάμη είναι εξαιρετικά σημαντική ...Σαν καλλιτέχνης, χρησιμοποιεί και φιλτράρει την σύγχρονη τέχνη σαν ένας καταλύτης για να αναπτύξει μια νέα αμφισβήτηση της λειτουργίας της πόλης και να βγάλει την τέχνη έξω από την απομόνωση της, από το Μουσείο, για να στεριώσει από μόνη της στον πυρήνα και στην ζωή της πόλης»

"Αλέξανδρος". Λεπτομέρεια από πίνακα της Έκθεσης

Την έκθεση "NEW AGE LIVING ROOM" στη Ν.Υόρκη, ο Βαρλάμης την αφιέρωσε στη μνήμη του Frederick Kiesler που τον θεωρεί τον ουσιαστικό του δάσκαλο. Το "Ατέλειωτο σπίτι-Endless Haus" το έργο που φιλοξενείται στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Ν. Υόρκης το θεωρεί αφετηρία των ανανεωτικών του συλλήψεων.

Η κοινή εκτίμηση για το έργο του διάσημου αρχιτέκτονα που, ήδη από το 1947, είχε διαρυθμίσει με πολύ επαναστατικό τρόπο την Γκαλερί HUGO του Αλέξανδρου Ιόλα στη Ν. Υόρκη ήταν θέμα της συνάντησης του Βαρλάμη με τον Ιόλα στην Αθήνα στα 1986. Στην ίδια συνάντηση για πρώτη φορά έγινε συζήτηση για ένα μεγάλο project με θέμα τον Μεγαλέξανδρο που ήταν και το έναυσμα για τη μεγάλη αυτή εργασία που άρχισε και συνεχίζεται για περισσότερο από δέκα χρόνια.

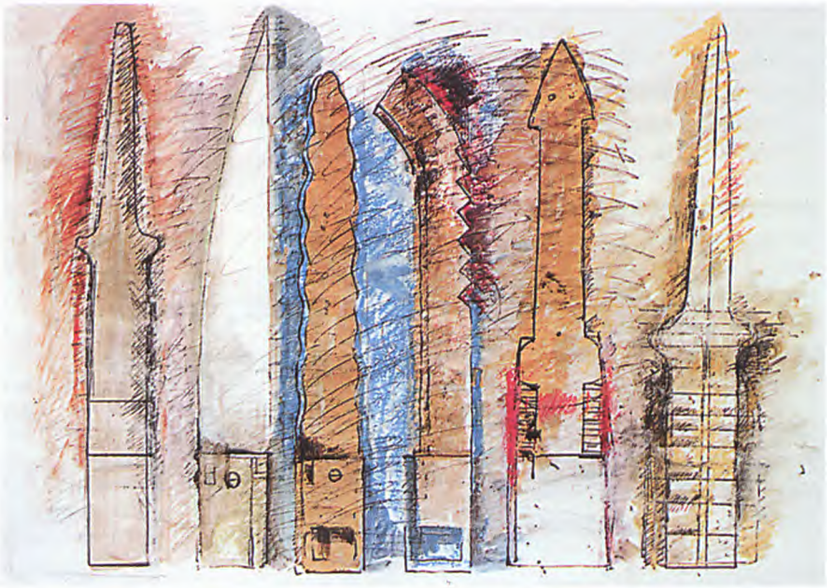

Ε. Βαρλάμη:«Οι καρέκλες της Βεργίνας», συλλογή Α. Ιόλα.

Η Lilian Kiesler με τον Ευθ. Βαρλάμη στην έκθεση «New age living room». Ν. Υόρκη 1993.

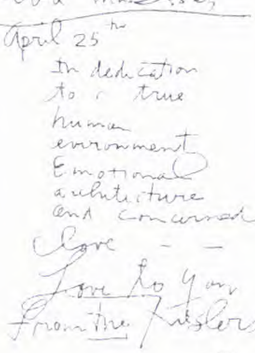

Prof. Dr. Heinrich Klotz, Δ/ντης Κέντρου Τέχνης & Τεχνολογίας Μ.Μ.Ε. Καρλσρούης. Για την Έκθεση «Une Cit(Imaginaire» στο Γερμανικό Αρχιτεκτονικό Μουσείο D.A.M., Φρανκφούρτη

«Ο Βαρλάμης είναι για μένα ένας σπάνιος αρχιτέκτονας που όχι μόνο δεν κτίζει, όπως συνήθως κτίζουν οι αρχιτέκτονες και δεν περιμένει τις αναθέσεις, παρά εντάσσει τις δραστηριότητες του στο προστάδιο της οικοδομής, φέρνει τους ανθρώπους σε κίνηση και τελικά κάνει αυτό που πολλοί αρχιτέκτονες το ζητούν από το έργο τους αλλά δεν καταφέρνουν να το πραγματοποιήσουν, δηλ. να δώσουν στον άνθρωπο την συνειδητοποίηση και τη σχέση με το περιβάλλον.

Σ αυτό προστίθεται το γεγονός ότι ο Βαρλάμης είναι άνθρωπος που εμπνέει (σαν άνθρωπο τον εκτιμώ πολύ) και έτσι συνδυάζεται μια δημιουργική ένταση μ έναν άνθρωπο που κατα βάση ενθουσιάζει μόνο με αυτή του την ύπαρξη.»

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

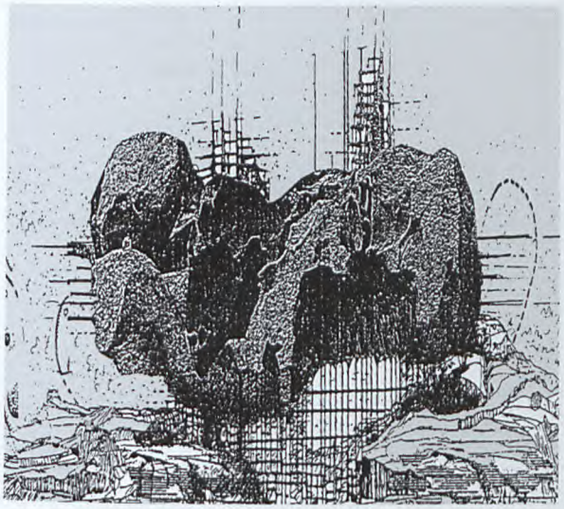

«Το τέλος της Ατλαντίδας»-Αρχιτεκτονικές Ουτοπίες, Grand Palais, Παρίσι 1989

Prof. Dr. Wieland Schmied Πρόεδρος της Ακαδημίας Καλών Τεχνών του Μονάχου. Για την Έκθεση «L Europe des Createurs», Grand Palais, Παρίσι 1989.

«Ο Μάκης Βαρλάμης ανήκει στους πιό σπάνιους αρχιτέκτονες που συνάντησα στη ζωή μου. Είναι όμως ένας αρχιτέκτονας; Δεν είναι πιο πολύ ένας οραματιστής ονείρων του σύμπαντος, ένας αναμορφωτής του κόσμου, ένας εφευρέτης ουτοπικών πόλεων; Δεν είναι περισσότερο και πριν απ όλα ένας καλλιτέχνης, γλύπτης, ένας παίκτης των χώρων, των μορφών και των χρωμάτων, ένας χωρο-παίκτης; Ή είναι όλα αυτά μαζί, το ένα δίπλα στο άλλο και συγχρόνως ένας μεταρρυθμιστής του κόσμου, ένας οραματιστής, ένας μάστορας-χτίστης, ένας γλύπτης σαν αρχιτέκτονας.»

«Ο Πύργος του Αλέξανδρου» Έδεσσα, έναρξη εργασιών1997.

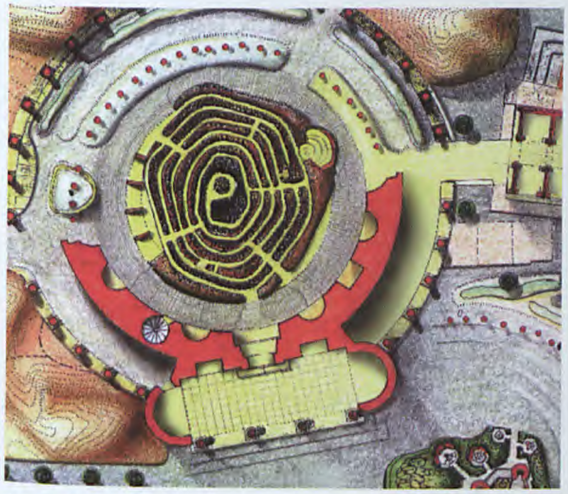

Project: «Teleport Town», Τόκιο 1996.

«Οι κατακτητικές μηχα-νές της πόλης. Graphik, ανήκει στη Συλλογή Albertina της Βιέννης

«Big Red haus». Συλλογή του Γερμανικού Αρχιτεκτονικού Μουσείου - D.A.M.

Prof. Dr. Volker Fischer. Διευθυντής του Γερμανικού Μουσείου Εφαρμοσμένων Τεχνών της Φρανκφούρτης.

«Τα αρχιτεκτονικά και τα σχέδια για έπιπλα, υφάσματα και χαλιά .του Μάκη Βαρλάμη έχουν μια γοητεία απ' την οποία κανένας δεν μπορεί να ξεφύγει. Αυτά καθρεφτίζουν την έκπληξη, τη χαρά και το θαυμασμό της παιδικής ματιάς για την ποικιλία και την πολλαπλότητα του κόσμου: τα ζώα, τα λουλούδια, τα σπίτια του, οι πλατείες του, τα χρώματα και οι φόρμες του μας παρουσιάζονται σαν μια ανακάλυψη γεμάτη κέφι και ενθουσιασμό. Ταυτόχρονα όμως -κι αυτό πολλαπλασιάζει τη γοητεία- αυτή η σχεδιαστική γλώσσα δεν είναι με κανένα τρόπο απλοϊκή, αλλά επεξεργάζεται τα καλλιτεχνικά και πολιτισμικά ρεύματα από το παρελθόν και το παρόν, από τη βιεννέζικη ART NOUVEAU και την POP ART ως τους μεταμοντέρνους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

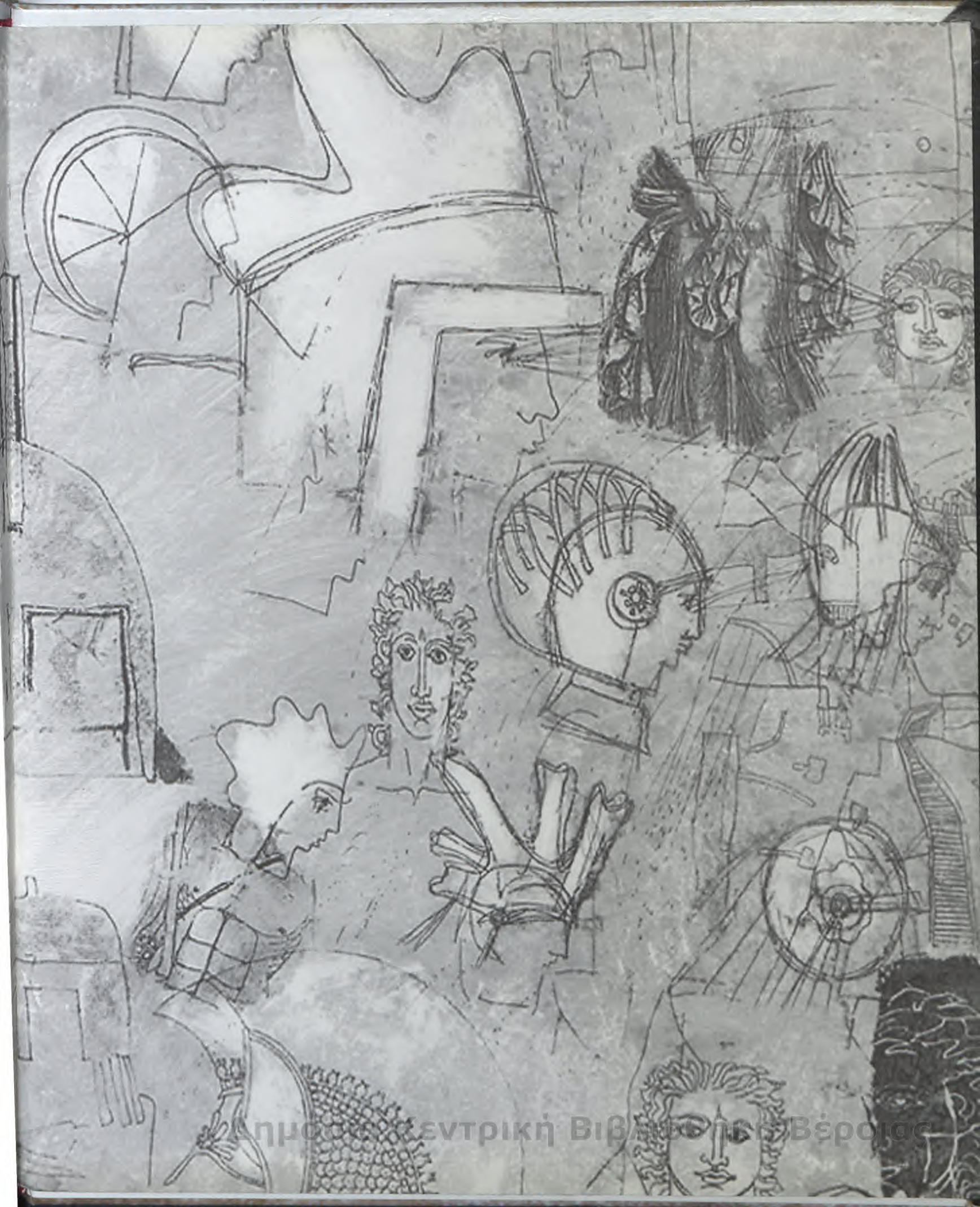

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ ΒΕΡΓΙΝΑΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας